

иП-22658

1938.г. 1-12 (1919г.)

О. Й. Осташевський

**Б) „Блажені милостиві, бо такі будуть помилувані“
Мат. 5, 7**

Харітас у кат. Церкві

Здається, що людський рід виліз на вершок дуже високої драбини, там закрутилася йому голова і стратив він рівновагу та й летить стрімголов у безодню. Пригляньтесь страшому нещастю, яке довкруг нас готують собі культурні і вчені народи. Завзялися вони всіми силами відхристиянізувати своє життя, свою публичну діяльність, свої взаємини з другими народами, чи хочби з ріжними суспільними класами. В великій мірі вдаються їм їхні задуми. Але вже появилися тут і там непередбачені наслідки, родиться пекло на землі, бо відхристиянізування життя рівняється його відчоловіченню, його озвірінню. Вся майже культура і цивілізація пішли на службу кровожадним пристрастям вирафінованого безвірка і наче таран у руках божевільного грозять затисненим п'ястукам небови і Богови, розбивають рештки міжнародного братерства, руйнують вікові надбання людського генія, мордують масово вишуканими жорстокостями безборонних і невинних людей. Ціла земля плаває в крові своїх синів, над народами панує безсправство і ненависть, які знову родять нужду і жадобу пімсти. Руїна Європи, заповідяна колись дикими Гунами і Вандалами, блідне супроти страхіть, які обіцяє нам прийдешня війна, а давні татарські і турецькі напади далеко не дорівнюють нелюдській різні та нечуваним туртурам, якими шаліють сучасні революції.

Во виду цього мусіло затривожитися серце кат. Церкви. Безголова і божевільна людей, які завзялися приготувати таки собі загладу, подиктувало св. Церкві, цій предобрій нашій Матери, протиставити людській ненависті й жорстокості культ Серця Христового, жерела відвічної Божої любови і Його св. милосердя до нас, грішників. Бо тільки любов і милосердя можуть у кожній людині відновити чоловічество, можуть стати задатком кращого людства. На засадах любови і милосердя треба будувати суспільний устрій, коли поправді бажавемо щастя, свободи та правдивого братерства між людьми.

Хочби й неznать яке продумане суспільне законодавство і неznать як модерно вивінувана армія взялися уща-

сливливати людство, не вдається їм, бо тільки християнські чесноти любови, прощення і милосердя можуть принести світові радість і вдоволення та забезпечити правильний розвій людським задумам і стремлінням. Історія кат. Церкви, її спасенний вплив на додатний розвій і конструктивну творчість людської суспільності впродовж двайцяти віків, є незбитим аргументом для нашого твердження. Історія нашої Церкви це довге пасмо героїської любови ближнього, повсякчасної жертви найкращих християн для потребуючих братів, це безпримірне милосердя над людською нуждою. Все це обіймаємо назвою: Харітас. При допомозі Св. Духа розважмо: 1. Як кат. Церква розуміє христ. харітас?

2. Як кат. Церква здійснює христ. харітас?

I

Поняття христ. харітас з'ясовують нам докладно вискази Апостолів, св. Отців, Римських Папів, Єпископів та кат. учених. Вони є навчаючою Церквою й тому їх гадку треба вважати міродайною відповіддю на вгорі поставлене питання.

Наперед пригадаймо собі, що кат. Церква вже у вчаснім заранню поважно ставила між головні свої завдання допомогу вбогим і потребуючим. Ніколи не годилася Церква на самі принагідні діла милосердя, але харітативну акцію зідразу зорганізувала, щоб можливо було стало подавати вбогим потіху й милостиню. Для тої цілі творять Апостоли окрему організацію, яку називають діяконат. Зразу самі муштини, з часом допускають женщин на діяконіс, щоб могли працювати між невістами. Обовязком діяконату було сповняти діла милосердя і закривати других до милосердних вчинків. Потверджують це слова св. Писання: „У тіїж дні, як намножилося учеників, було нарікання Єлїнів на Євреїв, що у щоденному служенню не дбають про вдовиць їх. Прикликавшиж дванайцять (апостоли) громаду учеників, сказали: Не личить нам, покинувши слово Боже, служити при столах. Вигледіть же, брати, сім мужів із вас доброї слави, повних Духа Святого мудрости, котрих поставимо на цю потріб. Миж у молитві і в служенню слова пробуватимемо. І вподобалось слово всій громаді; і вибрали Стефана, чоловіка, повного віри і Духа Святого, та Филипа, та Прохора, та Никанора, та Тимона, та Пармена, та Николая, нововірця з Антіохії“. Діян. Ап. 6, 1—6.

За християнською громадою в Палестині пішли християни по інших краях. Для віруючих було тоді всеодно, чи хто був з походження Греком, чи Римлянином, Жидом, чи належав до варвар. Коли тільки найшовся у біді, в нещастю, то спішили йому одновірці з поміччю, збирали

складки і посилали допомогу, хочби він находився за морями чи за горами. Гарно і зворушливо представляє цю братерську рівність Апостол: „Нема Жидовина, ні Грека; нема невільника, ні вільного; нема мужеського полу, ні женського: усі бо ви одно в Христі Ісусі“. Галат. 4, 28. Практичний примір св. Павла документує сказане збіркою в Коринті для бідних у Єрусалимі: „Про милостинюж для святих (так називає Апостол убогих християн), як я розпорядив у церквах Галатійських, так і ви робіть. Першого дня в тижні нехай кожен з вас у себе складає, скарбуючи, як йому ведеться, щоб не тоді, як прийду складку робити. Якже прийду, то котрих ви ухвалите, тих пішлю з листами віднести дар ваш у Єрусалим“. 1 Кор. 16, 1—3. Рівнож і другий Апостол накликає до милосердя: „Діточки мої, не любім словом, ані язиком, а ділом і правдою“. Іван 3, 18. Апостол Яків таки наказує, що нема христ. віри без христ. милосердя: „Ото бо віра чиста і неопоганена перед Богом і Отцем, щоб одвідувати сиріт і вдовиць у горю їх“. Як 1, 27. На другім місці цей сам Апостол каже: „Суд бо без милосердя тому, хто не зробив милости... Яка користь, браття мої, коли хто каже, що віру має, та діл не має? Чи може віра спасти його? Колиж брат або сестра нагі будуть і жадні щоденної страви, а з вас хто скаже їм: Ідіть з миром, грійтесь і годуйтеся, а не дасть їм потрібного для тіла; яка (з того) користь? Так само й віра, коли діл не має, мертва сама по собі“. Як. 2, 13—18.

Часті натяки Апостолів на любов ближнього і на милосердя зглядом ближнього були необхідні в часах перших христ. громад, бо тодішня совість, егоїзм і тверді серця людські не давали ні найменшого поняття про якусь вищу потребу заглянути в очі соціальному лихови, яке терплять нуждарі й зарадити йому і допомогти потребуючим. Тому кличе до них Апостол: „Благотворенняж і подільчивости не забувайте; такими бо жертвами вельми догоджують Богу“. Євр. 13, 16.

Апостоли здавали собі справу, що коли основою христ. релігії любов Бога і ближнього, то треба всіми силами плекати і підтримувати полум'я любови між людьми. Кожда любов на світі жиє ділами, а як огонь гасне, коли дров не докладати, так любов скоро загаслаб, колиб не була підтримувана, ділами й тому треба було часто пригадувати людям конечність христ. харитас.

Перші християни мали спільний символ віри, спільну Службу Божу зі спільним св. Причастям, живо любилися між собою, без ріжниці на походження почувалися між собою братами і тому з них жертвенність багатих заспокоювала недостаток убогих до такої міри, що в перших христ. громадах цілком не було бідних. Тодішні люди розуміли:

„Хтож має прожиток у світі, і видить брата свого, що в потребі, а зачинить серце своє перед ним, то як любов Божа пробуває у ньому?“ 1. Іван. 3, 17.

Св. Отці перших віків продовжують і розвивають христ. харітас. Святий Йоан Золотоустий у своїх славних гоміліях павчає: „Коли моряки видять потопаючий корабель, задержуються, спускають лодки і рятують потапаючих; так і ми, коли побачимо ближнього в небезпеці, то кидаймо навіть молитву і біжимо на рятунок“. Він порівнює потребуємого до вбогого Христа: „Тепер Христос прагне, тепер Він голодує, тепер Він хорий, а по твоїй смерті не потребувати ме Христос більше тебе“ 58 гом. Так розуміли квестію христ. милосердя тодішні Вчителі кат. Церкви, але й так розуміли християни, нпр. св. Нонна мати, св. Григорія Богослова, часто казала: „Я хотіла б продати себе і свої діти, щоб гроші за нас одержані роздати убогим“.

І видно, що давні християни совісно й широко виконували діла милосердя. Для приміру нехай послужать похвальні слова київського митрополита Іларіона висказані на честь нашого князя Романа Великого в одну з річниць його смерті: „Хто вискаже множество твоїх милостинь і щедрот, які ти днем і ніччю виявляв убогим, сиротам, слабим, обтяженим довгами і всім просячим милости? Ти подавав милостиню просячим, одівав їх, кормив голодних, посилав всяку поміч і потіху слабим, освободжував невільників. Твої щедроти і милостині споминаються ще до нині між народом, а оскільки більша незабуті вони перед Богом і Його ангелами“.

Над христ. милосердям застановляється глибоко геній св. Томи Аквіната і приходять до виснову, що „акт любови Бога не різниться суттєво від акту любови ближнього, бо радію любови ближнього є Бог“. Сума теол. II. кв. 52, а 1. Отже любов ближнього, получена з милосердними вчинками є нічим иншим, як поширенням нашої любови до Бога на ближніх, яких любимо в Бозі і для Бога. Тому високий рівень живої релігійности в якимсь народі, цеї правдивої любови до Бога, все зарівнював соціальному прірву між багатієм і бездомним бідаком, між премисловим королем і вбогим змітачем вулиці; всіх їх лучив у братнім обіймі. Любов до Бога диктувала богачеві роздати майно між убогих і йти слідами Христа. Цеж були звичайні випадки, які подибуємо тисячами в життєписах христ. Святих. Любов до Бога покликувала до життя мужеські та жіночі чини, які вважали головним своїм завданням помагати потребуємым, опікуватися вбогими, опущеними й хорими. Свідчать про це сотки тисячей шпиталів і різних притулків, де розмаїті долегливості цього, світа находять бодай дрібку облекшіння. А нині з милосердя до ближніх ради Христа працюють між пога-

нами місіонарі, по шпиталях черниці-жалібниці, серед безбожного світа боряться за душу ближнього кат. літерат, кат. редактор, кат. кольпортер. Зовсім як колись віддавали христіяни бідним своє земське майно, так нині вимагають обставини віддати потребуючим свій талант, свої сили, цілого себе аж до останнього віддиху життя. І знаходяться в світі цілі полки ідеалістів, між христіянами, які вирікаються самі себе, щоб тільки нести поміч ближнім Христа ради.

Вже хочби тільки обмежилася кат. Церква до проповідання св. Євангелія між народами, берегла людей перед пиянством, нечистотою, несправедливістю, ненавистю, лінівством, вже тим самим причинялася б дуже до злагіднення нужди на світі. Слушно підкреслює це еп. Кетелер, коли говорить: „Браття-христіяни, заховуймо через один день христіянські науки, а всяке суспільне лихо зникне відразу“. Але кат. Церква розуміє христ. харітас ширше; розуміє, що вона має стояти на чолі всього життя своїх вірних, має регулювати людське життя; вдержуючи його на висоті відповідній нашому призначенню в дочасности та в вічності, тому теж мусить усувати всякий надмір, який шкодить цьому призначенню людини і доповняти всякий недостаток, який не дозволяє досягнути нашого призначення.

На поталу капіталістичного устрою кинули нинішні часи цілу робітничу масу. Визиськ і злидні гнали робітництво просто в розпач. В обороні їх виступає папа Лев XIII, оголошуючи славну енцикліку „Рерум Новарум“, якою осуджує визиськ і несправедливість промисловців-капіталістів та подає пляни і вказівки, як повинні організуватися і боронитися робітники перед заподіваною їм кривдою. Цей заслужений Папа робітників пригадує світови, що „не посідання, а добре уживання дочасних дібр запевняє нам правдиву вартість у Бога. Правдиве достоїнство і велич чоловіка лежать в його моральних прикметах, отже в чесноті, а не в багатстві. Пам'ятайте, богачі, що тільки це залишиться вашою власністю, що обернете на добрі цілі; все інше забере вам смерть і спадкоємці“. Дух цієї енцикліки родить при кат. наукових осередках цілі школи, які розбирають соціальне питання в цілій його ширині та стараються знайти корінь робітничого лихоліття, розумно усунути його разом зі всіми наслідками, зн. причину нужди з самою нуждою.

Після світової війни зросла нужда через невидане до тепер безробіття. Мільйони людей надармо шукають чесноі праці. Папа Пій XI оголошує 2 жовтня 1931 енцикліку *Nova impendent*, а в ній пише: „Нове нещастя загрожує повіреному Нам стадови і гнобить уже його, придушуючи немилосерно слабшу його частину, яку Ми оточуємо особлившою опікою — а саме: дітвору, робучий народ, ремі-

сників і тих усіх, що не тішаться достатками. Говоримо про поважні труднощі й про господарське пересилення, що діткнуло народи і в усіх краях викликає серед численних кол грізне й зростаюче безробіття. Бо очевидна річ, що на поневольну бездільність і тим самим на крайню нужду засуджена враз із дітьми майже безчисленна скількість чесних працівників, що нічого більше не бажають, як чесно заробити на хліб, якого вони на Божий приказ щоденно просять небесного Отця. Їх нарікання зворушують наші серця і кажуть Нам з тим самим спочуванням повторити скаргу, яка на вид зголоднілої товпи вирвалася з наймилосернішого Серця Божественного Учителя: „Жаль мені народу“ (Мар. 8, 2) В дальших словах завзиває св. Отець всіх християн до хресного походу милосердя й помочі, вірить Голова християнства, що „тільки та благородність і велика радість та суперництво християнської чесноти — передовсім тих, що по силах і так мужно посвячуються добру своїх братів, а передовсім паматають на потреби слабих дітей і найбіднішого населення — зуміє згідним зусиллям негайно побороти тяжкі труднощі сучасної доби“. Дальше перестерігає Папа перед великанськими видатками народів на приготування до майбутньої війни, бо в цих саме видатках і зброєннях лежить корінь всякого нещастя і цієї страшної нужди та сподіється, що цілий кат. світ зорганізує після вказівок Єпископів велику допомогову акцію на користь потребуючих, Фактично, колиб кождий віруючий католик зробив зі свої сторони для злагіднення нужди тільки те, що може учинити, нащо його стати, а напевно булоб на світі далеко краще жити.

Несповна рік пізніше, бо 3 травня 1932 р. ологошує св. Отець нову енцикліку про Благальні Молитви, які слід засилати до Найсвятішого Серця Христового в сучасних терпіннях людського роду.

В новій енцикліці кличе Папа: „Взиваємо знову вас, Достойні Брати, і повірених вам вірних та вкінці всіх людей і напоминаємо кожного зокрема, щоби в приязній співпраці з ужиттям всіх можливих способів старалися зарадити нужді, під якою тепер держави вгинаються, а яка в будучности могла би статися ще грізніша“. Вичисляє св. Отець всі жерела і причини, які привели на світ нужду, підкреслює як головну причину грошелоубство і безбешнптво і як рятуюнок подає свою гадку такого змісту: „Тому виступили ми за похвальним прикладом Нашого попередника Льва XIII рішуче за більше справедливим поділом дочасних дібр і вказували на ті способи, які найуспішніше моглиби запевнити здоровля і пружливість цілої людської суспільности, а немічним її членам лад і спокій“. Закінчує Папа візванням всіх християн до молитви і покути, які спонукають ласкаве

небо до щедрої помочі бідній землі. З нагоди сорокліття від появи енцикліки Рерум Новарум оголосив теперішній св. Отець нову енцикліку Квадрагезімо Анно, в якій ще раз обговорює теперішню нужду і подає способи рятунку з неї.

Самий Папа не становить ще кат. Церкви, тому мусимо спитати, як Єпископи, правдиві наслідники Апостолів і керманічі дієцезій, відносяться до біди повіреного їм стада? Годі тут вичисляти зарядження всіх кат. Єпископів на світі, але підкреслюємо, що всі кат. Єрархи є в тісній лучности з Апостольським Престолом і з синівським послухом сповняють прикази св. Отця. Слова Папи найшли голосний відгук у цілій кат. Церкві. От примас Польщі так ставиться до нужди і безробіття у своїм архипастирським листі: „Великим рядом бідаків і голодних, зле одітих і без даху над головою не допоможе ні наша критика, ні філософування. Наказом хвилі є доцільне, рішуче, скоре діло.. Всі спомагаймо безробітних і вбогих щедріше, ніж звичайно, помагаймо навіть з того, що в інших обставинах моглиб ми без скрупулів для себе вжити. В таких виїмкових обставинах повинні ми на користь ближнього вміти обмежити себе навіть в тім, що слушне і дозволене.. Помагаймо стало і тривало не тільки в першій пориві, але через цілу зиму, через рік, через час кризи. А все охотно, з віри і любови“. Під протекторатом примаса основується спеціальний „Комітет Помочі Безробітним в Познаню“, а його філії мають повстати по всіх парохіях в краю. Окремий лист у справі допомоги вбогим видали спільно всі польські Єпископи до своїх дієцезан і зарядили: 1. в кожній парохії зорганізувати комітет допомоги; 2. в містах, де знаходиться більше парохій, при кожній оснувати комітет, який займеться своїми бідними; 3. працю розпочне комітет від зладження реєстру вбогих і безробітних і від зараз зачне збирати жертви та візве багатших до добровільного оподаткування себе на користь убогих.

Всі гр.-кат. Єпископи в Галичині видали спільне послання до духовенства і вірних в справі зорганізованої допомоги бідним. В посланню читаємо: „Кат. Церква від перших часів свого існування зайнялася ревно поліпшенням матеріальної судби людей. Вона заопікувалася всякого роду нуждою, створила шпиталі, сирітські захисти, доми для старців, одним словом розбудувала добродійність і добродійні установи. Рівночасно з тим Церква вимагає від багатих, щоби вони помагали бідним, щоби уважали їх своїми братами і шанували в них людське достоїнство... Не вільно християнинови сьогодні жити не оглядаючися на бідних і нещасних... Церква, духовенство й вірні мусять в ім'я любови Христа дати їм поміч. Матеріальну, моральну і релігійну поміч. Ніхто не сміє казати, що з огляду на господарську кризу є це неможливим. Найкращі пам'ятки і діла милосердя

зацвітати в часах загального зубожіння і руїни. Поділитися з голодним з останнім кусником хліба та злишньою одежою, дати нещасним душевну і релігійну потіху, розрадити в горю, потішити в нещастю, це правдива християнська любов... Робіть, що хто може... А якщо ти не зміг би задля твоєї власної бідноти, то певно можеш пожалувати бідного, потішити його щирим словом, влити надію в засумоване серце ближнього, дати розраду в його горю. А також можеш і повинен ти молитися за бідних і нещасливих... Допомогова робота мусить бути загальною на цілیم просторі наших Епархій. Кожда парохія мусить зорганізувати поміч безробітним, бідним дітям, вдовам і сиротам і взагалі всім потребуючим помочі в межах парохії. Крім цього багатий, а властиво урожайні частини краю мусять допомогти харчами гірським околицям, населення сіл мусить допомогти харчами бідним по містах. Хай в днях загальної нужди спалахне і огорне цілий край полум'я християнського милосердя. Воно мусить нагодувати голодних, потішити зневірених! Дальшими словами заповідають гр.-кат. Владики оснування Краєвого Комітету рятунового у Львові та Епархіяльних Комітетів в осідках епархій, як також обіцяють створити статутове товариство „Союз Милосердя“, яке має обняти цілий край, кожду парохію. В Архієпархіяльних Відомостях з 15 XII 1931 закомунікувала наша Духовна Влада, що у всіх трьох єпископських столицях вже оснувався Український Комітет допомоги безробітним і убогим під патронатом всіх гр.-кат. Ординаріїв у Галичині. Цей Комітет, зглядно його Голова, Преосв. Єп. Іван каже всім Українцям спішити з поміччю, ближчим з матеріальною, дальшим покищо бодай молитвою: „Коби то ми могли обняти теплом нашого серця і щедрістю наших рук весь український нарід — і потребуючих на Волині і Холмщині і на Поліссю, а особливо тих нещасних братів наших на Великій Україні, поділитися з ними, усім, що маємо, якже щасливими ми почувалисяб! На превеликий жаль, це неможливе, бо одні з них в тяжкій неволі тіла і духа, а другі неприродно від нас відділені; покищо тільки молитвою можемо їм допомогти, щоби Бог змилосердився і зіслав їм кінець неволі“. АЕП. Від. з 15, IV. 1932.

Цілий час дотепер розказували ми, як розуміє христ. харітас навчаюча Церква, а тепер подивімся ще на поняття харітас у кат. вчених і кат. громадських діячів. Один з них питає: „Харітас? Що ж це інакше, як не любов? Тільки через любов може вона творити, любов її порушує, нею кермує, дає їй силу до жертви і витривання, також її нагорода лежить в любови. Харітас не є призначена на надзвичайні случаи та на надзвичайні часи, але харітас є сущною частю моєї христ. особовости, зн. так як треба бути віруючим, побожним, чистим, правдомовним, характерним, чесним, так

само обов'язаний я любити ближнього, співчувати йому і помагати йому. Новий устрій суспільний твориться на світі, християнський обов'язок диктує мені взяти поважну участь в його творенні, диктує служити новим людським громадам, робити їх вольними від темноти і еґоїзму". Фон Франц Штебер — Вір волен Карітас зайн!

Інший автор говорить: „Харітас є тоді, коли ми бачимо чужу нужду, її переживаємо, серцем відчуваємо; коли жертвуємо собою для убогих, хорих і малих в ім'я нашого братерства з ними. Харітас не є заспокоєнням якогось нашого почування-сентименту, ні об'явом доброго тону, але є вона свідомством і виявом нашого християнства; є поважним особистим зобов'язанням і безумовною відповідальністю. Харітас наказує: будь добрим, завсіди роби добре з понук любови, яка знову каже тобі видіти в кождім потребуєчім Христа-Спаса. Тому харитативна діяльність є святим і релігійним актом. Не маємо виконувати діл милосердя з надміру власного багатства, ні з привички, ні з добродушности, але кождий католик обов'язаний давати і жертвувати з власного права до життя, має зрікатися на користь бідних із власних запотребувань". Фон Георг Ваґнер — Ді Мітарбайт дер Юнгманншафт ін дер Карітас.

Вчений професор, д р Енгельберт Кребс пише: „Правда, були деякі ознаки добродійности у поган та у жидів. Але любови, якою нас Христос полюбив, яку приказав Він виконувати своїм ученикам як головну заповідь і ознаку приналежности до Його громади, любови і доброти, яку уважають многі християни головним завданням цілого свого життя і посвячують це життя на заспокоєння дочасних потреб ближнього, щоб цим спасти його душу, такої любови не було на світі перед приходом кат. Церкви і не буде рівнож, колиб нашої Церкви не стало. Сотки тисяч людей лучиться в монаші ордені, або в харитативні союзи світських мужів і жінок, які всіми способами стараються облекшити нужду ближнього, щоб тільки позиськати його душу для Бога. Христос приніс таку любов на землю, а кат. Церква здійснює її. Німецькі соціальні урядження, забезпечення, соціальне уставодавство, які забезпечували іртереси німецьких робітників і убогих, були перед світовою війною найкращими на світі. Але не захопили вони були душі німецьких робітничих і потребуєчих мас і не навчили їх полюбити німецьку державу Гогенцолернів. Чому? Бо це уставодавство — холодно розумуючи — було заведене для заспокоєння виключно тільки тілесних потреб тих мас, зовсім як подається обрік худобині. А харітас натомісць лучить богачів з убогими, щоб одних і других получити з Богом, мов добрих дітей з добрим, рідним Вітцем". Ді Кірхе унд дас найе Европа.

Людський розум бачить, що не однакова людська доля на цім світі, не рівна наша участь в посіданню земських дібр і цей розум все старається запровадити якусь рівновагу між людьми. Він вічно пробує, а вона вічно не вдається. Треба ужити способу вказаного Богом, який каже, щоб той, що має, ділився з тим, якому не достає. Але один, щоб цинив у другімс войого брата і оба, щоб перестерігали зарівно справедливости, як і христ. любови. Ми ж серцем відчуваємо, що по виконанню якогось діла милосердя, відчуваємося чимсь вищим, лучшим, щасливішим, бо Господь тоді зближається до нашої душі, а душа людська до Бога. Люди на землі становлять мовби одно тіло, якого поодинокі члени допомагають собі в потребі, співтерплять в хоробі. Так у людській суспільности повинні рани і страждання одних лікувати й лагіднити другі; інакше попусується ціле суспільне тіло, як від ганґрини пальця псується, розкладається ціла рука, цілий організм, приходить смерть. Одні маємо заступати другим Бога-Отця на землі, багатші маємо ділитися з біднішими, сильніші опікуватися слабшими, щасливіші нести потіху страждучим і обездоленим і так, щоб всіми злучені вузлом братньої любови, творили одну взаємно любячуся родину. Бо нині прийшли часи, де найбільше переконливою ще апольогією християнства є христ. харітас. Хиба ще одно милосердя подиктоване христ. любовю ближнього, хиба посвята аж до самозапертя за ближніх потягають безвірка до Христа й до кат. віри. Поза тим нема вжені сили, ні аргументу.

II

Пристапаємо до питання: Як кат. Церква здійснює христ. харітас?

Вже за апостольських часів продавали люди маетки, щоб допомогти бідних. Читаємо: „Тай в недостатку ніхто між ними не був; хто то був властителем земель або домів, ті, продавши, приносили гроші за продане та й клали у ногах апостолів, і роздавали кождому, як кому треба було. Так Йосія, названий від апостолів Варнава, левит, родом Кипрянин, мавши поле, продав, тай приніс гроші, тай положив у ногах у апостолів.“ Діян. Ап. 4, 34—37. Було це, видно, в загальному звичаю складати великі жертви на річ убогих, бо не всі давали зі щирости, дехто трохи давав, а трохи ховав, а боявся людської опінії, яка привикла була до щедрої допомоги для бідних. Доказом може послужити св. Писання, де говориться про Ананію і його жінку Сафіру, які заховали собі частину ціни з проданого на допомоги маетку, Діян. Ап. 5, 1—9. Гаґіографи описують нам багато про жертвенність Святих для убогих. В життю св.

Василія Великого надibuємо, що „найпершим ділом Василія було те, що цілий свій великий маєток, що на нього припадав по батькови, роздав межи бідних. — То була велика жертва, але Василій знав, що без тої жертви нема совершенного життя, бо Христос так сказав: „Коли хочеш бути совершенний, іди, продай свій маєток і дай убогим і йди за мною“. „Дальше докінчив Василій будову обширних гостиниць для подорожних і чужинців, а потім побудував величезний шпиталь для хорих. Вкінці інші будинки виставив для ріжних ремісників“. Життя св. Василія Великого. Видавництво ЧСВВ в Жовкві.

Цілий христ. світ почитає св. Николая Чудотворця за його милосердя для бідних і за допомоги уділювані їм. Про св. Августина записали, що він не ріжнився нічим від других, хиба, що був від усіх найбіднішим. Коли йому треба було грошей на викуплення невільника, то казав він церковні золоті посуду перетопити на золото і продати його, щоб за гроші викупити раба“. Роман Луцик — Життя Святих. Також св. Золотоустий виконував сумлінно на практиці ті поручення, що їх у своїх проповідях подавав слухачам. Згаданий вище автор оповідає, що Святий роздав ціле своє майно убогим. За нього Церква в Антіохії удержувала три тисячі бідних, зн. кормила їх, зодягала і забезпечувала дах над головою. Прегарним приміром може послужити св. Северин, який жив десь коло 482 р. в краю Норікум, в околицях нинішнього Відня. Широку харитативну діяльність повів він там тоді, коли західно-римська держава валилася під ударом свіжих, германських сил. Святий поширюванням християнства між германськими воївниками злагіднює їх варварську жорстокість, їх жадоби римської крові. Для Римлян організує поміч харчів, убрань, займається убогими й полоненими, „майже всі потребуючі по містах і селах його старанням прохарчувалися“. Богаті давали десятину своїх приходів на підмогу вбогим. Колиж мешканці укріплених міст східної Вінделиції вимандрували були перед германськими племенами в більш безпечну часть краю Льорх, то там великий приплив свіжого населення загрозив усім голодом. Тоді зорганізував св. Северин з незагрозених голодом сторін доставу поживи й одежі, а ріночасно вчив терплячих довіряти більше Богови й надіятися на його поміч. Під впливом такої роботи м'якли серця скупарів і приносили вони поміч, прислали сплавною рікою Ін повні лоді збіжжя для убогих. Заєдно підчеркував Святий, що людський добробут залежить від нашого милосердя зглядом убогих.

Ціла поміч убогим полягала на десятині від доходу богачів. Десятину ту стягав Святий зі всею строгістю старозавітного пророка.

Наслідки харитативної праці св. Северина були очевидні: „Ось горда Гейза, жінка князя Ругів, що звався Фев, хотіла підбити Римлян обернути на рабів свого народу і присилувати їх католиків прийняти аріанське хрещення, яке визнавали тоді східно-германські племена. Св. Северин ужив тоді всього свого впливу, щоб забезпечити гідне людині обходження з полоненими і вкінці допровадив до цілковитого звільнення полонених. Навіть зайнявся Святий, щоб Руги справедливо поділили землю між своїх і підбитих автохтонів. Св. Северин опікувався також хорими та в'язнями. Йому вдалося збудувати міст любови понад соціальними противенствами Римлян, також між Римлянами, а недовірчивими і захланними добичі германськими племенами. Св. Северин був правдивим апостолом харитативної акції.

При столі папи Григорія Двоєслова засідали щодня убогі, а тим, що стидалися жебрати, посилав до дому страву, або гроші. Раз побачив він, ще будучи священиком, як продавали на торговиці невольників з Британії. Зараз пішов Святий до тодішнього папи Венедикта I і просив, щоб дозволив йому їхати до Британії на голошення христ. віри: „бо де св. віра приймається, там невольництво мусить уступити“. Життєписці св. Теодозія Печерського пишуть, що визначався він великим милосердям. Він побудував при київській Лаврі приюти для убогих і калік, осібно схоронища для прочан; хлібом наділяв убогих, а що суботи посилав Святий милостиню для в'язнів, котрий звичай був тоді загальний на Русі-Україні.

Св. Зита була служницею. Сама постила, а страву давала убогим. Св. Германа була пастушкою, а хліб, отриманий від господарів, розділяла між убогих. Св. Венедикт Йосиф Ляббре ділився з убогими тим, що вижебрав, бо був жебраком. Св. Людвик, св. Єлисавета, св. Іванна Франціска Шанталь, св. Магдаліна де Паціс збирали хорих, usługували їм, цілували їх рани і звикли були говорити: „Ідім у відвідини до терплячого Христа“. Милосердя в давній Польщі організує в другій половині XVI в. голосний провідник о. Петро Скарга в Кракові. Він виступає як перший великий суспільник і харитативний діяч. Основане ним братцтво милосердя взорувалося на італійських примірах, які там звалися Монс Піетатіс. (Юлій Клайнер — Література Польська, том I). Всі християнські королі давніших часів мали своїх великих ялмужників, що їх спеціальним обов'язком було організувати добродійність і розділяти між потребуючих. Віктор Гюго у своїм творі Нуждарі представляє нам зразок великого харитативного діяча з початків XIX в. в особі єпископа Миріель з Дігне у Франції. Часи французької революції ще не закінчили були свого бешкету. Нужда віддалася в печінки широким масам. Названий владики замінює

свою обширну палату на шпиталь, а тісний будинок шпитальний собі бере на мешкання. Зі своєї річної пенсії, яка виносить 15 тисяч франків, в 1804 року зіставляє такий рахунок:

на духовну школу	1500	фр.
для конгрегацій місії	100	"
для місіонарів в Монтдідер	100	"
для семінарії заграничних місій в Парижі	200	"
для конгрегації Св. Духа	150	"
для релігійних заведень в св. Землі	100	"
для товариства опіки над материнством	300	"
для товариства опіки над матерями в Арлес	50	"
на поліпшення в'язниць	400	"
на злагіднення долі вазнів	500	"
на висвободження батьків родин ув'язнених за довги	1000	"
на додаток до пенсій убогих бакаларів діец.	2000	"
на запасові шпихлірі в горішних Альпах	100	"
для стоваришення дам у Дігне і сестрам, які вчать безплатно убогих дівчат	1500	"
для убогих	6000	"
на свої особисті видатки	1000	"

Разом 15000 фр.

Цей рахунок видатків аж надто проречисто говорить, до якої самопожертви може посунутися чоловік з любови до Христа, а через Божого Сина до свого ближнього.

Людська біда така велика, а людські потреби такі різні, що не могла заспокоїти цієї біди поміч хочби й засібних одиниць, а також одиниця не могла обняти всіх родів недостатку. Як у старохристиянських часах організував допомогу діаконат, так опісля посвятилися збиранню і розділюванню помочі відповідні ордени-чини та світські харитативні організації. До найстарших релігійно-харитативних орденів треба зачислити Йоанітів, лицарський орден св. Йоана. Його засновано ще 1048 р. в Єрусалимі після першого хрестоносного походу. Ціллю ордену була — поза боротьбою з магометанами — охорона христ. прочан і поміч їм. Численні приюти побудовані для прочан, що в часах живої віри спішили зі світа до Господнього гробу, забезпечували соткам тисячей подорожних життя, ложку страви, дах над головою, в разі хвороби опіку. Другий орден становили Тринітарії, чернечий чин, заснований у XII в., займався викупом бранців від нехристиян. Зі самої турецької неволі викупив закон св. Трійці один мільон бранців. Монахи складали окуп, або самі йшли за визволених у неволю чи на галери. Дев'ять тисяч монахів з того ордену понесло мученичу смерть. Св. Іван Божий оснував чин Милосердних

Братів, яким сама назва диктувала опікуватися убогими й чинити для них милосердні діла. Монахи св. Бернарда від давнин аж до нині вишукують в Альпах загинулих подорожних. Тисячам вирятували вони при допомозі витресуваних умисно до того собак життя або привернули здоров'я. Від 1815—1898 жив на світі св. Іван Боско, чиноосновник ОО. Салезіян, які нині поширилися по цілїм світі. Їх головним обов'язком нести поміч упавшим, занедбаним, морально звихненим, або звироднілим дітям. Скільки то таких нещасних дітей переходить через вишкіл оо. Салезіян і там знаходять вони рівновагу духа, моральне подужання і стають пожиточними членами громадянства. Їх поправчі доми, їх метода лікування цих неуговканих молоденьких натур находить загально подив і признання. Кат. Польща має своїх скромних Альбертинів. Цей закон не посідає жадного майна, його прибутки походять з праці рук братчиків-ченців і з їх жебранини. Але кождий їх дім є малим небом для всіх без притульних і бездомних по містах. Там у теплім притулку найдуть вони нічліг, страву, а часто лікарську поміч і релігійну потіху. Між гр. католиками ведуть широку харитативну діяльність Студити. Передусім проводять вони знаменито сиротинці. Жіночі гр. кат. закони майже всі присвятилися харитативній діяльності. Сестри Василіянки і СС. Служебниці вже від літ заслужилися веденням захоронок і сиротинців. Тепер прийшли їм на поміч СС. Студитки і СС. Пресв. Родини, що своєю харитативною працею здобувають собі признання і популярність. Нове згромадження powstało в нашій гр. кат. церковній провінції, перещепили його на наш ґрунт з Бельгії, а називається воно згромадження СС. Милосердя св. Вінкентія А Павльо. Ціллю його є вести приют для дівчат, що шукають в містах праці та хліба. Селянки переходять в приюті перевишкіл з селянської неотеси на добру кухарку-служницю і через це вже виступають вони на ринку праці як кваліфіковані робітниці свого фаху, яких муситьс'я лучше оплачувати. Другим поважним обов'язком цього згромадження є відвідування хорих по домах. Тамтуди, де нема фондів на лікаря і аптику, де брак примітивної гігієни, де по задушливих закамарках знахор лікує хворобу, а хорим ніхто не опікується, не інтересується, там наче ангели злітають належно підготовані Сестри опікунки, щоб облекшити й осолодити цим найбіднішим нашим ближнім їх неміч. Крім них займаються ще хорими селянами, а невилічимих старців, що нема їм при кім хоріти, забирають до своїх домів СС. Мироносиці. Вкінці Сестри ім. св. Свящмуч. Йосафата провадять по своїх домах опіку над беззахистними й самітними старцями й старушками. Отак гр. кат. Церква дотримує кроку на харитативнім терені своїй

посестри, західній Церкві, обі вони йдуть в тісній злуці слідами свого Основника і Вчителя.

Харитативна праця законних згромаджень не могла лишитися без впливу на світських людей, на уформування прихильної для хорих і убогих опінії загалу громадянства. Завдяки тому впливови основувалися світські харитативні світські заведення, родилося соціяльне законодавство, розвивалася харитативна діяльність державна і приватна аж до тих вершків, на яких вони нині знаходяться. На місійних теренах між поганями опікується покинутими дітьми товариство „Дитяти Ісус“. Кард. Лявіжері оснував у Картаїні товариство для освободжування муринаських невольників. Вже коло 1560 р. повстало в Римі брацтво християнських вчителів, яке папа Пій V поручив 1571. р. найгорячіше всім Епископам на світі. Це брацтво перешіпило свою діяльність 1715 р. до Австрії під назвою „Хрістенлербрудершафт“. Його членами могли бути всі католики, вони ділилися на шість груп по 10—15 членів з провідником на чолі. Їх завданням було вивчитися книжочку катихизмових питань і відповідей, а при кінці року здати іспит з приписаного матеріалу. Так поширилося було це брацтво, що в недовгий час по оснуванню у самім Відні взяло в річній процесії у церкві св. Стефана 15 тисяч членів брацтва.

В Англії вже від 1572 р. був ухвалений податок для убогих (Арменштайер), який в 1818 р. скочив на величезну суму 8 мільонів фунтів штерлінгів. Там повстав Центральний Уряд Опіки над бідними, а йому були підчинені окружні й громадські Уряди Опіки з цілим штабом харитативних урядників і діячів. Ця діяльність захопила була Шотляндію та Ірляндію, де край був щораз караний, переслідований за свої зриви до незалежності, тим самим дуже спліндрований і бідний. Франція Людовіка XIV відновляє податок для убогих, запроваджує реєстр убогих, основує азилі для жебраків. Велика Революція основує національні варстати, але зараз таки примушена їх скасувати, вертається до старих форм добродійности, закладає бюро добродійности. Сюди складають добровільні датки, збирають жертви по церквах та колекти по домах, стягають для убогих такси у висоті одну десяту доходу з представлень і концертів, а $\frac{1}{4}$ доходу з балів. Дуже багаті записи повстають на шпиталі та захисти і оснуються харитативні заведення пр. у Парижі: „Hotel Dieu“, „Becetre“, „Hospice des enfants trouves“. До яких розмірів мусіла дійти зорганізована жертвенність, скоро вже 1867. р. займалося опікою над убогими Франції аж 4349 урядовців і 1989 лікарів, готівка грішми згаданого року виносила 118 мільонів франків. У Відні вже XIII і XIV в. були славні „шпиталі“ для бездомних убогих і хорих, які тоді безупинно машерували зі Заходу на Схід Європи. В Австрії шляхта

ПРОБЕР
СІФ 19 87
0,15

і духовенство масово складали фонди на убогих. 1552 р. вийшов закон, що кожне місто має своїх убогих годувати. Реформами опіки над убогими займалися Карло IV і Марія Тереса. Але найбільше потрудився для убогих Йосиф II, який оснував Інститут для убогих (Арменінститут) після взору заведень для убогих, які граф Bormzoe 1779. р. на своїх добрах основував під назвою „Союзи з любови до ближнього“ (Ферайнігунген авс Лібе дес Нехстен). Уважалося там за головне завдання нести поміч тим, що її потребують, а тих, що можуть дати поміч, спонукати до давання. Круг ділання була парохія, на чолі стояли парох, батько убогих (арменфатер) і рахунковий, двох послідних зпоміж парохіян. Цісар Йосиф II зреформував існуючі заведення добродійности на дома для поліжниць, захисти для найдушків, школи для убогих, сиротинці, дома для старців, для хорих, для калік, і шпиталі. Фридрих Великий наказав громадам жити приналежних до них жебраків. Опісля повстали союзи убогих (Арменфербанде), які мали громадам облекшити тягар опіки над убогими. 1842 появилася у Прусах закон убогих (Арменгезец) для цілої держави. Фонди збиралося зі складок, фундацій і записів, зі збірок по церквах і домах, з різних кар і з податку від люксусу. Швайцарія може похвалитися, як ніхто інший, численними виховними заведеннями для убогих дітей зі славним Пестальоціштіфт на чолі, який лишається в піріхськім кантоні біля Шлірен. Уставодавство з тамошньою харитативною акцією старається піднести морально і матеріально родинне життя убогих, забезпечити добре виховання дітям убогих, найти працю убогим, взагалі впливати релігійно-морально на ціле їхнє життя. Вплив кат. Церкви на квестію допомоги потребуючим у всіх вичислених краях був дуже великий, майже децидуючий.

(Докінчення буде)

Львівська бібліотека
АН УРСР
№ Ж. 2532 II

О. Й. ОсташевськийБ) „Блажені милостиві, бо такі будуть помилені“
Мат. 5, 7

Харітас у кат. Церкві

(Докінчення)

Жерелом, яке затроювало життя народів своїми випа-рами і затоплювало брудними, затухлими філями людську радість на світі, були полові пристрасти, неопановані характером, ні непогамовані релігією, та нездержність від алкоголю. Боротьбу їм виповідає Союз Білого Хреста, оснований при кінці XIX в. у Німеччині. Ціллю його була боротьба з неморальністю у себе і в других. Члени Союзу мали впливати на публичну опінію, щоб вона ставлялася прихильно до непорочности обичаїв, скріпляти слабосильних у змаганнях з нечистотою, упавших привернути до морального життя, не допустити їх другий раз до упадку в цей наліг, ідеал св. чистоти поширити в народніх масах. Союз Білого Хреста ділився на дві часті. Перша обіймала молодь від 14—18 літ. Вони прирікали за Божою поміччю вести непорочно-моральне життя й тому оминати нечисті слова, брудні жарти, порнографічні книжки і образи. Друга кляса членів обов'язувалася за ласкою Божою шанувати всіх жінок і дівчат і берегти їх після сил перед несправедливістю і пониженням всякого роду нечистотою; ніколи двозначних слів і жартів не говорити; заповідь чистоти уважати однаково обов'язуючою для людей обидвох полів; ці засади між ровесниками поширювати, на молодших братів уважати, їм помагати; вкінці Божого слова й св. Тайн часто уживати, щоб могли виповнити закон, що наказує: Будь невинний!

Окремо тут згадуємо о. Адольфа Кольпінга, що оснував „Союз Кат. Ремісничої Молоді“. Цей, колись скромний німецький священник, став голосним на цілий світ. Він сам вийшов зі шевського челядника на священника. На собі перейшов багато тяжкої нужди; знав життя убогих челядників і ремісничих учнів. Його організація помагає мільонам, і мільони бідних та занедбаних, що їх вирвав о. Кольпінг з пазурів нужди і розпачі, дотепер благословлять безсмертного добродія робітничої кляси в Німеччині.

Особливіше місце займає в історії харітас св. Вінкентій а Павльо, один з найбільших добродіїв убогих. Походив він

з дуже бідної селянської родини. Пас худобу і бідив. Добрі люди вивчили на священника. Став парохом в Chatillon les Dombes. Раз зголосила йому одна невіста, що в його парохії загоріла одна бідна родина. Зараз таки промовив він до присутніх у церкві про обов'язок милосердя. По Богослуженню вибрався відвідати хорих. По дорозі стрінув багато своїх парохіян, що вертали з відвідин від хорої родини. Святий застав у хаті хорих багато дарів і зрозумів, що більша часть з них поспується і стратиться, а хорі попадуть знову в нужду. Святий запросив до себе пп. de la Chassaigue і de Brîe та з ними зорганізував перше „Братство Милосердя“. Регулямін цієї організації приписував відвідини і відживлювання хорих. Себто складався з духової і тілесної опіки над хорими. Відвідини мали такий перебіг: Членкиня брацтва принесла убогому хорому обід, то наперед поздоровила його весело, присунула столик до ліжка хорого, накрила скатертю, подала води обмити руки, помогла помолитися, тоді аж запросила пообідати. Крім цього мала старатися скерувати хорих до лучшого життя, а вмираючих до доброї смерті. Вразі смерті мала постаратися про похорон убогого. Св. Вінкентій приймив добровільно кайдани ґалерника, щоб занести потіху і Бога між цих нуждарів. Він також заснував Конгрегацію ОО. Лазаристів (Місіонарів), що їх завданням було ширити й обґрунтовувати Євангеліє по селах. Крім цього покликав до життя згромадження С. С. Милосердя (Шаритки), які по нинішній день працюють по шпиталях на цілім світі. Ніхто, крім Бога, не зрахе добра, що вони його роблять бідним хорим! Ще за життя Святого діставало за його старанням біля двох мільонів людей безплатно дах над головою, поживу й одіж. Проф. Сорбони Фридерик Озанам оснував з пієтизму до св. Вінкентія а Павльо конференції діл милосердя (conférence de charité). Члени їх сповняють діла милосердя для бідних і хорих по домах. Овочі цього посіву кормлять нині мільйони вбогих. Ці конференції так поширилися, що в 1930 р. було їх на світі 13 тисяч з 200 тисячами членів, які покірно працюють на ниві христ. милосердя. Нема в Європі країни, де б їх не знали. В самім Відні уможливлено за поміччю Т-ва св. Вінкентія а Павльо 5992 християнських подруж в часі від 1854—1898 р., а 5563 неслюбних дітей узаконено, зн. забезпечено їм виховання і майбутність. Протягом одного 1898 р. це Товариство уможливило 1014 подруж, а 370 дітей узаконено.

Інакші потреби назріли по світовій війні, безробіття охопило мільйони кваліфікованих робітників і чорноробів, фізичних робітників на рівні з умовими. Народу намножилося, а в парі з приростом населення не множилися ні варстати праці, ні можливості заробітку. Запанувала страшна нужда

матеріальна, а як звичайно, за нею прийшла духовна нужда, заломилася моральність одиниць і суспільностей, захиталася христ. цивілізація в цілій Європі. Нові недомагання людства породили нові способи рятунку, нові роди харитативної акції. Найновіша харитативна акція ставить між головні свої завдання: старатися поширити і поглибити релігійне життя між суспільністю за посередництвом особистого приміру, кат. літератури й реколекцій та курсів; старатися піднести моральність нашого довілля; старатися про христ. виховання молоді; старатися про безпеку людського здоров'я в крузі нашої діяльності; старатися про розбудову існуючих господарських ділянок та про нові господарські можливості, щоб якнайширшим верствам можна було забезпечити життєві konieczности — соціально двигнути народню масу.

Тому нпр. німецький нарід вимагає від організації своєї кат. молоді сповнювання ось таких обов'язків. § 23. Обов'язком поодинокого члена кат. зорганізованої молоді є не фальшиво і не еґоїстично, а навпаки, шляхотно і по лицарськи виступати перед другими людьми; скрізь обдаровувати радістю і ділами любови наших ближніх; § 39. Жадаємо від зорганізованої молоді вірної приязни і готовости до всякчасної помочі; § 41. Наказує членам опікуватися хорими й реконвалесцентами, а також тими, що йдуть на ферії до селянських родин. Кожний член організації обов'язаний забезпечитися проти нещасливого випадку. Організація створить заведення обезпечень від випадку. Організація започаткує загальний вишкіл членів у ратівництві. Особиста поміч в разі нещастя ближнього є самозрозумілим обов'язком кожного члена. Так само організація каже допомогти по братерськи подорожуючому членови кат. молоді, який викажеться легітимацію (вандерпасом). Опіка над виходнями зі села до міста, чи на інше село, полягає на тім, що той, який виходить, дістає письмо від місцевої організації до організації молоді в місці, куди він іде. Поміч безробітним є суттєвим обов'язком молоді. Виконується його в порозумінню з повітовою харитативною організацією і з урядом праці, не мало помагає їм порадня вибору звання і бюро посередництва у винаході посад між христ. промисловцями і христ. родинами, а також банк молоді, в яким складає молодь свої ошадности з надією покористуватися ними в будучности при основанню власної родини, при будові власної хати чи власного варстату праці.

Для приміру, як стараються пімецькі католики помагати своїм братам на полі релігійнім і на полі дочасного матеріального забезпечення, наведемо кілька взірців з їх практичного життя. В кожній парохії ділає внутрішня місія (ді іннере Місіон) через членів добровільної організації для харитатив-

ної помочі в душпастирстві. Щож роблять вони? Часто приходять з помічною рукою у відвідини до тих, що відвернулися від церкви і через харітас, через практичну любов здобувають їх довіря, аж тоді впливають на них релігійно. Бо лиш тоді можна піднести упавшу душу до вищого ідеалу, коли віддалимо від неї журбу про кусень хліба. Опісля організується своєрідну атмосферу для різних професій пр. кат. світлицю для служниць, для самотніх урядничок, для купецької молоді, для ремісничої молоді, для кольпортерів преси, для студентів, для матерей, для робітників, для працюючих невіст і т. д. Там опікуються заєдно цими людьми дижурні відпоручники названої вище організації. Вони говорять їм про ціле життя, про щастя з віри, про конечність лучитися всім католикам в одну армію, про св. Тайни, про христ. подружжя, про образування дітей тільки в кат. школах. Там у тих світлицях жеде на кожного гідна христіянина розвага, забава. Згадана організація приводить кожної неділі у місяць інших парохіян до спільного св. Причастя, зн. раз мужчин, другої неділі жінок, третьої хлопців, четвертої дівчат. Визначну поміч у душпастирстві дають кат. вчителі та вчительки; провадять по міських школах т. зв. Комуніон-бунд; ц. є організація зложена зі 100 дітей, з яких кожде бодай раз у тиждень приступає до св. Причастя. Друга вчителька зорганізувала в школі зі своїми дітьми відмовлювання вервиці, третя „Шуценгельбунд абстінентер Кіндер“, це буде щось в роді нашого відродження. Емеритована вчителька зайнялася наукою релігії між зайнятими у фізичній праці невістами і жінками. Управитель школи поглиблює поговірками приготування до першого св. Причастя і веде апостолят кат. преси. Щоб по шпиталях і санаторіях ніхто не опустив цього світа без поєднання з Богом, того допильновували кат. доглядачки хорих, або кат. молодці, що приходили у відвідини до хорих і приносили їм кат. книжку чи газету. Навіть впахалися католики до радія, щоб виголосити релігійний виклад, релігійну поговірку до хорих і т. д. Навіть тих, що десь їхали залізницею, чи волочилися по місті, спрямовували чемно отці помічники душпастиря до найближчої церкви на Службу Божу. Безперечно, що для такої праці треба цілу армію вишколених робітників, цілий ряд відповідних кат. організацій і багато гроша. Німці створили, як ні один кат. нарід, багато кат. шкіл різного типу, кат. дома для хорих, кат. рятункові поготівля, кат. захисти для немовлят і опущених матерей, кат. посередництва праці, кат. просвітянські, харитативні, руханкові й забавові організації, союз кат. доглядачок хорих, кат. студ. корпорації, кат. робітничі й заводові організації, кат. пресові агенції, та численну кат. пресу різного виду. На все це зложили фонди, талант і знану німецьку солідність. Так німці стараються

невіжу навчити і зблудившого привести на релігійний шлях.

З безробіттям борються кат. німці так, що уряджують сталі курси для безробітних, знані курси в Альтенбергу (Альтенбергер Арбайтслюзенкурсе). Курс триває тиждень. Осібно для кожної округи. Курсант платить 7-50 нім. марок, решту докладають організація і збірка харчів даної округи. Навчають вибрані сили зпоміж безробітних, яких наставляє харитативна організація. Їх ціллю подати релігійні поняття і скріпити віру у власні сили; подати змістовні й розумні відповіді на життєві питання молодого безробітного; врешті вишколити провідників для льокальних курсів по округах і започаткувати різні можливості й завдання, які можна б у даній окрузі зараз перевести в практику та зараз цею практикою допомогти безробітним. День на курсі починається і кінчиться Богослуженням. Опісля слідує на переміну праця умова й ручна та відпочинок. З цілої програми виймаємо теми деяких рефератів: Безробіття причиною нужди народу і його молоді; поміч безробітним в їх організації основним питанням німецької господарки; реалізація Енцикліки Квадрагезімо Анно — політичним питанням підставовим безробітного; законодавство і зарядження проти нужди; уформування життя безробітного, родина безробітного; товариське життя в організації молоді як стрим перед рзпуккою і звихненням; дім молоді пристановищем безробітних; соціяльна боротьба за право на життя і свободу німецької молоді; будучність наших безробітних. З ручних робіт іде на першім місці: скріплення звання через продовжування фахової науки, через перевишкіл, через подорож по окрузі, де даний фах стоїть на відповідній висоті; через осадництво на ріллі міського, відповідно підготованого, елементу, через вміле огородництво, кріликарство і добровільну працю на користь загалу, пр. відводнення мокляків, публичні дороги, прикрашування кат. дому і т. д. маліє безробіття. В міжчасі година співу, руханки чи іншого спорту; вечером засідання, забави.

В кількох рефератах обговорюється харитативні питання, головно співпраця самих безробітних на харитативній ниві та основні питання харитативного виховання німецької суспільности. Щодня дополудня є година релігії.

Через ці курси знайшли тисячі безробітних нову силу в собі й життєву радість, а багатьом тисячам відчинилася нова дорога життя.

Годі вичислити всю харитативну працю кат. німців, але бодай дещо подамо. Дієцезіяльний харитативний Союз для Шлеська опікувався 1930 р. сімнайцятьтисячсімсотчотирма дітьми, наглядав над 2852 дітьми, помагав частинно 3517 ді-

тям, уділив помочі в суді 5812 разів німецькій молоді. Цілий цей Союз заступає всього 2 мільйони католиків.

Харитативна централь в Дортмунд працює для жінок, дівчат і дітей. В 1930 р. начисляла 31756 молодих дівчат і дітей, якими опікувалася. Мужеська харит. Централь в Дісельдорф опікувалася і помагала в згаданім році 6997 молодцям, вела нагляд над 5348 молодцями, судову поміч подала у 9107 випадках своїм молодим членам.

Цілком іншої помочі потребувала нім. безробітна молодь. Було її в 1930 р. аж шістьсоттисяч. Кат. Церква і харитас, кат. Союзи молоді й кат. організації помагали їй після своїх найкращих сил. Всі старалися облекшити нужду й тому старалися найти безробітним місце і працю. Кат. харит. посередництво домової прислуги на 64 тисячі посередництв нашло для 27033 осіб місце праці в 1929 р., кат. організація челядників в 1930 р. нашла для 8383 людей працю. Крім того улаштовувалися фахові доповняючі курси, пр. в Кольонії перейшло в 1931. р. аж 2200 безробітної молоді через такі фахові курси. Кат. Союз челядників зорганізував на протязі 1931 р. аж 650 фахових курсів. Також уряджували для безробітних добровільну роботу, призначену для загального вжитку. А уряджували її так розумно й доцільно, так по німецьки, що для науки варта зазізнатися зі зразком хочби публичної добровільної роботи в кат. уряді молоді берлінської дієцезії. Кат. організація найняла дім і оголосила: Можуть зголоситися охочі до добровільної праці молодці, які готові в кат. домі молоді разом сходитися і працювати над його прикрасою і його пристусованням до потреб молоді. Зголосилося 60 молодців. В 7 год. рано приходять безробітні кухарі та під проводом комітетової варять сніданок. Спільний сніданок о 8:30. Опісля праця. Мулярі, столярі, малярі, декоратори, тапінери та електротехніки роблять коло домівки, за те кравці й шевці ренерують їм одіж і взуття. Год. 11 друге снідання. Праця до 13 год. Тоді обід і кінець праці. Після обіду забава після вподоби до год. 15:30, зн. до підвечірку. Потім спорт. Год. 17 зачинається рефератом, в яким прелегенти дають відповідь на питання. Що ми хочемо? Нащо добровільна робота? Відки береться безробіття? Як повинні виглядати дома наших сходи? Як повинні ми заховуватися? Так переходять питання політики, релігії, господарки. В год. 18:30 кусень хліба на вечерю і хто хоче, йде собі, а хто хоче, користає з вечірних курсів: стенографії, фотографії, рятівництва, читання мапи, організації кат. Церкви і т. д.

Ці приміри і ці числа вистарчають, щоб показати великанську нужду серед німецької кат. молоді, але також узгадують великанську поміч і смілу боротьбу з лихоліттям.

Позволимо собі зілюструвати ще добродійність польської харітас в катовицькій дієцезії. Польський державний бюджет призначає понад 100 міл. на допомоги і на боротьбу з безробіттям, крім цього великими кредитами й поважними засобами працює „фондуш праці“ — організація на пів державна, на пів самоврядна. В поміч їм приходить ще кат. добродійність по дієцезіях. В катовицькій дієцезії працює 81 Товариств Пань Милосердя, в тім 13 німецьких. Вони мали 1934 р. 9290 членів. Товариства ті мали в опіці постійно 3579 родин, 1238 самотніх осіб, 1092 недужих і калік; часово 6127 родин, 479 самотніх осіб і 555 калік. Особистих відвідин убогих в їх мешканнях було 37260. Харчевих бонів різної вартости видано на суму 55437 зл. Крім того видано: хліба 175548 кг., товщів 87605 кг., молока 22157 літер, цукру 3398'5 кг., та інших товарів на 51317'48 зл. Крім того за посередництвом Товариств видано обідів від приватних осіб 56213, від добродійних інституцій 21301. Розділено 9996 штук одягу, взуття і т. д. На купно нових одягів видано 63.584'88 зл. Щораз ліпше розвивається в Товариствах опіка над дітьми. Товариства організують заходи, курси ручних робіт, вакаційні оселі для дітей і розділюють стипендії для шкільних дітей. Товариства мали приходів 242035'10 зл., а розходів 224768'34 зл. Так виглядає харитативна праця одної дієцезії на протязі одного року. Цей коротенький і поверховний погляд на христ. харітас виконувану католицькою Церквою закінчимо пригадкою, як це перед кількома літами страшний голод зачав на Великій Україні винищувати міліонами безборонного населення. Ціла Європа писала про це, але й ціла Європа не спішилася з допомогою. Тоді кат. Церква дала правдивий християнський примір, як розуміти і як виконувати належить христ. харітас? Папа Пій XI вдарив на тривогу, закликав цілий світ наче до хрестоносного походу, але без гармат і ненависного завзяття, а тільки з серцем повним христ. співчуття і братньої любови. В тім памятімі році зорганізували допомогу в грошах, одежі й харчах по цілім кат. світі, по найменших парохіях на рівні з великоміськими катедрами. Не застановлявся св. Отець, ні вірні, що Українці православні, що тамошній режим переслідує Христову віру, а почули голос збідованих, голодних і нагих людей і поспішили їм, мов найріднішим, з великанським рятунком. Бо Христос прийшов на світ розпалити вогонь любови і прагне, щоб св. кат. Церква обіймила материнською любов'ю всіх людей на світі. Амінь.

В) „Блажені милостиві, бо такі будуть помилувані.“**Харітас на Україні**

Духово і матеріально стали ми з власної вини нуждарями. Ні на одній духовій ниві ми ще дотепер не скоординували своїх сил, не перевели дисципліни між членами, не перестали безкарно ширити проклятого хаосу між найвищими преставниками нації, між найкориснішими інституціями, між партіями, класами. Не знаємо, куди йдемо та якими шляхами повинні ми нині йти; не відаємо, чи проводить нами розум, досвід і непорочність совісти, чи навпаки сліпі сліпця тягнуть на мотузку. В духовім життю тандитна фраза заступила доцільний, мужеський чин!

Зле стоїмо матеріально. Цілий наш рільничий край замешкують малоземельний і безземельний пролетар, який ніколи в життю досита не наївся, ніколи не мав чим спину прикрити, не мав в що ноги встромити. Ні крихітки надії для нього на побільшення господарки, на якебудь забезпечення майбутности його дітям. Тут обкромлені та стиснені всі наші можливості до мінімуму, а в світ заперті двері. Рільничий пролетар цілком безробітний, але й ні звідки ні сотика допомоги, ні дрібки опіки. Побіч нього збільшується кожного року армія абсолювентів різних середніх і високих шкіл. Вони сидять бездільно на карку батьків, сидять у розпачі та й трійливу розпач і апатію сіють довкруги себе. Богато фахово викваліфікованих спеців зриває собі очі, висушує мозок за працею, за найскромнішим прожитком. Не маємо своїх варстатів праці, а інші кпинами збувають нашу нужду. Нема в нас зорганізованої суспільної помочі, нема великих багатіїв, які між чужими сотки мільйонів гроша видають на поміч нуждарям своєї нації чи рідної держави. Нужда загрожує нам поважно деградацією людської гідности у широких народних масах. Вкінці нема в нас національного ареопагу, який мав би моральний авторитет потягнути до відвічальности за суспільні злочини, за національне хуліганство, неробство, за галапаство на національнім організмі та видати осуд, або розумно нагородити виконавців громадянських чеснот і патріотичного приміру.

Тому нам — як нікому на світі — треба розумної опіки, треба сталої самопомочі, треба великого, зорганізованого милосердя, словом треба христ. харітас. Харитативна квестія сталася в нас квестією нашого буття або небуття.

В нинішнім розважанню застановімся над такими точками:

Християнська харітас потребує українських душ!

Якою повинна бути наша харитативна діяльність.

Хто має zorganizувати нашу харитативну акцію.

Благаймо Св. Духа, щоб даром премудрости супроводжав і просвічав наше розважання.

I

Від давних давен визначався наш нарід сердечним спочуванням людській нужді та охотою облекшити цю нужду милосердними ділами. Наша історія голосить, що рівноапостольний князь наш Володимир Великий казав вишукувати вбогих і розвозити між них поміч. Наші князі та гетьмани фондували при церквах шпиталі та стареці захисти, а при піколах бурси. Цілий наш нарід захищав століттями христ. культуру перед татарами і турками. Ставропігійські брацтва церковні основували в своїх осідках добродійні фундації. Великі українські магнати, як князі Острожські, лишили по собі памятку-захист для старців і немічних у Тернополі і певно, що таких памяток було більше, але неприхильна доля, що заслонила перед світом усю нашу славу бувальщину, вона також заслонила великі акти християнського милосердя, фондовані нашими магнатами й багатіями-міщанами. Памяткою старохрист. милосердя були безперечно українські поминки, що їх справляли перед світовою війною наші селяни. Це була заупокійна Служба Божа, получена тісно з сутим обідом в господаря. На поминки сходилися всі місцеві та заміцеві вбогі, господарі всіх прошаків погостили, ще й щедро обдарували. Гідний зазначення буде також звичай уряджувати обіди для вбогих на десяту п'ятницю по пасці в Брідщині. В Лешневі та в Корсові відправлялася в десяту п'ятницю заупокійна Служба Божа з парастасом, опісля на цвинтарі коло церкви варили на вільнім вогні перші богачки обід, розставляли накриті столи, обсаджували їх крайною біднотою і там таки на цвинтарі цих бідаків гостили й обслуговували. Думаю, що мусів цей звичай примандрувати знад Дніпра, а його початків певно треба шукати аж у старохрист. агіапе. Перегляньмо стару нашу літературу аж до Шевченка включно, а надibaємо дуже багато милосердя зділаного прошкам, подорожним, найденим дітям, всяким волокитам і навіть пройдисвітам. Прецінь українська гостинність, яка наказувала господарям, як виходили з дому, лишати у незамкненій хаті хліб і ніж для прохожих голодних, чи ж це не вершок христ. милосердя? Або назвете якось інакше, ніж милосердям, звичай, що нарід лишає на Свят-Вечір кутю з медом і ложки для вмерлих, які раз в рік тільки можуть заспокоїти кутею свій голод?

По скасуванню панщини вимагало життя великих жертв на організацію бурс та культурних і економічних установ. Хочемо занотувати факти, що громади, як Ясенів коло Бродів, або Підберезці коло Львова зі складок місцевих селян і з допомог громадського бюджету посиляли й виучували селянську бідноту через гімназію, через учит. семінар. Підчас великої війни були ми старші свідками, як багатші в парохії господарі бідним задурно працювали кіньми, давали харчунок і дуже сердечно співчували і помагали евакуованим. В Завидовичах коло Городка були на евакуації латинники зі Славної коло Зборова. Наші люди ділилися з ними останками, відчували їх недолю цілим еством і старалися їм так у всім облекшити їх нужду, що на латинське Різдво прийшли до нашого священика з проханням, щоб позволив евакуованим у нашій церкві по польськи колядувати, й колядували, скільки самі хотіли. Або в Завидовичах був за війни дуже лютий жандар, не було людини в селі, щоб він їй не допик до живих печінок. Жандар мав жінку та одинайцятєро малих дітей. За української влади був би згинув з голоду і наші люди годували з милосердя цілу його родину через $\frac{3}{4}$ року. А полонені російські війська чи не зазнали помочі від наших селян? Уважаємо, що геройського самозапертя треба було в наших селян, як вони полоненого мадяра, от того мадяра, що повісив їх чоловіка, що прикладом від кріса повбивав старих батьків, що без суду тисячами розстрілював наших невинних людей, а вони його в теплі переночували, часто-густо якийсь час переховували й помогли втекти до австрійців, а коли таки мусів йти в Росію, то обдали мадяра, як рідного. За часів наших воєнних змагань на фронті боролися, а в Підберезцях, безпосередно за фронтом, наші селяни переховують інженіра, дуже активного члена ворожої сторони, і стараються, щоб йому і його рідні нічого не бракувало і нічого особисто не грозило. Колиж наша військова стежа ловить цього інженіра на підозрілій втечі, тоді милосердяться над ним селяни і ручать перед військовим судом своїми головами за невинність інженіра, бо мовляв: „він батько дітям, нехай жие, Бог з ним“. Інженір нераз казав, що такого високого і шляхотного чоловіколюбства рідко в світі подибати. З сусідних Чижок арештувала військова влада польського священика. Підберезці навіть не знали, за що цього духовника взяли, але від смерті його випросили з чистої людяности, з милосердя. З Городка перекрадалася через боеву лінію дідишка з Поділець, графиня Т. Наша військова стежа переймила її перемерзлу й перелякану. Привезли на наше приходство до Завидович, де графиню переночували, а другого дня наші селяни обкрили її кожухами і безінтересовно під охороною двох наших стрільців завезли до Комарна. Мовляв: „нехай

знає, що ми люди і вміємо в біді навіть ворога порятувати". Десь таки з приходом на світ маленького немовлятка родиться в його грудях християнське милосердя. На румунським фронті лежав побіч підберезецького господаря в стрілецькій окопі муляр з Бродів, Йосиф Топольницький, наш чоловік. Підчас наступу ворога важко ранила його румунська шрапнеля. В передсмертних судорогах виймає він цвібак з наплечника і подає товаришеви. Він гине, а жаль йому голодного сусіда! Хто пам'ятає тодішній голод в армії, той докладно зрозуміє та оцінить цей акт співчуття і милосердя у вмираючого Топольницького. В Курниках коло Яворова грім забив бідному одинику його корову, а в найблизчу неділю зложився нарід і купив йому з милосердя таку корову, яка йому хіба ніколи навіть не снилася. По наших селах так запомагають місцевих убогих перед Різдом і Великоднем, що бідні тим дарунком живуть не раз цілі переднівки. Дуже щедро наділюють наші парохії чужих погорільців та потерпілих від всяких елементарних нещасть. Часто надібаємо в газетах, що наші, навіть небогаті, селяни жертвують свій маєток на добродійні цілі. А вже ж хіба широко звісне в краю милосердя нашого Митрополита Кир Андрея.

Крім такого одиничного, приватного милосердя маємо ще спеціальні допомогіві організації: Брацтво св. Івана Милостивого, що львівським безробітним несе видатну поміч в натурі й грошах; Марійське Товариство Пань, яке відвідує убогих і хорих по домах та по шпиталях. Одним і другим несе потіху й поміч, уряджує публичні Богослуження для хорих. Маємо ще товариства св. Йосифа і Будучність, які опікуються сільськими дівчатами, яких не доля кинула на брук незнаного міста чи як служниць чи як робітниць. Середньошкільникам несе поміч товариство Руслан. З нашого публичного милосердя повстав, росте і вдержується шпиталь ім. Митрополита Андрея. Всі в краю бурси, захоронки, сиретинці й діточі садки повстають і живуть завдяки дуже видатній помочі нашого християнського милосердя.

Богато про це сказали б наші Сестри-законниці, яких навіть найбідніші парохіяни обдаровують. На добродійні цілі складають також по одній таці в місяць всі наші парохіяльні Церкви. Підкреслюємо, що кождий статут нашого церковного брацтва і майже кождий статут нашої світської установи має в своїх точках допомогіві завдання та по можности сповняє їх. Кожда наша парохія тисячі видає річно на діла милосердя чи як збірки на рідні просвітні й виховні установи, чи на будову церков по бідних селах, на інвалідів, сиріт; видає у виді гроша, харчів і одежі. Наше милосердя наскрізь звязане з нашою церквою і релігією. З тих причин кожда наша установа

просить заздальгідь, щоб церква поперла її збірку, представила її своїм вірним як збірку на цілі християнські.

На вид чужої нужди застанете все в нашого парохіянина багато серця, співчуття, милосердя, багато охотної помочі. Рідко де знайдеться нарід, який при своїй нечуваній нужді був би аж такий щедрий і такий милосердний, як наш нарід. Парохія Підберезці видала 1934 р. на добродійні цілі 2312'35 зл. і через 2 місяці гостила у себе 23 дітей наших емігрантів з Варшави. Цю велику міру милосердя викликала в серцю наших парохіян реліка українська нужда, бо хіба скрізь і все „ситий голодного не знає“.

II

Приступаємо до питання: Якою повинна бути наша харитативна діяльність?

Насамперед мусимо собі добре запам'ятати, що харітас не є євангельською радою, а Христовим прикладом, удокументованим ясно й твердо численними аргументами зі св. Писання із практичної діяльності нашого Спасителя, як також від харітас тільки залежить благословенство у наших земських життю та наша вічність у небі: „Прийдіть, благословенні Отця мого, досягніть царство, приготовлене вам від оснування світу. Бо я голодував, а ви дали мені їсти; жаждував, і напоїли мене; був чуженицею, і прийняли мене... Істинно глаголю вам: Скільки раз ви чинили це одному з тих братів моїх найменших, мені чинили“. Безперечно, що як дотепер, так і надаліше мусить наша харітас опікуватися дітьми в дошкільнім віці й тому основувати й вдержувати через літо діточі садки, а через цілий рік захоронки; в шкільнім віці приготувати доживлювання й поміч у науці, співпрацювати з проводом школи над релігійно-моральним вихованням дитини, над поправою лихих дітей, над дітьми фізично й духовно упослідженими, а спеціально опікою огорнути талановиті діти, щоб дати можливість розвинути їх талантови; наша харітас уважає своїм обов'язком хоронити дозріваючу молодь перед злими впливами й злими навиками. Тому опікується стоваришеннями молоді та дбає про продовження позашкільної освіти для молоді обох полів у християнським дусі, а широким верствам народних мас приготує здорову просвіту та ясний світогляд у християнських читальнях і бібліотеках. У соціальній ділянці мусимо зайнятися правною опікою над нашим ремісником і ремісничим учнем, над робітником і домашньою послугою, не дати їх кривдити, подбати про їх права забезпечені, про їх визвіл на челядника чи на майстра, про їх умови праці та відпочинку; про заспокоєння їхніх релігійних потреб, про їх людяне трактування працедавцем. З повним

розумінням чужої нужди мусимо негайно зорганізувати велику поміч нашим безробітним. Вкінці мусимо повести ши-року опіку лікарську й виховну над сільською матір'ю і ди-тиною; зачати боротьбу з туберкулами на селі; рішуче осві-домити про значіння гігієни тіла, харчу, одежі та мешкання. Навчимо людей на селах опікуватися хорими по парохіях. Нарешті треба вже раз перевести в нас організацію все приватної добродійности.

Але в нас харитативна акція не є справою допомого-вого братства чи світської філантропійної організації, в нас мусить вона бути справою цілого народу. Наш цілий нарід летить стрімголов у дідівську торбу і пропаде без негайної допомоги, а тут ми в положенню, що тільки самі собі мо-жемо і мусимо допомогти. Велика нужда і страшене лихоліття, в яким ми находимося, вимагають від кожного з нас просто геройської взаємної любови до себе і до народу, як ціло-сти, вимагають великої посвяти, жертви зі себе особисто і зі свого майна, жадають християнської харитас в повнім слова значінню. Наш клич голосить: Служити будеш все-сторонно і всевіддано твому ближньому, цілому твому наро-дови, бо Господь Бог наш так наказує і цього від кожного з нас вимагає! В державних націй ведуть допомогуву діяль-ність державні й суспільно-державні чинники великанським накладом публичного гроша, а крім того організує там кат. Церква приватну добродійність своїх членів і несе потребу-ючим показну та видатну поміч. Ми тут-тут не будемо мати з чого давати убогим, складки на добродійні цілі му-сять меншати, бо село бідніше, наші парохії убожують, нужда множитья, а прибутку не видно. В наших обставинах можна надіятися тільки на нашу Церкву, що вона перевиховає загал віруючого суспільства на Христовій заповіді активної любови ближнього і привчить своїх вірних до взаємної за-гальної самопомоги. Тому мусять в нашій народі запану-вати нові погляди, зродитися нові переконання, які пока-зали би мов на долоні, що брак активного християнського життя в народі, брак ясної католицької опінії в кожній нашій на-ціональній справі родять зло і несправедливість в самім на-роді, спричиняють у нас наше лихоліття і тому муситься скоригувати суспільний напрям нашого національного життя в бік нашої Церкви. Ми вчисляли вже вгорі ці потреби, потреби, які в нас подібно, як у кожного іншого народу кли-чуть за суспільною допомогою. Людська нужда ненаситна і ніколи її цілком не заспокоїмо і не позбудемося. Але тут треба підкреслити, що скрізь у світі є кому брати, але та-кож є кому давати; є скрайне убожество, але є цілі су-спільні верстви дуже богатих громадян. Там існуючі допо-могові організації можуть навіть подекуди вистарчаючи опіку і поміч дати потребуючим. В нас інакше зовсім. В нас є

тільки нація бідаків, позбавлена цілком таких, що можуть давати. В нас є милосердя, є над ким милосердитися, а нема з чого милосердитися. Тому в нас не входять в гру поодинокі діла милосердя, не відіграє поважної ролі дрібна добродійність, яка є і буде по наших парохіях, а ходить нам, щоб ми поставили таких віруючих католиків на всіх вартівнях нашого національного життя, які вміли б і хотіли б розбудити і зорганізувати в усіх верствах нації охоту, ентузіазм до взаємної любови та всесторонньої самодопомоги, які старалися б всіма чесними способами зменшити народню нужду. От так розуміємо завдання харитативної діяльності серед нашого народа. Треба розпалити велике і правдиве полум'я любови до рідної Церкви і до кожного її сина. Кождий парохіянин мусить вміти думати думками Церкви, співпрацювати з гр.-кат. Церквою і постояти в обороні нашої рідної Церкви. А далше кождий син нашої Церкви повинен любити другого її сина. Хочби цей другий не належав до нашої парохії, ні не поділяв моїх політичних чи суспільних переконань, чи був би він патріотом, чи ні, чи він добрий християнин, чи злий, чи багатий, мудрий, простенький або бідний і безпросвітний, друг, чи особистий противник, все одно, поки він не покинув формально нашої Церкви, поки захоче наш народний звичай, послугується рідною мовою, поки інші вважають його гр.-католиком, чоти маю його любити понад всіх інших людей. Так наказував і робив наш Спаситель, так навчав листами і життям св. Павло, так до нині навчає і робить непомильна Церква Христова. Св. Павло каже: „Робім добро всім, а найбільш товаришам по вірі“ (Галат. 6, 10), на іншій місці читаємо: „Колиж хто про своїх, а найбільш про домашніх, не промишляє, той відцурався вірі“ (1 Тим. 5, 8).

А любити повинні ми одні других ділом, не голіслів'ям, однаково милосердитися над потребами душі, як і тіла. Восьмим для практичного приміру вашу парохію: в громаді є сектанти, багато плутається між народом явних безбожників і богохульників, кілька диких подруж затроє святість родини, кільканайцяттеро неслубних дітей росте на посміховище, мало чоловіків ходить на недільні Богослуження, багато не сповідалося перед Великоднем, в парохії нема церковних брацтв, ні жадних кат. організацій, ніколи не було місії, ні реколекцій, не приносить почта до села християнських газет, в церкві нема хору, тандитна утвар церковна, старенькі і полинялі прикраси, завважається на кожному кроці брак християнського життя і освідомлення по парохіяльних родинях. Щож ви на це, ви, віруючі парохіяни? Всі ці релігійні браки аж просяться: парохіяни, згляньтеся над таким невідрадним станом своєї парохії, направте недостачі, доповніть браки, цього домагається і Христос і ваша христ. честь!

Додаймо ще до сказаного, що нема у вашій парохії національної свідомости, не знайдете ніколи єдності ні в праці, ні в боротьбі, бракує громадянської відповідальности, почуття особистої, чи національної чести, ніхто не старається про працю для безробітних, про поміч для потребуючих, все у вашій парохії дике, нечесне, здеморалізоване, безпросвітне, заголюкане. Скрізь у вас гріх і образа Бога, всюди ненависть і самолюбство! Щож ви на це? Ви, церковна старшино, ви, ревнителі й ревнитемьки брацтв, ви, читальняні виділи, надзірні ради кооперитив, ви, старшини спортових товариств, щож ви на це, громадські ради, ви, батьки й мами? Де тут видна ваша праця, де ваш вплив, ваш примір, ваша поміч, ваша молитва та любов Бога і ближнього? Треба так перетворити себе і других, щоб жаден парохіянин не міг стерпіти такої байдужности й бездіяльности в парохії чи в нашій христ. родині, щоб кождий почувався до обов'язку всіми силами й засобами направити зло. Практична любов ближнього повчить мене, як привести до Христа, як зєдинити з Ним тих всіх, що від Нього відпали або Його покинули. Вони терплять найбільшу недостачу, їм недостає Бога самого. Тому над ними треба найбільше милосердитися. Про таких говорить Папіні: „Кинені ми на смітник світа і чуємо, як мучить нас туга за Тобою, тільки за Тобою, о Христе! Нічого нам не бракує, тільки Тебе нема між нами. Голодному здається тільки, що йому бракує хліба. Ні! Йому бракує Тебе! Спрагненому, що він напиту не має, а він Тебе, наш Спасителю, не має! Хорий думає, що йому здоров'я недостає. А тимчасом це Тебе нема коло нього! Хто краси шукає, той забуває, що шукає він Тебе, Красо відвічна! Хто прагне правди? За Тобою він тужить, Істино незмінна! Хто жаждє спокою? Тебе він жаждє! Небо і земля, доля й недоля, радість і терпіння, плачущий на рівні з усміхненим, всі і все рветься до Тебе, о Христе!“ (Storia Chrłsti). Любов ближнього подиктує мені: скрізь за другим гр. католиком обстати, всюди на другого гр. католика уважати, один за другого відповідати, один другому помагати, один другого в небезпеці рятувати. Ніколи не буду нічим свідком нужди чи небезпеки, яка загрожувати буде мому братови по вірі. Пошукаймо нових доріг, свіжих засобів, щоб ближнього підняти з упадку, змінити його життя на краще і краще. Жорстоким був би, хто не перестерігав би сліпця над берегом пропасти, гіршим є той, хто свого брата не перестерігає перед вічною загибеллю.

Кождий з нас нехай постановить зараз таки стати живим і активним членом своєї парохії, нехай гуртом з другими старається віддалити небезпеку моральної та матеріальної загибелі від своєї парохії, від християнських родин. Передусім цокликані ми дбати про душу нашого брата.

Тому христ. харітас думає на першій місці, як дати ближньому царство небесне. Даємо його другим тоді, коли захиплюємо довкола себе Божу правду, розяснюємо нею темноту розуму; коли приносимо засмученим серцям Божу потіху, Божі обітниці, Божі Тайни; коли дороговказами їх життя ставляємо Божі заповіді, які на рани душі стають спасенним плястром, на наші хвороби успішним ліком, силою нашого здоров'я. От таке чудотворне милосердя, така христ. харітас робить зі сліпців — видючих, із блудячих — прямо йдучих. струдженим дає випочинок, зболілим — укоєння, нагим — одіж, увязненим — волю, схорованим — черствість і здоров'я, а вмершим духово — повертає життя, бо правду голосять слова Христові: „Блаженні милостиві, бо такі будуть помилувані“.

Тоді бідних розентузіязмувати до любови Бога і ближнього, бо в нього заєдно голод і нужда домагаються заспокоєння і своїм приземним криком здушують кожний ідеальний порив. Навіть божественний наш Учитель не легковажив людського голоду, бо читаємо: „Якже настав вечір, приступили до Нього ученики Його, говорячи: Тут пустиня, і час уже минув; відшли народ, нехай іде в села, та накупить харчі собі. Ісус же рече їм: Не треба їм іти; дайте ви їм їсти“. (Мат. 14, 15—16). Христова Церква все обстоювала матеріальні інтереси бідних і покривджених, помагала найбіднішим здобути собі і гідне людини забезпечення, а своєю харитативною діяльністю несла колись і тепер несе потребуючим матеріальну поміч. Ми вже про це говорили досить вичерпно. Нині ми чуємо голос нашого народу: „Дайте нам їсти!“ За приміром Христа мусимо відкликнутися на цей плач голодних мас, мусимо навчити їх здобувати собі подостаток хліба на рідній землі. Познанські купці та ремісники ухвалили повідкривати склепи і варстати по містах і місточках східних воевідств. Вони видять тут можливість життя і добробуту. Чужі шильди на склепах і варстатах вказують нам, де емігрувати нашим перелюдненим селам, щоб не бідити. Харітас німецьких католиків уряджує постійні курси для безземельних хліборобів, для надвишки сільського населення і на цих курсах вивчає і визволяє цілі маси сільських хлопців і дівчат на добрих ремісників, сільських полатайків, на ремісничих спеців.

(Докінчення буде)

О. Й. Остапівський**В) Блажені милостиві, бо такі будуть помилувані**

Харітас в греко-кат. Церкві.

(Докінчення)

Для нас готовий примір. По містах зорганізувати добрих спеців, які й так часто без роботи і на взір куховарських, кооперативних чи господарсько-ветеринарійних курсів, улаштувати що кілька сіл торговельні та ремісничі курси які рікрічно давали б нації кадри ремісників і купців, давали б соткам кусок хліба в руку, приспособляли найбідніших до життя, будили б в інертній масі селянства підприємчивість, засівали б творчу віру в себе. Рівночасно по місточках і містах зорганізувати для них можливості праці, приміщення, духової опіки і матеріальної помочі; розреклямувати їх sklep чи варстат, показати їм трохи заінтересування і трохи серця. Здається, нема для нас іншого виходу, як налагодити зараз таки переселення непоказного числа сільського елементу до міст. Мусимо в містах наткнутися на кождім кроці на своїх людей, від кухарки і робітника аж до висококваліфікованого ремісника, купця та інтелігента; чого нам треба купити, продати чи порадитися, все мусимо найти у своїх людей, мусимо подбати за можливість життя для своїх. Так роблять католики інших народів, так мусимо робити і ми. Зразу не піде воно гладко, найдуться труднощі й перепони. Але вивезене до міста котятко також зразу мавчить безрадно, опісля закліматизовується і шукає мишей, виробляється на хитрого міського kota. Наші робітники в Прусах не знали мови, а привикали й давали собі раду. Наші переселенці до Америки заставляли там убійче підсоння, відвічний праліс, вороже окруження, чужу, але високу цивілізацію і цілком нові умовини праці. Вони не згнули там, але всі труднощі поборолі, доробилися маєтків і багато помогли старому краєви. Зрештою загал нашої інтелігенції, яка походить зпід сілької стріхи, кинена дитиною на міський брук — гірко пробивається через середні та високі школи. Дехто молився і гинув, але загал поконував і вибивався на верх життя. Наша земля — то наша мати, вона мусить нас вижити! Тільки з ширістю, зі зрозумінням і з ентузіазмом возьмімся до справи. „Дайте ви їм їсти“ наказує Христос віруючим католикам. Святим обовязком християнина є облекшити

життя другому християнинові. Навчім других шанувати гріш. По наших селах іде дуже багато гроша на зайвий, а часто на грішний видаток. Це спричинює наша несвідомість і безвідповідальність за долю обездолених. По наших парохіях вже йдуть кличі за масовою дрібною ощадністю. Нехай широкий загал перейметься ними, нехай кожда парохія видасть апостолів дрібної ощадности. Але ощаджуючі мусять мати переконання, мусять все найти доказ, що їх ощадністю провід чесно і доцільно господарює, а гроші йдуть на нові варстати праці, на опанування торгівлі, на zatrudнення безділних мозків і рук, на заспокоєння голодних жолудків, на збереження здоровля і сили, на розбудову культури. Треба повної і стислої запоруки, що не змарнує провід довіря і праці народних мас. Треба контролі з дуже сильним моральним авторитетом, яка часто і ясно стверджувала б публичним способом доцільність або недоцільність господарки людськими ощадностями.

„Дайте ви їм їсти!“ Ви, віруючі християни, допоможіть тим, що хочуть працювати, а не можуть знайти праці. Німецькі католики, навчені досвідом, поборюють жебрацтво і неробство — як кажуть — з милосердя до німецької нації. Ми звикли жебрати посади, протекції, жебрати кляси для дитини, зниженої оплати в Рід. Школі, любимо вдавати жебраків, нездарів, покривджених долею. Кільки то пониження людської гідности переносить навіть наш інтелігент, шукаючи за протекцією дуже мізерної та сумнівної вартости? Залишім вже раз жебри! Нашу долю спрім на свідомій самопомочі! Даймо працю своїм людям! Купуймо у своїх і то продукт випродукований своїми силами на своїй землі! Тоді розвинуться існуючі варстати, зродяться нові галузи заробітку, повстане потреба продукції відповідного сирівцю, покличе до життя відповідні наукові та дослідні станиці, дасть працю соткам тисячей, піднесе життєву стопу, облекшить життя нинішнім нуждарям. В нас старий клич „свій до свого по своє“ так вже оклепався і полиняв, як та порада кожного віча і кожної анкети мовляв: „у Польщі сім міліонів Українців, всі річно зложім по одному золотому і маємо кожного року сім міліонів золотих на розбудову торгівлі чи промислу“. Всі ми чули це аж до обридження і вже не любить ніхто з нас цієї фрази. Богато гарного ухвалюють не одні наші загальні збори, але кождий громадянин приймає ці ухвали у переконанню, що ні внескодивець, ні члени зборів не будуть ніколи настоювати, щоб ці ухвали переводити в діло. На слідуючих загальних зборах ніхто про минулорічні ухвали не питає. Мусимо всю працю дати своїм людям! Мусимо також винайти і примінювати відповідні санкції до кожного нашого опірного громадянина, хто б він не був і де б він не стояв, мусимо освідомити і змусити наш загал

до стислого і постійного виконання Христового наказу „дайте ви їм їсти“ Виразно пояснює ці слова ґеній св. Августина: „Коли не можеш допомогти всім, то мусиш помагати передусім тим, що з тобою тісніше злучені“. Гр. католик мусить помагати другому гр. католикови. Наша Церква, наші кат. організації і церковні брацтва мусять так виховувати своїх членів, чільні парохіяни мусять вжити всього свого впливу і давати стало добрий примір у цім напрямі! Ця справа мусить стати самозрозумілим приказом христ. совісти для всіх нас!

Христ. харітас стала в нас квестією нашого буття або небуття!

III

Хто повинен організувати нашу харітас, виготовляти для неї пляни і методи праці, пильнувати доцільної реалізації тих плянів, контролювати чесність і моральну вартість тої праці, вишколювати пропагаторів і робітників харитативної акції? Нема сумніву, що кожний віруючий і практикуючий гр. католик обов'язаний під утратою вічного спасення до всесторонньої харитативної діяльності, бо на страшнім суді почують немилосердні: „Ідіть від мене, прокляті, у вогонь вічний, приготовлений діаволови та ангелам його: бо я голодував, і не дали ви мені їсти; жаждував, і не напоїли мене; був чуженицею, і не прийняли мене; нагим, і не одягли мене; недужим і в темниці, і не відвідали мене“ (Мат. 25, 41—43). Слова Спасителя відносяться ясно до кожного з нас. Але ціла наша харитативна акція мусить сконцентруватися в Генеральнім Інституті Католицької Акції у Львові. Узасаднюємо це твердження тим, що Кат. Акція має стати школою життя для молодих христ'ян, має зготовити царство радості нашим братам, тому жадає вона від своїх членів любови в думці, в слові й ділі. Відси то чинна участь Кат. Акції, зглядно її членів у харитативній діяльності є головним наказом хвилі, бо в харитативній акції порушуються найглибші основи людської душі, завчасу будиться відповідальність, стають перед совістю одиниці твердо скристалізовані завдання, мобілізуються укріті людські сили, люди вчаться видіти нужду ближнього, співчувати їй та нести другим поміч. Родиться там неспостережно услужність і помічна рука“ — як каже J. Clemens: *Jugend und Caritas*. Отже христ. харітас є одним з головних краєугольних каменів Кат. Акції, є одним з тих конечних теренів праці Кат. Акції, без яких нема і не буде самої Кат. Акції й тому в інтересі Кат. Акції буде зосередничити цілу нашу харітас у нашім Ген. Інст. Кат. Акції. В нашій суспільности дримає великанська сила талану, ідейности, інтелігенції, шляхотних

почувань, багато працездібности, вільних рук і вільного часу. Але все це пливе малими, не зрегульованими рівчиками й тому замість принести нам користь, воно забাগнює наше нац. життя. Получім ці рівчики в одно зрегульоване русло, нехай Ген. Інст. Кат. Акції зачне цею силою кермувати, використовувати її пляново на добро загалу, а за кілька найближчих літ нарід отрясється з лихоліття, стане самопевно на власних ногах, світ уважніше зачне прислухуватися до нашої волі, а ми стидатися будемо нинішньої нашої кволости й безрадности. Представляємо собі, що Ген. Інститут покличе в себе до життя Харитативну Секцію як надбудову всіх існуючих і будучих організацій харитативних у гр. кат. церковній провінції в Галичині. Вона зорганізує всю харитас у краю після організаційної схеми, яку припишуть нові статuti Кат. Акції. Так повстануть дієцезіяльні, деканальні та парохіяльні харитативні союзи з тісно означеним тереном праці, з відповідним проводом і меншим або більшим рядом робітників. Завданням Харит. Секції при Ген. Інституті буде організувати харит. союзи, оживляти їх прапю, проводити їх, упорядковувати й провірювати їх діяльність, виховувати і настроювати гр. кат. суспільність, скріпляти в ній охоту до самопомочі. До цього потреба вишколених провідників і підготованих робітників. Ген. Інст. Кат. Акції у Львові буде мусів зараз таки оснувати сталий вишкіл харит. провідників, для краю. Такий харит. провідник (ця) мусів би зі своєї праці жити, тому треба було б його (її) заізнати на вишколі зі всіми потребами парохії, пр. з веденням брацтва, УКС-а, КАУМ, хору, музики, трохи ветеринарії, гігієни, педагогії, щоб такий провідник (ця) став душею, необхідним дорадником і корисним провідником парохіян. Він заступав би в нас цю душпастирську помічницю чи парохіяльну сестру, яка між західними католиками відіграє просто децидуючу ролю для Церкви. Такий провідник (ця) вистарчав би один на пять-шість тисяч душ і парохі мусіли би йому забезпечити шість-сімсот зл. річної платні, ц. е. по 10 сот. від душі річно. Дотичні парохі відповідали б за це перед деканами. Зрештої сільсько-господарські і молочарські установи вже утримують таким способом своїх інструкторів і контрольорів по наших селах, Кандидатів на провідників і робітників, повиннося вибрати зпоміж молоді. На ній також повинна лежати вся харит. акція в краю, бо саме її призначила доля відбудувати ціле наше суспільне життя аж від самих його основ, вона мусить творити славу й шастя для нації. Тяжка праця і тверда наша дійсність насталать і загартують наших дітей до боротьби за правдиве царство Боже на нашій батьківщині, навчать розрізняти в життю між сутевим і несутевим та все вчас зректися несутевого. Щира любов і повсякчасна го-

товість на жертву за других ноповнить серце молоді ідейністю і радістю навіть у хвилині важкій, коли прийдеться мовчки і болюче власні зуби до крові закусити, а не устати в праці для добра ближніх. Молодь увійде, як звичайно, до всіх парохіяльних установ, скрізь занесе ентузіазм до харітас і спонукує своїм захопленням всі нац. і церк. установи до харит праці. Одні установи будуть вчити, виховувати, заохочувати до соціальної праці, а другі виконувати вже саму працю, організуючи тверезість, моральність, ошадність, гігієну, солідарність, кооперативну ідею, святочне, просфору, виставку, збірку на бідних чи на добровільні цілі, заопікуються сиротами, хорими, тими, що поза парохією мусять перебувати. Ніхто з парохії не буде тоді люзом ходити, ніхто не буде без вязку з парохією, бо ми одна парохія, одна родина. Скрізь буде братерська поведінка, щирість у слові, в услугах, в успосібленню супроти других людей, засяє радісна праця і братня любов по наших товариствах. Коли вже сітка харит. організацій покриє нашу церковну провінцію, а харит. робітники закотять рукави до праці, тоді мусить зачатися велика харит. пропаганда у цілім краю. Харит. Секція при Ген. Інституті випрацює плян наступу, обдумає теми, способи, і зачне кат. преса про харітас писати, на проповіді, на рефераті, на зборах заговорять про харітас; подадуть до відома випробувані способи й середники борби з нуждою різних чужих церковних і світських харит. організацій; постараються поставити правильну діагнозу нашим моральним і матеріальним хоробам; загострять погляд суспільности на ці хороби; розбудять відповідальність загалу за нашу суспільну біду; подадуть поручення, як вирвати людей з бездіяльности, як згуртувати їх і зробити готовими до впертої боротьби з сучасним лихоліттям. Зі столиці на провінцію, з міста на село, з уст до уст, зі сторінки кат. преси на другу мусить пропаганда Харит. Секції роздмухати вогонь христ. любови і самодопомоги та розігріти ним всі серця і всі мозки до великого збірного чину. Наша харітас мусить стати всенародним рухом, у всіх закутках нашої церковної провінції закіпить від праці й жертв одних парохіян для других, розпалахкотиться великим полум'ям ентузіазм нарада до харітас, зачне родитися нова епоха, новий христ. нарід на нашій землі. Працю зорганізуємо так, щоб протягом означеного часу зреалізувати на певнім просторі одно якесь означене гасло пр : 1) світський апостолят, 2) торговельні курси, 3) приготування душ і фондів на місії чи на реколекції, 4) пасічництво, 5) борба за христ. пресу по читальнях, 6) ремісничі курси, 7) самовистарчалність в продукції та в споживанню, 8) боротьба з безробіттям і т. д.

Християни наших часів не підуть на безлюдних пустинях списати свої душі, але мусять іти у вир життя, в боротьбу з нуждою, в змагання з моральним злом; мусять чинною любов'ю поконати всі злидні світа і так сповнити накази христ. милосердя. Амінь.

о. Омелян Квіт

Божя ідея

І Реколекційна наука

Мої Дорогі! Живучи у світі, розглядаємося кругом себе, подивляємо різні явища природи, захоплюємося красою і чаром розстелених перед нами чудових видів, усім займаємося, усім цікавимося, усе манить нас до себе, зароджуються у нашому серцю різні бажання і почування, різні пориви і змагання, і ми неначе губимося серед нашого оточення. Життя наше стає розсипане, роздріблене, розсіяне.

Але життя чоловіка, цього пана, що його Бог поставив найвище з усіх земських сотворінь, не може бути таким розбитим, розпорошеним. Тому цей чоловік мусить ціле своє життя зібрати в одну цілість, одність, мусить надати цьому життю якусь одну провідну ідею, думку, мусить звести його в одну органічну цілість. Цеж є й ціллю нашого земського життя.

Кожна річ у світі складається з найрізноманітніших частей і складників. Візьмім для прикладу якунебудь рослину. Вона складається з різних частин і клітин, які сповняють особливі завдання. Било піддержує листки і цвіти, корінець тягне поживу з землі, листки черпають корм з воздуха, цвіти захоронюють ніжні стовпці і пиляки, та приманюють комах, різні жилки, комірочки, волокна і соки теж мають своє призначення. Одначе усі ці частини і складники не лежать відокремлені побіч себе, і не існують окремо для себе самих, але одні з одними лучаться тісно в одну цілість і сповняють своє завдання усі для одної цілі і спільної мети, цебто, щоби зродити овоч. Так само й кожний чоловік мусить звести своє життя до такої єдності, усі свої сили спрямувати до одної мети, і надати своєму життю одну ціль, думку й ідею.

Таких ідей, змагань у цьому світі є дуже багато. Людство у світі, в добрій чи злій вірі голосить найрізноманітніші теорії, думки, засади й ідеї, та коли хоч трохи приглянемося їм ближче, переконаємося, що тільки одна з них може бути для нас найбільш відповідною, корисною, одинокою й конечною.

Погляньмо! Звичайно першою і буде простою ідеєю, яку голосить світ, це засада: „Ідж, пий, веселися, бо не знати, чиє завтра!“ Одначе така ідея відповідає сотворінням нижчого ряду, вона рівняється бажанням і вимогам скотини, а ніколи не може відповідати людській природі. Чоловік має безсмертну душу, для якої совість допоминається чогось більше. Така ідея „ідж, пий і веселись“ і ніколи чоловіка не заспокоїть. На цій ідеї сперся нинішній большевизм, що дав велю змислам і розпусті, лишаючи по собі згар, попелище, і потоки розлитої крови. Вінцем такої ідеї — шал і розпука.

Другою ідеєю, вже трохи знеслішою від першої, є ідея майна, себто жадоба посідання скарбів цього світа. Вищою від попередньої є вона стільки, що тут чоловік вже працює і вкладає свій труд. І якщо вкінці пізнає, що це майно не може вдоволити його, і поверне його на добру ціль, а сам звернеться до Бога, може ще знайти добру дорогу, хоч наприкінці життя.

Третьою ідеєю, вищою від цієї, є ідея, яка пориває чоловіка до жадоби влади, почесей, слави, хвали, першенства, вивищення, тощо. Знеслішою є вона о стільки, що тут чоловік не старається про добра духові. Та одначе і ця ідея не дасть чоловікови задоволення. Бо частенько стрічаємо у людей поверховність, чорну зраду. А вже на кладовищі ця власть, і почеси, і хвала, і слава, і першенство, і відзначення, і вивищення — усе цілковито зникають.

Пустиножитель Макарій дає таку раду одному молодцеві, який прийшов питатися його, що робити, щоби бути щасливим: „Іди на цвинтар, і проклинай померших! Потім одпочинь трохи, і знову хвали їх, скільки можеш дібрати слів! Потім притули ухо до гробу, і слухай, що вони тобі відповідять на це все. Тоді прийдеш до мене, а я тобі скажу, як стати щасливим!“

Зробив так молодець, і приходить, кажучи: „Я кляв люто, як ніколи!“ — „І щож тобі померші сказали?“ — питає Макарій. — „Нічого! Опісля я їх дуже хвалив!“ „А що на це тобі відповіли?“ „Нічого! Грєбова тишина заєдно царила!“ — Тоді каже Макарій: „Отож іди, і так роби! Будь глухий на всі похвали, не шукай слави у людей, не зражуйся прикрошами і терпіннями, а будеш щасливий!“

Четвертою ідеєю у людей буває жадоба науки. Ціле життя присвячують лише науці. Але й ця ідея не є зверненою і вистарчаючою для людини. Бо сам людський розум дуже слабонький, і не може навіть можливих усіх правд і тайн видимої природи відкрити і обняти. Вкінці зустріне його розчарування, тай скаже, як колись сказав великий мудрець Сократ: „Я тільки знаю, що нічого не знаю!“

Бувають ще й інші ідеї. Наприклад хтось добачує ціле своє щастя в родині, і її всеціло посвячується, інший видить

своє щастя в ідеї патріотизму, себто ціле своє життя присвячує для добра свого народу, чи держави, а інший присвячує своє життя для добра людства загалом (філантропія), та ніодна з тих ідей не дасть чоловікові дійсного заспокоєння, тому не може бути його провідною ціллю й ідеєю. Бо чоловік живе життям безсмертним і повинен вибрати таку ідею, яка давала б йому заспокоєння і запевнення перед гробом і за гробом. А такою ідеєю є ідея Божа. Вона міститься вже у перших словах катихизму, які кажуть, що чоловік повинен шукати Бога, а знайшовши Його, почитати Його як Творця і Пана всього, що лиш існує. Бо чоловік тільки на те сотворений, щоби Бога пізнав, належно його почитав і в той спосіб вислужив собі вічне щастя в небі. Це є провідною думкою і головною ціллю кожного чоловіка.

Але погляньмо, як чоловік вислугується цій ідеї? Знаємо всі, що чоловік має не тільки тіло, але й душу. Для тіла добірає чоловік буже багато вибагливих вгод. Для тіла спить на подушках, для тіла їсть, і то, на скільки може, з добірним смаком, це тіло доглядає, зодягає, хоронить, клопочеться ним день і ніч, а про душу то й нічогісінько не дбає, трактує по мачошиному, топче її ногами. А вона бідняжка так проситься жити, так прагне якогось корму, духової страви, себто молитви, сповіди, св. Причастя, але чоловік не дасть їй нічогісінько. І вона все така заморена, затовчена, пририта, спрагнена, висохла, як черепок. Зачне чоловік її на старість доглядати, над гробом кормити, та хто знає, чи буде вона годна що приймати.

Поїдьте, мої Дорогі, до Львова, чи іншого міста! Там побачите довжезні, широкі вулиці, з обох боків високі кам'яниці, а в них крамниці, одна коло одної. В одній крамниці продають дорогі матерії на одяги, в другій крамниці продають харчеві продукти і присмаки, тут цукорня з солодошами, там м'ясарня з вуджениною, а там ресторан ще й музика грає, тут крамниця з косметикою, себто продають пахучі мила, води, прикраси, там ювелір, що продає срібло, золото, там пекар, там кравець, там дентист, а там фриз'єр, а лиш денеде церковця стоїть, прибіжище для спрагнених душ. Тепер загляньте до крамниць в середині. Всюди побачите повно, повно людей кожного дня, від ранку до ночі. Тут купують собі дорогі матерії, допасовують до лиця, до стану, там вибирають черевики, лякери, тут їдять обіди, там смакують солодоші, а фриз'єр з годину довкола вас танцює і підголить, і підстриже, і причеше, і з того боку, і з того і з переду, і ззаду, водою скропить, і залиже, і вичубить. обставить дзеркалами, щоби вас переконати, що вже кращого від вас в цілому світі не найдете. А зайдіть до церкви у будень, то й глухо, аж відголос під склепінням розходиться. Он там у лавці кількох старичків, емеритів, калік, вдовиць тай бабусь богомільні.

Це так не тільки по містах, але й по селах тепер заводиться. Буває, у хаті чорна нужда зубами шкирить у кутах, а хлопець по модному вбирається, і краватка новісінька і курточка з коміром кудлатим, і сподні заправовані на шву, а дівчата, вже й не казати. Спідниця на купенько, або за вузенько, і рукавці коротенькі, і волоссячко купеньке, та вичублене зпереду по парубоцьки. А клямер, а спряжок, а бляшок, як зачнуть у неділеньку прибиратись, у дзеркальця заглядати, тай заки виберуться до церковці, вже паламар свічки гасить. Все для тіла, а для душі вже не стало.

А тимчасом людське тіло це грудка глини, порохно. Душа, сила людського духа, характер — оце вічне, не знищимо! Оце знаєте, є по містах музеї, себто такі окремі доми, де переховують пам'ятки старовини, портрети славних князів, єпископів, образи славних малярів та інші пам'ятники народнього мистецтва і народньої творчости. Такі пам'ятники вже перейшли цілу історію, і на даліше культурні народи будуть зберігати їх якнайбільші цінності. Великі пани мають по домах окремі сальони, і тут на стінах є порозвішувані образи, портрети їх батьків, дідів, прадідів і ще давніших предків. Зайде сюди хто в гостину, так вони найперше провадять гостя до цього сальону і вважуючи на портрети, хваляться. Ось це, кажуть, мій прадід, що воював з Турками! Здобував славу вітчизні, захищав її грудьми перед ворогами. За нього в історії згадують! А оце мій прапрадід! Теж був славним князем. Стояв в обороні нашої віри, міста відновляв, бідними опікувався. А тут мій дід. Добрі книжки писав, шчитали фундував, синів добре навчав. Чесний був, характерний. Ба, навіть наші селяни хваляться своїми родами. Не одні з них кажуть: О, в нашому роді ніколи не було пияцтва, лайдицтва! Я з чесного роду походжу. В моїй родині щось злого не водилось. Мій дід був характерний, тримався твердо свого, і був чесний господар. Наші предки церкву фундували, записи на Боже лишили. Про них всі люди памятають, згадують. А церква ні в одній Службі Божій не помине, щоб не згадати, „благородних і приспоминаємих ктитореї і благодітелей святого храма сего... да помянет Господь Бог во царстві своем, всегда нині і присно, і во віки віков“. І пам'ять про таких чесних людей не загине ніколи, і передаватиметься „от рода в рід“.

Нині культура поступила дуже багато наперед. Нині їздять люди поспішними поїздами, що лискавкою перетинають сотки миль. Автоми переганяють сотки кілометрів, наче б землі не дотикали. Літаком летять довкола землі. Його вже не спинить ні гора, ні долина, ні вода, ні пропасть. Сотня людей сідає до літака, сотні тон заліза, тягару ладують, і це все як ластівка підноситься аж під хмари. Пливають люди по воді і під водою. Їздять по землі і по під землю.

Є такі машини, що з молока роблять вовну. Є такі машини, що самі орють, сіють, жнуть, вяжуть і молотять за одним гоном. Всипати з одної сторони зерно, а з другої сторони вискакує свіженька булка. Є такі машини, що дуба з корінням виривають, як траву. На воді міста ростуть. А радіо? Сидите у хаті на лаві і слухаєте, як горорять у Римі, Лондоні, чи Нью-Йорку. Скажете слово до мікрофону, і чує вас цілий світ.

Здається щастя, вигода, рай для людей настав! А тепер беріть газету до рук, і читайте, що сталося тільки в одному дні. Там той і той квасом строївся, там той і той пальнув собі в лоб; той повісився; той кинувся під поїзд і т. п. А кримінали вже не годні стільки в'язнів помістити. Сидять тут за убивства, морди, за підпали, грабежі та інші злочини, від яких аж кров у жилах ціпеніє. А шпиталі хорих розпустників не можуть помістити. Ходять живі групи поміж людей, і ширять заразу. Нині у своїй хаті ніхто не безпечний з життям. Один одному не вірить, один одного боїться. А мільйони безробітних кричать: давайте нам або працю, або хліба, бо з голоду гинемо, — Отож люди гинуть. Значить, що недобре нині на світі. Нема щастя, хоч культура і техніка так дуже високо розвинулися. Значить, чогось бракує.

Ану, якби встав з гробу наш чоловік зперед сотні літ, а ви йому показали б самохід, що без коней жене дорогою, як вихор. Поглянув би чоловік, та сказав би: „То хіба якась нечиста сила так пігнала? Та мені навіть такої байки не розказували, що таке колись буде. За мене й до Риму їхалось волами!“ Або показали б цьому чоловікові електричну лампу, що світить д्रोотиками і навіть сірника не треба засвічувати, лиш за чопик покрутити. Той чоловік аж за голову взявся би, і сказав би: „Та за мене каганцем світили! Тоді ще навіть про нафту ми не знали нічого. От налили кватирку лою, заткнули тріску чи якого гнота, засвітив кресалом, тай блимало. Де, де, де! За мене такого не бувало!“ А вже за літаки і радіо, то напевно той дідусь вам не дав би віри.

Але тепер завели б ви цього дідуса до своїх родин. Нехай би він трошки постояв у сінях та послунав, як у хаті сваряться, які проклони летять з уст, яка ненависть, гризня, бійка, як родичі проклинають дітей, як син ставиться до батька і кричить „ти!...“, а донька тупне ногою до матери і пищить: „що ви знаєте! що ви мені до розказу? я свій розум маю!...“ От тоді дідусь скаже: „О, за мене такого не бувало! За мене було інакше! Хоч не було такої науки і культури, але було добре. Одні одних любили, шанували. В родинях була згода, що батько сказав, було святе. І сусіди любилися, одні одним поробили, помагали. Люди не знали

докторів, ні дентистів, ні аптики, були здорові, довго жили. Але за мене була віра в Бога!“

А нині що є? Нині є змисловість, гордість, зневага, брехня, зрада, підлота, ненависть, п'янство, лайдацтво, злодійство, мордерство, безбожництво, святотатство, богохульство — ой! не до добра веде ця дорога! Затратили люди віру в Бога, заморозили душу і скамяніло їх сумління. Але каже Христос: „Що варта чоловік, хочби цілий світ здобув, а душу свою занапастив?“ Що вам, мої дорогі, з того, як хтось дасть вам палату, самоходи, різні вигоди і цілу гору золота, якщо ви здоровля не маєте? Що вам з тих розкошей і вигід, якщо ви знаєте, що ви вже недалеко гробу? Нічого ви тоді не хочете, бо ніщо вам не миле.

Що людям з науки, штуки і культури, якщо вони нездорові. Нині ціла Європа хора. Біла раса, що видерлася на найвищий вершок культури і цивілізації — загибає. Культура нищить людей — аж дивно. Бо завмерла в них душа, вигасла Божа благодать, люди живуть змислами тіла, а тіла — це грудка глини, порохно, що розсиплеться і никне.

Щоби викупити душу з неволі гріха, Господь Бог дав аж свого Єдинородного Сина, цей Син Відкупитель мусів аж терпіти і вмирати страшною, кровавою смертю на хресті за нас. І цей Син Божий, Христос Спаситель, умираючи склонив голову в долину, і кликав до людей: „Рятуй, чоловіче, свою душу!“

Як Христос перебував сорок днів на пустині, то диявол (не знав ще, хто це є) приступив до нього і зачав спокушувати до гріха. Три рази приступив до Христа, показував йому всі скарби світа, всі розкоші і вигоди, всі титули і відзначення, і казав: „Все тобі даю, тільки дай мені душу!“ Яку велику ціну дає за душу! Але не треба аж такої ціни заплати, бо люди самі пхаються в багно гріха. За хвилину змислової розкоші, за келишок горілки, за дрібну монету — все дають. І тіло і душу. Найкращі свої літа прогайнують в гріхах, свою молодість марнують, кажучи, от як вже постаріюся, тоді може якось поправлюся, застановлюся над собою і буду рятувати душу. Так? То молодість цвіт життя пхаєш дияволу, а Богові стару неміч? Тоді, як будеш недовиджувати, недочувати і згорбишся над гробом? О, чоловіче! Тоді пропало! Чим горшок накипів, тим буде вже його чути. Нагинай галузку, доки молода, бо як буде стара, то зломиться, а не зігнеться! Був колись славний, багатий цар Соломон. Славний був на цілий світ. Він вживав усіх вигод світу, він вибудував величаву на весь світ святиню в Єрусалимі, йому і розум дав Бог наймудріший, такий, що всі люди подивлялися, а на старість той Соломон сказав: „Марнота марнот, і все марнота!“ І не один з вас, що дожив вже старечого віку, як нагадає собі свою молодість,

то скаже: „Ото, щоб я був мав той розум, що тепер, я був би інакше жив. Ото, щоб мені вернулися літа молоді!“ Та пропало.

Раз поїхали два французи з Європи до Африки між муринів, та оглявали там терен на свої кольонії. Ідучи якоюсь стежиною, побачили, як у тіні зелених пальм сидів гурток муринів. Бавилися, підкидалися якимись лискучими камінчиками. Вони французам якось дивно подобилася, тому зупинилися коло гурта муринів. Один француз поглянув у своє дзеркальце, а другий закурих сірником цигаро. Як побачили ці речі мурини, аж підскакували з радости. Вони вогонь розпалювали кресалом, а побачити себе у шклі, це для них було справжнє чудо. Зачали просити білих людей: „Дайте нам!“ А білі люди кажуть: „Та дайте нам ось ці камінчики!“ А мурини з охотою закричали: „Та беріть собі! Чи ми раз їх оглядали!“ І помінялися. Повезли французи камінчики до Парижа, показали знатокам, ювелірам, а вони кажуть: „Таж це діяменти! І краса їх незвичайна — таких ще ніхто не бачив. Це варта міліони!“ Ото дурні чорні мурини, за дзеркальце і коробку сірників дали такі дорогі діяменти на вартість міліонів. Але, ото мудрі білі люди, що за хвилину змислової розкоші, за келишок горілки, за кілька мідяних дрібняків міняють свою душу вартости не міліонів, але ціни самої крові Сина Божого, що пролляв її на хресті за купно людської душі.

Мої Дорогі! А як у нас? Чи ж не читаємо щораз в газетах, що несвідомі дівчата купують на вулиці у Львові якісь „золоті“ перстені за грубі гроші, приносять це до ювеліра, а він каже: це фальшива бляха, вартує найбільше 50 грошів. Мудрий не купив.

До мене самого раз прийшов господар з жінкою, вивязали з хустини перстенець і ланцюжок, та кажуть: А прошу отця, подивитися на це золото, що нам на ярмарку нагодилось купити. Але по дорозі нагодився якийсь москаль і каже: „Купіть золото! Тано продам! Заробите на ньому!“ Боялися ми купувати, але він каже: „Навіть священика запитайте, то він вам скаже, що це правдиве золото!“ Тай ми заплатили 200 золотих!“ Дивлюся, що це все може вартує два золоті, тай кричу: „Люди бідні, темні, незрячі! Чому ви вперед не порадилися мене? Біжіть, ловіть злодія! І побігли, як божевільні. Та чи вернеться страта?

Отак люди і душею торгують. Бідні люди, темні, незрячі. Вони знають Христову науку, вони чують голос своєї совісти, але задурманені тілесними пристрастями і зведені поліром цього світа живуть лише для тіла. Каже дочка до родичів: „Ви мені не до розказу! Що ви мене маєте вчити? Я маю свій розум!“ І йде собі на вулицю. Так чоловік і до

Бога відноситься, і душа його іде на бік, іде геть далеко від Бога, на вулицю гріха і самоволі.

Мої Дорогі! Я знаю, що ви любите фотографії. А коли це фотографія дорогої вам особи, то ви таки дуже нею дорожите. Закладаєте цю фотографію за скло, щоби її порошок не припадав, щоби мухи її та інша нечисть не поганили. Потім ще й у рами вкладаєте, щоби не загиналися береги, щоби все трималося цілості. Тай вішаєте цю фотографію на стіну, на видне місце, щоби усі її бачили, оглядали. Але чому ви, мої Дорогі, забуваєте за фотографію вашої душі? Чейже ваша душа це фотографія самого Бога. Чейже вже на перших сторінках Святого Письма є написані Божі слова: „Сотворім чоловіка на образ і подобу нашу“. Отож ваша душа подібна до самого Бога. Чомуж ви так мало дбаєте за цю фотографію душі? Таж цінить її, шануйте! Вложіть свою душу у рами! А цими рамами для душі є Божі заповіді. Вони зберігають вашу душу, щоби гріх не розшарпував її на всі боки. Вложіть вашу фотографію за скло, щоби всяка нечисть не зогиджувала її. А цим шклом для душі є страх Божий, начало премудрости. У кого є страх Божий, той не пуститься на гріх, той по мудрому живе і підноситься до Бога.

Тому, мої Дорогі, позбирайте всі свої думки і застановіться нині над своєю душею! Цеж є ціллю реколекцій! Застановіться, в якому стані знаходиться ваша душа? Що є ціллю і провідною ідеєю у вашому житті? Куди ідете? Кому служите? Чого сподієтесь? Годі байдужно блукати по розстайних дорогах, годі відкладати поправу життя на старечі літа, бо життя є одне, не можна з Богом гратися! А коли ваше сумління заверне вашу душу до Бога, доложіть трошки труду, щоби боротися з гріхом і промостити собі шлях до вічного спасення. Амінь.

Злоба гріха

II Реколекційна наука

Мої Дорогі! Чоловік знаходить своє повне щастя лиш тоді, коли розум його пізнає правду і коли зверне свою любов до Господа Бога. А цю любов дає сам Св. Дух своєю благодаттю. Та чи є щось, що потрапить це щастя нам забрати, що потрапить затроїти нашу совість, що потрапить прогнати Св. Духа з нашого серця?

Сумна це відповідь, що таке є! Таке нещастя родить у нас гріх. Ліпше, щоби ніколи не приходилось нам говорити про гріх, та на жаль мусимо. Людська неміч і злоба діавола не дозволяють на те, щоби ми все розпливались

у щастю, і ми під напором злого духа мусимо упадати в непроглядну пропасть гріха. А цей гріх відбирає нам щастя тут на землі і щастя вічне. Як кого вкусить гадюка, пустила у його кров свою їдь, і затроїла цілий організм. Так само і злий дух, як спокусить нас до гріха, то ми конаємо дуновом, бо злий дух запустив свою їдь у нашу душу.

Пересічний чоловік на згадку про гріх здвигне раменами, і скаже: „Ну щож? Годі без гріха обійтися! Але якось то буде!“ Злобний чоловік ще й засміється, і скаже: „Ей, що там гріх! Гріх в міх“. А поступовий безбожник скаже: „Гріх ніщо не значить! Гріх є тим чинником, що причиняється до розвитку сили, культури, поступу, тому він навіть потрібний“. Одначе наш розум і досвід і віра кажуть нам, що гріх це велике, найбільше нещастя.

Найперше здоровий людський розум каже нам, що гріх нищить наше здоров'я. Праця, труд, невигода, виробляють у нас гарт і силу. Зате гріх веде чоловіка до легкого життя і до лінивства, а легке життя і лінивство доводять до недуги душі і хвороби тіла. Плуг при праці на ріллі блестить, як сонце, але плуг під шопою зимою ржавіє і чорніє. Селянин, запрацьований на ріллі, засмалений від вітру, битий негодою, дощем і шаругою, є здоровий, бо він рухається, кров у ньому циркулює, і тому він відпорний на всяку недугу. Зате чоловік, розлінивлений і в гріхах, хорує і нидіє. Найбільше з лінивства ідуть люди до купелів. Священиків вони не слухають, зате з найбільшою покорою слухають лікарів. Як Церква накаже піст, вони сміються, але як лікар накаже піст, тоді з найбільшою строгістю придержуються приписаних дієт і то цілими роками. Пють чай, ідять кашку, не пють, не курять, бо так лікар наказав.

Найбільшим дочасним добром на цьому світі є здоров'я — життя. Щоби рятувати це здоров'я, люди видають на ліки не раз послідний гріш, ціле майно віддають, щоб лиш не вмерти, і рятувати своє життя. Коли вмирала австрійська королева Єлисавета, давала своєму лікареві мільон золотих, щоб продовжив її життя лиш на дві години. Тимчасом гріх за дармо відбирає здоров'я і життя. Перейдіться по різних відділах шпиталів і спитайте хорих: „Люди! Що вас пригнало сюди?“ А почуєте відповідь, що не з нещастя, але через гріх ці люди тут дісталися. Пригнало їх сюди або тілесне збочення, розпуста, або алкоголь, злоба, пімста, ненависть та інші гріховні лороки. Такою виразною, а водночас жахливою картиною нещастя, яке родить гріх, є шпиталі для божевільних. Навіть самі лікарі твердять, що три четвертини хорих людей є жертвою саме грішного життя.

В 1912 р. у місті Дрездені в Німеччині улажували гігієнічну виставу (гігієна це наука, як утримувати чистоту нашого тіла, лад і порядок у мешканнях, бо це багато впли-

ває на здоровля людства). І вже на вступі одного павільону, себто виставового будинку, видніла велика статуя, що зображувала чоловіка здорового, сильного, кремезного, мускулярного. Ця статуя говорила про те, що таким здоровим чоловіком повинні бути усі люди. Та коли прийшлося оглядати павільони хоріб грішних, можна було зауважити іншу статую, чоловіка схорованого, вихуділого, скривленого, прибитого до землі. А це говорило про те, що гріх є тим, що відбирає чоловікові здоровля, відбирає його силу і красу, здирає з нього мускулярність і кладе його живим трупом на смітник.

Один дуже гарний молодець одержав по кривнях великий спадок. Так щож з того? На протязі шістьох літ він стратив не лиш ціле своє майно, але й свою красу і здоровля. Розкидаючи грішми на ліво і право, зачав провадити легке життя в лінивстві, в гріхах і розпусті, що як червак дуже скоро сточили його молоде здоровля і силу. Дістав параліж хребетного стовпа, і з молодця зробився немічний, якби старець. Не треба було довго чекати на передчасну смерть.

Мої Дорогі! Але ми знаємо, що чоловік сотворений не лиш для одиничного життя, для себе самого, але й для життя громадянського, суспільного, якого першим завязком є родина. А тепер спитаймо, що нищить родинне життя? Гріх! Що є причиною, що в родині є сварня, незгода, проклони, невірність, зрада? Гріх! Що є причиною, що малі діти є хоровиті, нерозвинені, тупі до науки, тумани? Гріх! Родичі жили в гвіхах, запивалися горілкою, жили неморально, тай діти такі породилися. Бо гріх мститься на цілому поколінню. Діти грішних родичів бувають або звихнені душею, здегенеровані, або затуркані, затуманені, з великою головою, з вадою в голові, з тупою памястю, з тупим поглядом, з глупим виразом лиця. Ми це по школах дуже добре бачимо, і хочеться кричати: „І хто буде за тих невинних діточок відповідати? За що ви, родичі, так скривдили тих діточок? Ви за них будете відповідати перед людьми і перед Суддею на страшному суді! Так! Гріх нищить родини, і через гріх вимирають цілі народи! Ой, тепер не можна сказати, що гріх дурниця.

З родин твориться громада, село або місто, а зі сіл і міст твориться новий організм, себто нарід, край, держава. А тепер спитаймо, що нищить державу? Гріх! Яка родина, така й держава! Може брак науки, чи культури нищить державу? Ні! Колись в давнину була славна держава Вавилон, у якій процвітала висока наука, але тої держави вже давно нема, бо знищили її гріхи і пороки вавилонських людей. Була славна держава Греція, якої штуку і науку ми й нині подивляємо і виучуємо, але та держава

теж завалилася, бо знищив її гріх. Була колись славно і могутча імперія Риму. Наука, штука, мистецтво там розвинулася до найвишого вершка. Римські війська цілий світ завоювали. Люди зачали жити в добрі, достатку, вигоді і розкоші. А це довело людей до лінивства. А лінивство довело людей до гріха. А гріх завалив цю могутчу римську імерію, і вона давно перестала існувати. Отже гріх це не дурниця!

Через гріх на цілі держави кидаються різні нещастя, спадають катастрофи. І держави бороняться перед тим нещастям. Хоронять себе різними кріпостями. валами, арміями. А тими кріпостями є тюрми і кримінали, армія — це поліція, а вали — це уряди і бюро різних судів. На них видає кожна держава величезні гроші. Та колиб не гріх, ці гроші можна б було обернути на інші цілі, себто будувати школи, сирітські захисти, захоронки, приюти для старців шпиталі, літні оселі, а ті люди, що були суддями, писарчуками, вартівниками, поліцаями, адвокатами, зайнялись би іншою, кориснішою працею, що виходила б на добро народові. Скільки це марнується часу і витрачується гроша на судові розправи! А скільки судових розправ буває нераз тільки в одній грішній родині. Скільки ці розправи займають місця на сторінках газет. Сама Німеччина видала 150 тисяч марок річно на поборювання публичної розпусти. Людство дується перед наслідками гріха. Ой, гріх, це не дурниця! Як би не гріх, то було би добре у світі. Якби люди тільки зберігали V заповідь — не убий, і VII заповідь — не кради, то зараз половина судів і коштів відпала би. Жидок Ставіський обікрав французьку державу на 600 мільонів. А скільки коштували судові слідства, доходження, які тягнулися цілими літами, і все одно страта не вернулася, бо шайка безбожників була добре зорганізована. Цілий нарід заворушився і кричав вулицями: „Ви, розбишаки, злодії, окрадаєте нас, а ми стогнемо у нужді!“ Мусіло аж військо розганяти людей. А шведський обманець Кройгер, що торгував сірниками, то кільканадцять держав обдер на грубі мільйони, і все пропало. А ось польські газети пишуть, що лише впродовж одного грудня 1936 року в самому варшавському повіті dokonано 48 убивств, переважно грабункових. А львівська поліція має у своїм списі 2000 вломників і злодіїв різного типу, мешканевих, склепових, стрихових, таких, що крадуть з возів і т. п. Крім того є ще кілька тисяч осіб, що живуть з крадежей, але ще не попали в поліційні списи.

(Докінчення буде).

о. Омелян Квіт**Злоба гріха****II Реколекційна наука**

(Докінчення)

А яка злодійня кинулася по наших селах! Крадуть в ночі, і білий день, в богачів і в жебраків, з поля і з комори, ба навіть зпід подушки вам видруть. Що трошки люди мають, то пильнують, вартують в день і в ночі, в літі і зимі, в найбільші морози сплять по стайнях і хлівах, щоби злодій дорібку не забрав. Замикаються замками, колодками, запорами, ланцюхами, годі охоронитися. Бувають села, де люди вікна закратовують, по кілька родин сходяться разом ночувати, бо не певні навіть свого життя. Бо за кілька злотих злодій і трупом вас положить. А тими злодіями бувають різні волокити, батяри, і бідаки, але навіть богачі, старі і молоді. Всі крадуть, навіть рідні діти рідний дім обкрадають. Ой, мої Дорогі, гріх не дурниця! Якби не гріх, було б інакше по наших родинах, селах і містах!

Гріх відбирає людям і честь. А чейже честь це для людей щось дуже дороге. Буває інвалід, бідний, нужденний, може без руки, без ноги, покалічений на лиці, рани гниють на тілі, але він має честь. Ми шануємо його і клонимо перед ним чоло, бо він герой, він воював за рідну батьківщину, він наражував своє життя за долю рідного народу. Зате чоловік, що жиє в гріхах, цієї чести не має, хоч хоче її і обстає за нею. Скажіть злодієви, ти такий гарний, ти такий добрий, ти такий милий, ти такий чесний, то він буде дуже тішитися тим. Але скажіть йому до очей, ти говориш неправду, ти слова не додержуєш, ти поводишся не гарно, не добре, а тоді він зачервоніється зо злости, запинить уста, затисне п'ястуками, обуриться гнівно, і з лайкою кинеться на вас. А скажіть такому, що він злодій, так до суду вас заскаржить, о — віп „чесний“! Навіть п'янюга, що качається в болоті, і той хотів би називатися чесним. А в панів таке буває, що як допуститься якогось злочину або злодійства, то кулю собі в лоб пакує. Бо він також „чесний“. Бачите, мої Дорогі, що гріх з людей творить? Доконують злочинів і хочуть бути чесними. Але деж там! Гріх відбирає людині всяку честь, і кожний мусить сказати, що грішник це нечесний чоловік, або простіше, це злочинник.

Якийсь чужинець приїхав до свого знайомого у містечку і просив його, щоб цей потоваришував йому оглянути містечко й околицю. І пішли оба оглядати. Оглянули церкву, вулиці, доми, аж зайшли на цвинтар, та стали оглядати пам'ятники і хрести на гробах. І питає чужинець над одним гробом: „Хто тут похований?“ „А, тут спочиває один чоловік, що був дуже добрий, дуже милий, всі дуже за ним жалували!“ — каже знайомий. — „А хто тут спочиває?“ — питає чужинець над другим гробом. — „О, тут також похований дуже чесний господар! Він був мудрий, всюди бував, знав порадити!“ — „А хто тут лежить?“ — питає чужинець знову коло іншого хреста. — „О, тут також ми поховали чесного чоловіка! Добрий був, нема що казати, нехай з Богом спочиває!“ — І ще перейшли кільканадцять гробів, хрестів, і всюди знайомий пояснював, як передше. А тоді чужинець питає: „А скажіть мені, приятелю, де спочиває тут злодій, розбишака, брехун, кривдники, процесівники, местники, п'яниці, розпустники, обманці? Чи маєте для них окремих цвинтар?“ — І вмовк тепер знайомий, бо не знав, що відповісти.

Але, мої Дорогі, чоловік сотворений не тільки для себе, для родини, для народу, для батьківщини, для світа, але чоловік є сотворений до життя надприродного. Хоче чи не хоче, і Турок і Китаєць, і кожний інший є до того призначений, бо такий є Божий план. І подивімся тепер, чим є гріх чоловіка у відношенні до Божого життя?

Отож віра нам каже, що гріх є запереченням Бога. Гріх це тайна зла. Як не можемо своїм розумом зглибити тієї величі, краси і доброти, яка міститься в Бозі, так знову у грісі нема ані тіни величі, ані тіни краси, ані тіни доброти. В грісі міститься саме зло і злоба в повній чорноті. Святий Дух, входячи своєю благодаттю у наше серце і душу, робить нас Божими дітьми, лучить нас з Божим життям, і тоді чоловік в стані надприродного життя стається таким благородним, що Бог надгороджує його небом. Але вже сама грішна думка зі свідомістю роздумана для тяжкого гріха, відразу в Божих очах робить нас трупом. Знаємо, що померший чоловік має дуже страховитий вид, і видає зі себе дуже немилу, відражаючу вонь. Люди тоді стараються якнайскоріше зложити його у труну і винести на цвинтар, щоб покрити землею. Та не забуваймо, що чоловік, який бродить у гріхах, в очах Ангелів, Пречистої Діви Марії і всіх Святих представляє собою щось гірше, ніж в наших очах труп помершої людини. І Ангели чекають лише Божого приказу, щоб такого грішника скинути у гріб вічної пропасті.

Один монах, переходячи якимсь пустарником, побачив в дорозі Ангела у виді дуже красивого молодця, що лице його сяло красками весняної веселки. Відразу зір монаха приляг на осяйну красою постать Ангела, і дуже на нього

вдивлявся. Але Ангел цього не хотів, і монах сейчас побачив коло себе якогось трупа, і скоро відвернув від нього свою голову у бік. Тоді Ангел питає: „Чому ти, слуго Божий, так скоро відвернувся?“ А монах каже: „Таж не годен я довше зносити страшного виду цього трупа!“ Тоді Ангел каже: „Ой, коби так Господь дозволив людям вглянути своїм зором у душу осіб, в якій замерло Боже життя, то воліли би дивитися на трупів, ніж на тих грішників!“

Проходячи дорогою, чи вулицею міста, стрічаємо різних прохожих людей. Бувають дуже гарні з лиця, і підстрижені, і причесані, і підмальовані, і накроплені пахучою водою, і пристроєні в гарні одежі, у чорні маринарки, прасовані штани, у шовкових краватках, а вже про жіноцтво нема що казати. На них і чобітки глянтовані на гумах, і лякери з білими панчохами, і спідниці модні, куценькі, легенькі і ріденькі, як павутиння, і хустини, і капелюшки, і коралики, і ланцюжки, і гузики лискучі, і клямри, і спряжки, і бляшки, такого там поначіпано, начеб з цілого ярмарку назбирав. Але колиб так поглянути на дно їх серця, до споду їх душі, ой, чи в одного можна б побачити гидкого трупа, обкиданого грішними пороками смертельного гріха. Вмираючий чоловік, хочби мав не знати які маєтки, достатки, уряди, титули, відзнаки, — все тратить, бо він вже не має життя. Що йому з тих вигід, достатків і добра, які він вже умирає? Бо життя є підставою усіх земських дібр. Так само і душа тратить все через один тяжкий гріх. Як бомба, коли впаде на будівлю, нищить і руйнує її аж до фундаментів, так і один гріх нищить і руйнує все, що лиш доброго чоловік досі придбав для своєї душі. Чоловік в стані тяжкого гріха, хоч може молитися і навіть робить якесь добре діло, але заслуги за це не буде мати, бо він перед Богом вже померший, труп.

Та Господь каже: „Не хочу смерті грішника, але щоби покався, і жив!“ Отож треба нам молитися о ласку навернення до доброго, о ласку виминути злобу гріха, побороти її. Через Божу ласку ми стаємося неначе членами самого Тіла Христа. Через життя надприродне, як казав ап. Павло, вже не я живу, а живе в мені Христос. А знаком тієї тісної злуки з Христом є св. Причастя. Колиж на душу впаде гріх, тоді тратиться цю звязь і в нашу душу входить страшна таємниця. Діявол ходить, як лев рикаючий, щоб нас проглити! Через гріх стаються люди членами тіла сатани. Як мешканням для Христа є тіла побожних вірних християн, так мешканням для сатани є тіла грішників, розпустників, п'яниць, святотатців, богохульників. Сатана входить у їх серце, і наповняє їх духом бунту, гордості, ненависти і пекельної боротьби. Через гріх вони стаються помічниками діявола у боротьбі з Христом. А засобами у тій боротьбі є грішна думка, соромна бесіда, лиха книжка, лихе товариство,

грішна забава, лихе кіно, театр, соромні видовища та багато інших грішних вчинків.

Обявив Христос ап. Йоанови в апокаліпсі, що буде велика сила диявола в людському тілі. А такого тіла дає дияволу нині большевизм, комунізм, недовірки, відступники, сектанти, безбожники, богохульники. Большевизм виповів отверту боротьбу Богови. Поруйнували Божі дома, а на престолах ставлять голу розпустницю, і б'ють чолом їй поклони—божевільні. Над Волгою поставили великий пам'ятник найбільшому зрадникови світа — Юді, з затисненим кулаком, наставленим до неба. А в масонських льожах навіть перебираються за чортів, і кімнату вбирають на червоно, щоб нагадувало само пекло. Ось до чого змолглася сила диявола. „Не хочемо Бога!“ — кричить нині безбожний світ.

Великою тайною зла є гріх, та далеко глибшою тайною є гріх у відношенні до Бога. Господь Бог все нам дав для нашого життя. Колиж чоловік не хоче користати з тих Божих дарів, не хоче заховувати Його вказівок і заповідей, тоді він отверто протиставляється Божій волі.

Ми можемо ужити лише слабоньких порівнянь, щоби представити злобу чоловіка, якою він ображує Бога, небесного Вітця. Колиб чоловік образив усіх людей світа, то це буде меншою образою, ніж один гріх супроти Бога. Якби якийсь жебрачок став на вулиці і кричав, що він мудріший від усіх вчених людей світа, що він сильніший від усіх цісарів-володарів світа, то кожний назвав би його бесіду глупою. Бог дає чоловікові закони, свої заповіді і каже: „Чоловіче, так і так роби!“ А чоловік каже: „Ні, то не добре! Я це інакше устроїв би! Так і так буде ліпше!“ Чоловічок кпить собі зі всемогучости Божої. Бог каже: „Я найбільша повага і сила.“ А грішник каже: „А я не боюся Бога!“ Бог каже: „Я є найбільше добро і краса.“ А чоловік каже: „А я волію земські сотворіння!“ Бог каже: „Я є найбільше милосердя.“ А чоловік каже: „А я його зверну проти Тебе, Боже!“ Бог любить нас повнотою любови, так багато добродійств роздає сотворінням. Кожний атом, кожна дробинка потрібна для нашого життя, усе від Бога, усе з Божих рук походить, а чоловік уживає тих добродійств проти Бога. Ціле діло відкуплення Сина Божого грішники топчуть ногами, допускаючись смертного гріха.

Десь читав я таке оповідання, що один могучий монарх, виглядаючи через вікно, побачив конюшню, а там слугу, що ходив коло гарних, веселих коней. Дивиться монарх на тих веселих коней, і відчув якусь таку радість, що здавалося йому, що у тій хвилині сам хотів бути конем, щоб радіти разом з ними. Мої Дорогі, а Бог дає нам Свого Єдинородного Сина, і Він, Бог, стається нужденним

чоловіком, щоб разом з нами боліти і терпіти, радіти і сумувати, помагати і провадити нас до вічного життя.

Одна мати хотіла, щоб син любив її. Одначе всі її заходи ішли на марне, бо син її був недобрий, твердий. Але хтось порадив матери, що здобуде любов сина тоді, як дасть йому якогось напитку з каплею своєї крові. І напився син, але дальше був такий, як передтим. — Мої Дорогі! Ісус Христос також дав нам свою Найсвятішу Кров у напиток, але як мало люди доцінюють цей великий дар! — Дальше хтось сказав матери, що як дасть синові кусник свого тіла у страву, тоді син її напевно вже полюбить. І це мати зробила, але син дальше не любив її. Мої Дорогі! Це ніби може виглядає на казку. Але чи Ісус Христос не кормив нас своїм правдивим Тілом, щоб видобути нашу любов до Вітця небесного? Та чи багато людей користають з цього спасенного корму?

Один батько дуже любов свого сина. Працював для нього, трудився, купив йому великий дім, багато поля, запевнив йому вигідне становище, і син ще більше доробився, але свого батька не любив, і знати тепер не хотів. Тоді батько перебрався за нужденного слугу, жебрака і пішов на службу до сина. Працював якнайвірніше, щоб у всьому синові догодити. Та якось батько захворів, і на смертній постелі дався пізнати синові. І тепер, як син пізнав рідного батька, розплакався з жалю. Дуже каюся за своє негідне відношення до батька, і хотів батькови надолужити. — Це ніби казка. Мої Дорогі! Але Христос на правду, як послідній слуга служив чоловікови. І довго служив якнайвірніше, аж 33 роки. Не для Свого щастя, а для чоловіка. Так коли чоловік грішить, уважає це все не за що. Яка невдяка! Як тяжко є, щоби чорнило змінилося в молоко, а сніг в муку, так тяжко є описати злобу гріха, якою люди ображують Бога.

Нам не вільно ненавидіти жадного нашого ближнього, бо у кожного, побіч злих прикмет, є таки щось трошки доброго. Але в грісі нема зовсім нічого доброго, лиш повнота зла. Тому справедливість Божа поставила перед чоловіком три пам'ятники, які здержували б чоловіка перед гріхом. Перший пам'ятник це пекло, другий це упадок нещасного Адама, а третій це Голгофти. Гріхом гордості згрішили перші Ангели, і Бог їх скинув у вічну пропасть пекла, на пострах людства усіх віків. Адам переступив Божу заповідь і втратив рай. Стягнув кару на себе і на всіх людей. Запекнув небо перед собою і всіми людьми. А Христос Спаситель зійшов на землю і відкупив людей від гріха. Своїми муками і страшною смертю на Голгофті усім людям відчинив небо до вічного щастя.

Отож молимося, щоб гріх не мав доступу до нас! Пра-

ведні душі слізьми заливали своє лице перед тим нещастям, яке наносить злоба гріха. Вони так глибоко відчували злобу гріха, що все і всюди перепрошували Бога аж до смерті.

Коли Бог витягає нас з пропасти, коли подає нам Свою руку милосердя, як нам не вдивлятись на Ісуса? Як треба нам бажати цієї найсвятішої, найціннішої Крови на відкуплення до вічного щастя!

Реколекції мають на цілі перейняти нашу душу великим жалем за наші провини. Просім у Христа Божої благодати, щоб мали силу твердо і витривало боротися з гріхом. Вдивляймося на ті три пам'ятники Божої справедливості! Страх Господень у наших душах нехай буде тою загороною, щоби гріх ніколи вже до нас не вертав. Великі грішники, Марія Єгипетська, митар, Магдалина та інші, поправлялися, жалували щиро за свої гріхи, і ставали святими. Так і ми жалуймо сердечно за всі наші гріхи з цілого нашого життя, і зробім тверду постанову, щоб до тих гріхів вже більше не вертати, але щоби в любови Божій перебувати дальшу мандрівку нашого життя, і в любови Божій увійти колись у ворота вічного щастя. Амінь.

Чому гріх?

III Реколекційна наука

І досвід і розум і віра кажуть, що гріх є для людей найбільшим нещастям. Гріх нищить здоров'я, нищить родину, нищить силу народу, гріх підточує моральну вартість чоловіка і фізичну, вкорочує життя дочасне на землі і видає засуд вічного, пекольного конання за гробом. Гріх родить неспокій совісти, заколот в душі і вічний страх перед будучою відвічальністю.

Але чому то люди грішать? Яка причина, що люди знають, яке нещастя родить гріх, а всежтаки дуже скоро впадають у гріх, і живуть у грісі літа, а нераз ціле життя? Бо в грісі є щось солодке, щось приманливе, що притягає до себе слабосилу людську природу. Хоч ця солодість зрадлива, обманлива, короткотривала, фальшива, але солодка їдє діавола по своєму ділає. Ева може була би не згрішила у раю, але як стала оглядати заборонене яблуко, яке воно гарненьке, яке кругленьке, червоненьке, а може дуже смачненьке, солоденьке, то вже так довго крутилася коло яблінки, так приглядалася, так її кортіло, аж таки нарешті сіпнула за гілочку, і зірвала заборонений овоч. Задовго наслухувала солодких підшептів діавола,

і вкінці переступила Божу заповідь. Вкусила овоч, і в цій хвилині отворилися її очі. Відразу пізнала, що діавол бреше, а овоч, який щойно недавно здавався такий гарненький, со-лоденький, стався тепер найбільшою гіркістю і їддю, що затроїла не тільки Еві життя, але життя усіх людей, що від неї мали родитись.

І для п'яниці, що запивається горілкою, здається, що горілка це для нього найбільша насолода життя. Але як тільки протверезиться, відчує стид, несмак і обридження, бо знає, що горілка валяла ним у болоті, як скотиною, і виставляла на сміх і позорище усім людям. Ріжні зела ростуть на землі. Деякі з них, хоч не мають гарного цвіту, ні запаху, і в смаку бувають гіркі, терпкі, але вони виходять чоловікови на користь і здоров'я. Липовий цвіт, м'ятка, підбіл, центурія, полин, хоч такі непоказні, прикрі в смаку, але люди п'ють чай з цих зел, бо вони виходять на здоров'я. Ними люди лічаться у різних недугах. Але вже така рослина, як болиголов, є шкідлива людям. Від такої рослини болить голова, збирає на воміти.

Іде мати з дитиною до ліса, а дитина десь у корчах нарвала якихось ягідок, і їсть. Побачила це мати, і кричить: Не їдж цього! Не їдж! Це не добре! — Ай, мамо! Алеж це такі гарні ягідки, такі червоні! лебедить дитина — То трутина! Не їдж! То вовча ягода! Виплюй, виплюй зараз! — Алеж мамо! Таж це таке солодке! — Що з того, що солодке? Виплюй, бо вмереш! — кричить мама, і дитина випльовує солодку ягоду на землю. Бо їй справді від вовчої ягоди можна вмерти. — Або принесе хлопчина мамі цілий кошичок грибів з ліса. А мати візьме кошичок до рук, похитає головою, і зачне їх перебирати. Одні гриби з жовтими шапочками викладає на стіл, а другі з червоними шапками кидає на землю. А хлопчина аж плаче з жалю: Ай, мамо! На що викидаєте ці гриби на землю? Вониж такі гарненькі! Такі шапочки великі і червоні, ще й біленькі цяпочки по них! А мама каже: То не гриб, дитино! Це моримух! Ним лиш мухи троять, бо для чоловіка він шкідливий. Від таких грибів можна умерти! — І ще їй ногою потопче мама моримухи на землі. Ой, бо справді не все добре, що гарне і манить.

В Індіях далеко на полудні живе така порода гадюк, що кілька разів до року міняють краску своєї шкіри. А такі гарні кольори мають, зелені й зеленкуваті, червоні і червоняві, жовті і жовтяві, гей золоті, темно сині і сиваві, а все разом так гарно до сонця міниться і блестить, і чарує, аж проситься: — Погласкай мене, чоловіче! Я така гладенька! Візьме мене до рук! Хоч трошки дотулися до мене! — Але дотуліться до неї! Як вкусить, так і смерть! Бо під зубом у неї страшна їдь. Як впустить краплину до крові, так чоловік відразу пухне. Як не виссе зараз тої їдді, або не ви-

пече залізом, так смерть неминуча. Тому то у Святому Письмі дуже часто порівнується гріх до гадючої їди. Уважай, чоловіче! Бережися гріха, як гадини їдовитої! Бо гріх, хоч приманливий, затроїть твою душу, і якщо не виличиш її скоро у св. Тайні Сповіді, то помреш на віки!

Може ви бачили нераз, як це часами у літі світиться лампа при відчиненому вікні. Блимає світло, а до нього зі всіх сторін налітають нетлі, комахи. Літають веселі навкруги, крутяться, підлітають, тішаються ясным світлом, та все бють крильцями до шкелка. А воно горяче. Як тільки нетля дотулиться, так тільки шквирк, і вже впала нежива на стіл. Або нераз буває, мама пере білля у балії, а діти натнуть собі соломки і давай з милиння баньки пускати. Така втіха для дітей. Підскакують, піддувають баньку в гору, а вона така гарненька, легенька, а блискуча, такі там віконця відбивають, а різні кольори на ній у сімох ніжних красках, як на небесній дузі весною. І довгенько бавляться діти банькою, щечечуть весело, досягають пальчиком, аж нараз банька хляп, а дитина злапавшись руками на очі, та вплач: Ай, мамцю! Пече, пече, пече!... Гарна була банька, але скоро трісла і бризнула їдким милинням в очі.

Так, як діти, бавляться навіть старі. Чи раз діявол пустить в очі тумана. Так якось заманить людське око на грішне діло, так якось приподобається, і старі люди, як простягнуть до нього свою руку, то так їх запече, що до самого гробу памятають. Буває, що й над самим гробом пусяться на злочин і занастили душу, стратили вічність.

А молодь? Якщо вона ще не свідома, ой, то вже діявол має де пописуватися. О, він хитрун, брехун, обманець неабиякий. Як молода людина дасть серцю волю, ой, то напевно зведе його в неволю, в неволю гріха, пристрасти, сорому і плюгавства. Мати каже: „Не ходи, доню, вечорами! Не швендайся вулицями! А чи була ти у церкві? А чи слухала ти проповіді? Не приставай, доню, з лихими товаришками. Уважай, як поводитись між людьми, щоб стиду мені не принесла. Не волочися до пізна!“ Але доня викрутиться на одній нозі, та ще й засміється: „А що ви, мамо, знаєте! Я сама знаю, як маю робити! Не треба мені слухати вашого дзявкання!“ Вичубила волосся, хустку на себе, і хвіть за ворота. Аж опівночі всунеться тихцем назад до хати. Тай як зачне бігати вечорами, як зачне „свого розуму“ триматися, так потім ніхто не хоче й подивитися на неї. Дівкою старіється. А буває стиду нанесе і ганьби для цілої родини.

Нераз батько сина навчає: Не волочися, сину, вулицями! Не вганяй по чужих селах! Не розбивайся з парібками! Сиди в хаті! Читай що трохи! Учися! Не приставай з батярами. Не пияч, не картограй! — Але деж там! Ще хлопчина від землі не відріс, а вже палицю в руки, батарею в кишеню

і пішов на цілу ніч. Десь аж над раном приносять його напів живого, бо десьтам на музиках „добрі колеги“ ножем коло боку пересадили.

Певно що молодь мусить забавитися, поговорити собі, поспівати, пожартувати, але все при тому треба пам'ятати про Божі заповіді. І розривка мусить бути культурна. У читальні під опікою старших по мудрому можна і забавитися і навчитися чогось. Ой, молодим людям треба дуже багато учитися, бо молоденьке серце ще дуже недосвідчене. Не можна пускати його на волю, бо заведе в неволю. Як молодість змарнує, тоді до смерти бідує. А скільки це молоденьких людей передчасно сходить з цього світу у могилу. Не з біди, не з нужди, чи браку здоров'я, але з грішного життя.

А як живуть люди у подружжі? Чи є добро у наших родинах? Ой, здається, що дуже мало напrawdę згідливих, побожних і щасливих подруж. Майже у кожній хаті незгода, сварня, ненависть, зрада, проклони, подруги живуть з собою як зажерті вовки, і то як від молодости, так до старости. Молоді люди побиралися, але не з тою думкою, щоби помагати собі взаємно, жертвуватися для себе, сповнити гідно обов'язок християнської родини, виховати гідно діточок на славу Богови, але побиралися легкодушно, без застанови, розпалені змисловою пристрасстю, позором, поглядом, задурмані хвилиною молодечих мрій. Тимчасом ця хвилина скоро проминула, і недібрані подруги творять пекло у хаті від початку аж до гробової дошки. Ото діавол має радости, що звів до купи таких двоє людей на ціле життя.

Нераз мати каже до сина: „Сину! Не ходи до тої дівчини! Вона не добра! До церкви мало ходить, рідко коли сповідається. Вона лиш строїтися знає, тай знищить тебе! Вистоєє вечорами по містках, регочеться з ріжними парібками, неприличні жарти строїть, родичів не слухає, проклинати уміє, гніватися любить. Щож ти будеш робити з такою легкодушною жінкою, що їй лиш музика в голові? Яка дівчиною, така й жінкою буде! Не буде тобі добра з нею! Будеш до смерти нарікати! Покинь, не приставай з нею! Тобі інша, ліпша нагодиться. Така, щоб добра і побожна була, і страву вміла зварити, і порядок в хаті тримати, і мудра була, і помогла, і порадила, і любила тебе, і вірною була. Послухай, сину! Я стара, знаю життя!“

Але синови і не в голові, що мати говорить, ще й роззлоститься: „А що ви будете мене розуму учити? Я сам знаю, що роблю! Чи я дитина? Вона одна мені до вподоби!“ І жениться син з легкодушною дівчиною, погуляють на весіллі, місяць, два несогірше, а там як зачнуть в хаті пекло творити, аж сусіди збігаються. Та пропало. Терпи, чоловіче,

як зав'язав собі світ. Буває, що знову мати до доньки каже: „Слухай, доню! Вибий собі з голови того хлопця! Він не для тебе! По ночах волочиться, дзигари курить, в карти грає, в церкві ніколи його не видати, а до сповіди, хто знає, чи хоч раз у рік піде! Якеж то буде твоє життя за таким чоловіком? Буде тебе проклинати, зневажати, до церкви не пустить, буде називати „ти апостолко, ти святенька“, ой проплачеш за ним свою долю. Читати він не вміє, писати не вміє, буде пити, буде бити, щож ти бідна зробиш з діточками? Підожди ще, може хтось інший тобі нагодиться“.

Але донька й слухати не хоче. „Не ви будете з ним жити, але я! Що вас тото обходить!“ — кричить до матери. — „Як за нього не піду, то за нікого більше! Я втоплюся, я повішуся!“ — І в крик, і в плач, і в гнів, ходить як заморочена, аж видається за того, якого хотіла. Аж тоді пізнає, що добре мати радила, але пропало. Молоденька, засліплена особою молодця, завела серце в неволю на ціле життя. Та коби хоч не нарікала, коби не звадювала вини на другого, лише на себе, коби схотіла терпіти, а то пекло твориться у хаті.

Тай таке буває, що родичі засліплені жадобою маєтку, віддають силою доньку до маєтку, тай зав'яжуть своїй дитині світ за нелюбом. Маєток є маєтком, а донька по році вже сидить вдома. А злий дух не спить. Він даліше радить: „Розведися, шукай другого, ти молода, вживай світа, нині поступ, нехай буде вільна любов!“ А тоді приходить зрада, підлота, плюгавство, хвороба, смерть. А що з діточками? Буває жінка, така ніжна, делікатна жіночка, мама, така добра, сердечна, чутлива мама, ну мама, рідну дитину замордує, і то ще заки вона побачила світ. Ой, що то за радість для діавола! За один погляд з людини стається хижа вовчиця, що кидає у вічну пропасть дві душі нараз. Ой, якщо у нашій парохії того нема, то нехай Господь сохранив нас від того найстрашнішого злочину нинішнього часу.

Молоді люди! Уважайте! Гріх трошки приємний, гріх трошки манить, гріх трошки солодкий, але пам'ятайте, що це їд гадюки. А ця їд приносить смерть. Будьте осторожні, не будьте засліплені! Думайте, що робите, дивіться, куди йдете. Не шукайте щастя і насолоди цього світа, бо за ними ховається загибель вашої душі.

Десь недавно оглядав я такий образ: На самій середині був намальований їздець на коні. Іде гарно вистроєний молодець на сивому, бистрому коні, стрілою мчить вперед. А перед ним долом котиться велика куля, миляна банька. А гарна куля, лискуча, цілий світ у ній відбивався у всіх кольорах. А над кулею вгорі летить у повітрі гарна дівчиця. Одну руку з віночком рож подала вперед, другу руку зі зо-

лотою короною звернула назад у напрямі молодця. Молодець одною рукою тримається коня, а другу витягнув вперед, щоби досягнути цю корону, що представляє щастя. Він так задивлений у цю корону, що навіть не видить, як конем переїхав збіжжями, городами, цвітниками, а оце його кінь потратував копитами по дорозі якусь жінку з маленькою дитиною. Але тут дальше місток на половині розірваний, лиш кавалок дошки вистає, і прірва. Щож буде з тим молодцем, як ще зробить крок на цю вузьку дощину? Але зараз за ним ще й жене другий їздець. У білій плахті, на чорному коні здоганяє молодця, і вже кладе костисту руку на його рамя. Це смерть. Що буде? Зараз молодець впаде з конем у глибоку дебру, миляна банька трісне, дівця з короною щезне у воздуху, а над їздцем смерть задзвонить холодними зубами. — Отак, мої Дорогі, і сатана покине нам кілька рож під ноги, пустить блахмама перед очі, заманить аж на край самої пропасти, а сам тільки чигає, коли скочити на нас зо своїми смертельними кігтями.

Але дивно, чому навіть старші люди так твердо тримаються гріха. Нераз старенька бабуса, а так страшно проклинає огидними словами, аж страшно слухати. Нераз сивоволосий дідусь, вже над гробом трясеться, а таке життя веде, начеб він ніколи не мав вмирати. Живе в проклонях, у гніві, ненависти, допускається крадежі, а то й безстыдного гріха. Чому ці люди нарешті не зірвуть з гріхом? А, бо вони вже зжилися з тим гріхом, вони його полюбили, вони сталися його невільниками, гріх пересяк у їх кість і кров, вони сталися налоговыми. А наліг це страшна річ. Таким людям навіть здається, що вони добрі, але це обман. Як вони у молодости не завдали собі труда, щоби цей гріх поконати, то на старість вже й сили не стає. Налоговий гріх це як олива. Як впаде на матерію, то вже так глибоко всякне, що не легко цеї плями відчистити. Як довга одежа покриває ціле наше тіло, так налоговый гріх полонить і покриває нашу душу і проявляється в цілому нашому житті, себто в думках, словах, ділах і рухах. Налоговий гріх затроює всі наші думки, бажання і почування. Як бистра вода все за собою пориває, так налоговый гріх рве за собою кожний наш почин і спробу до доброго життя, рве за собою всяку науку, спасенне упізнання, осторогу, лишаючи на нашій душі лише пляму, як від оливи. Як довга одежа мучить людину і перешкоджує в ході, так налоговый гріх мучить людську душу, заковує її у кайдани і не дозволить поступитися до інакшого, Божого життя. Налоговий гріх може дійти аж до ядра душі, а тоді може і віру ослабити. А де вже нема віри, там сухо, там пустиня, там тьма. Буває старенький чоловік, вже над гробом трясеться, і накі-

нець виречеться своєї віри, і церкви, перейде до баптистів чи штундистів, і все життя змарноване.

Одна жінка приходить до крамниці, купила там дечого, і платить десяткою. Оглянув крамар десятку, дзенькнув до стола, похитав головою, і каже: „Мамусю! За ці гроші не купите нічого!“ „Та чому ж би? Таж десятка?“ „Але фальшива! Де ви її взяли?“ „Та вже цілий рік тримаю у скрині. Ще торік якийсь купець заплатив мені за теличку!“ „Треба було зараз приглянутися добре, і віддати тому, що вам впхав фальшиву монету. Нащо так довго тримали її у себе. Тепер пропало, ніхто її не прийме!“ „Ов, ов, ов! Ото я так дала себе обманути!“ Простогнала жінка, і пішла з нічим до дому. — Так само стане колись перед Богом наложивий грішник. Аж тоді пізнає, що він ціле життя себе обманював. Здавалось, і до церкви ходив, сповідався, все в порядку, аж тимчасом це все фальшиве, бо не хотів приглянутися своєму життю, і не хотів зірвати з налогами. За таке життя неба не купити.

Мої Дорогі! Гріх не тільки здається нам солодким і всякає у нашу душу, як олива, але діавол ще й вдає нашого дорадника, товариша, помічника. Він так замаскується, так прилеститься, що й розум чоловікови відбере. В одному містечку, навіть не в селі, скоїлася така подія:

Жив собі в хатчині бідний швець з родиною. Спокійний, тихий, працьовитий і побожний. Одної днини раненько вступає до хати якийсь подорожний, і просить молока продати. Господиня відразу сказала, що молока не може продати, бо не мають корови, а швець зачав розказувати, чому не мають. Як звичайно наш чоловік, перед ким треба чи не треба, любить багато говорити. Ген все розказав, яка корова у нього була, скільки молока давала, а ялова ходила півтора року, та трошки колола, і продав її на ярмарку за півпора сотки, та хотів би десь на весну іншу корову купувати. А подорожний каже: „Як ви швець, то пришийте мені вухо до чобота, бо вірвалося мені, і невігідно взуватися!“ І взявся швець вухо пришивати, та розговорилися про це і те, за ремесло, за зарібки, тай за біду, а потім за віру, за священників, за Церкву. А наш чоловік любить слухати, ще й головою покивати, як хтось говорить за віру, на священників, на Церкву. І пришив швець вухо до чобота, а подорожний платить пятаку. Не хотів швець брати стільки грошей за таку дрібничку, хотів видавати, але подорожний каже: „Беріть, беріть! Ви бідний чоловік, мені вас жаль. Я грошей маю досить. Що мені гроші? Я всім бідним помагаю. Бо я був по чужих краях, і багато знаю. Я вмію свої гроші так зачарувати, що скільки не видаю, так все свіжі гроші до мене напливають!“ Це сказавши, добув гаманець, та ще й дітям шевця дав по золотому. Бідний швець з утіхи не

знав що робити з собою. Оце раз людина нагодилася в хату! Оце добродій! Чужий, подорожний, а такий, як рідний брат. І говорить так красно, і грошей роздає. Був би його розцілював. І всі в хаті раділи. А подорожний ще якісь знаки робив на стінах, мовляв, це проти бурі, граду, грому, всякої хвороби, тощо. Потім ще виливав яйце на воду, якогось чорта показував, а вкінці ще у сінках кожному зокрема ворожив. А бідний швець доконче хотів, щоби подорожний заворожив його гроші так, щоби й він гроші роздавав, і гроші назад йому прибували. І подорожний заворожив їх, і за пазуху шевцеви вложив, та дальше помандрував. Але як швець опам'ятався і сягнув за пазуху за грішми, тай замість півтора сотки, знайшов лиш якийсь старий календар. Бо це не був добродій, але злодій!

Вибіг швець на двір, наробив крику: Рятуйте, люди, люди! Ловіть злодія! Гроші мої, корова моя, гроші мої!... І як божевільний дер на собі волосся. Збіглися люди, але по злодієви й слід загинув. Три дні божеволів бідний швець, аж вкінці наложив на себе петлю і повісився. Це не казка і не байка, але дійсна правда.

Ось так, бачите. Люди на землі працюють, моляться, пости заховують, аж тут діявол, як той агент, як той злодій підходить. Такий добрий, такий лагідний, такий щедрий, такий товариш, як брат, аж вкінці обмотає тебе як павук, пустить в очі тумана, а потім хижим вовком кине́ться на тебе, і ограбить, обдере, і скине у пашу смерті. Бо чоловік уважає ворога за приятеля.

Такими приятелями для українського народу були колись большевики. Нарід не слухав своїх провідників, але слухав їх. Бо вони казали: „Товаришу! Ми тобі рай створимо на землі! Ми тобі поле задармо! Ми тобі школи, ми тобі фабрики, дома, маєтки, достатки, вигоди, розкоші!...“ А нині ті „товариші“ ограбили нарід. Обдурили, пустили тумана в очі, а потім виморили голодом, вимордували кулями, Соловками і тюрмами до решти мордують. Навіть віру вирвали з душі, і помолитись не дадуть. І нині нарід кличе у розпучі: „Люди! Рятуйте нас! Ловіть злодіїв! Рятуйте, бо гинемо!“ Ой, гірко обманулися, бо дали віру чужинцям, зайдам, большевицьким агентам.

А тут може нема таких агентів? Може не ходять між народом, і словом, і книжками наче їддю змій затроюють не-свідомі людські душі?! Одні агенти крутяться між молоддю, і ширять між нею порнографічні образки, огидні книжки, в яких описують вільну любов, тілесні збочення, плюгавство, та в цей спосіб подражнюють молодечі пристрасти тіла і ширять розпусту. Другі агенти словом і книжками ширять між людьми сектанство. Безчестять Папу римського, безчестять католицьку Церкву, святі Тайни і підважують віру

у наших серцях. Треті агенти словом, книжками, газетами, а навіть дикими, жорстокими ділами ширять між народом комунізм. Вони кажуть: „Не вірте люди, що в большевиків зло! Там є добре, там рай! Вас тільки так страшать! Ви тут мучитеся, але там є добре! Приставайте до нас!“ І безчестять національні почування, насміхаються з віри, богохулять, кладуть трупами невинних людей.

І, на жаль, є багато людей, що добродушно дають віру тим большевицьким агентам, і притакують головою, що вони таки добре говорять. Деякі, що й самі поробилися жидо-комуністичними наймитами, самі помагають ширити цю юдину роботу, і баламутять наших селян. Через те по наших менше свідомих селах стрічаємо страшне розбиття і замішання, люди поділилися на табори, ненавидять себе взаімно, одні на одних нападають, культурно-освітні установи не проявляють ніякої діяльності, та водночас поширилося п'янство, злочинство, безбожництво і розпуста. Ото діавол дочекався жнив. О, горе тим людям, що дають віру усяким волекитам або агентам, а не дають віри тим своїм провідникам, що вийшли з села, знають село і бажають йому добра.

Німеччина відразу пізналася на большевицькій роботі, і вже давно прогнала від себе большевицьких агентів. Еспанія трохи пізніше зчутилася, що большевизм готує їй загибелі, тому взялася проганяти большевицьких агентів, але це все їй коштує море сліз і крові. Бо там ~~йде~~ війна.

Мої Дорогі! Отрясіть свою душу з гріха. Погляньте на світ тверезими очима. Хоч на хвилину перенесіться духом на Голгофту. Гляньте, там три хрести стоять. По середині висить Чоловік. Конає. Терня глибоко застрягло в чоло, посиніло в лице, піт скапує з кровю, руки витягнулися прибиті цвяхами до хреста, ноги закровавилися, на тілі виступили роси, уста спалені, жажде, терпить, але так спокійно, не клене, не нарікає, уста шепочуть молитву. То Божий Син, то найсвятіший чоловік, що нікому зла не зробив, усім давав здорову Божу науку, дав світові любов, якої на землі не було, потішав сумуючих, помагав бідним, навертав заблуканих, відпускав гріхи, благословив, а нині світ як в заплату віддячився? На шибеницю послав, на сміх і наругу, ще й талісманом на сміх прибавив: „Це цар юдейський“. Підступім ближче до хреста, і з Марією цілуймо ноги Спасителя. Спитаємо: „Ісусе, за що терпиш? За що жертвуєшся, щоб серед болів і мук вмирати?“

А Ісус скаже; „Дитино! То не жиди мене тут розпинали, але твої гріхи! Дитино! Поглянь на хрест, на мої кроваві рани! Дивися, якої ціни треба було, щоб тобі добро зробити, щоб тебе відкупити, щоб тобі небо відкрити!“ А тоді, мої Дорогі, ваше серце напевно скаже:

О, проклятий гріх, і те товариство, і та особа, і та лиха газета, що мене довела до гріха! Нехай мене люди судять, нехай сміються, нехай кривдять, я піду за Тобою, Ісусе! Дай мені, Ісусе, терпіння, дай убожество, переслідування, і муки, тільки Ти будь моїм приятелем, будь любовою мого серця, не відвертайся від мене, сховай мене у свої найсвятіші рани, дай ласки проти грішних спокус. Радше смерть, ніж гріх. Хочемо Ісуса! Ми хочемо Бога! Амінь.

Сину, вертай, вертай!

IV Реколекційна наука

Мої Дорогі! Нині я хочу показати вам цікаве дзеркало. Дуже гарне, вірне і правдиве. Зараз його побачите. Бо я знаю, що ви всі любите заглянути у дзеркало. Особливо молодь, просто не може обійтися без дзеркала. Колись цього не потрібно було, а нині кожна, і найбідніша, дівчина носить при собі маленьке дзеркальце. Буває, навіть до церкви беруть його з собою, і заглядають, заглядають крадьки, як сорока в кість, хоч це й гріх. Але не кожне дзеркальце представляє вірно образ вашого лица. Часами ви таки зовсім інакше виглядаєте, ніж у дзеркальці себе бачите, і як може вам здається.

Але треба подивитися на себе. Часами треба переглянути не тільки лице, але й цілий свій організм, аж до нутра. Захворіє хтось на серце, на груди, кинеться рак чи боляка десь на кишках, і йдемо на т. зв. пересвітлення. І там лікарі відповідними апаратами оглядають внутрішню хворобу, і дають раду, як лікувати. Мої Дорогі! А я нині вам покажу таке дзеркало, що в ньому ви побачите не тільки своє лице, своє серце, але навіть свою душу. Та послушайте:

В одного батька було двох синів. Батько їх любив, опікувався ними, і біди не знали. Бо у батька і хата велика, мурована, і будинки новенькі, і худібки череда, і ґрунту кільканадцять моргів, не могли самі дати ради у газдівстві, та ще слуг піднаймали, щоби помагали робити.

І господарював батько по мудрому, щадив кожний сотик, доглядав дорібку, тішився синами, та все думав про те, щоб росли здорові, щоби були добрі, працьовиті, побожні, і були гідні наслідити по нім його працю. І старший син таки з малечку ішов слідами батька. Слухав його поучень, обминав лихого товариства, учився розуму, молився, а як набрав трохи сили, помагав вже у газдівстві. І молодший синок був незгірший, доки дому ще тримався. Але як підріс більший, як зачав приставати з лихими товаришами, то щораз ставав гірший. До науки не мав охоти, молитися не мав часу, робити в полі теж йому не було мило, та й було, вми-

ється чистенько, позачісує чуприну, натягне на себе що найкращої одежі, паличку в руки, тай пішов на вулицю. А тут свобідно, безжурно, з усіх сторін поприскакують товариші, тай ходять собі сюди, туди, розказують всякі новинки, всякі жарти, чабарашки, дотепи і вже так весело регочуться, хоч за живіт хватайся. Часами десь і плящину горівки подістали, то вже частувались, так здоровкалися, і пили, аж око біліло. А вже тоді й пісень собі заспівали при охоті, що лиш на язик навинулось. І папіросів всі покурили, і це і те, а вечором гайда на музики. Така гульня, метушня, до самої півночі. І, було, молодший синок вертався до дому аж над ранком.

А батько видів це, тай зажурився. Зразу злегенька став упоминати його: „Дитино! Ой, на злу дорогу ти пускаєшся! Куди ти ходиш, де ти буваєш? Опамятайся! Таке ще в нашому роді не водилось, щоб дитина аж над ранком до хати приходила! Таж читай трохи книжки, таж помолися у свій час, таж помагай трохи у роботі, таж це все я тримаю для вас. От дивися, старший так не робить, як ти! Поправся, сину!“

Але синок лиш побурмотів щось під носом, тай потяг в сіно. Не спав цілу ніч, то в день хропів, тай над вечором знову на мандрівку. Так все якось звинувся, що ніхтє й не доглянув. Старий батько лиш руки ломив. Тепер вже й гостріше зачав синка упоминати, грозити: „Сину! Що ти робиш? Чого ти волочишся по ночах? З комори збіжжя мені пропадає! Кажуть люди, що пиячиш, в карти граєш, розбиваєшся на музиках, сорому не маєш! Сину! Нащо ти мені такого стиду наносиш? Я так не хочу, я так не дозволю! Поправся, послухай мене, бо колись будеш каятися!“

Слухав синок мовчки, але вся батькова наука відбивалася від його ух, як горох від стіни. Як було забогато, шапку на голову, і вже був на вулиці. А тут вже й товариші дорогенькі коло нього. Розраджували, потішали, поучували: „Ти!... Ти, не бійся! Не сумуй! Не слухай батька! Або ти що, вже свого розуму не маєш? Або за тебе нема кому вдома робити? Таж батько богач! Чи ти вже не варта в нього, щоб собі трохи погуляти? Коли будеш гуляти? Тоді може, як будеш старий, горбатий? Таж тобі від батька належиться, бо ти його син! О, як би так на нас, то ми б інакше!...“

(Продовження буде).

о. Омелян Квіт**Сину, вертай, вертай!****IV Реклекційна наука**

(Докінчення)

І синок по такій науці, як на дріжджах ріс в гору. Як вернув до дому, то вже й відсварюватися зачинав до батька. А раз то таки гостріше поставився: „Як вам не по волі, то давайте мені половину маєтку, що мені належиться, і я йду собі геть від вас!“ І це вам, як наперся, то й що днини те саме повторяв.

Дуже це батька заболіло. Опам'ятував довгенько не-свідомого сина, але коли видить, що син більше слухає своїх „колегів“, ніж рідного батька, тай каже вкінці: „Сину! Я тобі не мушу давати половину свого маєтку, і тобі нічого від мене не належиться, бо маєток є мій! Я собі його заробив, і дальше коло нього працюю, а ти до нічого своєї руки не приложив. Це зовсім не була би кривда, якби батько лихий дитині нічого не дав. Але, сину! Мені тебе жаль! Я тебе дуже люблю! Я тобі дам половину маєтку! Але поправся! Не приставай зі злими людьми! Візьмися до якоїсь праці. Не хочеш зі мною працювати, то працюй сам! Не хочеш наріллі, то може інакше! Може в ремеслі, може в купецтві. Але не змарнуй цього дорібку, бо колись будеш гірко жалувати!“

І відділив батько синові половину маєтку. А син відразу й до своїх товаришів, та каже: „Вже маю свою часть!“ А вони як божевільні зареготали: „Ото, молодець! От раз! От умів на своєму поставити! Мусів старий змякнути! Тепер розуміємо, що ти мудрий і відважний хлопака!“ „А щож мені, приятелі, дальше робити? Порадьте мені!“ „Ей, нема журби, як маєток є! Продай! Що будеш порпатися в землі, возитися з гноями. Сій, жни, вози, печися на сонці, мерзни на шаружі і слоті — то не для тебе! Продай, а за гроші і без того паном будеш!“

І послушав блудний син. Продав маєток, зібрав гроші у кишені, а тепер — їдж, пий, радуйся, душе, і веселися! Накупив ласощів, присмак, одежі нової, і капелюх з пером, і черевики червоні, а товариші оглядали, захвалювали, подивлялися, обмацували, обертали ним, гладили по плечах, черевики на нім шнурували, ґузики запинали, ковнір рівнали,

та нагадували, щоб то ще такого купити. А він їх за те на шинк, ану горілки, ану пива, ану закуски, ану музики, сипав грішми на ліво, на право, аж казилися з радости шинкарі і купці. Такого щедрого добродія вже давно не виділи. А щож йому значило розкидати грішми на всі боки, коли він на ці гроші не працював, ні голова не боліла, ні руки не терпили. Легко прийшло, тай легко відходило. Ой, чи один батько в селі був колись заможним господарем, але як зачали сини собі вживати, не оглядаючись на задні колеса, широка натура, тай протратили все, і нині жебраками поробилися. А батько колись на все село мався.

А за блудного сина рознеслася чутка по цілій окрузі. Оглядали його, посміхалися, деякі може пробували спам'ятати дурного, але боялися багатого що казати, щоб не накинувся на них. Тоді то добрі „колеги“ кажуть йому: „Слухай товаришу! Чиж то тільки світа, що у вікні? Чиж ти за свої гроші не можеш десь далше поїхати між людей? Он до великого міста! Там вигода, там розкіш, там тебе ніхто не знає, свобода, гей воля, вживай світа, скільки душа забажає!“

І надумався блудний син, купив валізку, купив білетів, і в світ. Ген, далеко від своїх, на чужину, До багатого, гамірного міста. А тут куди оком глянь, так все манить до себе. Крамниці, строї, гостинниці, музики, забави, а „колеги“ таких, як тічня крутилося коло нього. Розпусниці його окружили, щоб лиш купував усяких витребеньків. А гріш круглий, тай котився. До року геть розтратив батьківську кервавицю. Розтопилося майно. Прогуляв, пропив, програв в карти, видав на розпусту, і вкінці у кишенях вітер свистів. А на чужині ніхто задурно нічого не дасть. За найменшу річ треба дорого заплатити. Заставив годинник, спродав футро, ще там дещо, тай що далше робити?

Розігнався до товаришів. „Позичте пару злотих, бо їсти хочу!“ — став пресити. — А вони підсміхнулися, тай кажуть: „Та ми б позичили, але не маємо, товаришу!“ Іде до других просити, а вони кажуть: „А ти де свої гроші подів? Ти чого так скоро змарнував? Ти чому не оглядався на задні колеса? Ти чому не думав, що далше з тобою буде? Тиж знав, що так все не буде. Треба було трохи відложити собі на чорну годину! Де твій розум був?“ А він з плачем просить: „Ай, товариші! Не дайте загинути! Правда, що як я мав гроші, то я вам не жалував. Гальбу за гальбою ставив, і їсти, і пити, що лиш хотіли.“ А вони кажуть: „Або ми тебе просили? Ти давав, тай ми брали! Ти чого такий дурний був?“

Отакі то товариші! „Як я ся мав, то мене знав!“ Як було добре, то й товариші були, а тепер кожний просто в очі дурнем його називав. Отакі то товариші! Як на зло,

до гріха, то всі підюджують, намовляють, але як треба у біді зарятувати, тай вже нікого нема. Аж тепер блудний син зрозумів, що батько добре казав: „Сину, то не твої приятелі тебе намовляють, але це твої вороги! Це робота діавола!“

Та що було робити? Пропало! Треба самому якось рятуватися. Став служби питати у заможніших господарів. Та ніхто не хотів. Одні казали, може ти нічого не вмієш робити, другі казали, може ти якийсь обманець, розглянешся по газдівстві, окрадеш нас і звієш світами, а інші таки казали, нам не треба слуги, тяжкий час, самі не маємо що робити. Бо й справді того року ще й недорід був у краю. Збіжжя не зародило, вимокло на слоті, ще й град трохи вивтовк, і над кожним висіло марево голоду.

Аж вкінці напивав службу в одного пана. Мав він стадо свиней, потребував пастуха. Тому що той пан був дуже лютий, недобрий, скупий, ніхто не хотів у нього служити. Аж голод, холод і нужда пригнали сюди блудного сина. І згодився. Щож робити? Хоч прикро. Сид, ганьба, батько в дома багатир, достаток, вигода, а син наймитом, свинопасом. Ось до чого докотився! Але мусів.

І пасе блудний син свині під гаєм. А такий бідний, змарнілий, обдертий, ще й голодний, бо пан роботи вимагав, але їсти не давав. Хіба крадьки досягнув яку бульбу з цебра, що господиня свиням відставила. І паслися свині у траві, а він шукав собі жолуді та ріжків, під якоюсь деревиною. Назбирав у капелюх, сів на межі, тай глodge. Аж тут пан надіхав конем. Прискочив ззаду, та батюгою луск, луск по плечах: „А ти, драбуго! А ти, злodingo! Сам будеш жерти, а свині будуть голодні ходити?..“

Набив, накляв, накричав панисько, тай погнав дальше. А блудний син сів на на пеньочку, тай задумався над своїм життям: „Що це сталося зі мною? Таж мені так було добре в дома. Таж там у батька навіть слугам ліпше живеться, ніж мені тут! Таж батько так мене любив. Таж мене не пускав з дому. Ще як покидав я дім, то батько аж за ворота вийшов і казав: „Сину! А якби тобі було зле, то вертайся!..“

Після такої застанови родиться у блудного сина жаль. „Ой, ніхто мені не винен, тільки таки я сам. Що я зробив? Батько мене любив, добре мені радив, а я його зневажав, я його відрікся, я йому таку кривду вчинив!..“ А після жалю приходить постанова поправи: „Я тут не буду! Я покину цю службу, і таки верну до батька!..“ А злий дух шепче до вуха: „Що ти таке думаєш? Та деж батько тепер прийме тебе? Та він тебе вже вирікся! Він тебе вже не схоче, нажене, викине, накричить: — „Ти волоцього, змарнував маєток, а тепер вертаєш? Я тебе не хочу! Я тебе не знаю! Геть мені з очей!..“

Але блудний син дальше бореться з думками: „Ні! Таки вернуся до свого батька! Застукаю до брами, впаду в порошок, і буду, як жебрак, прощення благи! Я таки переблагаю батька, і може батько мені простить!“ — Така була рішуча постанова поправи. Діявол дальше шепче: „Слухай! Якжеж ти підеш до батька? Таж по дорозі всі люди будуть сміятися з тебе! А сусіди повибігають на вулицю і будуть пальцями на тебе показувати. Скажуть: „Ото богацький син! Ото, дивіться, як він виглядає! Скіра і кости, тай у лахманах, як послідний жабрак! Ото нагулявся! Ото, ото!..“ По цілм селі піде сміх і поговірка за тебе! Але блудний син переконує себе: „Ні! Нехай всі люди сміються з мене, нехай пальцями показують на мене! Я перетерплю, бо я варта того! Аби батько мене прийняв! Таки вернуся до свого батька!“ І покинув стадо свиней, підперся паличкою, і як стояв, так пустився в дорогу. Вертає.

А що батько? Чи він напrawdę відцурався свого сина раз на все? Чи він напrawdę хоч подумав собі: „Будь проклятий, недобрий сину! Я не хочу тебе більше знати!“ Ні, мої дорогі!

Батько не відрікся свого сина. Відколи син продав маєток і пустився на чужину, батько цілими ночами не спав. Все наслухував, чи не стукає хто у вікно. Все роздумував: „Не знати, де він? Що він там робить на чужині? Може що злого з ним скоїлося? Може де захорував? Ой, щоб я знав де він, поїхав би відвідати! Ой, щоб він мені вернувся! Ой, щоб мої очі ще побачили його!“ І виходив старенький на ганок, за браму на місток, і дивився очима на гостинець, куди помандрував був його молодший син. Заглядав, виглядав і молився, щоб таки до нього ще вернувся. Але час минав, а син не вертався.

Аж раз дивиться батько у брамі, а дорогою йде якийсь дідок. Змарнілий, почорнілий, обдертий, похилений на палиці, і очі спустив в долину. Людське око не пізнало би того колись такого здорового і гарного молодця, богацького сина, але рідний батько вже здалека відчув, що це йде його дитина, його кров, його син. Вибігає напроти нього. А син навіть не сміє дивитися в очі батькові, чи вони лагідні, чи вони гнівні, сердиті. Він падає в порошок, обнімає батька за ноги, і кличе: „Тату, я згрішив! Простіть, подаруйте“...

Але батько не дає йому й говорити. Підносить з порогу, тулить до свого серця, тішиться і кличе на слуг: „Гей, слуги! Де ви? Виходіть! Візьміть дитину мою! Обмийте його, викупайте чистенько, вложіть золотий перстень на руку, заколіть годоване теля, приладьте велику вечерю, кличте гостей, сусідів, музик, радійте усі й веселіться, бо оце мій син, що здавалося пропав, назад вернувся.

Мої Дорогі! Ось це вам і дзеркало цікаве, вірне і правдиве. Ану загляньте, як ви у ньому виглядаєте? Яка ваша душа, яке ваше життя? Це, що я вам оповів, це не від мене, а сам Христос розказав. Це притча про блудного сина. Я її тільки розвинув і до наших часів достроїв. І ця правда до нинішнього дня повторяється у житті. Ану застановіться трошки. Може й ви так зблудили, як той блудний син?

Мої Дорогі! Притча про блудного сина показує нам і наше життя. І ми перебуваємо в домі доброго Батька. Ціла земля це діло рук Божих, це дім Божий. Усе, що маємо, маємо від Бога. І красу, і здоров'я, і майно. А наша душа створена на образ і подобу Божу. Ми теж є синами, дітьми Божими. І Бог нас любить, Бог нам добра бажає, спасення готує. Бог каже: „Чоловіче! Узнай мене своїм Паном, Творцем, Батьком! Люби мене! Будь коло мене! Шануйся, учися, трудися! Буде тобі добре коло мене! І небесну спадщину дістанеш!“

Але чоловік зухвалий. Він каже: „Ей, мені вже вкучилося жити з Богом! Мені затісно в домі Божім! Божі заповіді для мене, як кайдани! Я хочу свободи, я хочу сам собі жити, я хочу іти в світ, я хочу по своєму ужити світа!“ І втіває чоловік з батьківського дому Небесного Вітця.

А Господь Бог добрий Батько. Він каже: „Сину! Дитино! Деж ти ідеш від мене? Не втікай від мене! Яж тобі не ворог! Я тобі усе даю! Я тобі небо готую у вічності! Застановися, чоловіче! Кого знайдеш ліпшого від мене?“

Але чоловік не слухає Божого голосу. Він слухає своїх товаришів, „колегів“, слухає усіх тих, що живуть у беззаконстві, що гуляють, співають, і кажуть йому: „Не слухай батька! Ти вже великий, ти маєш свій розум! Що тобі має хтось розказувати, чи наказувати? Маєш свободну волю! Жий собі так, як сам хочеш, як тобі подобається!“

І чоловік втікає від Бога. Бере з собою силу, бере здоров'я, свої здібності і таланти, бере всі дари, що від Бога дістав, і йде з дому, йде у грішний світ, щоб дати волю своїм змислам і пристрастям, щоб зажити усіх розкошів світа, аж до краю. Міг би Господь в одній хвилині це все йому відтяти. І силу, і здоров'я, і життя. Але Господь милосерний Батько. Він каже: „Сину! Дитино! А як буде тобі зле, то вернися до мене! Не впадай ніколи в розпуку! Навіть, як уже будеш над берегом пропасти, і тоді пригадай собі Мене, і вернися! Я не відкину тебе від Себе! Я тебе прийму!“

І щож діється? Відвернувся грішник від Бога, втік з Божого дому, пішов між лихих товаришів, і прогайнував Божі дари. Став жебраком. Грішне життя розшарпало його душу, а розпуста здерла його тіло, як ржа залізо.

І тепер він став уже нікому непотрібний. І пішов на службу до лютого пана. Відрікся Бога, і пішов на службу до діавола. І служить йому, як свинопас, як невільник, як чорний раб.

От таке діється з чоловіком. Доки ще був дитиною, любив Бога, свого Вітця Небесного, слухав родичів, учився розуму, і жив після Божих заповідей. Але як підросте, як піде у лихе товариство, а там йому скажуть: „Не слухай батька! Не слухай мами! Ти вже великий, маєш свій розум. Не бійся гріха! Жий так, як ми! Ти молодий, дужий! Погуляй собі з нами!“ І тоді такий молодець зачинає бунтуватися проти родичів так, якби вони були йому ворогами. Не слухає їх остороги, виринається з їх опіки, втікає з хати на вулицю між чужих, ображає Господа Бога, і йде служити діаволові.

І так зробить не тільки молодець, але й дівчина, і муж, і жінка, навіть старець, і скорчена бабуня. Одному ворог підсуне горілку, другому карти, одному лиху книжку, другому приману розпусти, і так літа минають, а чоловікові годі видобутися з гріховного багна. Перестав служити Богові, і мусить служити діаволові.

А в того „пана“ важка служба. Ой, нераз розпука огорне, і заридає гірко грішний чоловік. А як спадуть на нього Божі допусти, тоді зачинає опам'ятуватися, зачинає пригадувати собі минуле життя, і в серцю будиться думка: „Чи не вернути б назад до Бога?“

І зачинає тоді чоловік боротися з думками: „Якжеж вертати до цього Бога? З яким лицем? Що люди скажуть на те? Що товариші скажуть? А може Бог не прийме мене, відкине, все вже пропало?“

А Господь, милосерний Батько, не перестає думати про тебе. Він усе чекає на тебе, усе виглядає тебе, і Бог милосерний, Бог добрий Батько. Бог не такий, як люди бувають жорстокі, мстиві, без серця, що, як станеться комусь щось злого, то ще й тішаться з його нещастя: „А то, то, то! А добре йому так! А нехай має! А нехай знає! А так йому! А щоб памятав!...“ О, Бог не такий! І над найбільшим грішником Він милосердиться, хоче назад пригорнути його до свого батьківського серця, і раз у раз накликає: „Сину! Дитино! Де ти? Вертай до мене, вертай! Яж твій Батько! Я тебе не відкину! Не бійся, не стидайся! Вертай, блудний сину, вертай, донько нещасна! Покайтеся, вертайтеся, а я вам прошу, подарую, забуду! Мій дім усе для вас отвором! Ходіть, ходіть! Вертайтеся назад! Досить ваших мук і страждань! Вертайте до Батька!“

І щасливий ти, коли знову застукаєш до батьківських порогів. Небесний Отець здалека тебе пізнає. Обійме, до серця пригорне, поцілує, перстень на руку вложить, і ціле небо радістю наповниться. За тебе, грішнику, одного більша

радість в небі запанує, ніж за 99 праведників. Бо ти вже був пропав, і знову вернувся.

Тож вертайте, мої Дорогі, до Бога, вертайте! Приступайте до св. Покаяння, сповідайтеся, і не будьте блудними синами і доньками, не будьте слугами діавола, але дітьми самого Бога. На теж Христос установив св. Покаяння, щоби ви не жили в гріхах, але через цю Тайну спасення доступали прощення гріхів, і завертали назад до дому Вітця Небесного. Не чекайте аж допущу Божого на себе, бо і той допуст є даром Божим. Самі вертайте, поки час! Кайтеся, сповідайтеся! А щоб ваша сповідь була добра і гідна, мусите виповнити п'ять умовин доброї сповіді.

Найперше зробіть собі обрахунок совісти. Як блудний син. Пригадайте собі своє минуле життя, пригадайте собі батьківську доброту Вітця Небесного, і свою невдячність супроти Бога. Порахуйте своє сумління, скільки разів ви ображували Бога кожної днини, кожної години, і ділами і словами, і думками. Порахуйте!

А як обрахуете своє грішне життя, тоді розбудіть у своєму серцю жаль за гріхи. Скажіть собі: „Ніхто нам не винен, лиш ми самі провинилися! Ми Богові за Його доброту відплачували невдякою, зневагою, злобою. Жаль нам, стидно нам, прикро нам, гидимось гріха, чуємо в серцю біль“.

А з жалю зробиться поступова поправа. „Не хочу так дальше жити! Хочу змінити своє життя! Я рішуче віднині вже поправляюся. Не хочу служити діяволі, Богові буду служити, бо Він мій Пан, Творець і добрий Батько“.

Потім приходиться четверта умова, себто сповідь. І скажете собі: „Ей, піду я до свого Батька! Вернуся назад до Бога! Нехай „колеги“ підсміхаються, нехай пальцями показують, а я таки верну до батьківського дому. Впаду Батькові до ніг, і все йому розповім. Перепрошу Його за те, що Його не послухав. З жалем визнаю перед Ним ціле своє життя, а Він мені простить. Таки верну назад до Бога!“

А вкінці п'ята умова, це надолуження. Ой, як прийняв батько блудного сина до хати, чиж міг він ще раз втікати з батьківського дому? Ой, він вже ніколи до гріха не вернеться. Він вже так любив свого батька, так слухав його, так вгадував його волю у кожній, хочби дрібниці. Бо він переконався, що таки батько найліпший. І ви скажете: „Таки Бог найліпший! Таки вже ніколи не покину Його. Ніякий товариш уже не підмовить мене до того, щоб я ображував Бога і Його вирікався. Хочу Йому служити, Його любити, хочу жити у Його батьківському домі, і чистим серцем і душею, хочу сягнути до його спадщини небесного, вічного царства“. — Амінь.

Порахуй своє сумління!

V Реколекційна наука

Мої Дорогі! Час Великого Посту це час застанови над самим собою, над своїм життям і своїми ділами. Великий Піст це час примирення ваших душ Господом Богом. Ви будете приступати до св. Сповіді, і завертати до Бога, бо нераз ви, як блудні сини, втікали від Бога. Тож гідно приготуйтеся до тої Великої Тайни, що має рішати про вашу вічність. Зробіть собі докладний обрахунок вашої совісти.

Це й не легка справа зробити добрий обрахунок совісти. Треба трошки труду доложити і бути трошки строгим для себе. Тут треба самому пригадати своє життя, свої блуди, хиби і гріхи. І треба самому їх осудити. А це й не легко. Других людей ви дуже скоро осудили б. А той сякий, а той такий, а я б йому так, а я би його ось так, нераз і невинного чоловіка загнали б на загибель. Але себе осудити, але самому признатися до чогось, о, то сохрانی, Боже. Того не можна.

А ну попробуйте звернути увагу парібчаків, що він щось зле робить. Но, но! Як кинеться до вас, як зачервоніється на лиці, а як словом відрубає, так не знати, куди втікати. Ще й сорому завдасть. Ану, скажіть дівчині, що вона не так веде себе, як треба. Почуєте, як вам відсіче. Навіть до рідної мами кинеться, як оса, ще й ногою тупне. Ану, нехай чоловік скаже щось жінці, або жінка зробить викиди чоловікові, як зчинять крик, лайку, сварку, і гнів тоді у хаті, і пекло, і так нераз тижнями цілими. Ану, нехай скаже сусід сусідові. Ой, як зачнуть погрожувати собі, і кивати кулаками: „Почекай, почекай! Я тобі! Я тебе навчу! Я тобі покажу!“ А потім, як зачнуть процесуватися, та аж до жебрачої торби сходять. О, наш чоловік завзятий у процесях. Нехай ціле село сміється з нього, нехай усі люди кажуть йому: „ти не маєш рації, ти справу програєш“, а він таки впретись на свому, і поле втратить, і хату заставнть, бо таки доконче хоче сусіду „навчити“. Подібно теж діється і в нашому громадянському житті. Що голова, то свій розум. Кожний хоче поставити на свому, бо йому здається, що усі не знають, усі не вміють нічого, лиш він один на світі все — знайко. Один одному противиться, один одному шкодить, і слабне сила народу. Бо ніхто не хоче себе судити, лиш других судив би.

Подібно теж і при сповідях буває. Клякне чоловік сповідатися, і замість виявляти свої гріхи й осуджувати себе, то він других починає судити: „А жінка моя не добра! А чоловік мій нездалий! А невістка мене їсть! А дітиська мені допікають! А сусід мені жити не дає! А той недобрий, а там-

той лукавий“... Виходить з того, всі винні, тільки не я. Це значить, що люди є горді, зарозумілі, самолюбні, і в сповіді замість себе судити, то всі себе оправдують, а всю вину звалюють на других. Видять скалку в оці сусіда, а не видять поліна у власному оці.

І що ж варта така сповідь? Та чого судити другого? Та себе суди! Тамті за себе будуть відповідати, а ти за себе відповідай! Переглянь свою душу, перетряси своє сумління, і строго суди своє грішне життя, щоб Христос на Страшному Суді не був для тебе страшним Суддею, але щоб лагідно промовляв до тебе: „Я вже не буду тебе судити, бо ти сам себе осудив і покався! Прощаю тобі, і ввійди в радість мого Вітця Небесного!“

Перевести обрахунок совісти це значить пригадати собі своє минуле життя, кожний день, кожную обставину, пригадати собі всі свої хиби, налоги, пороки, словом — усі свої гріхи. Ти маєш пізнати себе самого, і то наскрізь. Але чи це легко? Про других день і ніч говорив би, але про себе самого якось й одного речення важко склеїти. Других знаєш аж за богато, а себе не хочеш пізнати. За всіх сусідів знаєш, що вони роблять, що говорять, куди ходять, навіть що вони на обід їдять, що думають, навіть в котрій п'яті їх свербить, усе ви знаєте. Але про себе подумати, ви не хочете. Ви знаєте, котрому газді на стелю дощ тече, ви знаєте, котрій кумі борщ вибіг на кухню, а котрій хліб не вдався і закалець за скіркою загнався, але що діється у вашій хаті, що твориться у вашому серці, у вашій душі, того ви не хочете знати. Не даром каже пословиця: „Чуже бачить під лісом, свого під носом ні“.

Буває, сповідається чоловік у Великому Пості, каже: „Та я нікого не підпав, нікого не забив, нікому не вкрав, нікуди не буваю, до церкви ходжу, молитви мовлю, тай що ж, більше так нічого не памятаю“... Ото, сповідь! Алеж, чоловіче! Та що говориш? Та думай трохи! Та ж навіть святі сповідалися що тижня! А ти сповідаєшся раз на рік, і гріху не маєш? Та ж ти куди навернувся, то грішив. Кожної днини, кожної години, а за рік, ой чоловіче, та ж це ціле море гріха. Хіба на правду ти вроджений святець, або може ти не розумієш, що це таке сповідь, і не вмієш сповідатися.

Ти кажеш „нікого не забив, нічого не вкрав, не підпав, і більше нічого не пригадуєш собі“. Але, чекай, братіку, чекай! І тут, сестро, слухай! Я вас щось запитаюся. Я вам трошки щось пригадаю. Чи знаєте ви першу заповідь Божу? О, знаєте напевно! „Не будеш мати інших богів крім мене!“ І я аж боюся питати вас: „А чи ви вірите в того Бога?“ Бо ви можете образитися, кажучи: „Та як нас про таке питати? Чому б ми не мали вірити? Та ж ми все віримо в Бога!“ Але спитаю я вас, а скільки це ра-

зів ви оберталися в гурті людей лихих, безбожних, які в вашій приязності виговорювали грішні бесіди проти обряду, проти духовних, проти церкви, проти віри, навіть проти Бога, а ви стояли і слухали, і парі з уст не пустили? А може ще й собі підсміхнулися, і покивали головою. Чи це не гріх? А виж охрещені в ім'я Христа, а виж у св. Миропомазанню назначені його жовнірами, борцями за справу Божу. Хто ви тоді, — борці, чи зрадники? А скільки разів ви ходили до різних ворожбитів, знахорів, а скільки разів ви циганові наставляли свою долоню? Чиж це не гріх? Кому ви вірите, Богові, чи ворожбитові, знахорові і циганові волоцюзі? То як священник говорить проповідь, ви здвигаєте раменами і шемраєте по домах, а ворожбитові, циганові, всяким зайдам, волокитам, пройдисвітам, агентам, злодіям й ошуканцям ви вірите? Нині вже такі ворожбити по ярмарках явно славно ворожать. І темний народ аж тиснеться до них, кладе свою долоню на скринку, лізе в будку й ошуканець обдурює несвідомих, та гроші збиває. Такі ворожбити самоходами вже їздять, і тисячі збивають з несвідомих людей. А під Варшавою викрили цілу школу ворожбитську, цілий університет ошуканців. Аж поліція мусіла розганяти їх. Це стид і ганьба на XX століття культури і цивілізації, щоб народ був ще такий темний, і так давав себе обманювати. А все тому, що затратив віру в Бога. А ще питаю вас, чи любите ви Бога, чи надієтеся на Бога? Ви нераз впадаєте в зневіру і в годині скрути радше на кровожадного большевика надієтеся, ніж на Бога. Перший липший агент з кривим носом, що знає, як промовити до вашої несвідомості, це для вас уже спасення. Нікому не повірите, ні священникові, ні „Просвіті“, ні „Рідній Школі“ а йому повірите. Ви хочете, щоб вам краще жилося на світі, а чи просите ви Бога про це? Яка ваша молитва? Ви бажаєте кращої долі народові? А чи молитесь ви за свій нарід? Подумайте!

А друга заповідь Божа каже: „Не вживай імені Господа Бога твого надармо!“ І питаю вас: Як ви Його вимовляєте? А скільки то з ваших уст вилітає огидних проклонів, що днини, що години? А за рік, скільки їх буде? Порахуй, чоловіче! Здоровий ти, — кленеш, болять тебе, — кленеш, зародить нива, — кленеш, не зародить, — кленеш, голодний, — кленеш, напешся, — кленеш, змерз, — кленеш, зіпрів, — кленеш, сумний, — кленеш, веселий, — кленеш, вдарися ліктем, — кленеш, не слухає конина, — кленеш, назтопчеш тернину, — кленеш. Ціле твоє життя, то один прокляти. Ти себе сам прокляв, і душу, і тіло, і долю свою. А як ти нині скоро підносиш пальці до присяги. А може сам не присягаєш, то другі через тебе мусять присягати. Подумай, чоловіче!

Третя заповідь Божа наказує: „Памятай день святий святкувати!“ А як ви святкуєте неділю і свято? А коли по хатах найбільше сварні і проклятих, як не у день святочний? Наче умисне сходяться тоді разом, щоби пекло творити. А коли по шинках і коршмах найбільше глітно, як не у день святочний? А коли ти перший раз сплямив свою честь проти VI заповіді, як не у день святочний? Коли грішна гулятика найбільше відходить, як не у свято? Коли найбільше грішних розмов, жартів, дотепів і сороміцьких пісень, як не в свято? Коли жінки найбільше одні одних обмовлять, очернять, як не у святочний день? Так, наче б той святочний день посвячений був не Богові, а діяволу. Ти сповідаєшся, що ти у святочний день патичок перетяв, що гній відкинув зі стайні, а чому не кажеш, скільки ти у святочний день фірманок обіхав, скільки ти міхів надвигався, скільки по чужих садах налазився, скільки по ріках і ставах за рибою намочився, скільки по лісах надерся за ягоди чи грибами, і домлина поїхав без потреби, і снопи привіз, хоч слоти не було, і теля жидові продав, — подумай, чоловіче! То не гріх?

Четверта заповідь Божа наказує: „Шануй і люби свого батька й матір, щоб тобі добре було, і щоб ти довго прожив на землі“. Хочеш, щоби тобі добре поводитися, хочеш довго жити, шануй і люби свого батька й матір! А не будеш їх шанувати й любити, не буде тобі добре поводитися, і помреш скоро, не сподівано. Ой, нині дуже родичі нарікають і плачуть на своїх дітей. Але я питаю вас, родичі. Бо ви теж були дітьми. А як ви поводитися зі своїми родичами? Чи слухали ви їх, чи чи вдячні їм були, що вивели вас між люди і майна придбали? Чи доглянули ви їх у старості? Чи похоронили, як годиться? Чи поминаєте їх душі по смерті? А може в декого з вас ще до нині живуть старенькі. Чи не заважають вони вам десь у кутку? Чи не завертаєте очима, як даєте їм ложку страви? Чи прикликали ви коли лікаря у їх слабості? А може навіть священика не привезете до них, щоб вони хоч висповідалися? Чи не кажете їм „забирайся мені з хати, старий трупе!“ Не плачуть на вас старенькі? Ой, пам'ятайте, що так, як ви відноситеся до своїх родичів, так колись ваші діти будуть до вас відноситися, а може ще гірше. Автім чи ви вчите своїх дітей? Знає ваша дитина катихизм? Як ви їх виховуєте? Чи відмовляє ваша дитина молитви? Чи купили ви їй хоч одну якусь книжечку релігійну або католицьку газетку? Чи ходить ваша дитина до церкви, до св. Сповіді? Чи ви знаєте, де вона ходить вечорами, і що в кишенях вона тримає? Чи ви знаєте, з ким вона пристає, з ким говорить, з ким забавляється? Ой, гріх маєш батьку, мати, як ви занедбали свою дитину! Чи говорите ви це на

сповіди? Ой, колись на страшному суді будете відповідати! А слуги ваші? Це теж не худобина, але наче ваші прибрані діти. Ви за них відповідаєте так само, як за своїх дітей. Чи даєте їм хвилину відпочинку? Посилаєте їх до церкви? Навчили ви їх письма? Пояснили ви їм Божу науку? Доглянули ви їх у слабости? Чи остерегли ви їх перед неморальністю, зіпсуттям? Ой, як ні, маєте гріх! Сповідайтеся!

А пята заповідь каже: „Не убий.“ Чи, махнете ви рукою, кажучи: „Та кого я замордував?“ Але чекай, брате! Чекай, сестро! А те, що ти витрачуєш гроші на горілку, а жінка, діти з голоду примірають, — чи це не убивство? А що з твого реду, затроеного горілкою, родяться діти тумани, сухітники, каліки — це не убивство? Ще гірше, бо мусять ціле життя мучитися. А що ти махорки накуриш в хаті і ціла твоя родина мусить в димі сидіти і димом дихати, чи це не вбивство? А чого люди хорують на очі, чого впадають в сухоти, як не через задущливу хату? А що ти не хочеш по мудрому господарювати, не хочеш читати, марнуєш свою батьківщину, тратиш гроші на непотрібні річі, і дітей пустиш з торбами, — це не убивство? А своїми бесідами, ділами і поведінкою, скільки ти згіршення дав молодим дітям? Чи це не убивство? Ще гірше, бо ти не лиш вбив їх тіло, але душу їх звихнув, забив. А ти, жінчино що носила живий плід у своїому лоні, чи не радилася ти лихих бабів, чи не ходила до знахорок і акушерок, чи не ходила до несовісного лікаря на злочинну операцію? Чи здаєш собі справу з того, що ти доконала найстрашнішого злочину, мордерства? Ти жінка, ти ніжна, ти любов, ти серце, ти мама. Якби тобі сказав, забий kota, забий пса, ти того не зробила би. Є жінка, що курки сама не заріже, бо має завразливе серце. А рідну дитину замордувати у своїому лоні, це не гріх? Це не морт? Чекай, жінко! Стане колись ця дитина перед Божим Трибуналом у день Страшного Суду, і перша свідчити буде проти тебе. Пальцем на тебе покаже, і скаже: „Дивись, Боже! Це та моя мама, що стратила мене у лоні, і небо перед мною замкнула!“ Ой, брате, сестро! Добре рахуйте своє сумління!

А шеста Божа заповідь каже: „Не чужолож“. Ой, яке тут багно гріха! І цей гріх ніби тайний, схований закритий темрявою ночі. Але не сховаєшся, чоловіче, перед Божим оком! Навіть і людсьме око тебе догляне, а як не догляне, то здогадається. Чи не бачили ви молоденького хлопця, а лице його вже вимучене, витончене, шкіра лискуча, очі мутні, і погляд і голос хрипливий, зрадливий? Чи не бачили ви молоденької дівчини, а краса її уже полиняла, очі запалі, і на чолі зморщка потягнулась, як у старій баби. Що тих молодих людей поробила старими? Гріх проти VI заповіді! Вони жили проти природи, і ця природа перша на

них мститися. А зачервонілися молодим людям очі і болять, а зуби йому випадають, чому? Через гріх проти VI заповіді. Хто колись чував про дентистів? Обходилися люди, і зуби мали, а нині дентист не багато допоможе? А в подружжях як? Хто чув коли про нерви? А нині чуєте: „Мій чоловік злісний, нервовий! Моя жінка не певна, нервова!“ І питаєте: „Люди! Хтож понишив ваші нерви?“ А відповідь одна: Гріх проти VI заповіді! Бо ці люди живуть подружжям життям, але збоченим, протиприродним, проти Божим. А скільки злочинів ти, жінко, натворила, розбиваючи своїм поглядом, словом і ділом подружжю любов і святість твоїх сусідів? А скільки ти, чоловіче, злочинів натворив, порушуючи супружє право ложа свого сусіда? Таж ти дві присяги зложив нараз: свою і його жінки. А волів би ти йому хату спалити, як мав ти розірвати його родинне життя і щастя, сплугавити його супружє ложе і вірність, і збещестити його супружє право. Таж він через тебе уже до смерти не буде мати гідного, родинного життя. Як повернеш йому його кривду? А які ваші думки, які слова, які погляди? Розважте, мої дорогі браття і сестри!

А сема Божа заповідь наказує: „Не кради!“ Але нині ця заповідь Божу заступила заповідь комуністична: „Що твоє, то й моє!“ І в застрашаючий спосіб кинулося злодійство по наших селах і містечках. Люди ночі спокійно не можуть переспати. Бідніший каже: „Я мушу красти, бо я мушу жити!“ А заможний каже: „Як другим можна красти, то й мені можна!“ І всі крадуть. Одні одним зіпд подушки вивирають, фірами під комору заїзджають, і навіть боронитись годі, бо й трупом нинішній злодій положить тебе. Але я не хочу ображувати вашої парохії, щоб тут крадежі водились. Я хочу вірити, що тут ні одного нема такого, що виносив би міхи з чужої комори. Одначе я вас щось інакше питаю: Як пасли ви свої коні, корови? Щоби ваша коровка літом через межу тільки по одній жмінці скубула чужого збіжжя і скільки б це було? А ти тримав корівку на мотузку і дивився на це! Чи не переїхали ви возом через чужу ріллю, бо вам туди коротша дорога? А може ви були опікунами сиріток? Робили ви рахунки на їх майні? А може чуже поле уживали, чи справедлива це була спілка? А може ви були крамарем, або в проводі кооперативи, „Просвіти“, каси „Ощадности“, чи інших установах, як ви господарювали народним добром? Чи за вашої господарки були зиски, чи страти? А може ви були радним, писарем, присяжним, доглядачем, війтом чи солтисом у громаді, що ви придбали для тих, що вас вибрали? А може ви будували хату, купували поле і позичили у якогось бідака пару злотих. Тепер він вас упоминається звороту, а ви кажете: „Скарж мене! Тепер є таке право, що буду тобі по золотому платити на місяць!“

А як ви платили зарібникам, що у вас працювали? А що ви дали наємникам, що на вашому газдівстві стратили і силу, і здоров'я, і свій вік? Подумайте, розрахуйтеся, і не забувайте за VII заповідь!

Восьма заповідь Божа наказує: „Не свідчи ложно на ближнього твого“. Як ви орудували своїм язичком? А це дуже небезпечний інструмент. Це наче той сірничок, що може з цілого села зробити попелок. Не даром він у нас загороджений аж двома загородами. Перша брама це губи, а другий пліт, це зуби. А скільки ви ним обмовили людей, очорнили? Нераз невинного чоловіка вчепилися, і сухої нитки на нім не лишили. Скільки ви ним кривди людям вчинили, скільки родин поріжнили, скільки в біду другого загнали, хліба і заробітку позбавили, у тюрму засадили? Скільки неправди говорили, скільки фалшу і облуди, а може це й самого Бога на свідка взивали у просязі? Подумайте! Щоби тою правицею, що до гору підносили, не стягнули на себе помсти і прокляття!

А девята заповідь Божа наказує: „Не пожадай жени ближнього твого“. Пануй над своїми змислами, пристрастями і пожаданнями! Не дивися, де не треба, не пожадай того, що є гріхом! Памятай, що хто лиш глянув з пожаданням на жену ближнього, той думкою уже згрішив.

Вкінці десята Божа заповідь наказує: „Не пожадай нічого того, що є ближнього твого“. Чуже — святе! Тож пригадайте собі, чи не боліло вас коло серця, що сусідів нива зародила, а ваша ні? Чи не плеснули ви долоні, як в сусідів корова відійшла? Чи могли ви спокійно спати, як ваш сусід доробився? Чи не ходили ви вашого сусіду у слабости відвідати, але тільки тому, щоби подивитися, чи він ще довго потягне? Бо у кожному сусідові ви бачите свого найбільшого ворога, і хотіли б його позбутись. Чи ж це не гріх? Чи з таких дрібних пожадань не родяться великі злочини? Бо ти все тримаєшся погляду, що: „як мені зле, то нехай усім буде зле“. Подумайте, і сповідайтеся з того, щоби вас діавол не пхнув на лиху думку!

А тепер, мої Дорогі, ще й церковні заповіді розважте! Чи установлені свята святкували? Чи ви неділі і свята слухали Служби Божої побожно? Коли ви приходили на Службу Божу? Чи не тоді, як паламар уже свічки гасив? Де ви стояли? У церкві, чи за порогом, чи може аж під дзвіницею зівали і дрімали? Чи ви молилися і співали, чи може перешіптували лихе, і думали грішне? Чи чули ви, що на проповіді говорилося? А може ви вже кілька літ проповіді не чули? А на утрени були ви? А на вечірні? А може ви замість у церкві, та в шинку пересиділи, може десь на хатах, може на вулицях, на спортових грищах, а може до півночі у карти грали

за гроші, аж до бійки приходило? А зробили ви хоч одне якесь добре діло у неділю, чи свята?

А приказані пости постили? Може ще й підсміхнувся, тай жінку бив, зневажав за те, що не хотіла варити м'ясної страви? Може умисне в п'ятницю їв м'ясо, хоч у суботу і на пісню страву неставало? А чи кожного року хоч раз коло Великодня сповідалися і причащалися? Може торік хто не сповідався? А може вже кілька літ не сповіданий, і з метрики християнин, а по правді живе як поганин. А може попередня сповідь не важна, бо зле відбув її, гріх затаїв, жалю не мав? А весіль і забав в заборонені часи не справляли ви? Може люди били поклони і „Претерпівий занас страсти...“ покайно співали, а ти підскічно собі заспівав і пішов козачка? Бо ти не хочеш признати того, що є окремих час на забаву, а окремих час на працю, на науку, і на розвагу нашої душі. Бо ти не хочеш признати того, що кращу долю собі й цілому українському народові ми придбаємо не забавою, але наукою, просвітою, витривалою працею, гартом духа, силою волі і сталевим характером.

Вкінці чи не читали ви злих книжок і часописів? Добрих книжок і газет ви не читали, а грішну книжку таки читали. Всякі сектанти, комуністи і розпусники цілими стосами розкинули їх між нашим народом. І тобі ворог таку книжку чи газету підкинув. І ти сховався в кутку, і тайком читав, ночі не спав. І прочитавши, ще й другому дав, і захопив. І що сталося? З побожного християнина ти відразу став ворогом Христа. З українського націоналіста, ти зробився комуніст. 50, 70 літ ти ходив до церков, уже волос на тобі посивів, аж нараз ти прочитав сектанську брошуру, і кажеш: „Аж тепер мені очі отворилися! Аж тепер я пізнав правдиву віру!“ Вже над гробом трясешся, штудист, суботник, чи який інший сектант. Бачиш до чого doprowadила тебе зла книжка і газета? Це отрує гадюки, що веде нашу молодь на розпусту, а старших розбиває, розедрює і різнить, щоби сварилися, ненавиділися, боролися між собою, і не мали часу тай сили двигнутись до спільних змагань за кращу нашу долю. Тож передумайте це все, мої Дорогі, зробіть собі добрий обрахунок совісти, щоби колись не було пізно!

А ще питаю вас за гріхи головні. Чи не були ви горді? Усі ніщо, тільки я на першому місці. Чи мало є таких людей, що тільки думають про те, якби це показатися перед людьми. Заставитися, а поставитися. Це пуста гордість, і її виявляють люди найрадіше у строях. Народної ноші вирікаються, і заводять моду. Ще й переганяються, ану хто ліпше, хто краще. А в дома біда, кусника хліба нема, батько, мати, сорочки на плечах не мають. Чи не гріх?

Щож варта такий вистроений молодик, коли він писати добре не вміє, читати не вміє, на розумній господарці не визнається? Щож варта така дівчина, що лиш строїтися знає, а не вміє навіть годящої страви зварити? Таж нині чоловік хоче господині. Щоби і зварити вміла і вишити, і випрати, і в посподарці порадити, і дітей виховувати, і між людьми мудре слово заговорити.

А даліше, чи не були лакоми, з такими очима, що геть цілий світ захланули б? Чи не жили нечистотою? Чи не бавилися нечистим, чи не думали нечисте? Чи не були ви зависні, що хтось здоровий, а ти хорий, що комусь ліпше поводитьься, а тобі гірше, що хтось живе праведно, свято, а ти вперто не покинешся гріха? Чи мали ви міру в їді і питтю? Чи може у вас одного дня все нараз, а другого дня ніщо? Чи не живете у гніві? Чи не маєте такої вдачі, що як хтось скаже вам слово, то ви йому сто? І розлоститеся, і зачервонієтеся, аж піна з уст скаче. Або може знову як заціпите губи, то день, два, а то й тиждень словечком не відізветесь, начеб оніміли. О, це теж погана вдача! А може гніваєтеся зі сусідами, то перепросіться, бо інакше сповідь не важна. Не дивіться, хто винен, хто не винен, чи він старший, чи молодший, і хто кого має перший перепрошувати. Не його ви перепрошуєте, але Христа, бож до св. Тайн маєте приступити.

(Докінчення буде).

о. Омелян Квіт

Порахуй своє сумління!

V Реколекційна наука

(Докінчення)

А сямий гріх головний це лінивство. Це не смішне! Як там у вас з тою справою? Бо є такі люди, мовляв, „все собі бери, лиш мене лиши!“ Заки встане рано, заки зівне, заки обернеться погляне на сонце, а піде на хати посидіти, як розбалакається нівроку, а ще на містку, як стріне когось, тай так і цілий день зійшов. Так і молодість передбайдикує і життя прогайнує. Тож треба себе трохи переломити. До праці, до науки, думайте, читайте, бо інакше загинете на світі.

Отож добре розважте ці гріхи головні! Вони тому й називаються головні, бо з них родяться усі інші гріхи. Тай накінець розважте чужі гріхи, себто такі, що ви їх не зробили, але за них відповідаєте. Це так само, як мала дитина збила сусідові шибу, а батько мусить заплатити. Бо може ви гріх приказували робити, може до гріха побуджували другого, може гріх радили комусь, може в грісі помагали, може за гріх похвалювали, може боронили, як хтось грішив, може за гріх не карали, хоч могли, може на гріх мовчали, хоч треба було виявити.

Отож бачите, мої Дорогі, скільки тих гріхів є? Ціле море. Тому не кажіть при сповіді, „я нікого не забив, нічого не вкрав, не підпалив, і більше не памятаю!“ Думайте, рахуйте своє сумління. Моліться, щоб Господь допоміг вам зробити рахунок совісти. Нераз ви в хату зайдете у хмарний день, і здається вам, що тут усе чистенько, усе в порядку. Але нехай лиш сонічко засвітить до вікна, побачите, скільки тут порохні. І на столі, і на лавах, і на стінах, ще й павутиння по кутах. Так само і в душі чоловіка. Здається, що нічого там нема, бо вже привик до гріха. Та нехай лиш у ту душу засвітить проміння Божої ласки, чи одне побачите на дні вашого серця. Всі ваші гріхи виступлять на верха, як олива на воді.

Тож просіть Св. Духа, дателя Божої ласки, щоби сокрушив ваше серце, щоби просвітив ваш розум і душу, та

допоміг вам пізнати себе, своє життя і свої гріхи. Зверніться за поміччю і до нашої посередниці перед Богом, Преч. Діви Марії. Вона теж допоможе вам. Відкрийте Христові ціле своє серце, душу, виявіть Йому усі свої провини, а простить вам Христос, і спокій совісти до вас поверне, і Божі благодаті на вас зійде, тепер і повсякчасно. Амінь.

Жалуй і поправся.

VI Реклекційна наука

Мої Дорогі! Коли ви захорієте, мусите іти до лікаря. І тому лікареві мусите розказати цілу свою хворобу, і то від самого початку, як тільки вона зачала проявлятися. Богато і лікар буде випитувати вас, але такі найбільше ви мусите самі говорити, щоби лікар знав, як братися до вашої хвороби, і як її лічити. Подібно теж, ідучи до св. Сповіді, ви мусите докладно пригадати собі хворобу вашої душі. Дещо і священник вас запитає, але найбільше мусите говорити ви самі, бо хтож може знати, що криється на дні вашого серця? Тому замало є на сповіді сказати, пр. я проклинав. Але треба ще й обставини сказати, себто: кого я проклинав? Коня, дитину, жінку, чи батька, матір? Це є ріжниця. А хто чув ті проклони? Старі, жінки, чи малі діти? А скільки разів я проклинав на день, на тиждень, чи може куди обернувся, тай кляв і кляв? Оце все треба сказати і при всіх інших гріхах.

Але, щоби досягнути відпущення гріхів, замало є тільки визнати їх. Треба за ті гріхи жалувати. І це є найважливіша умова св. Сповіді. Де нема правдивого і щирого жалю за гріхи, сповідь неважна, і Господь гріхів не простить.

Колись Юда сповнив страшний злочин, бо за гроші зрадив і продав Христа-Спасителя жидам. Одначе, як засудили жиди Христа-Спасителя на смерть, Юду зачало гризти сумління: Що ти зробив? Що ти зробив?... Ти продав кров невинну! Ти видав, ти зрадив свого Учителя! Зрадник, зрадник, зрадник!... Що ти зробив? Що ти зробив?... Так мучило Юду сумління.

Іди, Юдо! Признайся, що ти зробив! — так наказувало йому сумління. І пішов Юда до жидівської старшини, кинув гроші їм під ноги і визнав перед ними свій злочин, кажучи: „Я згрішив, бо видав Кров невинну! Але вони відвернулися від нього, кажучи: „Що нам до того, ти побачиш!“

Юда попав у розпуку, пішов і повісився. Але як це? Признався до вини, так начеб сповідався, і це не досить?

Ні! Бо Юда не жалував, що зрадив і продав улюбленого Учителя. Він тільки боявся, а це не вистарчає. Коби був побіг, і впав до ніг увязненого Ісуса, і там з плачем і жалем прощення просив, був би йому милосерний Ісус напевно простив, подарував. Але він так не зробив.

І апостол Петро допустився великого злочину. Публично відрікся Христа, і те аж три рази. Але що ж зробив? Чи попав у розпуку? Ні! Тільки серце його наповнилося великим жалем: „Як це? Що це сталося зі мною? Для мене Ісус був такий добрий, такий ласкавий, такий вибачливий, а я Його відрікся? А я сказав: Не знаю цього чоловіка? Що я зробив? І ще мене так горяче любив, навіть більше від інших апостолів, а я сказав, що не знаю Його? О, я нужденний грішник! Ох, як серце рветься мені на кусні, що я так віддячився цьому доброму Ісусові! О, Ісусе! О, Господи мій! Даруй мені цей злочин! Прости! Я вже цього більше не зроблю! Радше умру, дам себе на хрест розіп'яти, дам себе мучити, катувати і забити, але вже ніколи Тебе не відречуся! Прости мені, мій добрий Ісусе!“

Так розказував у серцю апостол Петро, і вийшов з подвіря Каяфи, гірко заливаючися слізьми. Оце був жаль за гріх, і Христос Спаситель гріх йому подарував. А ще послухайте про грішницю Марію Магдалину.

Як ходив Божественний Спаситель зо словом Божим по Святій Землі, жила дівчина, Марія Магдалина, велика грішниця, легких обичаїв. Нераз виділа вона Ісуса, чула про Його науку і Його чуда, і зачали непокоїти її гріхи, відзивалося сумління: „Магдалино! Дівчино! Поглянь на себе, яке ти життя ведеш! Що з тобою буде після смерти? Дивися, Ісус людям гріхи прощає, може б і тобі простив? Навернися! Заверни на праву дорогу! Він з неба зійшов, щоб тобі небо відчинити, а ти така!...“

І станула перед очима Магдалини пропасть і гідь гріха. А з глибин душі голос озивався: „Яка буде моя смерть після такого життя? Ой, які великі мої гріхи! Може Господь вже мені не простить? Але, ні! Побіжу я до Ісуса! Він такий добрий, такий милосерний для всіх. Хоч я так низько скотилася, але може дозволить мені, щоби і я його любила...“

І побігла Магдалина до одного дому, де случайно гостив Ісус, впала йому до ніг, і нічого не кажучи, слізьми зливала йому ноги і волоссям своєї голови втирала і ридаючи цілувала. А серце жалем у неї шеміло, що доброго Бога злим життям ображала.

Оце був жаль Магдалини. І почула з уст Ісуса слова: „Відпускається їй много, бо много полюбила.“ Отак, мої Дорогі, і ви, рахуючи своє сумління, і побачивши безліч ваших провин, розбудіть у своєму серцю жаль за

гріхи. Нехай у вашій душі зродиться обридження до гріха а серце ваше нехай відчує біль, що тими гріхами ви виявили доброму Ісусові стільки невдяки. І простить вам добрий Ісус. Нераз може вам приклучитися, що в слабости ви не будете могли пригадати собі всіх гріхів, може не будете могли відбути св. Сповіді, може не буде можна подати вам св. Причастя, але як ви мали совершенний жаль за гріхи, то і без сповіди доступите відпущення гріхів.

Правда те, що жаль обявляється якось назверха. Хто жалує, той буває сумний, скривлений на лиці, заливається слізьми, тощо. Але це менше важне. Нераз той, що не плаче, може більше жалувати, ніж той, що заливається ревними слізьми, а в серцю жалю не має. А цеж головне, щоб у серцю, в душі був жаль. Бо правдивий жаль за гріхи це внутрішній біль душі й обридження до гріхів, з постановою більше до них не вертати.

Нераз бачимо, як на похоронах плачки супроводжують помершого. Плачуть, заводять, що священник ні євангелія не годен прочитати. Але спитали б ви їх, чи багато разів ходили вони відвідувати небіщика у слабости, чи подали вони йому ложку води, або якоїсь страви, чи помагали йому, чи доглядали? Деж там! Тож чому аж по його смерті вдавати таких сердечних, любячих? Нині ще й така мода по наших селах і містечках заводиться, що по помершим носять жалобу. Особливо хлопці закладають собі на рукав чорну опаску. І та опаска означає, що такий хлопець дуже сумує і жалує за помершим батьком або матір'ю, братом чи сестрою, бо він їх любив, шанував, і з приводу їх смерті хоч на один рік хоче відмовити собі всіх приємностей і забав. О, коби так було! Але деж там! Такий парібчак закладає собі чорну опаску на рукав радше для „гонору“, бо другі такого не мають. Заложить жалібну опаску, а за тиждень уже витинає козачка, аж доскіт іде. Ото жалоба? Помре чоловікові жінка, а він за місяць уже з другою оженився. Ото жалоба!

Такі колись були фарисеї, що ставали в церкві на самому переді і молилися: „я добрий, я побожний, я пости заховую, я бідним милостиню роздаю, на Боже десятину віддаю...“, ще й попіл собі на голову сипали, веретами накидалися, на роздоріжжях ставали, щоб усі люди бачили, які вони дуже побожні, тай щоб за те хвалили їх. А тимчасом це були люди фалшиві, облудні, поверховні, або як називав їх Христос, гроби побілені, що зверху побілені, прикрашені, пристроєні, а в середині у них воняє згнилий труп. Такі люди і нині є. Вони тільки устами величають Бога, а серце їх далеке від Христа. А такий євангельський митар клякнув в поросі коло порога церкви, ніхто навіть

уваги не звертав на нього, а всежтаки його молитва була милиша Богові, бо він зо серцем прийшов, і бючись у груди, жалував за свої гріхи.

Ріжно кидають люди свої жертви на тапу. Одні зо серця, а другі лиш про людське око. Не один і 50 гр кине, але тільки на те, щоб люди подивилися, який він щедрий. Знайдеться часами й такий, що навіть фалшиву монету положить. Ото облудний, фалшивий, як і та його монета. Але є й такі, що лиш 5 грешів кине, або тільки 2, але кидає їх зо щирого серця. І ця жертва буде Богові наймилиша.

Отож наш жаль за гріхи має бути не поверховний, але в н у т р і ш н і й, зо серця з глибини душі. Хочби те серце було і найтвердше, як камінь, то правдивий жаль сокрушить його. Треба лиш відчувати ту прикрість, що ми своїми гріхами образили Бога, того доброго Бога, що нам стільки милосердя виявив, а ми відплачувалися Йому грубою невдякою.

Але це ще замало, наш жаль за гріхи має бути ще й надприродний, себто з надприродних причин. Бо і злодій, що дістанеться за крати, жалує. Але може не жалує тому, що переступив VII заповідь, а радше тому, що йому у в'язниці невигідно, тісно скучно, нездорово, і не може гуляти по світі вільно. І дівчина, що втратила свою честь, теж жалує. Але може не тому, що переступила Божу заповідь, а радше тому, що тепер люди з неї сміються, пальцями показують, родина стидається, чужі і свої цураються, а за жінку таки ніхто її не схоче. Як бачимо, вона жалує з природних, чисто людських причин. І тому може трапитися така несвідома дівчина, яка, щоб закрити свій гріх перед людським оком, сповнює другий злочин, ще страшніший і гидкіший від першого. Отож при жалю за гріхи має бути мотив з надприродних причин. Не тільки жаль мені, що я стратив майно, здоровля, честь і гідність, але жаль мені, що я свою вічність стратив, що небо переді мною замкнулося, що я сплямлений гріхами Бога оглядати не можу.

Вкінці той жаль за гріхи має бути ще й досконалий або совершенний. Щоб ви пізнали, яка є різниця між жалем совершенним і несовершенним, послухайте прикладу:

Захорував в одній хатині батько. Приїхав лікар, оглянув грізну недугу, і записав ліків. А мати роздобула грошенят, кликнула дітей, і каже: „А біжи, но — Гриню, з Васильком до міста! Підете до аптички, тай купите ліків для тата!“ І послушали хлопці. Як дременули на вулицю, аж пил закурився. Скоро і в місті були. Вийшли на ринок, аж тут циган з медведем показує штуки. Циган на ланцюху медведя тримає, циганка на решітці грає, а медвідь підносить лаби, і танцює. Такого дива наші хлопці ще не бачили. Вмішалися між гурт людей, тай дивляться на ті штуки, і дивляться. Так

дивилися, оглядали, аж і вечоріти стало. Тепер пригадали собі, за чим до міста прийшли, тай жалувати стали. Скоро купили ліків, біжать до дому, а Гринь по дорозі каже: „О, йой, йой! Що ми зробили? Ото, як прийдемо до хати, дасть нам мама добрих штурханців, що так забарились. Покарає за непослух!“ А молодший Василько був розумніший, і каже: „Та нехай карає нас мама! Ми собі на те заслужили! Але яку кривду ми татові вчинили! А наш тато такий добрий, так нас любить. Їсти старається, одержі справляє, книжки, зошити купує, а ми такі невдячні йому. Він десь бідний на нас чекає, десь зойкає і качається, горячка його палить, а може — не дай Боже — і помер уже? Ой, як мені жаль тата! Які ми недобрі, невдячні! Чим ми нашому татові ту кривду надолужимо?“

Подібно є і при жалю за гріхи. Один жалує тому, що Бог є справедливий Суддя, що за добре нагороджає, а за зле карає. Жалує за гріхи, бо боїться кари і Божого гніву, щоб не дістатися до пекла. Це жаль несквершений. Він є добрий, і теж вистарчає, якщо ми підемо до св. Сповіді і визнаємо свої гріхи. Але ліпший є жаль сквершений, якщо я жалує не тому, що заслужив собі на кару пекла, але тому, що Бог є моїм найліпшим Добродієм, Татом, а я його так ображував своїми гріхами і зневажав. Ах, волів би я весь маєток утратити, волів би я в хоробу впасти і на смерть піти, ніж мав би ще раз грішити. Радше смерть, ніж гріх!

Отож, мої Дорогі, добре запам'ятайте собі, що це таке жаль сквершений. Бо такий жаль відпускає вам усі гріхи вже перед сповіддю. Ріжно у житті може вам приключитися. Нераз схотіли б сповідатися, тай вже не можна. Нераз трапиться наглий випадок, священник далеко, а ви вже конаєте. Що робити? А збудіть у своєму серцю сквершений жаль, і відпустяться вам усі гріхи. Скільки це разів уже траплялося мені, що я таки приїхав до хорого, але мусів назад з Найсв. Тайнами вертати. Бо хорому або мову відняло, або притомність стратив, або на очах мені конав. І не знати, що з його душею. Може проклята на віки, а може ні? Бо може він якраз перед самою смертю збудив у своєму серцю сквершений жаль за гріхи, і в той спосіб врятував свою душу. О, щоби він те зробив! Тому у наглих випадках усе заховайте хвилину притомности, і найперше збудіть у своєму серцю сквершений жаль за гріхи. Бо звичайно у наглих випадках люди голову тратять. Як нічого не заходить, то всі такі мудрі, і відважні, і горячі, і всезнайки, а нехай лиш комусь пуститься кров з носа, або зімліє, або нагло захворіє, так тоді усі нераз побараніють. Обступлять хорого навкола, крутяться одні одним поза плечі, ломать руками, охкають, та заводять. Та чого? Люди! Та не стійте

з заложеними руками! Не добивайте хорого своїми плачами, але рятуйте його! Вікно відчиніть, пустіть свіжого воздуха, дайте води напиться, груди натріть, одне нехай по лікаря біжить, друге нехай священика покличе. Та рятуйте! Не справляйте похоронів, як чоловік ще живе! А ти, хорий, теж рятуйся! Не можеш рятувати свого тіла, то хоч свою душу рятуй! Збуджуй совершенний жаль за свої гріхи!

Послухайте прикладу:

Зараз по війні поїхав оди́н наш чоловік до Америки. В дома біда, нужда, жінка, діточки, господарку війна понишила, тай поїхав за море долі питати. І добре йому там було. Заробляв грошей і доробився. Але така вже у нашого чоловіка широка натура, що як трохи йому подіпшиться, то зараз про все забуває. Зачинає жити понад стан, гуляє, грає, жінку, дітей забуває, навіть Бога тоді вже не знає. Так було і з тим чоловіком. Навіть до жінки листа не хотів написати. Геть відрікся, а може й на віру з ким жив. Плакала жінка і журилась, та мусіла погодитись. До церкви ходила, молилась, бігала на послугу, діточок годувала, вчила, по Божому виховувала їх, бо це її радість і надія. Двох хлопчиків мала. Так минуло 13 літ. Аж стався випадок, і її чоловікові у копальні вугілля ноги потовкло. Діткнений Божим пальцем, схаменувся нарешті, післав жінці грошей, „шифкарту“ і листа написав, щоби приїздила до нього. Втішилася жінка, попродада, що мала, і вибралася зо своїми хлопцями до Америки. Чи така „шифкарта“ була, чи так несвідому жінку агенти обманули, досить, що їхала півтоваровим кораблем, яким перевозили худобу, пачки, та інші товари. Вже були на середині моря, як одної днини сталась пригода. З якоїсь клітки вирвалися два люті тигри, і зачали вганяти по покладі, шукаючи дороги, куди втекти. Зчинилася паніка. Люди піднесли страшний зойк і крик, вганяли по покладі, як божевільні, одні мліли, другі кидалися зо страху у воду. Хижі звірюки ще більше дичили, і розчавлювали кожного, хто накинуся їм по дорозі. Несчасна наша жінка пригорнула своїх хлопчиків до грудей, і заридала: „Діти! Пропали ми, пропали!“... На те відзивається старший хлопчинка: „То хоч рятуймо нашу душу! Я вчився у школі, що треба збудити у серцю совершенний жаль за гріхи і Господь нам простить!“ І після такої притомної бесіди малого хлопчика припала мати з діточками до землі, билися в груди, і збуджували у серцю совершенний жаль. Побачили це люди, і теж припали до землі, і каюлися. А тимчасом навіть тигри трохи успокоїлися, загналися аж на кінець корабля, і там залога їх постріляла.

Отож, мої Дорогі, і ви будьте у життю такі притомні, і в кожній грізній хвилині найперше рятуйте свою душу, і збуджуйте у своєму серцю совершенний жаль за гріхи.

Жаль за гріхи мусить бути не тільки внутрішній, надприродний і совершенний, але теж: загальний. Це значить, що ви жалуете за всі свої гріхи. Ні одного гріха не можна виключати. Бо що pomoже чоловікові, як він сповідається ніби за всіх гріхів, і жалує ніби за всі гріхи, тільки одного гріха таки не думає покинути. Нпр. жив з лихою жінчиною на віру, і навіть не думає її покидати. Каже, що до смерті не розлучиться з нею. Його сповідь не важна! Бо його жаль не був загальний. Що pomoже чоловікові, як він сповідається і жалує за гріхи, але з одним сусідом гнівається і в думці каже собі: „А таки не дочекає він, щоби я з ним перепросився!“ Сповідь не важна.

Бо правдивий жаль за гріхи, тісно лучиться з постановою поправи. Це значить, я жалую за усі свої гріхи, і більше ніколи не буду їх робити, більше ніколи не буду до них вертати, постановляю поправитися, хочу інакше жити, як дотепер. Хоч би як гріх манив мене, хочби як прикро мені було розлучатися з тим гріхом, але так обіцяю ужити всіх засобів, щоби виминути цей гріх, і Бога більше не ображати. Так хочу, так постановляю, і так буде добре для моєї душі!

Коли ви захорієте, ідете до лікаря, розкажете йому свою хворобу, і лікар приписує вам відповідні ліки. І ви за ті ліки платите гроші і заживаєте їх. Вони нераз дуже гіркі, терпкі, нераз і вигляд їх не милий, і запах не приємний. Але ви прикусите губи, зажмуритеся і таки на силу ліки заживаєте. Чому? Бо ви знаєте, що ліки вийдуть вам на адоровля. Подібно теж і зі здоров'ям вашої душі. Хочби вам гірко і прикро було розставатися з якоюсь особою, з якимсь домом, чи книжкою, чи напнтком, чи забавою, чи перепрошуватися зо сусідом, від якого ви потерпіли кривду, але якщо ви знаєте, що це виходить на добро для вашої душі, ви мусите це зробити.

Замало є жалувати за гріхи і постановляти поправитися, але треба ще зірвати з усіми обставинами, що ведуть вас до гріха. Чиж не пам'ятаєте, як лікар, лікуючи вас, наказував вам: „Пам'ятай, чоловіче! Мусиш добре на себе уважати! Навіть, як видужаєш, не виходи на зимно, не двига́й тягарів, не їдз острих страв, тощо, може хвороба навернутися, і тоді ще гірше буде її лікувати!“ Подібно теж треба уважати на свою душу, і зірвати з усіма нагодами, що ведуть до гріха. Бо скажім, ти навіть і присягнеш від горілки. Але якщо ти і далше не перестанеш бувати з „колегами“ — пияками, й далше будеш крутитися коло коршемних поро́гів, то ти навіть присягу зловиш, і далше будеш пити. Але, якщо ти замість до коршми, скрутиш до читальні, і увійдеш в товариство людей чесних, побожних, культурних, зачнеш слухати розумної бесіди,

відчитів, рефератів, зачнеш читати добрі книжки, тоді ти й без присяги перестанеш запиватися горівчаним трійлом.

Постанова поправи це рішуча воля уникати всього, що веде до гріха. Скажімо, ти любив зимовими вечорами піти собі на хати, отак трошки посидіти, щоби не скучно було. Але, якщо ти знаєш, що в якійсь хаті виговорюють погані бесіди, читають безбожні книжки і газети проти Христа, проти Церкви, проти віри, проти обряду, то твоя нога тепер не сміє там вступити. Хочби у тій хаті мешкав твій добрий сусід, товариш, навіть брат, чи сестра, — ти мусиш зірвати з тим домом, якщо маєш добру волю стерегтися гріха. Або присилають тобі газету, а ти знаєш, що вона недобра, безбожницька, неморальна, — не читай її, відішли її! Хочби її тобі й задушно прислали, не бери її до рук! Якщо ти належиш до якогось товариства, і знаєш, що в тому товаристві відбуваються грішні розмови, неморальні забави і неприличні розривки, ти мусиш виписатися з членів того товариства. Якщо ти, дівчино, служиш в якомусь домі, а там насміхаються з твоєї побожності, невинності, не дадуть тобі помолитися, до церкви не пускають, кажуть у свято робити, або зачіпають чи намовляють до гріха, то втікай з того дому! Але ти скажеш: „Я мушу там бути, бо мені добре платять!“ Ні, дитино! Хочби тобі давали там і 20 золотих на місяць, втікай від них, і шукай іншого місця, може й за менші гроші. Бо краще тобі за 10, чи 5 злотих служити Богові, чим за 20 злотих служити діаволові.

Навчаючи людей про соблазн, сказав Христос: „Коли тебе око соблазняє, то виколи його! Коли тебе рука соблазняє, то відсичи її! Бо краще тобі без ока і руки дістатися до неба, ніж з очима і руками мав би ти дістатися до пекла!“ Тими словами не хоче Христос сказати, щоби люди зараз виколювали собі очі, втирали руки, і різали себе на кусні. Ні! Христос хоче сказати: „Подумай, чоловіче! Правда, як дорогі для тебе є твої очі? За мільйони грошей ти їх не віддав би, бо ними оглядаєш світ. Правда, які дорогі для тебе є твої руки? А видиш, чоловіче! Твоя душа є ще дорожча від твоїх очей і рук. Тож уважай на неї! Бо щож тобі з того прийде, що ти тілом будеш красний і сильний, і багатства багато здобудеш, як ти душу свою стратиш? Силою тіла і багатством ти будеш любитися лиш короткий час. Помреш, те все тебе покине, а що буде з твоєю душею?“

Одного разу прийшов до мене один робітник, старший муляр в робучій, повапненій одежі, і каже: „Порадьте мені, отче, що я маю робити? Виправляю хату в одної пані, і не дають мені докінчити!“ — „Хто не дає? Може адміністраційна влада?“ — питаю. — „Ні! Інші мулярі! — відка-

зує. — „А може ви не маєте концесії? Може не маєте права виконувати мулярських робіт?“ — „Чому ні! Я уже тринадцять літ мулярем! Але я не належу до „звйонзку“. — „А чому не належите? Там певно треба платити великі вкладки?“ — „Та це вже байки вкладки! Але я не хочу ходити на їх сходи́ни і збори, бо там нераз виговорюють проти віри, проти нашої Церкви. О, мене вже від Бога й від Церкви ніхто не відмовить! Я щоб мав зовсім стратити працю, і зголоду гинути, а своєї Церкви таки не відречуся!“

О, коби таких робітників було більше, яка б це була сила! — подумав я собі. Тай пригадалися водночас перші віки християнства, коли то християни воліли радше на муки іти, і страшною смертю вмирати, ніж вирікатися Христа. А нині ми ще гірші переслідування переживаємо, ніж у перших віках християнства.

Може би чули, як не один грішник каже: „Ей, що я буду ходити до церкви, сповідатися, як я знову те саме мушу робити?“ Бо ти, грішнику, зле сповідаєшся, не жалуєш за свої гріхи, і сам не хочеш поправитися! Нераз і баптист, штундист, суботник скаже: „Що я буду до церкви ходити? Аво, католики до церкви ходять, і сповідаються, а все одно не поправляються і грішать?“ Бо ти, суботнику, перший не поправився і грішиш! Ти теж ходив давніше до сповіді, і священник теж тобі казав: Не приставай, чоловіче, зо сектантськими пророками, не читай сектантських брошур, бо вони збаламутять тебе! Але ти не послухав, і не поправився, далше читав злі книжки, аж і суботником на старі літа зробився!

Отож, мої Дорогі, постановляючи поправу, скажіть собі: Від нині зриваю з гріхом і зо всіми нагодами і зо всіми людьми, що ведуть мене до хріха! Хочу, як блудний син вертати до Христа. Нехай світ сміється, аби Бог мене любив. Буду відтепер приставати тільки з людьми добрими, чесними, характерними, буду належати тільки до таких товариств, де Бога не ображають, буду читати такі книжки і газети, що вчать мене по мудрому жити, господарювати, кращої долі добувати і душі не запродувати, і буду здалека обминати усіх нагод, що ведуть до гріха. Радше смерть, як гріх! — Усі робіть собі таку рішучу постанову, а Господь милосерний скріпить вашу добру волю, поблагословить ваші наміри, і додасть вам сили витривати у тих постановах аж до кінця життя, щоб з радістю веселістю увійшли до дому Вітця небесного по гідну заплату. Амінь.

Покірно і щиро визнавайте свій гріх

VII Реколекційна наука

Одної днини раненько прийшов Ісус до Єрусалимського храму, і багато людей приступало до Нього, бо всі хотіли послухати Його Божої науки. І сів Христос на сідалищі і вчив народ. Аж тут склався в храмі великий рух і гамір. Десь від дверей надсунули фарисеї, та провадили за собою якусь жінчину, що її приловили на тяжкому грісі. Поставили ту жінчину на середині, і кажуть до Ісуса: „Учителю! Цю невісту ми приловили на грішному вчинкові! А закон Мойсеїв наказує нам таких укаменувати. А що Ти скажеш на те?“

Це таке питання поставили Христові, щоб Його спокусити. Вони вже не раз бачили, як Христос прешав гріхи усяким грішникам. А нині думають собі: Якщо Христос скаже, щоби ту грішницю укаменувати, то вони донесуть на до римського намісника Пилата, бо тільки він мав право давати дозвіл смертної кари. А якщо Христос не скаже тої грішниці каменувати і відпустить її, то вони знову осудять Христа перед людьми, що він не захоче закону Мойсея, бо закон Мойсея велів за такий гріх каменувати. Сяк чи так Христос скаже, всеодно вони Його на чомусь зловлять, і зроблять донос.

Отож обступили Христа кругом і надслухують цікаво, що Він скаже? А Христос нахилився до долу, і рисував щось пальцем на піску по землі. Начеб уваги не звертав на них. Колиж фарисеї таки стали допитувати Його, підвівся Христос, і каже до них: „Хто з вас без гріха, нехай перший кине на неї каменем!“ — І знову склонився до долу, і писав на землі.

А фарисеї, вчувши ті слова, засоромились. У кожного з них відізналася совість. Кожний почув викиди свого сумління: „А ну, признавайся! А ну, кажи! Не маєш гріха? Не переступив ти ніколи Божої заповіді? Яка твоя душа? Яке твоє серце? Ой, не важся хаяти за камінь, бо може й на тебе треба було би кинути!“

І поспускали голови фарисеї, ховалися один одному поза плечі, а потім один за одним зачали виходити мовчки від найстарших до наймолодших. І лишився сам Ісус, і жінчина, що стояла на середині. А коли Ісус підвівся, і нікого не бачив, крім тої жінчини, сказав до неї: „Невісто! Де є ті, що тебе тут привели? Ніхто не осудив тебе?“ А вона каже: „Ніхто, Господи!“ А Ісус каже до неї: „І я тебе не осуджую! Иди, і більше вже віднині не гріши!“

О, який добрий, милосерний Христос. Навіть і тій найбільшій грішниці, розпусниці простив гріхи, щоб лиш більше

до них не верталася. Він милосердиться над станом її душі, і підносить її з упадку. Люди не такі! Нераз їх серце аж надто тверде. Коли стріне когось нещастя, люди не пожалують його, не подадуть руки на рятунок, але ще й підсміхаються, плещуть в долоні, накивують п'ястуками, мовляв, а добре йому так, а нехай знає, а нехай пам'ятає, а — то то то, а — то то то, а нехай має. Колиб могли, хапали б за каміння і добивали б людину. А Христос милосерний навіть надломаної билини не наздоптав. І цю підносив, і цю простував, щоби жила, щоби росла. А для тебе, чоловіче, Христос ще більше милосерний. Він на те й установив св. Тайну Сповіді, кличе до тебе: „Прийди, чоловіче, до тої Тайни, що вертає тобі життя! Клякни, визнавай свої гріхи, а Я тобі прощу, подарую! Люди, якби знали твої гріхи, камінням засипали би тебе. А Я тобі відпущу, всі твої гріхи забуду тобі, лиш більше не гріши, лиш більше не вертай до них, поправся!“

Тому, мої Дорогі, якщо ви зробили собі обрахунок совісти, якщо ви вже зрозуміли, що це є жаль за гріхи, і постановили поправитися, то тепер приступайте до св. Сповіді, і визнавайте свої гріхи, а священник в імені Христа відпустить вам ваші гріхи. Христос простягає до вас свою милосерну руку, щоби піднести вас з упадку, щоби ви не грішили і жили.

Першого тижня по воскресенню Ісуса були апостоли зібрані разом в одній кімнаті, і зі страху перед жидами замкнули двері. Нараз явився між ними Ісус, і став по середині. Апостоли налякалися. Тоді Ісус промовив до них: „Мир Вам! Не бійтеся. Це Я між вами. Ваш Учитель!“ — І показав їм свої руки і бік. І зраділи тепер ученики, побачивши Ісуса. І сказав їм знову: „Мир Вам! Як мене післав Отець, і я посилаю вас!“ Після того дунув, і сказав їм: „Прийміть Духа святого, кому відпустите гріхи, відпустяться їм, а кому задержите, задержаться“.

Оцими словами установив Христос св. Тайну Покаяння. Цю власть відпускати гріхи, яку Він мав, передав людям, себто Апостолам. Він робить їх своїми заступниками і передає їм свою власть, їм і їх наслідникам, себто єпископам. Знову єпископи уділяють тої влади своїм помічникам-священникам, щоби усі люди, в кожній місцевості і в кожному часі могли досягнути відпущення гріхів. І клякаючи до св. Сповіді, дивіться на священника не як на звичайного чоловіка, але як на заступника Христа. Сповідатися значить визнавати свої гріхи перед священником, як заступником Христа. Священник не є цікавий на ваші гріхи. Слухати цілими годинами людські провини, промахи, блуди, налоги, злочини і гидоту це не є ніяка приємність. І коли священник у св. Сповіді слухає ваші гріхи, то тільки на те, щоби вас

упевнити, що ці гріхи вам прошені, якщо ви винувнили усі умовини доброї сповіди, себто перевели добрий обрахунок вашої совісти, широко жалуєте за ті гріхи, і постановляєте поправитися та більше вже не грішити.

Крім того священник мусить слухати ваших гріхів, щоби переконатися, чи й він має право розрішити вас від тих гріхів. Бо є такі гріхи, від яких священник не може вас розрішати, тільки аж єпископ, або священник мусить мати від єпископа позволення розрішити грішника від такого гріха. Нпр. від гріха зігнання плоду, чоловікоубивства, святоложства, не може священник розрішити, хіба що єпископ дасть йому окреме позволення. А є такі гріхи, від яких і єпископ не має права розрішити. Нпр. від таких гріхів, як зневага духовної особи, аж сам Папа розрішає. Натеч Христос назначив своїх заступників, щоби були розсудливими суддями людської совісти. До них сказав Христос: „Кому відпустите гріхи, відпустяться їм, а кому задержите задержаться!“ Отже дав власть Христос або відпускати гріхи або задержати, відпустити або не відпустити. І що зроблять заступники Христові на землі, це Бог потверджує в небі. Сповідь це наче суд. Грішник себе обвинувачує, а священник судить, себто видає вирок. Одначе той вирок Господь у небі затверджує.

Але не думайте, що священник у сповіди судить так, як йому подобається. Ні! Як світський суддя судить після певних законів і параграфів, так і священник мусить судити після Божих законів і параграфів, що містяться у св. Євангелію. У тій книзі Божих законів є написане, коли священник має грішника розрішити, а коли ні.

Щоби сповідь була добра, вона мусить мати деякі прикмети. Найперше, сповідь має бути покірна. Отож треба приступати до св. Сповіді не з гордістю і зухвалістю, але з покорою серця. Клякаємо до св. Сповіді, як той митар, що бився у груди і прощення Господа благав. Ми теж свідомі того, що ми негідні грішники прийшли до сповіди себе осудити, щоби священник в імені Христа сказав до нас: „Дитино, прашається тобі!“

Але нині трапляються такі мудрагелі, що кажуть: „Я до сповіди не ходжу! Що я буду священникові говорити свої гріхи? Священник такий самий чоловік, як і я!...“ Отож знай, чоловіче, що ти є в блуді! Це твоя гордість і зухвалість кажуть тобі таке говорити. Бо ти може нераз бачив, як у сповідальниці сидить молоденький священник, літ 25—30, а перед ним клякає старець, літ 70—80, і визнає секрет свого життя, визнає свої гріхи. І тому старцеві навіть і в думку таке ніколи не приходить, щоби він сказав; „Як я, сивоволосий старець, буду клякати перед таким молодиком-священ-

ником, визнати свої гріхи?" Ні! Він такого не подумає, бо він знає, що він, як каятник, клякає перед священиком не як перед чоловіком, але як перед заступником Христа. У того старця є совість жива і правдива віра, а ти вже ту віру тратиш і зачинаєш викручуватися згідно Божого закону.

При сповіді нема вченого чи невченого, багатого чи бідного, молодого чи старого, ні князя, ні царя, бо тут усі однакові, і при сповіді нічим іншим, тільки грішником, каяником, а священик при сповіді заступником Христа. А втім і священик теж мусить сповідатися, і то частіше, як вірні. І він клякає перед другим священиком і визнає свої хиби і слабости душі. Навіть єпископ клякає перед священиком, і сповідається. Навіть сам Папа римський, той намісник Христовий, той голова цілої Церкви, що має найвищу владу відпускати і задержувати гріхи, і він клякає перед священиком сповідається перед ним. Папа Пій X навіть щодня сповідався.

Нині ще й такі премудрі трапляються, особливо всякі сектанти і недовірки, які кажуть: „Христос сповіді не установив! То священики видумали сповідь. Я перед Богом сповідаюся“... Це теж люди горді, зарозумілі, ще й злобні. Бо як могли священики видумувати сповідь, коли й самі мусять сповідатися? Як могли вишукувати якийсь тягар, який і самі мусять двигати? І ті недовірки дуже добре знають про те, але ширять облуду, бо самі грузнуть в багні гріха, та не мають відваги признатися до того гріха.

Отож, мої Дорогі, з покорою серця клякайте до св. Сповіді, і облійте свою душу в тій купелі життя. Нехай вам здається, що клякаєте не перед священиком, але розп'ятим Спасителем на хресті. Судіть себе у св. Сповіді, та не оправдуйте себе, і не хваліться, як фарисеї. Навіть, якщо і були між вами такі, що тепер не творять тяжких гріхів, то нехай з легких гріхів сповідаються. Додавайте гріхи з давнього життя, хоч ви вже з них сповідалися. Це на те, щоби священик мав матерію, з чого розрешення вам дати. Цар Давид раз поповнив важкий гріх, але потім ціле життя каявся, жалував, оплакував його. Ап. Петро раз заперся Христа, але до смерті оплакував його, аж рівці потворилися на лиці. Ап. Павло був дуже ревний, і вів дуже строге життя, але щораз називав себе негідним слугою і марним грішником за своє минуле. Так і ви, мої Дорогі, пригадайте собі свою молодість, своє минуле, а чимало там знайдете таких гріхів, над якими замало й ціле життя плакати.

Дальше, сповідь ваша має бути щира. Це значить, визнавати свої гріхи зо щирого серця, не зменшувати їх, не оправдувати їх і не стидатися. Правда, як ви маєте якийсь

клопіт, журбу, і якщо ви стрінете доброго приятеля, як ви йому усе докладненько розкажете. А хтож є найбільший ваш приятель, як не Христос? Він з вас не підсміхнеться, Він вас зрозуміє, Він вас не зрадить. Памятаєте, як малими дітьми у кожній потребі ви бігли до мами, до батька, і душу їм відкривали, не боялися їх, не стидалися, і все їм розказали. Так і до Христа прибігайте, пожалуйтеся Йому, відкрийте своє серце, а Він вам простить, бо він Ваш батько. Лиш будьте ширі! Це замало сказати на Сповіді: „крав єм, обмовляв єм, бив єм“, або „можем порушив що, можем сказав що, можем вразив кого“, але таки виразно скажи: я зробив те і те, стільки то і стільки разів, тому і тому, бо я ненавидів його, хотів йому пошкодити, бо я не хотів запанувати над своїм пристрастями, бо то є мій наліг і т. д. Нераз стоїш цілу годину коло сповідальниці, штуркаєшся ліктями, тиснешся наперед, шепочеш, заглядаєш, нудишся, — та думай про свої гріхи, рахуй своє сумління, та приготвляйся. Дитину пусти наперед, немічного старця перепусти, такого, що може рідко в церкві буває, теж пусти наперед, а сам з повагою і скупленням духа думай про те, що маєш на сповіді говорити.

Є й такі каянники, що сповідаючися визнають наперед усі свої гріхи легкі, маловажні, або й такі провини, що навіть не є гріхом, пр. не ходив до церкви в часі хвороби, зате гріх смертельний, найтяжчий говорять аж на самому кінці, і то дуже притишеним голосом і так якось неясно, що священник не годен зрозуміти добре. А бувають ще гірші, що умисне затають гріх. Може спершу хотіли сказати, а потім у сповіді не сказали. Стидалися.

О, той стид, це дуже зручне оружжя діавола. Перед гріхом він відбирає чоловікові стид, а при сповіді вертає його назад. Перед гріхом він каже чоловіков: „Не бійся цей злочин, цю гидоту поповнити! Не стидайся! Ей, що там! А он дивися, тамтой таке зробив, он тамта таке поповнила, то й тобі можна. Роби — роби, не бійся, не стидайся!“ А при сповіді діавол знову інакше каже: „Йой, чоловіче! Який твій гріх огидний! Як ти будеш його розкасувати перед священником? Фе! Не скажи! Стидайся! Та як будеш про таке на сповіді говорити? Стид!“ І коли чоловік ще й тепер послухає злого духа і затаїть гріх, тоді він пропащий. Тоді замість у сповіді дістати відпущення гріхів, він стягає на себе ще більше прокляття, бо приймає св. Тайчи по святокрадськи. Бо щож з того, що священник скаже собі: „прощаю тобі усі гріхи“, як Всевідучий Господь скаже: „Я тобі не прощаю, а Я тебе осуджую!“ Несчасні душі! Я ще не багато літ священником, але вже дуже багато мав таких випадків, що, як ішов до хорих сповідати, то переконався, що у багатьох з них ціле життя були спо-

віди неважні. Ніби ходили до Церкви, часто приступали до св. Тайн, а все по святотатськи. Як затаїли смертельний гріх ще за молодих літ, так аж у старості, на смертній постелі визнали його. Щасливі, що нарешті сказали, але, дідусю старенький, бабусю, а що було би з вами, якби я був на якої пів години запізнився до вас, і ви за той час сконали у страшних гріхах? Як ви могли стільки літ з таким гріхом жити, і маскуватися перед людьми, і по святокрадськи до св. Тайн приступати, як Господь знає наскрізь вашу душу, і серце, і думки?

Отож, мої Дорогі, нехай ваша душа не боїться сповіди! Відкиньте стид, широ і докладно визнавайте усі ваші гріхи, і то тяжкий смертельний гріх на нашім початку, а легкі можна й на кінці. Може люди укаменували б вас за ті гріхи, але милосерний Ісус вам напевно простить. Людська річ є впасти у гріх, але християнська річ є визнати той гріх, і встати.

Один батько дуже любив свого сінка Юрка, і купив йому в дарунку маленьку сокирку. Дуже втішився нею Юрко. Ходив з тою сокиркою цілий день по гореді, і що лиш побачив, рубав. А було там одне деревце вишневе, дуже дороге. Батько спровадив його з далеких країв, і посадив в городі, щоби росло. А малому Юркові стрілило до голови, щоби своєю сокиркою обтесати кору з того деревця. Взявся до роботи, і за хвилину вже стояла вишенька обдерта, біленька, як берізка. На другий день побачив батько нещасну деревинку. Розгніваний скликає цілу службу, і питає, хтоб це міг зробити? Одначе ніхто нічого не знав. Аж побачив батько малого Юрка з сокиркою, і питає його: „Чи не знаєш ти, Юрку, хо так знищив мою улюблену вишеньку?“ Юрко завагався хвилину, побачивши загніване лице батька, але каже: „Тату! Ви знаєте, що я не люблю нічого таїти, і не вмію говорити брехні. Це я зрбив!“ А батько каже: „Дитино! Твоя щирість і отвертість більше вартують, як тисячу вишневих деревець. Ходи нехай тебе поцілую!“ А знаєте, хто був той хлопчина Юрко? Це був пізніше Юрій Вашингтон, славний американський президент, що умів рядити Америкою краще, як найліпший король.

Отак поступив Христос із ап. Петром. І ап. Петро згрішив, аж три рази відрікався Христа. Але він признався до свого гріха, цілим серцем звернувся у Христа прощення благати, Христос простив йому. Що більше, навіть назначив його своїм Намісником, зробив його Головою своєї Церкви, щоби той Петро, що сам упав, мав серце для тих, що теж упадуть, і схочуть підвестися з упадку. Бо над кожним грішником Христос милосердиться, і ціле небо радіє, як він визнає свій гріх, і наvertsається будний син.

(Докінчення буде).

о. Омелян Квіт

Покірно і щиро визнавайте свій гріх

VII Реколекційна наука

(Докінчення)

Ще одною причиною, для чого несвідомий чоловік затає гріх, або загалом відтягається від сповіди, це страх, щоби про його гріхи ніхто не довідався. Отже знай, чоловіче, що ніхто не довідається. Бо сповідь це св. Тайна. Про те, що ти на сповіди сказав, знаєш лише ти і священник-сповідник. І тому священникові не тільки що не вільно нікому твоїх гріхів розказувати, але він не сміє навіть пам'ятати їх і думати про них. Ти сказав, і священник вже забув. Над священником висить кара, позбавлення священничого уряду, якщо він хоч одне слово виявив зі св. Тайни сповіди. І священник радше на смерть піде, а сповіди не зрадить.

Жінка чеського короля Вячеслава мала свого священника-капеляна, у якого стало сповідалася. Одного разу король підозрівав, що жінка зраджує його, і каже до священника: „Скажи мені, що моя жінка на сповіди говорить?“ А священник каже: „Королю, що говориш? Як можеш мене про таке питати, коли знаєш, що сповідь це тайна? Не вільно мені зраджувати сповіди!“ Але король обурився, і каже: „Як? Мені королеві не скажеш? Мусиш сказати!“ А священник каже: „Ні, королю! На смерть піду, а тайни сповіди не зраджу!“ І завзявся король. Велів того священника кинути в тюрму, велів його бити, мучити, катувати, і на смерть його засудив, і тіло велів кинути у ріку Велтаву, та всеодно нічого не довідався, що жінка на сповіди говорила. А таких випадків з історії Церкви знаємо більше, та не сила мені тут їх розказувати.

Тож зробіть, мої Дорогі, знак хреста на собі, клякайте до св. сповіди і кажіть: Сповідався я тоді і тоді, жадного гріха не затаїв, (а як затаїв, то скажіть що), покуту наложену відправив, а тепер образив Господа Бога слідуючими гріхами... І визнавайте щиро свої гріхи, тай кажіть: Більше не памятаю, за ці всі гріхи зо щирого серця

жалую, постановляю поправитися, і прошу о покуту. Самі це все говоріть, бо священник не має часу аж випитувати вас про це. Тоді бийтеся в груди і кажіть: „Боже милостив“... або „Ослаби, остави“, а священник в імені Христа подасть вам раду, вказівку, і розрішить вас від усіх гріхів, щоб ви з чистим серцем і спокоєм совісти тут на землі, і колись з чистим серцем були достойні увійти в радість вашого Вітця небесного. — Амінь.

Христос між нами

VIII Реколекційна наука

Мої Дорогі! Щасливий чоловік, що ходить стежками заповідей Божих. Щасливий чоловік, що має чисте сумління. Чисте сумління це найбільше сокровище на світі. Хочби ви були дуже бідні, хочби вам дуже важко приходилося переживати кожний день, але як ви маєте чисте сумління, з вами Христос. Вам тоді легко на душі, у вас розпорожене серце, а в ньому лад, порядок, спокій і передсмак самого неба. Натомість, хочби ви жили у багатстві і вигодах, але якщо у вас сумління нечисте, якщо воно, як той черв'як, точить ваше серце і в грудях пече, у день тривожить, а в ночі не дає ока прижмурити, о, тоді ви дуже бідні. Ви можете навіть назверха всміхатись, але ви нещасні, бо ви спокою не маєте. А той неспокій і грижа совісти є завдатком вічного неспокою і мук пекольних. Але ви, що приступили до св. сповіди, маєте вже чисте сумління. Ви вже поєдналися з Богом, і Бог вам простив усі гріхи. Але, мої Дорогі, добра сповідь має ще одну конечну умовину, себто надолуження. По сповіди треба Богові чимсь надолужити за свої гріхи і зневаги. Треба теж і з людьми поєднатися. Вже від найдавніших часів знаємо в історії такий звичай, що як князі чи держави заключають між собою згоду, поєднання і мир, то складають собі цінні дарунки, або влаштовують спільні прийоми. Тими дарунками і прийомами вони наче закріплюють свою дружність, поєднання і любов. І в св. сповіди ви поєдналися з Богом. Бог вам простив усі ваші провини і гріхи, але за те ви повинні Богові чимсь винагородити, надолужити. А тою винагородою є покута, яку священник на каянника накладає. І ту покуту треба доконче відправити, бо так вимагає справедливність.

От трапляється випадок, що сповнив чоловік велику провину і суд засудив його на кару смерті. Та вкінці помилував суд чоловіка і зніс кару смерті. Але чи є такий суд, щоб такого чоловіка відразу пустив на волю? Ні! Від кари смерті суд звільнив, але зате мусить чоловік означе-

ний час відсидіти в тюрмі. Це свого роду заміна кари. Подібно теж і з душею чоловіка. В стані тяжких гріхів вона була засуджена на вічну смерть у пеклі. Одначе св. Тайна сповіди знесла той вирок душевної смерті, зате накладає на чоловіка відповідну покуту.

Але чи та покута така страшна? От якась молитовка, піст коротенький, чи щось подібне. Давнішими часами така покута була строгіша. Колись каянникам був заборонений вступ до церкви, колись вони мусіли під церквою клячати і публично в людей прощення благати, колись вони мусіли далекі прощі відбувати, довгі пости заховати. Один дідусь ще недавно розказував мені, що за його часів у їх селі, як вкрав один чоловік сусідові ворчик від воза, то цілу неділю стояв з тим ворчиком під церквою. Отож була важка покута, але зате не було в селі того злодійства, що нині, не було того убивства, що нині. Люди шанували Божий закон, і самі себе шанували, і було добре між людьми. Нині Церква милосердиться над людською неміччю, і важких покут не накладає. Але ти, чоловіче, сам на себе наложи покуту. Таку, яку можеш виповнити, і таку, як твоє сумління тобі наказує. І якщо ти ту покуту виконаєш, тоді вдруге так скоро не вернеш до свого гріха.

Крім цього по сповіди треба і з людьми поєднатися і людям надолужити. Це замало висповідатися, але треба зло направити, кривду повернути. Позичив що, віддай тепер. Вкрав що, поверни назад, підкинь. Не можеш всього нараз, то частинами, не маєш звідки віддати, то відроби. Не здужаєш уже відробити, то своїх дітей в тестаменті зобов'язи, щоби вони за тебе віддали. Бо на другому світі уже буде запізно. Тай чужим майном і тут ніхто не доробиться. Тепер чи в четвер це майно розлетиться, шезне, як дим. Бо чужа кривда о пімсту до неба взиває. Ти кажеш, що нині чоловік, як не вкрав, то нічого не має. Це неправда! Те, що ти з одної сторони вкрадеш, то з другої сторони десять разів стільки втратиш. Дивися, яке нині злодійство по деяких селах, а чи дуже доробляються? Колись були богачі, а нині усі сходять на жебрачу торбу. Ти вкрадеш сусідові сніп вівса, а твої діти з твоєї комори винесуть тобі кілька кірців чистого зерна. О, такий домашній злодій дуже страшний! Бо перед чужим злодієм поставиш варту, а перед домашнім злодієм таки не остережешся. А ви, діти, пам'ятайте, що красти у родичів це такий самий гріх, що вкрасти в чужого. Може навіть гірший, бо ще допроваджуєте родичів до гріху, якщо вони чіпаються когось невинного.

Дальше, мої Дорогі, якщо ви з кимсь у гніві, то зараз по сповіди перепросіться. Бо що тобі pomoже сповідь, як дальше будеш жити у гніві? Де гнів у серцю, там не може Христос увійти, тож погодіться, перепросіться. Не кажіть:

„то він винен, нехай мене перепросить“, або „я старший, а він молодший від мене“. Бо сповідаючися, ти Христа перепрошуєш. А хто старший: ти, чи Христос? Отож прощай людям провини, щоб тобі Христос простив.

А може ти когось обмовив, очорнив, то тепер по сповіді відклич це. Скажи, що те, що ти сказав, це неправда, що це ти з глупоти сказав, або без застанови. Коли ти раз повернеш ту кривду, що заподіяв своєму ближньому на чести, тоді так скоро не будеш ляпати своїм язиком всяких дурниць. Коли ти досі жив з якоюсь жінчиною на віру, то тепер втікай від неї геть, або вічайся з нею, і жий по закону, щоб не ширив згіршення між людьми. Коли ти виговорював на Церкву, на свою віру, а може ширив сектантські баламуцтва, то тепер словом і ділом переконай людей, що ти був у блуді, нехай той блуд між другими не шириться. Подібно теж і всяке інше зло мусиш тепер направи.

Отак поєднавшись з Богом і людьми, тепер на зазив священника: „Ся страхом Божим, со вірою і любовію приступіте“ ви на правду зі спокоем совісти і чистим серцем будете могли приступити до трапези любови і прийняти до свого серця самого Христа Бога. Бо ви тепер чисті, ви тепер святі, а зо святыми сам Бог перебуває. І прийде Христос під видами хліба і вина у св. Причастю до вашого серця, і замешкає у вас, і буде з вами, і буде перебувати Христос у вас, а ви в Христі.

На теж Христос установив Найсв. Евхаристію. Прийшов час, коли Христос мусів землю опустити. І той час був для апостолів дуже прикрий. Впоследнє зібрав Ісус апостолів до одної кімнати, впоследнє їв з ними Тайну Вечерю, і впоследнє говорив до них прашальні слова. Нема кращого місця у св. Євангелію від того, де саме описується хвилю прощання Ісуса з апостолами. Христос хотів бути з людьми все, але Отець небесний кликав свого Сина Єдинородного до Себе по славу, яку мав у Нього, заки світ півстав.

Самі апостоли уже прочували, що має статися щось особливе, надзвичайне, тому всі були у великому напруженні і смуткові. І жалко стало Христові учеників Його і людей. І серце у Христа двоїлося: з одної сторони безмежна любов забирала Його до Вітця небесного, а з другої сторони, маючи людське серце, не хотів розставатись з осиротілими людьми. І знаходить Ісус спосіб на це. Встав посеред апостолів, і каже: „Не сумуйте, дітоньки! Я не покину вас сиротами! Ще не довго і світ вже мене не побачить. Та ви будете мене бачити, бо я живу і ви будете жити!“ Потім бере хліб у руки, благословить, і каже: „Оце є Тіло моє“... Бере чашу в руки, благословить, і каже: „Оце є

Кров моя Нового Завіту"... В той спосіб Христос і до Вітця небесного відійшов, і між нами лишився під видами хліба і вина у Найсв. Евхаристії. Лишилось між нами Тіло Христове і Кров Христова, себто цілий правдивий Христос. Не як образ, не як фігура, але цілий правдивий Христос; ті очі, що з таким милосердям гляділи на найбільшого грішника, ті самі уста, з яких пили солодкі слова потіхи, розради, молитви і Божої науки; ті самі руки, що хліб подавали голодним, що рани гоїли, що очі сліпим отворяли; ті самі ноги, що калічилися по всіх земських дорогах і стежках, і найбільшої хатини не минали; те саме серце, що так хотіло кожного обняти, приголубити до себе і пригорнути до себе, як квочка пригортає крилами свої писклята. Лишився, лишився добрий Ісус, і по нинішній день є Він між нами.

Та нема більшого доказу любови, як душу положити за друзів своїх. Ішло про те, щоб умерти за людей. Але Христос хотів умерти не тільки за тих людей, що тоді жили, і перед Ним, але Христос хотів умерти за кожную душу, що буде жити аж по кінець світа. І на це Христос знаходить спосіб. Перемінивши хліб у своє Найсв Тіло, а вино у свою Найсв. Кров, каже до апостолів: „Це робіть на мою пам'ятку“. В той спосіб Христос наче висвячує своїх апостолів на перших священників, і дає їм і їх наслідникам власть робити те саме, що Він зробив на Тайній Вечері. Дав їм власть відправляти Службу Божу. А на кожній Службі Божій Христос поновно, хоч у безкровний спосіб, вмирає, і приносить себе в жертву за людей. І за вас, мої Дорогі, Христос на службі Божій жертвується, і буде жертвуватись за усіх людей аж по кінець світа. Нині Христова Церква терпить дуже страшні переслідування. В Мексику, большевії, Еспанії палять церкви, мордують священників, руки втинають, але Служба Божа даліше відправляється. Не можна у церкві, то в пивниці, на полі, в лісі, навіть у тюрмі, нема чаші, то в шклянці, а всежтаки все і всюди Служба Божа правиться, і Христос у Найсв. Евхаристії приносить себе в жертву за людей.

Але любов ще має третій закон. Любов хоче вязатися з любленою особою, приставати і лучитися якнайтісніше. І тут знову заходить трудність, як злучитися Христові з його людьми. Бо злука людей з Христом це вже небо, але як може бути небо на землі? Та Христос у безмежній любови і на те знаходить спосіб. Подаючи апостолам Найсвятішу Евхаристію, каже: „Прийміть і їдьте, це є Тіло мое“... „Пийте з тої чаші усі, це є Кров моя“... В той спосіб Христос, подаючи людям своє Тіло, як корм, а свою Кров, як напитек, так тісно у св. Причастю лучиться з людьми, що вже тіснішої злуки годі собі й подумати. У св.

Причастю ми лучимося з Христом так тісно і нероздільно, як галузка з деревиною, як промінь зо світлом, як ручай з джерелом. Щасливі були пастирі, що оглядали Ісуса у Вифлеємі, щасливі були три царі зо сходу, що дарунки Йому складали, щасливий був праведний Симеон, що тримав на руках маленького Ісуса, жертвуючи Його Богові у Єрусалимському храмі, та як більше ми щасливі, що можемо Ісуса не тільки оглядати, на руки брати, але до уст прийняти і в нашому серцю привітати. О, це велика жертва любови, жертва упокорення Христа. Але Христос і того підіймається, бо хоче жити з нами, лучиться з нами, і буде Христос між нами аж до послідньої Служби Божої, аж до послідньої частиці, аж доки ангел затрубить на Божий Суд.

Але сумний був Христос на Тайній Вечері. Бо Він бачив наперед, що людський розум буде відкидати ті правди вічні, що людське серце погордить Його Тайною Любови. Христос бачив наперед, як потворяться різні еретики, ложновірці і сектанти, які будуть галосити цілком противну науку, і будуть кепкувати собі з Його св. Тайн. Христос бачив наперед, як він у Найсв. Евхаристії буде день і ніч замкнений в кивоті наче вязень, і ніхто навіть не навідається до Нього до церкви. На буднім дні лиш ранком часами загляне сюди декілька осіб. А в неділю теж не всі прийдуть Його відвідати. Христос бачив наперед, як тоді, коли Він на Службі Божій буде приносити себе в жертву за людські душі, а люди ліниві будуть по хатах сидіти. В часі Його безкровної жертви на Службі Божій будуть люди по домах счиняти сварки, бійки, проклони. Молодь буде у тому часі уряджувати танці, співи, забави, розривки, спорти, або бездільно будуть волочитися вулицями. А старші в тому часі будуть висиджувати по склепах, шинках, або цілу неділю будуть лиш в карти грати. А навіть і ті, що ніби прийдуть до церкви, про все будуть роздумувати грішними думками, тільки не про Нього, утаеного в кивоті на престолі. Христос бачив, що хоч Служба Божа буде все і всюди відправлятися, та не всі будуть мати з неї хосен. Христос бачив, як це ліниве і тверде людське серце не дасться заволодіти Його безмежною любовю. Христос бачив наперед, що знайдеться і такий злочинник, який в ночі вдереться до церкви, і викине на землю Його Найсв. Дари, щоби зрабувати позолочену чашу. Христос бачив наперед, як тяжко буде чоловікові приборатися, щоби хоч раз на рік приступити до св. Причастя. А навіть і ті, що будуть приступати, то серце їх буде якесь зимне, холодне, байдужне. І бачив Христос, як не одні уста будуть приймати Його у св. Причастю по святотрадськи і Він буде мусіти входити до того людського серця, як до вонючого гробу.

Ой, бачив це все Христос, бачив! Але й бачив Він, що

більше буде таких людей, які на правду зі страхом, вірою і любов'ю будуть приймати Його. І ви, мої Дорогі, що вже очистили свої душі у св. сповіді, напевно приймете Христа з чистим серцем і любов'ю. Тому перед св. Причастям збудуйте у своєму серцю страх Господень і віру сильну і горячу любов.

Мої Дорогі! Якби я до кетрогось сказав: „Слухай, чоловіче! Я там нині прийду до твоєї хати відвідати тебе!“ Правда, що ви трохи заклопотались би? Подумалиб собі: „Ай, та я трохи неприготований. Там на подвірю у мене нема ладу, там у хаті не підпрятано, може там не замечено, може там не підбілено, може позакидано всячиною, і якось мені було би ніяково.“ Але якби я вам сказав, що до вашої хати нині єпископ приїде? Ой, напевно вам аж горячка вдарилаб до голови. Ви не зналиб, до чого братися наперед, і що робити з собою. З великої цікавості і остраху й радости ви мало не вискочилиб з себе. Мої Дорогі! А в св. Причастю сам Христос Бог до вас приходить. І то не лиш до вашої хати, але аж до вашого серця. О, подумай, чоловіче. Сам Бог до тебе приходить! Не застрашиться твоє серце?

А коли буде у вас страх Господень, тоді збудить у своєму серцю велику віру. Натеж і відмовляємо перед св. Причастям „Вірую Господи і ісповідую“... У тій молитві містяться дуже важні слова, лиш подумайте над ними. Але є там і такі слова: „Ні лобзанія Тебі дам яко Юда“.. Це значить: „Ісусе, я тебе не буду так цілувати, як Юда!“ Бо знаєте, що як Юда провів жидівських посіпак до Оливного городу, щоб видати Христа на муки, приступив до Христа, і поцілував Його в лице. Але який це страшний був поцілунок!

Є дуже гарний звичай по наших церквах, де люди перед св. Причастям прощаються з собою у церкві. Сини, доньки підходять до своїх родичів і цілують їх у руки. Сусіди підходять до сусідів, знайомі до знайомих, подають собі руки і цілуються, кажучи: „Простіть мені раз, і другий, і третій!“ Це дуже зворушлива хвилина. Так і видно, як люди перейнялись християнською любов'ю і ширим серцем єднаються разом. Але є теж по наших церквах звичай, що люди перед св. Причастям одні одним передають хрест, і цілують його. А той хрест наче говорить до людей: „Уважай, чоловіче! Як ти мене цілуєш? Чи гідно? Як ти приступаєш до св. Причастя? Чи гідно? Ой, уважай, чоловіче, щоб ти не приступав до св. Причастя по святотрадськи! Бо тоді, як той Юда, завдаєш Христові дуже великий біль. Боліло Христа, як жиди з Нього насміхалися, і штуркали Його, і били, і катували, але, здається, найбільше болів Христа поцілунок Юди. І зараз таки Христос сказав: „Ой, Юдо, Юдо! Нащо ти поцілунок зраджуєш Сина Божого?“

Тому, мої Дорогі, з правдивою вірою і любов'ю приступайте до св. Причастя. А коли приймете Христа до свого серця, не втікайте зараз з церкви. Клякніть у куточку і руками притисніть солодкого Ісуса у ваших грудях і моліть Його, щоб ніколи від вас не відходив, щоб Христос все перебував у вас, а ви в Христі. Просіть Його о поміч на всі ваші бажання і потреби, а милосердний Ісус усе вам дасть. Він жеж тепер так близько вас, Він жеж з вами, Він у ваших грудях і серцю.

І на другий день приступіть до св. Причастя, і на третій день, і так ціле життя будьте з Христом, а Христос з вами. Користайте теж з кожної Служби Божої на якій Христос приносить себе в жертву за ваші гріхи. Не кажіть „Господу Богу можна і вдома помолитися“, бо Служба Божа це не молитва, а жертва. Усе прибігайте до тої церкви, бо в ній сам Христос перебуває на престолі в кивоті. Він лишається тут день і ніч, щоби бути між вами. Він кличе до вас: Прийдіть до мене всі! Прийдіть до мене, діточки, що не маєте батька, матери, які вас пригорнули до себе! Прийди до мене, жінко, що не чула від чоловіка доброго слова, ні поради, лише проклін, бійку і зневагу! Прийди до мене, чоловіче, що не маєш вірної дружини, порадиці в хаті! Прийдіть до мене, опущені вдовиці, що в смутку і горю провели молодість свою! Прийдіть до мене, бідні, покривджені, погорджені, забуті, зажурені, засумовані, схоровані, нещасні! Прийдіть, діточки, до мене! Я вас потішу! Я вам поможу! Я зітру ваші сльози! Я вас пригорну! Я успокою вам білы!...

Оде нині, мої Дорогі, я вже кінчу мої реколекційні науки до вас. Чи багато я вам своїм словом поміг, не знаю, бо я теж немічний чоловік. Але ви йдіть до доброго Ісуса, а Він вам допоможе.

О, ласкавий Ісусе, прийми цих вірних своїх дітей під свій покров. Пригорни їх до свого Пресолодкого Серця. Вони вже покалися, вони вже поправилися, вони люблять Тебе. Подай їм свою ласкаву руку і поміч. Просвіти їх розум і сили подай, щоб усе ходили дорогами Твоїх законів. Дай їм кращої долі на землі. А коли будуть покидати цю землю, воскреси їх до вічного щастя, щоб були вони там, де Ти. — Амінь.

Кінець

Не марнуйте талантів

(Проповідь на початок шкільного року)

Дорогенькі діточки! Аж церква нині зраділа, що ви знову тут усі разом зійшлися на молитву. Бачу, усі ви здорові, веселі, відсвіжені; відразу по личках пізнати, що гарно вакації вам удалися. Тай бачу, що ви привели з собою ще й нових, свіжих дічоток, тих найменших. Їх я бачив у нашому дитячому садку, а тепер уже будуть ходити до І класи. О, Ісус і ними радіє, що й вони разом з вами поприходили до Нього. Бо нині вже зачався новий шк. рік. Досить вже ви набігалися, набавилися, а тепер треба трошки й до науки братися. Треба вчитися, працювати, щоб колись не бідувати.

Та вчитися у школі це не так легко. Я знаю, що не один хлопець волів би дома корови пасти, дрова двигати, і найтяжчу роботу робити, щоби лиш книжки не читати. Але, дорогенькі діточки, хоч трудно вчитися, то таки треба вчитися. Як пташкам потрібні крильця, щоби літати, а рибкам плавці, щоби плавати, так кожній дитині треба вміти читати і вчитися. І не бійтеся, що вчитися трудно. Вам Господь допоможе. Св. Дух розуму подасть, мудрістю просвітить, і наука піде вам легенько. Нате ми нині, на самому початку шк. року зійшлися до церкви, щоби просити Господа помочі в науці. І в цьому наміренні відправилася Служба Божа о призвання помочі Св. Духа в самій науці.

Дорогенькі діточки! Ви вже може чули про царя Соломона. Раз він приніс Богові жертву й молився щиро. Вночі явився йому Господь у сні, і сказав: „Соломоне! Проси мене, чого хочеш, а дам тобі!“ Ой, як втішився Соломон, вчувши такі слова. Я думаю, що і ви, діточки, дуже втішилисяб, якби так Господь і до вас сказав: „Проси мене, дитино, що тільки хочеш, а все тобі дам!“ І я дуже цікавий знати, про що саме ви просилиб? Так собі міркую, що може одно просилоб якоїсь дорогої забавки, може великого мяча, може лука стріляти, друге може просилоб цукорків багато, шоколяди в позолотці, третє може просилоб гарної суконочки, убраннячка нового, ще інше може просилоб хати, палати, може самоходу, а може грошей мішок, а може здоровля, може крил літати, а може щоби не вмирати? Це все гарні речі. Але знаєте, про що Соломон Господа просив? Він сказав: „Ти знаєш, Господи, що я ще дуже молоденький цар. А я маю рядити народом, державою. Як я це зроблю? Тож дай мені, Господи, мудрости багато, розуму, щоби добре управляв народом, і щоби я розумів, що є добре, а що зле. І це дуже подобалося Богові. І дав йому Господь мудрість, а до того ще й багатство і славу.

Так і ви, діточки, нині Господа благайте, щоб подав вам цього дару мудрости в науці. А як будете мудрі, будете й багаті. А Господь наш добрий батько. Він усім помагає, усім роздає свої дари, лиш не всі користають з них, як треба. Є й такі діти, що ті Божі дари марнують.

Ось послухайте, діти, Христової притчі про таланти: Був собі один багатий чоловік, пан. Раз прикликав він до себе своїх трьох слуг, і каже до них: Слухайте мої слуги! Я їду в далекий край, а ви будете орудувати моїм майном. Я вам його лишаю. Тобі даю 5 талантів, бо ти перший, а тобі даю 2 таланти, бо ти трохи молодший, а тобі даю 1 талант. Ти найменший, найслабший, то хоч заопікуешся цим одним талантом. Тож, бувайте здорові, мої слуги, доглядайте майна, працюйте, добре орудуйте цими талантами, а як я поверну, зложите мені рахунок.

І попрощався пан з своїми слугами, та відїхав. Лишилися слуги самі, позабирали свої таланти, тай орудували ними, як уміли і хотіли. А треба вам знати, що таланти, це були дуже великі гроші. Один талант вартував 3 до 5 тисяч злотих. Це було велике майно.

Минув довгенький час, аж одної днини вертає пан. Прикликав своїх слуг до себе, і питає: Якжеж ви господарювали моїм майном? Ану розкажуть, що придбали. І приступив той, що взяв п'ять талантів, приніс ще других п'ять талантів, і каже: Пане, Ти мені дав п'ять талантів. Але я ними так орудував, що заробив ще других п'ять. Тепер уже є разом десять. Ось віддаю тобі. Втішився пан дуже, перелічив гроші, і каже: О, ти добрий мій слуга і вірний. Хвалю тебе за те. Я тебе поставлю над многими другими, і ти будеш моїм завідателем. Увійди в радість свого пана.

Потім приступив той, що взяв два таланти, і каже: Пане, Ти передав мені два таланти. Я ними трохи торгував, то позичав, і так ними орудував, що заробив ще других два таланти. Тепер є разом чотири. Ось віддаю тобі те, що придбав. Похвалив і його пан і каже: Добре, добре, мій вірний слуго. Я теж тебе над многим поставлю. Увійди в радість свого пана.

Накінець приступив і той, що взяв один талант, і каже: „Пане, я знав, що ти строгий чоловік, жнеш, де не посіяв, і збираєш, де не розсилав; я боявся, щоб той талант де не пропав, тай пішов на город і закопав його у землю. А тепер я його викопав з землі, і віддаю тобі назад, що твоє. А пан розгнівався, і каже: „Лукавий слуго і лінивий! Щож ти зробив? Та хто гроші закопує у землю? А якби ти був забув, в котрому місці закопав? А якби був влодій підглянув, і в ночі вкрав? Та було дати, хоч до каси переховати, то був би процент наріс. Як ти знав, що я строгий чоловік, і не хотів сам орудувати цим талантом, то було другим

його дати; ремісникам, чи торговцям, а вони булиб щось заробили, і я взяв би своє з прибутком. Нашо ж ти змарнував той талант? Не багато мав, зі всіх найменше, і те протратив. Ти лінивий хлопча і недобрий! Гей слуги! Візьміть від нього цей талант і дайте тому, що має десять. А цього непотріба вкиньте у вязницю. Там буде плач і скрегіт зубів!

Отак, діточки, усе буває з лінивими. Уважайте, щоб між вами таких не було. Бо ви теж маєте таланти, і треба вам мудро ними орудувати. Бо талант означає не тільки гроші, але й інші дари, що їх люди від Господа Бога дістали. Ви нераз чули, як старші люди кажуть про когось: „О, він має талант до того...!“ Це значить, що хтось має якісь особливі здібности до чогось. Н. пр. є такий хлопець, що дуже гарно рисує. Махне олівцем сюди-туди, і вже нарисовав. Другий так не потрафить, як він. Значить, він має талант до рисунків. Інший хлопець чи дівчина має талант до співу. Такий голосок Господь їм дав, що ніхто так гарно не заспіває, як вони. Є такий, що має талант до різьби, до машинерії, є такий, що малеийкий, а вже вміє на скрипці грати. Є такі, що мають дуже велику пам'ять. Раз прочитає віршик, і вже вміє на пам'ять, а є такий, що сам і напише гарний віршик. Є такий, що гарно пише, читає, деклює, представляє, а є такий, що дуже любить рахувати, продавати, купувати, бо має талант до купецтва. А є такий, що має слабку пам'ять, зате тілом сильний, зручний, а є такий, що кривенький, горбатий, зате у нього ніжна душа, бистрий розум і цікавість. Різні таланти мають діти. Одні більше, другі менше, а кожному Господь дав якийсь дар. Це ваш маєток. Тож мудро ним орудуйте, щоб не закопали свого таланту до землі.

Дороженькі діточки! Як колись пан до своїх слуг, так і нині цей новий шк. рік до вас говорить: „Слухайте, мої діточки! Ось і ви маєте таланти! Мудро орудуйте ними! А я на друге літо до вас верну, і ви мені здастьте рахунок, що придбали. Ось ви молоденькі, здорові, неголодні, маєте розум, тож учіться. Ось на вас убраннячка нові, черевички, а в осени, як тато змолотить збіжжа, то і плащики вам купить, і чоботята й шапочки. Лиш учіться! Ось ви маєте вже й книжечки новенькі, і зшитки, торбинки на книжки, і перники, пера, олівці і радирки, каламарі, — все, що потрібне до науки. Тільки прикладайтеся до науки. Ось і в школі вашій, як привітно тепер. Там і стіни побілені, і підлоги помиті, і вікна, і лавки, все чистеньке, щоб лиш вигідно було вам учитися. Все для вас, лиш учіться!

Тож памятайте, діточки, бо при кінці шк. року треба буде зложити обрахунок. І тоді одні діточки будуть мати написане на свідоцтві „дуже добре“. Вони дістануть велику

похвалу. Бо вони, як той слуга вірний, маючи 5 талантів, придбали ще других п'ять. Другі діточки будуть мати написане на свідоцтві може „добре“, може „достаточно“. Може вони не мали великих талантів і таких здібностей, але вони теж працювали, вчилися, і таки щось придбали. І для них буде похвала, і їм буде втіха. Але що буде з тими діточками, які нічого не придбають? Що буде з тими, які будуть подібні до того недоброго слуги, що мав один талант, і той закопав? У їх свідоцтві при кінці шк. року буде написане „недостаточно“. А та лиха нота буде докоряти їм: Ти хлопча лінивий, ти дівчино лінива! Виж чому нічого не придбали? Що ви робили за цей цілий шк. рік? Нащо ви свій талант змарнували? Таж ви знали, що при кінці шк. року прийде обрахунок! Як ви самі не хотіли, чи не могли вчитися, то було з другими вчитися. Булиб вам трохи помогли. О, ви ліниві, стидайтесь!“ Ой, і буде смуток, буде плач. Пам'ятаєте, як то було перед вакаціями при роздачі свідоцтв?

О, дорогі діточки, вчіться! Працюйте, уважайте, думайте, читайте! Помагайте одні одним, щоб не було між вами ні одного, подібного до того лінивого слуги, що свій талант закопав. Беріться добре до науки, і то відразу, від початку. Не відкладайте на пізніше, щоб не було запізно. Всі змагайте до того, щоб ваші таланти цього року зросли, подвоїлись.

Оцю притчу про таланти сам Христос нам розказав. А Христові в першу чергу залежало на тому, щоби діти про свою душеньку думали, і для неї працювали. Пан, що роздавав слугам таланти, це сам Господь Бог. Слуги це всі люди. А таланти це ті дари, які маємо від Бога. Господь Бог дав нам силу, і здоров'я, і розум до науки, і здібність до праці, і маєток, хліб, воду, воздух, поле, сад, хату, коні, корови, і гроші, та інші дари, а все на те, щоб ми по мудрому ними орудували й уживали їх на Божу славу. А скільки дарів дав Господь для нашої душі! І сповідь і св. Причастя і Службу Божу і свою ласку і поміч на кожний день, у кожній потребі. Все, що маємо, маємо від Бога! І сказав Господь Бог до людей: Видите, люди, який маєток вам лишаю? Все, що лиш бачите на цьому світі, це ваше! Але мудро орудуйте цими талантами! Розробляйте їх, щоб подвоїлися. Бо пам'ятайте, що колись я вернуся до вас. Усі ви станете перед моїм лицем, і здасте рахунок, що ви придбали.

Тоді буде Страшний Суд, але не для всіх страшний. Бо прийдуть там такі діти, що як той перший і другий слуга поприносять по 5 і по два придбаних талантів. І там Господь, Пан неба і землі похвалить їх перед усіми людьми світа, і наставниками їх зробить в своєму царстві і нагороду велику дасть, щастя і радість вічну. Але що буде

з тими дітьми, що стануть перед Богом, як той лінивий слуга, що свій талант закопав, і нічого не придбав? Напевно скаже до них Господь: Ви лінові слуги! Нащо я вам стільки дарів і талантів дав? Нащо ви жили на землі? Що ви робили? Чому нічого не придбали? Чому не заробили ніяких скарбів для ваших душ? І Господь засудить їх на вічні муки.

Тож учіться, діточки, у цьому шк. році якнайкраще, якнайпильніше! Але теж ніколи не забувайте про свою душу! Зберігайте Божі заповіді; вистерігайтеся гріха і лихого товариства; ніколи не лінуйтеся клякнути до молитви, з Богом усе зачинайте науку, і кінчіть її; не лінуйтеся до церкви приходити, а в церкві побожно поводитися. Приступайте частіше до св. Тайн, на очищення ваших душ. Попросіть своїх родичів, щоб якнайскоріше купили вам катихизм до науки релігії та молитовну книжечку на молитви. Це найважливіші і найконечніші книжечки. Дорогі діти! Вчіться, працюйте і подвоюйте Божі таланти, щоб усі ви почули колись з уст Христа ті милі слова: „Добре, слуго добрий і вірний, в малім був ти вірний мені, над многим тебе поставлю; увійди в радість свого пана“. Амінь.

о. Василь Дубицький

ПРИНАГІДНЕ СЛОВО

на святі 50 літнього ювілею посвячення церкви, виголошене до земляків з нагоди їх спільного зїзду в Добрянх 8. II. 1936 р.

„Помыслихъ дни первыя, и лѣта вѣчная помянухъ, и поучахъся“.

Пс. 76, 6.

У Єрусалимі, у тому вічному, святому місті, куди линуть гадки і спєгади мільонів християн, а також кожної вдумливої людини культурного світу, бо для кожної з них залишилося там щось таке цінне і живе, що аж зворушує її душу, щось, що вона любить і з чим вона бажалаб жити, у тому місті є славний „мур плачу“, частина колишнього Соломонового храму. Туди зїзджаються жиди з цілого світу, деякі, щоб хоч раз у житті помолитися на тій землі, інші на схилі віку, щоб там залишитися і вмерти.

Під той мур, день у день, приходять сотки й тисячі жидів; вони моляться і плачуть, щасливі, що можуть уцілувати ту дорогу для себе пам'ятку, можуть бодай на хвилину

притулити до мертвого холодного мармуру своє лице і охолодити своє чоло, що горить жаром спогадів про минуле. За місце при тих руїнах приходить нерозуміння між жидами й арабами до гострих суперечок, а навіть до убивств.

„Мур плачу“ — це мертві кам'яні руїни, але вони зберегли й зачарували в собі живу історію і долю жидівського народу. Тимто і притягають вони до себе їх нащадків, тепер розсіяних між чужинцями по цілому світі. Невмирущою живою традицією давно минулого вони їх зводять в одно між собою так сильно, що жида не гинуть, не тонуть в чужому морі. Їх Бог призначив на те, щоб вони жили розсіяні по цілому світі і були свідками Його правди і об'явлення. І вони такими є, байдуже, чи з волі, чи по неволі, а при тому держать їх мертві руїни їх храму.

Їх переслідують, гонять з одного краю до другого, їх розділюють і розкидають вроздріб, а вони, мов ті хробаки, що їх розтинають на кусні, знову відновлюються й не гинуть. Вони на протязі віків, живучи в різних країнах, між ріжними народами, на півночі і на півдні, все розгубили і втратили — і свою мову і власні питомі звичаї і стрій і спосіб життя; одного лише не втратили, а саме того, що вони були і є жидами. Вони все і всюди живі і сильні, бо їх держить в єдності чар руїн їх святині і їх вікова релігійна традиція; а це дає їм спільний життєвий ідеал.

Така сама є ціль нашого сьогоднішнього зїзду на спільне свято у тому місці, де ми народилися.

Це свято лучить нас усіх, синів одного закутка рідної землі в одно, і тих, що залишилися тут на місці, і тих, що розсіяні живуть по далеких сторонах на чужині; і освічених, що вийшли з того самого пня, і простий нарід, що залишився на своїй рідній землі; і старих і молодих. Це свято лучить нас з нашою живучою і помершою ріднею: з нашими батьками, дідами й прадідами, нашими приятелями і добродіями. А вкінці — і це найважливіше — воно повертає нам і укріплює наш утрачений, або під чужим впливом заниділий релігійно-духовий і національний ідеал та характер.

Куди ми не звернемося, де ми не підемо, на що не глянемо, все — і живе і мертве і природа і люди, пригадують нам роки нашого дитинства, вітають нас і тішаться з нами. Таким чином ми віднаходимо нашу молодість і все, що ми в тім часі любили і чим одушевлялися, здається нам подекуди кращим і сильнішим за те, що було колись.

Учора ми були на цвинтарі, ми там молилися і в молитві єдналися з нашими дорогими предками. Ми віддали їм пошану і подяку за їх любов. Ми доказали їм, що їх пам'ять для нас дорога і буде тривати ціле наше життя.

Сьогодні ми зібралися у цьому св. храмі. Тут мов

у єрусалимським „мурі плачу“ зберігся найсильніше дух наших батьків і прадідів. Тут скарбниця, де переховуються їх найкращі почування для нас, їх радість і смуток, їх гарячі молитви за наше майбутнє, що наче дорогоцінні перлини вилляті з глибини їхніх душ, застигли і зціпеніли в мурах тієї святині, щоб у хвилині, коли ми наблизимося до них спогадом нашої душі, вони знову віджили у нашому серці, нас пройняли і піднесли наші душі із земної долини плачу і болю, бруду і фальшу у сферу небесного зводу.

Треба лише на хвилину замкнути свої очі і вдуматися, а з певністю у нашій сильно розбудженій уяві на цім св. місці, під впливом мертвих, що правда, але для нас живих і чарівних мурів і цілої церковної обставинові зявиться неначе „фата моргана“, живий їх образ.

Ось тут таки, під оцею стіною, на ліво, маю вражіння, що ще й сьогодні бачу живу, струнку, високу постать жінки, із смаглим, від спеки спаленим лицем, з темними очима, що завжди сумні, неначе заплакані — постать непорушну, вдивлену у вівтар, заслухану в молитву та спів священика. Бачу жінку, що на скрижалях мого серця на віки вирила нестертий свій образ і подобу.

Такий самий незабутній образ у моїй душі і по ту сторону церкви, між чоловіками. Похилена, сухорлява, майже нічим незамітна людина, лице її затратило вже свою свіжість, мов осінній лист пожовкле, зморщинами вкрите, очі змучені, без блиску і сили — свідчать про велику журу і працю в житті. Лише насуپлені брови і буйний волос, на голові, мов попелом присипаний, вирізняє її зпоміж інших.

При вівтарі, в уяві бачу колишнього пароха о. Михаїла Авдиківського, ніколи мною незабутого, основника цього храму, людину, що зрушила душі панських підданців, викорінила пиянство, ввела карність в парохії, мала великий авторитет і пошану у своїх і чужих.

При його допомозі і за його порадою перші з нас пішли до Стрия у школу і започаткували нову, світлу добу у житті нашого села, що сьогодні святкує свій піввіковий ювілей, при участі 7 нашиходносельчан-священиків, з високим Достойником нашої церкви о. Мітратом Базюком, ще з більшим числом світських освічених людей, що на різних постах працюють на користь свого народу. Бачу також і гідного наслідника першого просвітителя, о. Романа Шепаровича, чоловіка великого серця і опікуна молоді, який продовжав і поширив розпочату своїм попередником діяльність.

Мов у сні і на яві, прокидається і живе в наших душах те, що колись було, і те, що нам спільне і своє особисте, воно нас кріпить і радує.

Але найважливіше з усього те, що ми тут відновляємо і скріплюємо наше релігійне життя. Через духове єднання

015K

ПРОВЕРЕНО
С/Ф. 1988

з нашими предками ми беремо від них те, що було для них найдорожче і найсвятіше.

Сьогодні наші земляки разом з нами святкують 50-літній ювілей посвячення цього храму і щорічний храмовий празник св. великомуч. Димитрія.

Мучеництво, — це незбитий доказ Христового Божества і божественности Його науки. Христова правда спирається не на видумці філософів, не на переказі або мітах чутливого, а малокритичного простолюддя, але на дійсних фактах безпосереднього Божого явлення. А ті факти потверджуються свідками, якими є Христові мученики.

Ними були не лише люди прості, але й високоучені, мудрі і філософи; не лише чоловіки, але й жінки; старі і діти, багаті і бідні. Праведні і найбільші грішники, які навертали ся.

Вони складали свідокство без надії на якенебудь добро земське, або нагороду. Навпаки в тій певності, що за те чекає їх найтяжча кара: глум і безчестя, утрата занижаних урядів, маєтку і свободи, розлука з ріднею, з власними батьками і дітьми, з жінкою і своїми приятелям.

А по тому всьому чекали їх невимовні муки.

І тому не дивниця, що наші батьки і матері і наші предки були такими побожними й боговірними християнами. Бо вони виховали ся в атмосфері цього мучеництва, бо їх патроном і опікуном церкви був св. великомуч. Димитрій.

Для них віра Христова була щось більше, ніж форма або основа їхнього світогляду. Їх віра це їх душа і серце!

Наш Храм Божий, здається, річ мертва, та воно так не є. У цьому храмі залишили нам наші предки частину себе самих, зцілену і переховану на цім святім місці для нашого добра. Нам треба лише живої і чутливої душі, якаб відчула їх присутність і злучилася з ними.

Ми молимо ся до святих в небі, бо віримо, що вони нас чують і нам помагають. Чомуж не маємо вірити, що і душі наших покійників беруть сьогодні участь у нашому святі, приєднують ся до нас духово, зворушують наші серця, освітлюють і опромінюють нам наше життя, скріплюють у нас нашу прадідну віру, ту найвищу духову цінність, що ми її колись одержали від наших матерей, з кормом їхніх грудей, і той національно-культурний характер, який вона в нас вирізьбила.

А такого скріплення у вірі нам тепер доконче потрібно. Часи Неронів вернули ся. Криваве марево мучеництва забирає знову щораз більше жертв. Тому й ми на все мусимо бути готові і кріпити себе животворним спомином нашої рідної минувшини і традиції.

Думаю, що ніхто з нас не пожалує ні труду, ні коштів, получених із сьогоднішнім нашим святом. Бо те, що ми тут зискали на наше майбутнє життя, не дасть ся з нічим прирівнати, бо воно носить на собі ознаку вічності. Амінь.

о. Омелян Квіт

Кладіть тривкий фундамент

(Проповідь з нагоди посвячення народнього дому)

Кожний, що слухає моїх слів, і чинить їх, уподобиться мудрому мужеві, що збудував свій дім на скалі (Мат. 7, 24).

Мої Дорогі! Нині у нас велике торжество, що мусить сколихнути почуваннями серце і душу кожного свідомого громадянина нашої парохії. Ми нині завершили будову народнього дому, а Церква Христова посвятила його на славу Богові й українському народові. Бо будували цей дім не лиш для себе, але й для своїх синів і доньок, для своїх внуків і правнуків і для грядучих поколінь української нації. Честь вам, громадяни, за ваш почин і труд для великої, народньої справи.

Невеличкий цей дім. Скромненький, простенький, але ваша праця була велика і завзяття було геройське. Бо від нікого помочі не було, ніхто не сипав княжих дарів. Будували ви його самі, своїми мозолистими руками і потом чола. Може останнє від уст собі відіймали, вкладаючи свою дрібну цеголку у цю будову для загального добра. Як ластівки ліпили ви це культурно-освітнє гніздечко, бо лежала вам на серці доля ваших дітей і дальших поколінь. І Господь поблагословив вам і поблагословить їм. Тепер уже, якщо цей дім буде для них замалий, чи тісний, вони ліктями розіпхнуть його на боки. Якщо зрозуміють завдання цього дому і будуть усі до одного гуртуватися у ньому, на цьому місці стане колись велика палата. Бо спільна воля і завзяття з божим благословенням доконують чудес.

Але, Мої Дорогі, питаю я вас: Хто вам наказував будувати цей дім? Хто вас силував і наганяв до праці? Хто на вас накладав і стягав цей податок коштів цього дому? Відповідь на це одна: Освіта! У вас загорілося бажання науки, просвіти, знання і організованого життя. Бо без науки й освіти уже нині не можна жити. Це колись міг селянин сказати: „Ей, що там, мене й так з хлопа не скинуть!“ Але

нині ми діждалися часу, що вже і з хлопа можна скинути. Бо по чім тебе, брате, пізнати, що ти господар? Пізнати тебе може по вусах, може по мозолях на твердих руках, але щось інше говорить твоя курна хата, твоя маленька грядка землі, твоє нужденне життя. Скрізь відчувається голод землі. Люди сходять просто на жебрачу торбу. Нині багато річей нам уже не можна, а хто знає, може колись і заце повітря, що ним дихаємо, треба буде змагатись. Нині є штука жити! Нині треба вміти жити, якщо гинути не хочеш!

Спитаю вас: Що буде міститися у цьому домі? Кожний свідомий громадянин відповість: „Тут буде школа! Громадянська школа! Школа життя!“ А менше свідомий громадянин може здивуватись: „Яка школа? Таж ми вже маємо в селі школу!“ Отож зрозумій, громадяніне, що великі, учені люди ціле життя, до старости, до смерти вчать. Кожний інтелігент, священник, лікар, адвокат, чи інший, майже половину свого життя, день у день, пересидів у шкільній лавці над книжками, заки дійшов до свого становища. Ба навіть ремісник, господар, чи господиня — коли вони починають самостійно працювати, як не у 20, 30 році життя? Бо вже так Господь Бог дав, що всяка звірина чи пташня по кількох днях дають собі раду у житті. Це знання, потрібне до їхнього життя, міститься уже в їх природі, в інстинкті. Натомість чоловік, що є паном над звіриною і пташнею, мусить майже половину свого віку вчитися, питати других, радитися старших, мудріших. Інакше сам не дасть собі ради у життю.

Якуж школу перейшов наш селянин? Від маленької дитини він нас корову. Опісля два, три роки ходив до школи в селі, а потім знову довгенько пас корову, або фірманив, аж вкінці оженився, і став самостійним господарем. Але який це господар? Яка його свідомість? Яка його господарка? Мої дорогі! Це правда, що ви маєте школу в селі. Але та школа дає вам лиш ключик до дальшої науки, яка вам потрібна у життю. Школа відчиняє вам лиш маленьку фірточку до тої свідомости і знання, що їх мусите самі набувати. Школа учить вас лиш читати, писати, а ти, чоловіче, давай собі сам раду у життю. Іди за світлом науки, пізнавай правду, і шукай те, що тобі найконечніше. Вмієш читати — тепер вчися сам! Школа дає тобі початки, а ти решту сам доробляй! Натеч ви і цей дім поставили.

А ще питаю вас:

Хто буде вас учити у цьому домі? Відповідь знову одна: Сам себе! Добра книжка і газета будуть вашими вчителями. Друковане слово навчить вас пізнавати релігійні правди, воно відкриє перед вами політичну сторінку, воно навчить вас господарювати, воно навчить вас пізнавати краще життя, і як до нього змагати. Це друковане слово буде для

вас порадою у кожній потребі, буде поміччю у кожному час, ба навіть потіхою у сумній хвилині, воно скріпить і підбадьорить вашого духа до праці, до змагань. Можливо, що від часу до часу будуть приїздити до вас культурно-освітні працівники, відпоручники різних установ, які будуть вам вголошувати різні відчити й реферати, будуть подавати всякі поради і вказівки, але друковане слово буде промовляти до вас навіть кожної днини, якщо тільки візьмете його до рук, полюбите його, і воно стане життєвою потребою вашої душі. Лиш сходіться всі до цієї домівки, думайте, читайте, радьте спільно і подайте собі руки до спільних змагань.

На жаль, у деяких місцевостях буває інакше. Буває, стоїть серед села великий народний дім, високий, широкий, і салі там і кімнати вигідні, тисячі людей там помістились би, але щож, як до того дому ніхто не загляне! Цілими днями він світить пусткою. Бо старші воліють дрімати по хатах, а молодь на безділлі тиняється вулицями. І для кого батьки, діди будували той дім?

Але буває по деяких селах і містечках і таке, що люди сходяться до народних домів, але для інших цілей. Поприходять старші, понакурюють диму, заграють в доміно чи в карти, тай до ранку так сиділи би. Молодь знову сходиться на стрічу. Хлопці на жарті, дівчата на смішки, а вже музики і гульня так що неділеньки відходять. Колиж там ще й алькоголь розливають, тоді це радше коршма, ніж дім просвітянський. А на столі ні газети одної, а в бібліотечних шафах миші книжки читають, а в селі несвідомість, темнота. Ой, не на те там батьки, діди народний дім будували! Забавами і гульнею не добудело собі кращої долі!

Безперечно, що і розривка потрібна. Треба трохи відсвіжити свій ум, розпогодити духа. Ми це бачимо, що і в школі вибігають діти на подвіря, підскакують веселенькі, гуторять, співають, бігають лапанця, граються мячиком, але скінчилася перерва, задзвонив дзвінок, і діти знову всі у лавочках. Бо школа, не забава. Щож ви, родичі, сказали б на те, якби діти у школі замість читати книжки й писати, цілими днями лиш бігали, скакали і кидались мячем? Подібно теж і ця домівка призначена на науку і працю в першу чергу, а на культурну розривку лиш у відповідну пору.

Але, Мої Дорогі, найважливіше це те, щоб у цьому домі панував християнський дух. Сила і тривкість кожного дому залежить від його основи. Якщо дім поставлений на сильному і твердому фундаменті, то він буде стояти літами, перетриває віки. Але якщо дім не має сильного і тривкого фундаменту, то хочби він був і дуже великий і дуже гарний, не втримається довго на поверхні землі, і розсиплеться в руїну. Тож підложіть, Мої Дорогі, сильний і тривкий фундамент під оцей народний дім. А тим фундаментом є засади Хри-

стової віри у всіх проявах громадянського життя. Бо і там над Дніпром будували наші громадяни народні дома, але ці дома стали опісля для них грізною „стенкою“, під якою большевицька куля прошивала їх груди, мішала їх мозки з глиною і вапном.

Сказав жеж Христос-Спаситель: „Кожний, хто слухає моїх слів і чинить їх, уподобиться мудрому мужеві, що збудував свій дім на скалі. І пішов дощ, і прибули ріки, і повіяли вітри, і вдарили на той дім, і не упав, бо був на скалі оснований. А кожний, хто слухає моїх слів і не чинить їх, уподобиться нерозумному мужеві, що збудував свій дім на піску. І пішов дощ, і прибули ріки, і повіяли вітри, і ударили на той дім, і упав, і була велика його руїна“ (Мат. VII — 24, 27).

Так і ви, Мої Дорогі, збудували оце дім, і примістите у ньому різні установи. Тут будете нагадувати собі рідну історію, будете роздумувати над сучасним нашим положенням. Тут будете збогачувати своє знання, свою свідомість. Тут може міститися т-во „Сільського Господаря“, бо та установа найбільше вас обходить, бо вона має поліпшити вашу долю, має навчити вас, як по мудрому господарювати, як здобувати кусок хліба до життя. Тут будуть різні книжки, які будуть вам розказувати багато цікавих новинок з усіх ділянок практичного життя, але, Мої Дорогі, ніколи не забувайте і за ту книжку, що ось між вами лежить на застеленому столі між двома свічками. Не забувайте ніколи про Христове Євангеліє. Бо це божя наука. Це найважливіша книжка з усіх бібліотек цілого світу. Це Христові слова. Це фундамент кожного дому, кожної родини, цілого громадянського життя і суспільного ладу. І коли нарід на тому фундаменті зложить будову, він буде сильний, могучий, він перетриває усі життєві вітри і бурі, бо з ним буде найбільший переможець світа — Христос.

Тому у цей радісний день посвячення народнього дому, я вам бажаю в першу чергу сильної віри, але такої віри, що муре розбиває, гори переносить. Саме у нинішній час духового занепаду і матеріальної скрути ворог найбільше напирал на нашу віру, і хоче цю нашу віру осмішити, розбити, видерти з нашої душі. Тож будьте чуйні й обережні! Стійте у своїй вірі твердо і непохитно, як скала, як граніт. Не дайтеся ввести в блуд, не беріть до руки лихого газети і лихого книжки, не слухайте підшептів темних духів і ворожих агентів, дайте належну відправу кожному, хто пробував би вдиратися до вашої душі і захитувати вашу віру. А щоб ваша віра була сильна, активна і все жива, чиніть діла після віри. Бо віра без діл, мертва. Колиж буде у вас сильна віра, виповнена ділами після віри, ви переможете.

А друге, чого вам бажаю, це надія. Бо у нинішній

важкий час ми стільки переживаємо всяких невдач, стільки ударів з усіх сторін, і стільки кошмарних привидів на будуче, що зачинає людей і надія опускати. Приходить заломання духа, опадають руки, в заранні гасне всяка здорова думка і почин. Такий стан веде до безділля, до розпуки, а розпука провадить до сумного кінця. Але, Мої Дорогі, так не можна! Коли ти, чоловіче, маєш віру, то мусиш мати й надію. А коли ти надієшся чогось, то ти його хочеш. А коли в народі буде оте спільне хотіння, то той нарід вже не загине. Він не знеохотиться ніякими невдачами, він перетриває усі удари, він перейде свій свій тернистий шлях, бо він задивлений до ясного сонця перемоги, і переможе. Тож гоніть від себе геть зневіру і чорні думки. В гору серця, вперед чоло. Попереду вас Христос — Побідник! Не лякайтеся Голгофти, бо після неї йде воскресення у славі!

Трете, чого вам нині бажаю, це любов. Мої Дорогі! Що є причиною, що в селі є кілька культурно-освітніх установ, і ніяка праця не йде? Що є причиною, що по наших містах нема сильного проводу й організації праці? Що є причиною, що в цілому народі стільки розбіжності, партійності і розбиття? Відповідь на це одна: Бо нема любови! Тої правдивої любови, християнської! Бо любов, як каже ап. Павло, терпелива, милосердна; любов не завидує, любов не горюїжиться, не гордиться, не є неприлична, не шукає свого, не огірчується, не думає злого; не тішиться з несправедливости, а тішиться з правди; все любить, всьому вірить, всього надіється, все зносить.

О, коби така любов була в народі! Не було би незгоди, не було би отих сварок, клевети, обмов, не було би розеднання задля марниці, не кидав би один одному колод під ноги, не було би самохвальби і тої поверховної праці для гонору, не було би донощицтва, ні визиску, ні манка, ні спізнення, ні байдужности, ні духового лінивства, зате була би в народі єдність, довіря до свого проводу і до себе самих, було би одне велике серце, спільна воля й один могутній дух, що здобув би для народу те, чого народ хоче. І ось такої любови я вам бажаю.

Тож нехай Христос царює в цьому новому домі, і нехай благословить усім, що будуть тут приходити, вчитися і працювати. Нехай кріпшає у ваших серцях сильна віра, незломна надія і щира любов, щоб з цього дому виристалала слава Богові й цілому українському народові для його добра і вічного спасення. — Амінь.

Проповідь до шкільних дітей в день першого св. Причастя

Дорогі діточки! Оце нині у вас велике свято. Хоч у людей будний день, але ви чистенькі, прибрані святочно у біленькі суконочки, зо свічечками у руках, поприходили до церкви, бо нині ви прийшли повитати Великого Гостя, Ісуса Христа. Бо нині ви Його перший раз маєте прийняти до свого серця. Це для вас буде велике свято. Бо воно для вас раз на ціле життя. Такого щастя, яке до вас нині завітало, ви не пізнаєте більше ніколи. Тіштеся і радуйтеся, діточки, бо до вас нині сам Бог витає.

В одній хатині не було батька в дома. А діточки тата любили, за татом тужили і тата виглядали. Та все мами питали: „Мамо! Де тато? Коли тато прийде? Чому тато не приходить? Коли вже тато верне? Що нам тато принесе? Чому вже тато не йде?..“ А мама діточок потішала: „Прийде тато, прийде! Вже тато десь в дорозі. Ось, ось і прийде! Вже скоро і побачите його! Ану збирайтесь, діточки, вийдемо йому на стрічу!..“ І прибралися діточки і з мамою вийшли з хати на доріжку, а там і тато вже йшов. І припали діточки з радістю до тата, а тато пригорнув своїх діток і цілував.

Так само і ви, діточки, приготівляючись до першої св. сповіді, вже від весни питали родичів в дома і мене у школі: „А коли прийде до нас Ісус? А коли ми вже підемо до сповіді? А коли прийде Христос до нашого серця? Коли ми будемо приступати до першого св. Причастя?..“ Ви прибігали на приготування до церкви, ви собі біленькі одежини готували, ви складали грошики на молитовнички, і все говорили, і все питали: „А коли вже будемо приймати Ісуса Христа? А котрого дня Ісус до нас завітає? А в котрій годині це буде?..“ І нині, дорогі діточки, я можу вам сказати: Вже! Вже, вже, діточки! Зараз прийде до вас дорогий Ісус! Він вже йде до вас! За хвилиночку ви побачите Його у золотій чаші. Відчините йому свої устенька і відчините своє серденько, і Він прийде до вас, бо Він хоче вашого серденька.

Послухайте, діточки, що сказав Ісус до одної дівчинки. Називалася вона Марійка. Одної днини пішла вона з мамою на майське богослуження, і бачила, як священник на престолі відчинив маленькі дверцятка в кивоті, і добув відтам Найсв. Тайни. Але Марійка ще не знала, що це таке, і тихесенько шепнула мамі до вуха: „Мамо! Що це таке?“ А мама каже: „Це Ісус! Бачиш, як світло горить, пахне кадило, дзвонять дзвінки, а люди усі припали до землі. Клякай!“ І клякнула Марійка, вдивлялася на престіл і молилася ширенько.

А по відправі священник знову здіймив Найсв. Тайни

з підвищення і назад сховав Ісуса до кивоту і дверцятка замкнув. Помолилися люди, заспівали пісню і стали виходити з церкви. Нама з Марійкою виходили на самому кінці. Ще у дверях мама зробила великий поклін, а Марійка питає: „Мамо! То Ісус сам лишиться у церкві?“ А мама каже: „Таж сам! “—” Тільки паламар там буде? “—” Ні, дитинко! І паламар піде! Погасить свічки, тай піде до дому! “—” А хто в день з Ісусом є? “—” Та ніхто дитинко! Ісус сам! Часами з ранку хтось прийде на Службу Божу, тай знову церкву замкнуть!“ — „А Ісусові не вкучиться там? “—” Та може вкучиться“.

Нічого Марійка більше не питала. Жалко їй стало самотнього Ісуса в церкві. А другий день позбирала свої забавочки, мячик, лялечку, позолотку з чоколяди, сховала це все під фартушок, і побігла до церкви. А як люди вийшли з церкви і нікого більше не було, підбігла до престолу, поклала забавочки коло дверцят кивоту і застукала у ріжок престолу: „Ісусику! Я тобі принесла свої забавки, щоб Тобі не вкучилось! Чуєш, Ісусику? Я принесла забавки! Чуєш, Ісусику, чуєш?..“

Аж з кивоту Ісус озвався: „Чую, дитинко, чую! Візьми собі забавочки назад до дому. Я забавочками не бавлюся! Візьми забавочки. Ти Мені серце дай, а я тобі зготую рай!“

Чуєте, діточки, чого Ісус хоче? Хочє, щоб ви Йому своє серденько дали! Дасьте Йому? О, певно, що дасьте! Виж на те нині тут поприходили, щоб своє серце Ісусові жертвувати. Виж на те вчора сповідалися, щоб це ваше серденько було чистеньке, без гріха, щоби воно було приємненьке і миленьке для Ісуса. Бо це буде Його друга хатинка. Зараз, зараз за хвилинку Він увійде до того вашого серденька, як до хатинки. О, тепер вже Ісусові не буде скучно. Во він тепер піде з вами на двір і на дорогу і до вашого дому і всюди там, де ви будете. Йому тепер не буде вкучно, бо Він буде всюди там, де ви ходите, де ви буваєте, де ви бавитеся, де ви мешкаєте і де спите. Він тепер буде слухати вашої розмови, вашої пісні, ваших сміхів і забав, навіть буде чути те, що ви собі подумаєте у голові. Всюди там, де ви, буде з вами Ісус.

Дорогі діточки! Зараз, за хвилинку, вже буде Ісус у вашому серденьку. А як уже Він буде у вашому серденьку, то ви тоді рученята зложіть на груди і сильно Його до себе притисніть! А так сильно, як це ви нераз маму обнімете за шию і притискаєте до себе і цілуєте дуже. Або нераз, як ви татові сядете на коліна, і візьмете тата за шию, і так сильно, сильно поцілуєте тата. А знайте, діточки, що хоч ваша мама дуже добра, але Ісус ще ліпший. Хоч ваш тато дуже вас любить, але Ісус ще більше. Бо це Ісус вам дав добру маму і доброго тата, і все, все, що лиш маєте, маєте від Ісуса.

О, дорогі діточки, Ісус вас дуже любить! Він також з тугою вичікував тої хвилини, нинішнього дня, щоб з вами якнайскоріше получитися, і з вами все бути, і з вами все жити. Алеж, мої дорогі діточки, як ви нині гарно виглядаєте! Ви тепер виглядаєте, як ангели. Ану, подивіться на себе, які ви всі чисті і гарні, як ангели з неба. Які у вас личка біленькі і ручки чистенькі і косоньки причісані і суконочки біленькі і убрання новенькі, а які віночки зелененькі, які вельончики ніжненькі, як вітер, які китички міртів з боку, ще й зо стяжечкою біленькою, і скільки свічечок жовтенькими вогниками блимають у ваших рученятах, як зірок на небі. Ой, діти, ви нині ангели! Вас нині сюди процесія зі школи привела. Дзвіночки дзвонили, дівчата співали, а люди ставали, дивились і голови клонили. Бо то йшли не діти, а ангели. Але, дорогі діточки! Зараз, зараз, за хвилиночку, як прийде Христос до вашого серденька, ви будете ще кращі, ще цінніші. Бо ви будете подібні до Ісуса. Бо скажіть, діточки, що буде, як я візьму від одного хлопчика свічечку і від другого хлопчика свічечку, і зачну ті дві свічечки разом розгрівати і мняти в руках? Що зробиться з тих двох свічечок? Одна грудка воску! А чи пізнаєте ви, котрий віск з першої свічечки, а котрий віск з другої? Правда, що не пізнаєте! Так само, як Христос увійде до вашого серденька, то Він так тісно злучиться з вами і з вашою душею, як віск одної свічки з воском з другої. Ви тоді і думати будете так, як Ісус хоче, і говорити будете так, як Ісус бажає, і робити будете так, як Ісус навчає. Усе так буде, як Бог хоче. І любо буде вам з Ісусом і Ісусові любо буде з вами.

Дороженькі діточки! Ісус буде нині з вами і завтра буде з вами і позавтра і ще позавтра і цілий тиждень і цілий місяць і рік і багато літ. Він все схоче бути з вами. Але... Але... ой, тяжко мені є казати. Але як дитина зробить гріх, тай Ісус мусітиме відійти. Ой, як прикро це буде Ісусові! Як жалко йому буде покидати хатинку вашого серця! Він так не схоче від вас відходити. Йому так сумно буде. Ой, діточки! не пускайте Ісуса від себе! Не проганяйте Його від вашого серденька. Навіть, якби котре з вас забулося і зробило якийсь гріх, то зараз перепрошуйте Ісуса. Кажіть: „Ісусе, подаруй мені мій гріх! Я жалую, що це зробив. Я вже більше цього не зроблю. Я вже поправлюся, лиш не відходи від мене, Ісусе! Не покидай мого серденька!“ І лишиться Ісус у вас і знову буде з вами.

А щоб ви, діточки, ніколи про те не забули, то я вам нині дам гарні, великі образки як пам'ятку вашого першого св Причастя. Лиш не поплямте того образка і не понищіть. Попросите своїх родичів, щоб таки завтра оправили вам цей образець у гарненькі рами за скло, і повісите

Його на стіну на видному місці. І це буде ваш образ. І цей образок буде що дня вас питати: „Дитинко! Чи є Ісус у твоєму серденьку, чи нема?“ А ваше серденько, щоби все було готове відповісти: Є, є у мене Ісус! Той самий, що я Його прийняв, що я Його прийняла у першому св. Причастю.

А тепер, дорогі діточки, розбудіть у вашому серденьку щирю любов, бо вже йде до вас великий Достойник, великий Гість. Ви може пам'ятаєте трошки, як до нашої парохії приїздив Єпископ на візитацію. Тоді всі дороги чистенько замели, браму велику виставили на дорозі, і прикрасили її зеленими вінками і квітами і прапорцями вийшли священики з процесією і люди святочно зібрані і діти. І всі двома рядами з повагою і захопленням вижидали того великого, достойного гостя. А нині, дорогі діточки, приходить до вас ще більший Гість. Бо це приходить до вас сам Христос, Бог, Сотворитель неба і землі, той найбільший Пан і Достойник, над усіми достойниками, той Цар над усіми царями. Але ви не застрашуйтеся!

Пам'ятаєте, як одна мама навчила одну маленьку дівчинку гарний віршик з „Місіонаря“, і ця дівчинка з китицею квітів деклямувала перед Єпископом. А Єпископ тішився так, і благословив дівчинку і в головку поцілував. А Ісус вас ще більше любить. Він вас приголубить і поблагословить аж до неба. Бо Ісус дуже любить діти.

Але, діточки, якби я вам сказав: „Саухайте! Нині приїде Єпископ до вашого дому! Буде у вашій хаті!“ Ой, якби ви врадувалися, але трохи і змішалися б. Ви сказали б: „Йой! Єпископ до нас? Таж наша хатина така бідненька, під стріхою! Та в нас так мало місця. Вікна маленькі, двері низенькі, підлоги нема. Як така достойна особа до нас увійде? Як це буде?..“ Так, діточки! А нині приходить до вас сам Христос, Бог. І то не до хати вашої, а таки аж до самого серденька. Але не застрашуйтесь, діточки. Ваше серце вже готове для Ісуса. Воно для Ісуса миліше від найкращої палати. Як Ісус нині мусить радуватися, коли бачить, як ви двома рядами зо свічками в руках вийшли Йому на стрічу. А в кожного з вас стоїть мама за плічми і радується цілою душею. А скільки людей, повна церква, радуються і співають. Ціле небо нині дивиться на вас і радується вами. Сам Христос з неба сходить до вас! Зараз вам дам знак, коли клякати і витати Його. А як вже спочине Ісус у вашому серденьку, задеклямуйте Йому віршик. А тою деклямацією буде ваша щира просьба, щоб Ісус був з вами ціле життя.

Діточки дорогенькі! Одне від мене прийміть нині бажання: Дай Боже, щоб так, як ви нині вийшли стрічати Христа, колись, колись, колись, як вже будете на другому світі, щоб так вийшов напроти вас Ісус, і з двома рядами

срібносаявих ангелів і зо всіми святими, і Мати Божа щоб стояла, як нині рідна мама, вам за плічми, і зо співом небесних хорів і з великою радістю, щоби впровадив вас добрий Ісус аж до того місця, де Він вам за ваше чисте серце готовив рай небесного щастя. Амінь.

Бо їх є царство небесне

(Проповідь з нагоди відкриття передшкілля)

Того дня, як воскрес Ісус із мертвих, вибралися три жінки до Господнього гробу. Їх св. Письмо називає мироносицями, бо вони купили у місті пахучого мира, запашних олійків, і хотіли намазати тіло Ісуса, щоб пахло і не псувалося скоро.

Справді у тих жінок віра в Христа тепер дуже ослабла. Вони ідуть до гробу зробити ще останню прислугу Христові. Так і думали собі: Підемо ще раз! Добрий був Учитель, гарно учив, багато добра творив, такий милий був, такий лагідний, милосердний — але щож, пропало! Нема вже Його! Умер! Нехай хоч ще помажемо Його тіло пахучим миром! Це й не диво. Тоді навіть у самих апостолів віра ослабла. А вониж три роки з Христом жили, ходили, ночували, чули Його науки, бачили Його чудесні діла, але це все вже минуло, як сон, як казка. Тепер вони поховалися у затишку, та навіть на вулицю ніде не показувалися.

Але ще не зовсім вигасла віра у мироносиць. У них ще було жіноче чуття і привязання до Христа. Тому сірим досвітком повставали, і несуть у збаночках пахуче миро і думають про Його померше тіло. Хочуть ще востаннє помазати Його, але журилися: „Як ми дістанемося до гробу? Може вартівники нас не допустять, понаганяють? А як ми такий тяжкий камінь відсунемо від гробу?“

Але і за це чуття та привязання Христос дає їм велику нагороду. Вони доходять до гробу, і бачать, що гріб уже отворений, а на камені сидить янгол у сніжно-білій одежі, і каже: „Чого ви прийшли шукати живого між мертвими? Нема Його тут! Він встав! Христос воскрес! Ідіть до міста, та розкажіть про те апостолам“... Отож Христос робить їх першими свідками свого світлого воскресення і першими вістунками тої найбільшої правди Христового Євангелія.

Мої Дорогі! На цю памятку Христова Церква призначила окрему неділю по Воскресенні, що називається Неділя Мироносиць. Церква Христова й нині кличе до вас: „Вірні християни! І ви зготуйте пахуче мило Христові!“ А тим миром від вас буде ваше щире, чисте серце, ваші гарні думки, ваші добрі діла. Це будуть ті пахощі, що їх відчують

навіть люди на землі. Та в особливий спосіб відчуває їх Христос. Натеч по св. Тайні Хрещення, як приймали ви св. Тайну Миропомазання, священник робив знак хреста св. миром на вашому чолі, очах, устах, ухах і на грудях, руках і ногах, щоб усе, що ви будете думати, говорити слухати і робити, було миле і приємне для Христа, як запашні олійки. Натеч на Службі Божій та інших богослуженнях священник кадить, щоб ваші молитви були такі милі і так легко підносились до Бога, як пахучий кадильний дим підноситься над вашими головами аж під церковні склепіння.

Але найкращим миром і дарунком для Христа буде те, коли ви приведете до Нього свої діти. Коли ви їх виховаете для Христа. Оце буде велика радість, як ваші діти своїми вчинками й поведінкою будуть запашним миром у ваших родинах, у нашому народі й перед Богом.

У св. Євангелію стрічаємо багато місць, як Христос милує дітей. Було так одного разу, що Христос цілий день учив людей на горі. Цілі товпи народу окружили Його і не могли відірвати свого слуху від Христа, такі жадні були божого слова. Це не були такі люди, як нині, що пів години важко їм встояти у церкві, а вже, як проповідь, так шапку на голову, і пішов на вулицю. Тоді люди цілий день слухали, і не зважали на втому. І не зважав на втому Христос. Аж по заході сонця розійшлися люди. Тоді стомлений Христос відійшов на бік і може відпочивав, може молився, може передумував, як приймало людське серце Його науку. Апостоли знову сиділи оподалік, може готовили щось на вечерю, а може лиш думали про вечерю.

Аж тут від осель надійшли жінки, мами з малими дітьми. Апостоли заступили їм дорогу і кажуть: „Ви де?“ „А ми до Ісуса!“ — кажуть жінки. „Чого? Вертайте назад! Ісус уже стомився!“ „Ай, ми таки хочемо до Ісуса! Ми хоч не чули Його науки, але нехай хочби поблагословив наші діточки!“

Тоді Христос каже до Апостолів: „Пустіть діти до Мене, бо їх є царство небесне.“ — І сам зачав саджати діточки коло себе, та пригортати їх, як квочка курятка пригортає. Не дивився Христос на те, чи це дитина богача, чи бідного зарібника, чи воно гарне, чи обдерте, але всіх голубив.

На іншому місці у св. Письмі пишеться, як Христові ученики завели спір тіж собою, хто з них буде старший у Христовому царстві? Вони думали, що Христос створить своє земське царство, вложить собі королівський вінець на голову, а їх поробить міністрами і генералами. Лиш не знали, котрий з них засяде найближче Христа. Тай посперечалися, бо кожний мав претенсії сісти на першому і найвигіднішому місці.

Десь недалечко була маленька дитина. І Христос кликнув ту дитинку до себе, поставив її посеред Апостолів, і каже: „Дивіться! Як не будете, як оця дитина, то ви зовсім не увійдете до мого царства.“ Це не значить, щоб Апостоли мали ставатись маленькими дітьми, але вказуючи на дитину, Христос хотів сказати: „Дивіться, яка ця дитина невинна! Яке у неї серце чистеньке, простеньке! Яка ця дитина щира, покірна, як вона вірить, яка вона вдоволена усім. Вона не брехлива, не фальшива, не зависна. Це янгол у людському тілі! Будьте і ви такого простого серця, а тоді засядете зі Мною у Могому небесному царстві.“

Ще на іншому місці у св. Письмі читаємо, як Христос у квітну неділю вїздив до Єрусалиму у царській славі, а за людьми маленькі діти повибігали і кидали Йому під ноги квітки та кликали: „Осанна синові Давидовому!“ Тоді підступили до Христа жидівські зависні мужі, злобні фари塞ї, і кажуть: „Учителю, понаганяй тих дітей від себе, нехай не кричать, не плентаються під ногами!“ А Ісус каже їм: „Бог любить молитву дітей! Кажу вам, що як вони замовкнуть, то каміння промовить.“

Як Христос, так само і Його Церква щораз кличе і завзиває своїх вірних: „Люди! Родичі! Любіть діти! Цікавайтеся ними, пригортайте їх, вчіть їх, виховуйте їх, плекайте їх тіло і душу, а душа дитини, така гарна, мила, добра, шляхотна, чиста, це сам янгол маленький у людському тілі. Нині у вас день відкриття предшкілля! І Церква Христова благословить вам і вашим дітям у цьому вашому почині, щоби ваші діточки виховувалися вам на потіху, українському народові на славу і на гідну вашу заплату перед Богом. Бо за гідне виховання діточок Господь вам небом надгородить!

На жаль, багато родичів не дбають за виховання дітей. Вони виховати дитину розуміють стільки, що нагодують дитину, зодягнуть, та все наглядають, чи воно вже сильне, чи можна вже дати йому батіг у руки. У них дитина це тільки робуча сила і свіжий прибуток до господарського інвентаря. Але, щоб дитину чогось навчити, щось розказати їй, книжечку купити, для виховання характеру, релігійного духа — ей, нащо? Не треба! Зате дитина вам на старість так само і оддячить. Вона тоді теж дасть вам якоїсь одежини і кусень сухого хліба (ще добре, як дасть) і скаже: „На, старий, їдждь! А не годен, так гинь! Не здужаєш робити, то вже тебе не треба!“ Але щоб дитина подумала про те, може старенька мати, чи батько, не годні щобудь зісти, може їх щось болить, може лікаря кликнути, може їм скучно, нудно, може прикро, може їм якусь книжечку прочитати, може до церкви підвезти — ей нащо? Не треба! Шкода труду,

видатку! Ось, вам і заплата на цьому світі. Ой, гіренька доля тих дідусів і бабусь по наших родинях. Вони плачуть, нарікають, проклинають, а може стидаються і мовчки стискають біль і жаль у серцю, і мовчки несуть його до могили. А колись перед Богом важко їм буде здавати рахунок. Там Господь до них скаже: „Ви мали добрих дітей! Чому ви їх не виховували? Чому ви занедбали їх, зіпсували, викривили їх душу? Чому ви поплямили їх душі — таж це анголи колись були!“

О, Дорогі! Дітям треба багато опіки і доброго виховання, бож це будучі громадяни. Інакше є у сотворінь нижчого ряду. Молоденький метелик весною виплигне з якоїсь шпарки, розкриє свої свіжі крилонька, і вже летить собі у воздухи. Літає з квітки на квітку, і ссальцем шукає собі поживи. Дає собі раду. Пчілка маленька народиться у восковій комірці, огляне свій улик, а потім таки зараз до вічка, облетить над усім горою кілька разів, і полетіла в поле за медом. Дає собі раду, ще й для чоловіка щось придбає. Маленьке качатко виклюється з яйця, зведеться на ніжки, і вже шукає за дрібкою сира, чи мишинкою з водою. А за кілька днів, як піде у баюрку, рівчаком та до річечки, і поплило собі веселеньке. Уже воно тут не загине. Але зовсім інакше буває з людиною. Той чоловік, що колись буде сильний, дужий, мудрий, що колись буде добрим господарем, справним ремісником, учителем, лікарем, священиком, техніком, що колись буде плавати попід воду, що колись буде літати аж понад хмари, що буде колись видумувати різні штуки й науки, що колись буде паном і господарем над метеликом, пчолою, качатком і іншими звірятами та силами природи — той чоловік у своєму дитячому віці є дуже слабенький, немічний, непорадний, і без опіки й помочі старших ні одного дня не дасть собі ради. Згине! Його треба довгі літа годувати, зодягати, вчити і виховувати.

На жаль, буває між людьми таке, що за качатко, гусятко, чи теличку, більше дбають, як за рідну дитину. І дитина росте дико, ходить самопас вулицями. А що вона там навчиться? Огидних бесід, плюгавих пісень, грішних забав, крадежі, бійки, мерзоти, лайдацтва. І стає духовою калікою на ціле життя. Тому замало є дати дитині їсти, треба ще й корму для її душі. Треба дитину виховувати на гідного українського громадянина, на Христового борця.

Але скажуть деякі родичі: „Ей, що там школа, що там виховання! Без того обійдеться! От ми й без того якось повиростали, і живемо між людьми!“

Це правда! Але треба зважити, що колись був інакший час, а нині інакший. Нині злі впливи усіми шпарами і по-

вітрям, як зараза, напірають на душу наших дітей. Справді ця дитина виросте, але якою вона буде? Може ви мали щепу у саді? От росла десь яблінка чи грушечка на краю, аж тут зависний сусід викрутив вершок. І щож? Деревинка буде рости, але це вже буде карловате, миршаве, без краси, гону і росту. От карпачок собі. Подібно і з дитиною. Як буде у неї вже в молодості скривлена душа, нічого годящого з ньої не вийде.

Але є родичі, що хотіли б гідно виховати свою дитину, та не мають часу. Вони, як ті жінки, що проводили діточок до Христа аж вечором, цілий день запрацьовані роботою, тільки вечором можуть поглянути на своїх дітей. Тому свідомі громадяни ідуть там з поміччю, і закладають у вашій парохії передшкілля, у якому ваша дитина знайде опіку, поміч, навчиться Богу молитись, родичів шанувати і по культурному жити. Вона тут найде належне виховання. Тож присилайте своїх діточок до передшкілля, поцікавтеся тою справою, і нехай вона для вас буде дорогою. Бо від вас теж буде залежати, як ця установа розвинеться.

У св. Письмі описується, як один господар справляв гостину. Усього прилагодив: кімнату чистеньку приготував, столи заставив, лави умістив, і воду на миття, і рушники, і всього, що було потрібне, а може й музик привів. І розіслав післанців, щоби скликали запрошених гостей, бо все готове. Але на диво гості стали відмовлятися: „Часу не маю! У мене господарка велика! Я недавно оженився! А я старий! А я не можу! А я не хочу! і т. п.“ Усяково вивідчувалися. І тоді образився господар та сказав: „Виджу, що запрошені не варта моєї гостини! Замість них інші засядуть до моїх столів“.

Мої Дорогі! Це не господар, це сам Господь кличе до вас: Прийдіть до Мене всі з чистим серцем! Приведіть до Мене ваших невинних діточок! Приймайте добру і здорову науку на позичку вашим душам!...

Отак, Мої Дорогі! Є вже чистенька кімната на передшкілля, є столички розставлені і лавочки, є вода і миднички, є учителька, що буде вчити, все вже готове. І тепер лиш від вас буде залежати, чи ви варті такої виховної установи, чи ні? Докажіть, що ви варті! Присилайте до передшкілля своїх діточок. Нехай той милосердний Ісус, що колись благословив матерям діточок, і ваших діточок поблагословить. Нехай зростають і виховуються вони на ревних визнавців Христа і на будучих свідомих громадян. Нехай ці діточки у проміннях сонця Христової віри виростають вам на потіху і Богові на вічну славу. Амінь!

Проповідь на ювілей Просвіти в Збаражі 5 VI 1938

Дорогі в Христі! Ніщо на світі не діється без всемогучої божої волі. Божою силою існують безмежні простори світа, мільйони зізд держаться своїх доріг, Його силою живуть мільйони різних сотворінь на землі, в воздушних просторах, в безмежних водах океанів.

Його силою приходить холодна смерть в час зими, а з весною все будиться до нового життя, коли заблиснуть темні лучі чародійного, весняного сонця. Його всемогучою силою розвивається і упадає життя різних народів у світі, бо Бог є паном життя і смерті, Бог є воскресенням... „Я є воскресення і життя, хто в Мене вірує, хочби вмер, живе“...

Прекрасно представляє нам картину воскресення пророк Єзекиїл. „І ввела мене рука Господня і поставила мене серед поля, а там було повно людських костей. І провела мене довкруги тих костей, а були вони дуже сухі. І сказав до мене Господь: Сину, чи оживуть ті кости? А я відповів: Господи Боже, Ти знаєш те... І сказав до мене: Сину, промов над тими кістками: Сухі кости, послухайте слово бже! Це говорить Господь тим костям: Я введу в вас дух життя і дам вам жили, вберу вас в тіло і покрию шкірою і дам вам духа мого і оживете... І промовив я так, як сказав Господь... І повстав рух, кости сходилися, кожна до свого ставу. І я бачив, вони вкривалися жилами, поростили тілом і вкривалися шкірою, а духа життя ще в них не було. І сказав до мене Господь: Сину, скажи духові: Це каже Господь: Від чотирох вітрів прийди, духу, і вдуни на тих мертвих і нехай оживуть!.. І я промовив так, як сказав мені... і ввійшов в них дух життя і ожили і стали на своїх ногах“...

Цей гарний образ воскресення пригадується нам, дорогі, в це сьогоднішнє торжество, сімдесятилітнього ювілею Просвіти. Коли над нашими нивами сходило сонце Просвіти, важка мертвеччина, безоросвітна темрява залягла над народом. Запрацьований на панщизняних днах, неписьменний, несвідомий своєї історії, своїх прав, затроєний корчмами, здавалося, завмер народ... „Народе мій замучений, розбитий, мов паралітик той на роздоріжжю, людським призирством, наче струпом вкритий, твоім будучим душу я тривожу“... писав один з поетів про той час.

Однак не пропав народ. Народ, що вірить в Христа, пропасти не може... „Я є життя, Я воскресення, хто в Мене вірує, хочби вмер, живе“, каже Христос. „Я є світло для світа, хто іде за Мною, не буде ходити в темноті“, а буде ходити в світлі ясним божої правди.

Хтож інший, як не Церква Христова, її слуги, духовенство мало двигнути наріз з упадку? „Дайте руки, юні друзі, серце к серцю най припаде, най розвіються мраки тьмаві, ум, охота най засяде“. Кликав перший просвітитель на нашій землі, поет в духовій рясі, наш незабутній Маркіян Пашкевич. Він кликав всіх охочих до праці над двиганням народу, викликав тих, що мали засвітити нове сонце Просвіти.

І не довго прийшлося ждати. Прийшов 68-ий рік. Приздумалась тодішня молодь над положенням свого народу і сказала собі: „Не можна тратити часу, до праці, поки пора!“... Маленька горстка їх була. Важка праця перед ними. „Чи дасться збудити народ? Чи встане він, що майже мертвий був?“ Ти знаєш, Боже! Тому з Богом починають велике діло, богослуженням, як ми сьогодні з Христом, бо Він наша сила, Він воскресення, Христос двигає народ.

І не завелися перші борці просвітянського руху. Засвічене ними сонце Просвіти розяснювало темні хмари народнього забуття, під його лучами топилися леди байдужности, зневіри і поплили чисті джерела народньої культури, народніх установ... Немов на тому полі воскресення, про котре згадує пророк, повстав великий рух. Кість до кисти сходилися, лучилися члени в Читальнях в одне тіло, а оживив їх один дух.

Тішилося духовенство, що стояло з народом. О. Стефан Качала кликав молодь до „трудного, а спасенного діла Просвіти“... О. Василь Ільницький, директор гімназії, кликав: „Честь і слава вам, щастя, Боже, вашому благородному ділу!“ Старенький парох Лопянки о. Йосиф Заячківський 18 миль їде на перші збори Просвіти, він промовляє в імени сільського народу: „Народ прагне побачити в Просвіті своє спасення і славу своїх людей“. До молоді відзивався старенький парох: „В імени народу прошу вас, денебудь занесла би вас доля, не дайтеся відірвати від вашої матери, від народу. Тоді будете сильні в народі, а народ буде вами славний“...

І пішла праця. Минали роки, парод мужнів. Народ, що в Христа вірує не вмере, буде жити, бо Христос життя.

З нагоди ювілею Просвіти прийїдм до тої правди, що „надармо трудяться будівничі, коли Господь не збудує дому“... „Без Мене не зможете робити нічого, бо я є лоза, а ви галузки, а галузка не принесе плоду, коли не буде на лозі“...

(Докінчення буде)

ПРОПОВІДІ — БЕЗПЛАТНИЙ ДОДАТОК ДО „НИВИ“ Ч. 10 — 1938

о. Євген Мацелюх

Проповідь на ювілей Просвіти

(Докінчення)

„Христос наша сила“ оце наш клич. Просвіта з поминенням Церкви не принесе бажаних успіхів. Тому гонім від себе тих, що хочуть нас порізнити з Церквою, бо це зрадники Бога і зрадники народу.

Все зможемо зробити з Христом. Це нам вказує і наша історія. Згадаймо світлі часи великої київської держави, Володимира Великого, Ярослава Мудрого. Вони з Богом вели свій нарід, свою державу. В покров Матери Божої вручили свій край, свою державу. І самі були славні, історія величає їх великими, мудрими, а держава їх була сильна і славна.

А наші козаки, славні оборонці християнської віри перед турецьким півмісяцем, де брали відвагу і завзяття боронити свій край?

В церкві Покрови Божої Матери на Січі, там шукали вони сили і ради. В гору піднімали свої шаблі, коли читалося св. Євангеліє, на знак, що вони готові шаблею боронити Христової Церкви.

А ми до кого підемо в цей памятий день ювілею Просвіти?

„Ти, Боже, маєш слова життя вічного“, сказав ап. Петро. І ми так скажім! До Бога підем з молитвою, до сили Христової.

Тому з Богом вперед! Під прапором Христа хай піднімає свої крила прапор Просвіти, нехай загляне до кожної української хати, до кожного українського серця. А ми моли́мся, щоб кріпкою обороною Просвіти і народу був Христос, наш Спаситель, наш Бог. Амінь.

о. Григорій Кубай

Неділя 24 по Сош. Св. Духа

А Він сказав їй: Доню, віра твоя спасла тебе; іди в мирі (Лук. 8. 48).

На прохання Яїря, наставника синагоги, спішить Ісус Христос, щоб уздоровити його вмираючу 12-літню донечку.

УКРАЇНСКА БІБЛІОТЕКА
АН УРСР
Ж-2532 П

Між народом, що юрбою ішов за Спасителем, находилася також і одна важко хора жінка, що на лікування видала все своє майно; однак здоровля не відзискала. Її недуга змагалася і болюче мучила її ніч і день, а помочі не мала від нікого, а навіть і надію на поліпшення була вже втратила. Вправді вона багате вже чула про доброту й милосердя Божественного Спасителя, але не мала відваги піти до Нього, щоб просити помочі — тим більше, що її недуга кровотоку після старозавітного закону робили не тільки її нечистою, але також і того, хто діткнувся б її. А що вона сильно вірила в чудотворність Спасителя, тому вона, користаючи з натовпу людей, приступила ззаду до Ісуса й діткнулася краю Його одежі, бо вірила, що й те вистарчить, щоб бути виліченою з хвороби. І дійсно її віра стала винагороджена, бо її хвороба сейчас уступила й вона почувалася цілковито здоровою. Як незаметно вона діткнулася одежі Христа, так і не заметно хотіла віддалитися від Христа. Але Христос, хочаби виявити її сильну віру, учинив, що уздоровлена жінка зі страхом припала Йому до ніг і в присутності всіх людей призналася до свогоного вчинку, за який Ісус Христос похвалив її словами: „Доню, віра твоя спасла тебе; іди в мирі“.

I

Як колись Ісус Христос жадав живої віри від кожної людини, яка тільки до Нього зверталася з просьбою о поміч для себе, так само й сьогодні Він жадає від кожного з нас такої самої віри, якщо хочемо бути уздоровлені душею. Бо віра до спасення конечно потрібна, тому звернім пильно сьогодні нашу увагу на те, в що повинен вірити кожний християнин-католик, щоб досягнув вічне життя. Хоч кожний мусить вірити в усі правди та науки католицької Церкви, однак не мусить їх всіх знати, щоб бути спасеним. Знати мусить кожний християнин-католик бодай стільки, що є один Бог, котрий буде кожного чоловіка справедливо судити; що Він є один в трьох Особах Божих, з котрих друга Особа, Ісус Христос, стався чоловіком і вмер на хресті для нашого спасення; що людська душа є безсмертна та що кожному чоловікові ласка Божа до спасення конечно потрібна. Св. Апостол Павло каже: „Хто приходить до Бога, мусить вірити, що він є“ (Жид. 11, 6). Однак хто має нагоду користати з християнської віри, мусить, крім наведених правд, знати ще й Символ віри, заповіді Божі й церковні, найважливіші середники ласки і молитву Господню. Отже мусить знати катихизм в головних його начерках, бо того вимагає св. Церква. Але не досить, щоб християнин-католик в ті основні правди тільки вірив, ще треба, щоб він свою

віру і добрими ділами оживляв та всі Божі заповіді з любови виконував. Бо як „тіло мертве без духа, так віра без діл“ (Як. 2, 26). Віра без діл — каже св. Йоан Золотоустий, як дерево без овочів, як керниця без води, як лампа без оливи, як оріх без зерна. Добрі діла, що заслуговують на вічне життя, може сповняти тільки той, хто має любов Божу, отже й освячуючу ласку. З того виходить, що лиш віра, получена з любовю Божою, веде до неба. Тому говорить св. Апостол Павло: „Колиб я мав всю віру так, щоб і гори переставляти, а любови не мав, то я ніщо“ (1 Кор. 13, 2). Отже хто вірить, а не має любови Божої, буде осуджений. Також конечно визнавати нашу віру назовні. „Серцем бо вірується на праведність, устамиж визнається на спасення“ (Рим. 10, 10). Людина складається з душі і з тіла, отже мусить віддавати Богові честь не тільки внутрішню, але й зовнішню. До тих, що не визнавали явно своєї віри, скаже колись Господь у день суду: „На правду кажу вам, що не знаю вас“ (Мат. 25, 12).

II

Отже словами й ділами повинні ми давати пізнати людям, що ми християни-католики і що з переконання високо цінімо нашу релігію. Ми повинні бути світлом для світа; явним визнанням віри повинні ми причинятися до того, щоб наші ближні ліпше пізнавали Бога й совісніше сповняли Його заповіді. „Нехай світить світло ваше перед людьми, щоб вони бачили ваші добрі діла й прославляли Отця вашого, що на небі“ (Мат. 5, 16). Гордість ворогів християнської віри вже нераз розбивалася о неустрашимість християнського визнання. На жаль, скільки то сьогодні є між християнами боязливих людей! Зі страху перед глузуванням, насмішками, наражуванням свого становища і з інших подібних зглядів не мають відваги визнати явно свою віру, зазначити свою приналежність до Церкви. Поступають, як малий нерозумний хлопчина, що висланий родичами за справою, налякається гавкання пса по дорозі й вертає ні з чим до дому. Тому, що інші називають їх облудниками, дурнями, фанатиками, вже хитаються і даються звести з дороги спасення. Такі християни не зважають на те, що ті, котрі посміхаються з нас нині задля нашої віри, будуть засуджені в день суду. Вони забувають також, що без боротьби нема нагороди, яка є приобіцяна тільки воїнам і побідникам Христа. Одначе не потрібно, а навіть не дозволено завсіди і всюди зазначувати свою віру, свої релігійні переконання, бо тим могли би ми легко осмішити релігію. Тому говорить Ісус Христос: „Не давайте святого собакам і не кидайте перел безрогам“ (Мат. 7, 6). Тільки тоді ми обов'язані

визнавати нашу віру, колиб таке занехання потягнуло за собою зменшення чести, належної Богові, або занедбання обов'язку збудування ближнього. Опісля не мусимо завсіди відповідати на пусті питання щодо нашої віри зі сторони безбожних людей; можемо їх або злегковажити або просто відійти від них.

Один пан прийшов раз в п'ятницю до гостинниці і замовив собі пісню страву. Запитаний глумливо через господаря, якої він віри, відповів влучно: „Пожуріться краще моїм голодним шлунком, ніж моєю вірою“. Але в важких умовах маємо відповідати згідно з правдою, хочби прийшлося це й життям переплатити. Так поступив Ісус Христос, коли стояв перед Каяфою. Спаситель навчає: „Не лякайтесь тих, що вбивають тіло, душі ж не здоліють убити“ (Мат. 10, 28). Божий гнів стягає на себе той, хто боїться більше людей, ніж Бога.

III

Бог вивишує тих, що визнають неустрашимо свою віру. Св. Апостол Петро визнав перший перед всіми Апостолами божество Ісуса Христа і зате назвав його Спаситель блаженним та зробив його головою Апостолів. Три молодці в Вавилоні визнавали явно свою віру в правдивого Бога перед царем і цілим народом і зате вирятував їх Бог зогневної печі.

Вічну нагороду прирікає Ісус Христос своїм ісповідникам словами: „Всякий, хто буде Мене визнавати перед людьми, того й Я визнаватиму перед Моїм Отцем, що на небі“ (Мат. 10, 32). Хто свою віру неустрашимо визнає, зеднює собі також поважання у своїх ближніх, а хто її ви, рікається, попадає в погорду. Тому, брате-сестро, старайся через читання катихизму та через пильне ходження до церкви пізнати свою віру, визнавай її прилюдно — всюди й все, де тільки вимагає того слушна потреба — і борони її гідно перед всякими ворогами, яких у теперішніх часах так дуже багато на кожному кроці стрічаємо. Як вороги віри в ріжний спосіб поборюють її, так ти борони її. Не дай, Боже, щоб ти колинебудь в життю дався відвести якоюсь спокусою від віри. Ти повинен бути подібний до сильного, корінистого дерева, що опирається найсильнішим бурям; до жовніря, що і в війні не опускає свого місця. Коли тратиш майно, багато тратиш; коли тратиш життя, ще більше тратиш; але коли тратиш віру, тоді вже все тратиш.

В часі французької революції стрінули жовніри в одному селі селянина, що читав катихизм. А що вони були безвірки, тому видали вирок, що та книжка має бути спалена через того самого селянина. Колиж селянин не хотів

того зробити, жовніри пекли йому руки. „Можете не тільки руки, але мене цілого спалити“, говорить до них селянин, „то я таки тої книжки, що містить у собі закони моєї віри, не спав“. За опір тягано його по вулицях, одначе він не піддався. О, коби то, брате-сестро, і ти відзначався такою відвагою та любовю до своєї віри й обряду, а з тобою також і весь наш український нарід, тоді певно змилосердився би над ним Господь Бог і вилікував би його, як колись ту хору жінку, з різних його недуг, на які він тепер так дуже хорує. Тільки така Христова віра спасе нас. Амінь.

Неділя Праотців

Кажу вам, що ні один з тих людей, що були запрошені, не покушає моєї вечері (Лука 14, 24).

Яку прекрасну, а zarazом і дуже повчаючу притчу оповідає нам сьогоднішнє св. Євангеліє, в якій представляє нам одного багатого пана, що справив велику вечерю, на яку запросив усіх своїх знайомих. Одначе запрошені гості не скористали з запросин того пана, бо кожний з них знайшов якусь марну вимівку, якою оправдувався, що не може взяти участі в вечері. Розгніваний пан на своїх гостей, які злегковажили собі його запросини, велів своїм слугам вийти на різні дороги та запросити на вечерю без розбору усіх стрічних людей, щоб тільки наповнився його дім. А про своїх невдячних гостей сказав слова, які на правду переймають жахом кожду здорово думуючу людину; „Бо кажу вам, що ні один з тих людей, що були запрошені, не покушає моєї вечері, много є званих та мало вибраних“ (Лука 14, 24).

I

I тебе, брате-сестро, той багатий Пан, яким є ніхто інший, тільки наш предобрий небесний Отець, запросив рівнож через свого слугу священика в св. Тайні Хрещення на свій прекрасний вічний пир, який приладив тобі ще перед віками у своїх небесних дворах. I від тої хвилини заєдно пригадує Він тобі устами своїх слуг священиків про ту вічну гостину в небі, щоб ти часом про неї не забув, тільки як слід до неї приготувався. Бо вже тут на землі так водиться, що ні один себе шануючий чоловік ніколи не запросить до себе гостей в останній хвилині гостини, тільки кілька днів наперед, щоб даний гість мав час і змогу відповідно до гостини приготувитися. Якогож більшого часу

треба на приготування до вічної гостини в небі? Ціле людське життя треба приготуватися, щоб гідно явитися серед гостей небесної гостини. А як належить приготуватися до тої гостини, про це докладно навчив сам Божественний наш Спаситель Ісус Христос. Він приказав в першій мірі Бога пізнати, Його почитати й любити та через ціле життя вірно Йому служити, а в нагороду за вірну службу обіцяв кожному вічне щастя в небі, яке називає в притчі великою вечерею.

II

Тому застановися сьогодні, брате-сестро, над тою переважною справою, а саме: чи ти дійсно заслугуєш собі, живучи тут на землі, на вічну щасливість у небі. Знай, що хто хоче дійти до ціли, мусить передовсім знати дорогу, а відтак мусить конечно нею йти. Так само, щоб досягнути вічну щасливість, мусиш наперед пізнати правдиву дорогу до неба, а відтак тою дорогою непохитно ціле своє життя йти. Бо де хибує одного або другого, там не досягається ціли. Так погани були духово сліпі, бо не знали дороги спасення, а жида були духово хромі, бо вправді знали дорогу спасення, одначе нею не йшли. Конечно мусиш старатися пізнати Бога через віру в правди Ним обявлені. Ісус Христос говорить: „Сеж є життя вічне, щоб знали Тебе, єдиного правдивого Бога, і Того, що Ти післав, Ісуса Христа“ (Йоан 17, 3). До пізнання Бога веде віра, а за вірою іде знання, бо віра є матір'ю знання. Дальше мусиш сповняти волю Божу через заховання Його заповідей. Спаситель говорить до багатого молодця: „А коли хочеш увійти в життя вічне, заховуй заповіді“ (Мат. 19, 17). Слуга одержує також лише тоді заплату, коли працює, або коли вже собі її заслужив. Одначе до досягнення ціли кожний чоловік потребує Божої ласки, навіть Адам потребував її в стані невинности. Рільник, що управляє рільню, не досягне нічого без сонішного світла та без дощу, так само з чоловіком, що стремить до неба. Як сонце потрібне землі, щоб її освічувало та ogrівало, так само потрібна ласка Божа нашій душі. Тим більше потрібна нам ласка Божа по первородному грісі, а то задля великої немочі чоловіка. Все, що слабе, потребує помочі і підмоги. Сліпий потребує провідника, хорий лікарства; так і чоловік, ослаблений гріхом, потребує чужої помочі, а саме Божої ласки, щоб міг досягнути свою ціль. Ми подібні до чоловіка, що по дорозі упав ослаблений і не може йти дальше. Оглядається й просить переїзджаючих, щоб його взяли на віз. Так і ми, чуючи свою неміч, мусимо оглядатися за поміччю, яку знаходимо лише у Бога. Тому говорить Христос: „Без Мене не можете чинити ні-

чого* (Йоан 15, 5). А на іншому місці читаємо в св. Письмі: „Коли Господь не збудує дому, даремно трудяться будівничі; коли Господь не стереже міста, даремно пильнує сторожа“ (Пс. 126, 1). А ласку Божу одержуємо передусім через установлені Христом засоби ласки. З того виходить, що ти, брате-сестро, мусиш користати зі засобів ласки, а саме зі Служби Божої, св. Тайн і молитви. Віра це немов дорога, що веде до небесних воріт; заповіді це дороговказ на тій дорозі; засоби ласки це гроші на подорож. А та дорога до небесних воріт є вузька, стрімка та терниста і мало таких, що нею іде. Зате „широкі ті двері й розлога та дорога, що веде до погибелі, і багато таких, що ними входять“ (Мат. 7, 13). Томуто Божественний наш Спаситель говорить: „Много бо є званих, та мало вибраних“. (Лука 14, 24). І справді мало є тепер таких людей, щоби, йдучи дорогою св. віри, старалися пізнати Бога та виконувати Його св. волю, обявлену в Божих заповідях, уживаючи притім помочі св. Тайн. А хто того не робить, той тим самим Бога не любить, Його не почитає, Йому не служить і не пригортається до тої небесної гостини, до якої зістав так сердечно небесним Отцем запрошений.

III

Зверни, брате-сестро, пильно свою увагу тільки на себе самого, а переконаєшся наочно, що воно так в дійсності й є. Хібаж ти міг би так отверто й широко заявити, що ти знаєш свою віру і після неї живеш, виконуючи Божу волю? Правда, що ні? Мусиш зі сльозами, якщо він ще є в тебе, признатися, що віри своєї не знаєш, молитов правильно не відмовляєш, яких в додатку не розумієш і навіть часто не знаєш, до кого ти їх говориш. А коли тобі при нагоді священик, як Божий слуга, зверне увагу на великі браки твого знання релігії, то ти — місто напrawdę застановитися поважно над тою справою, оправдуєш себе різними марними причинами, якими нічого доброго не досягаєш, тільки закаменілість серця та засліплення душі. Бо оправдувати себе незнанням читання і з тої причини зовсім не займатися справами, які відносяться до спасення твоєї душі, це, брате-сестро, велика легкодущність. Якщоб ти тільки хотів навчитися тих річей, то ти був би вже давно їх навчився тільки через саме слухання духовних наук в церкві. Але ти, на жаль, до церкви не ходиш, бо зимою тобі зазимно, а літом знову загорячо, й через ту смішну вимівку ти дуже рідко коли буваєш у церкві, хоч в будні дні літом чи зимою можна тебе стрінути всюди в кожному пору дня, а навіть і ночі. Ти міг би також був навчитися молитов після книжочки та катихизму навіть у своєму домі, якщо б ти був

вже запровадив в себе спільні молитви та читання катихизму бодай зимовою порою, на жаль, в тебе тих книжок і на лік не найшов би, бо після твоєї вимівки ізза важких часів ти не можеж стягнутися навіть на кількадесять грошей, щоб ті книжки набути, але сусіда чи когось там іншого за дурницю „вчити розуму“ через суд знайдеться в тебе навіть кілька десятків золотих. До Святих Тайн приступаєш заведи раз на рік і то тільки про людське око, бо й пощо — оправдуєш себе — частіше приступати, коли нікого не вбив, ані не обікрав, а до жадного церковного братства також не вступаєш, бо кажеш, що то не для тебе; і так ти все знайдеш діточку вимівку, а тимчасом скорим кроком поступаєш вперед по широкій дорозі, яка веде до вічної загибелі. Тому прошу тебе дуже, брате-сестро, спам'ятайся і заверни з тої дороги, поки час, та зачинай віднині приготуватися до тої вічної гостини, йдучи вже до кінця цілого свого життя по вузькій і тернистій дорозі спасення, а слова Ісуса Христа: „Бо кажу вам, що ні один з тих людей, що були запрошені, не покушає моєї вечері“ — нехай будуть для тебе великою пересторогою, щоб, не дай Боже, й ти до них не належав. І так задивлений в ту вічну гостину, до якої завзято приготувляйся, та продумуй над тими першими словами, якими прийдеться тобі поздоровити колись при вході в гостину вічності Пана великої вечері, Ісуса Христа. Так — як це робила якась побожна невіста, коли мала вмирати. Священик стоїть коло її ліжка, та щоб її потішити, оповідав їй те, що вона побачить в небі. Недужа була цілком спокійна, вона не боялася вмирати, бо ціле життя любила Бога й Богу широко служила. Лиш одно, каже недужа простодушно, лежить мені на серці, а саме, що я там у небі скажу, коли стану перед лицем Божим, бо я цілком невчена? Моя дитино, не журися — відповів священик, що був також простодушний і побожний — коли прийдеш до неба та станеш перед престолом Всевишнього, скажи лише: „Слава Ісусу Христу“. Коли ти це скажеш, то ціле небо відповість тобі:

Слава на віки! — Амінь.

Роздество Г. Н. Ісуса Христа

Де цар жидівський, що народився,
бо ми бачили Його звізду на Сході
і прийшли йому поклонитися. (Мат.2,2).

Рік-річно обходимо Різдвяні Свята, а вони все однаково, немовби за першим разом, вносять велику радість не тільки в діточий світ, але також і в серце старших людей.

Заєдно вони переміняють своїми чудовими звуками прекрасних різдвяних колядок бідну людську країну в світ радості бодай на короткий час. Бо й когоч не переймає великою радістю неземського щастя стара коляда, яку майже кожна мала дитина знає на пам'ять „Бог предвічний народився“, яка звичайно оповіщує в кожній українській хаті Різдвяні Свята.

Невишукані, прості слова, а яка чудесна їхня сила! Скількиж то разів в життю їх вже чулося, та як тільки пронесуться, чи то при свяченій вечері в хаті, чи то на торжественному Богослуженню в церкві, то якимже невимовним чуттям щастя і охоти до життя переймають вони нашу душу! Під впливом її милозвучних звуків увільняється душа від земських оков тіла й несеться думкою ген на вифлеємські поля, до убогої стаєнки, яка стала небом, а відблиск світла чудесної звізди проганяє з людських лиць хмари злоденного життя так, що не з одних очей, які вже давно забули плач людського щастя, котиться одна за другою тепла й немов кришталь чиста сльоза радісного унесення.

I

Тож не дивниця, брате-сестро, що кожна українська церква наповняється в день Різдва Христового по самі береги народом, який прийшов за голосом коляди, наче ті три царі за світлом чудесної звізди, щоб поклонитися і принести новонародженому Ісусові свої дари. І треба нам подивляти віру трьох царів, які не жалували ні часу, ні труду ні великих дарів для нашого Ісуса, про народження котрого довідалися з появи чудесної звізди. Своїми дарами царі зазначають, ким є те маленьке Дитятко, якому віддають поклон. Вони складають Йому золото, символ вірності, як Цареві, кадило, символ молитви, як Богові, смирну, символ умертвлення, як Спасителеві, котрий має терпіти за людей. На Божий приказ вертали три царі іншою дорогою до своєї вічини, що дало нагоду св. Отцям до висказання думки, що царі прибули до Ісуса Христа дорогою поганської темноти, а повернули дорогою світла і правди.

II

Ясна звізда трьох царів пригадує нам Боже добродійство, що й нам дав Господь Бог звізду віри, яка присвічує нам серед теиноти різних пристрастей, за проводом котрої можемо цілком певно дійти до пізнання Бога. А те світло приніс нам з неба наш Божественний Спаситель, Ісус Христос, котрий сам про себе так говорить: „Я, світло, прийшов на світ, щоб кожний, хто в Мене вірить, не позістав в тем

ноті" (Йоа. 12, 46). „Поки маєте світло, віруйте в світло, щоб ви стали синами світла" (Йоа. 12, 36). Те світло є великим добродійством для нас людей, бо як у ночі один другого не знаємо і не бачимо, так без віри нічого не бачимо, і дороги, котра веде до Бога, не знаємо. Бо тільки зірда віри просвічує наш розум і учить нас, як маємо жити. Вона убагороднює наше серце, вщиплює в нього милосердя і любов ближнього і лучить всіх людей одним вузлом братерства. В котрих народів заблиснув ясний промінь її світла, там зникла темнота дикости, варварства, наїздів, права сильнішого, а навіть сама війна в своїх жорстокостях злагідніла. А в котрих народів це світло віри вигасло, там знову повернула темнота дикости, варварства і невиносимої неволі, як приміром у Росії, Еспанії та в Мексику.

Як колись зірду над вифлеемською стаєнкою бачили тільки три царі, що до неї прямували, так само й світло Христової віри бачать тільки добрі християни. Люди перевертні і переняті світовим духом того світла не тільки що не бачать, але навіть його дуже ненавидять, тому стараються його своїми ріжними блудними науками загасити, бо вони полюбили більше темноту людських блудів, ніж ясне світло правдивої Христової віри.

III

Хоч три царі не знали докладної дороги й місця народження Спасителя світа, всетаки вибралися в далеку дорогу і при помочі світла зірди та допитів людей зайшли до Христа, від котрого одержали за свої труди велику ласку навернення на правдиву віру. Оскількиж ми під тим зглядом щасливіші від них, бо ми не потребуємо питати, де перебуває Христос, до котрого й дорога триває ледви кілька хвилин. Та, на жаль, як дуже часто буває і таке, що деякі ту, таку дуже коротку, дорогу відбувають не раз цілими місяцями, а то навіть і роками. А тим часом світло віри їхньої душі помало висихає, а на її місце вкрадається темнота байдужности до Ісуса Христа. І через те може вони не відчують тої радости, яку несе Різдво Христове. Тому перш за все, брате-сестро, постарайся про Різдво Христове в твоїй душі так, як це зробив один лицар, до котрого коротко перед Христовим Різдвом прийшов Альфонс Мудрий, побожний король Арагонії, котрого той лицар дуже гостинно прийняв. При прощанні сказав король до того лицаря, що був відомий на цілу околицю з байдужности до релігії: „Хоробрий лицарю, дуже дякую тобі та те, що ти мене так широко й гостинно у себе прийняв. Одначе незадовго прийде до тебе король королів, котрий певно схоче пересвяткувати Різдвяні свята, тому зволь

його прийняти у себе таксамо гостинно, як й мене". Слова короля зробили своє, бо лицар, якій вже довгий час не святкував Різдвяних Свят, відсвяткув їх перший раз, як лицею побожному християнинові, і почувався щасливим. Якщо хочеш бути щасливим і ти, брате чи сестро, іди за зізвздою святої віри, щоб ти не блукав темнотою туземного життя, і за прикладом трьох царів прийшов до Христа, що є ціллю твоєї дочасної подорожі. Як три царі жертвували Ісусові в вифлеємській стаєнці смирну, кадило й золото та поклін Йому віддали, так і ти віддай уклони Ісусові Христові, жертвуй Йому кадило побожної молитви, котрої запах нехай аж до неба зноситься, золото твого милосердя для убогих (бо добрі діла в очах Божих є золотом), як також смирну, згадуючи в усіх прикростях твого життя муки і смерть, що їх Ісус Христос поніс задля твого спасення. Тож повертай, брате-сестро, сьогодні з церкви додому вже іншою дорогою та йди за світлом віри Христової через ціле твоє життя. А те світло нехай розжене раз на все темноту злиднів твого життя та освітить тебе, твою рідню й весь наш український нарід щастям і благословенням. Амінь.

Собор Богородиці і Обр. Йосифа

Так воно вже ялось з Божої волі діється тут на цій долині вигнання, що смуток — з радістю, стони болю — з співом щастя, сльози горя — з усміхом задоволення взаємно переплітаються та мережать яркими нитками вишивку злободенного людського життя. І тому нікому з смертельних людей не вдається ніколи вишити свого туземного життя тільки самими нитками щастя, бо між ті нитки хочеш, чи не хочеш — вшиє Боже провидіння також і свої золоті нитки хрестів, які надають дійсну вартість вишивці людського життя.

Але щоб доглянути й зрозуміти ту велич вартости вишивки людського життя, прикрашеної золотими нитками хрестів Божого Провидіння, то треба перш за все приглянутися докладно життю — буттю св. Родини, яка з усіх родин землі мала найкраще мережану вишивку життя золотими нитками хрестів, що їх Боже Провидіння на неї зсилало. Пречиста Діва Марія і Св. Йосиф не натішилися добре щастям з нагоди народин Ісуса Христа та чудес, які кругом них діялись, як уже приходить у сні св. Йосифові Божий приказ: „Встань, возьми Дитя й Матір і втікай до Єгипту, бо Ірод хоче шукати Дитяти, щоб Його убити“ (Мат. 2—13).

I

Була тоді пізна ніч, як Марія і Йосиф по спільній молитві удалися на спочинок, не прочуваючи небезпеки, яка їм грозила. Нараз пробудив св. Йосифа голос зі сну: „Встань, возьми Дитя і матір і втікай до Єгипту“. Так приказує йому післанець з неба. Щож то за приказ: чи може марний сон? Алеж ні, бо св. Йосиф виразно бачить перед собою Ангела та чує добре Його слова: Вставай і втікай! — О, яке важке слово! Та чи воно від Господа походить? Чиж Всемогучий, добрий Отець не міг би свого Сина інакше рятувати, а не утечею? Так міг би був думати собі св. Йосиф. Одначе він ні одної хвилини не вагається, але будить Преч. Діву Марію і повторює їй слова Ангела, а Преч. Діва Марія також приймає той приказ спокійно. Хоч може думки обсіли її душу і немов її питають: Маріє, Ти маєш мандрувати в темну ніч у чужий край? Чи зможеш видержати далеку дорогу? А як на дорозі лучиться св. Йосифові якесь недобра пригода, що тоді пічнеш з Твоїм малим Дитятком? — Що за море тривожних думок! Одначе ні одне слово скарги не виходить з уст Преч. Диви і св. Йосифа. Бо вони, маючи святу совість, немовби говорили з пророком Давидом: „Коли військо проти мене стане, не боїться серце моє“ (Пс 26, 3). Або з св. Апостолом Петром: „Всяку журбу вашу скинувши на Нього, бо Він старається про нас“ (Петро 5, 7). Заледви минула година, а вони вже вибралися в дорогу: в руках св. Йосифа подорожний костур, а Марія сидить на ослятку й хоронить Ісуса як найдорожший скарб у своїх материнських раменах. Ангел Божий відчиняє браму міста Вифлеєму, через котру св. Родина переходить і йде під покровом Божого Провидіння в далеку й небезпечну дорогу. Якаж страшна ніч зависла тепер над Вифлеємом! Цар Ірод, що бажав убити Ісуса, в пізній годині в ночі підписав страшний засуд, силою котрого всі хлопчики понизше двох літ мусіли статися його жертвою. Вже зближаються кати, щоб з дикою силою сповнити приказ. Сплячим матерям видають діти і цілий Вифлеєм попав в жалобу й розпуку. Щасливо уникла небезпеки тільки св. Родина; але який страх мучить їх в тій страшній ночі на вигнання! Їх душевні терпіння побільшають ще більше терпіння тіла: голод і спрага, недостаток і умучення та різні труди далекої подорожі.

II

Вкінці по великих трудах та небезпеках осягають ціль своєї подорожі. Але який же сумний їхній побут на вигнанні! Яким великим смутком і тугою сповиті їхні серця за дорогою

вітчиною та святинею. При тім мучать їх ще земські журби, чи знайде св. Йосиф роботу, щоб вижити родину? Хто зми-лосердиться над їхнім убожеством та подасть їм захист? А вже найбільші терпіння справляла Марії й Йосифові велика любов маленької дитини Ісуса. Кожний погляд на Дитя, що мусить зносити такі невігоди, кровавив материнське серце Марії. І оскільки Дитя піростало, остільки з материнською любовю змагалися журба й тривога о дальшу долю Дитини. Але понад усі ті журби і недостатки було у св. Родини таки більше довіря до Господа Бога, що досвідчає своїх любимців до якогось часу, а потім зсидає потіху й поміч. Прийшла вкінці для св. Родини радісна година повороту до вітчизни. Знову у сні являється ангел св. Йосифові і каже: „Встань, возьми Дитя й Матір Його і йди в ізраїльську землю, бо померли ті, що шукали душі Дитяти“ (Мат. 2, 20). Що за радісна новина, от уже і вертають назад до вітчизни! На дорозі зносять такі самі невігоди й терпіння, як і в часі утечі, але при Божій допомозі св. Родина вернула щасливо до вітчизни й замешкала в місті Назареті. І тут їм добро не переливалося. Св. Йосиф заробляв, як міг, на скромне удержання. Преч. Дів. Марія занималася домашнім господарством. Подібно й Ісус Христос працював, бо як сам сказав про себе: „Син чоловічий не прийшов, щоб Йому служили, але щоб послужити“ (Мат. 20, 28). Праця і побожна молитва ось це головне заняття св. Родини, свята згода й щиро взаємна любов це їх спільне життя, а численні хрести — це їх земське щастя.

III

От бачиш, християнська родино, бодай приблизно життя-буття св. Родини, повне всяких важких хрестів, а всетаки, вона почувається щасливою, бо несе їх з цілковитим підданням на Божу волю. І нема для тебе тут на землі кращого взору до наслідування, як Пресвята Родина з Назарету. Також і ти є на далекій дорозі вигнання, далеко від справжньої батьківщини, а дорога твоя також тверда й утяжлива, бо Господь Бог поставив на ній терпіння. Нехай це буде хрест убожества, або хвороба, чито якийсь інший родинний хрест, однак не впадай під ним і не нарікай, тільки неси Його спокійно, з любовю. Бо не можна інакше приподобатися Богові, як піддаючися Його волі. Родина, віддана Богові, певно доступить вічної щасливості, бо її можна порівняти з тими людьми, що знаходяться на кораблі, вони порушуються тільки в межах корабля і тим чином причалють до пристани. Таку родину вже тут на землі супроводить Боже благословення. Один рілник, якого рілля обильніше родила, ніж сусідські, запитаний сусідами про причину,

сказав: „Мое поле родить обильніше, бо маю завсіди таку погоду, якої бажаю“. Коли питали його, як це розуміти, пояснив: „Я вдоволений завсіди з погоди, яку зсилає Бог; це подобається Богові, отже зсилає благословення на мою ріллю.“ Гарний примір піддання Божій волі дав нам Ісус Христос на Оливній горі, коли молився: „Отче, не моя, але Твоя воля нехай буде“ (Лук. 22, 42). Ісус Христос був небесному Отцеві послухний аж до хрестної смерті. Св. Магдалина з Паціс каже: „Я знесла би радо найстрашніші муки й найбільші хрести, коби лише знала, що така є Божа воля“. Подібно думали й ділали всі Святі. Тому й ти, батьку, сповняй гідно Божу волю! Будь опікуном і кормителем своєї родини, як св. Йосиф, веде її до небесної вітчизни. Не пурхайся трудів та журби про вічне й дочасне добро своєї родини, йди слідами св. Йосифа. І твоїм дітям на кожному кроці грозить Ірод — гріх, що хоче вбити на віки їхню душу. Перед тим Іродом схороняй себе й свою родину, пожертвуй себе цілковито для добра твоєї родини, котру тобі Господь Бог дав під опіку. І ти, мамо, будь для своїх дітей тим, чим була Преч. Діва Марія для дитяти Ісуса: охороною душі й тіла, сторожем у всіх пригодах. А ви, діти, слухайте й шануйте та любіть своїх родичів. І так творіть усі разом святу родину. Амінь.

Св. Первомученика Стефана

Святий Стефан був одним з перших Христових визнавців, що з великої любови до Христа і Його справи віддав своє молоденьке життя. Св. Стефан жив за часів св. Апостолів. Приймавши свячення на діякона, виконував свій уряд незвичайно точно й совісно: убогих живив та годив, в нещасті їх рятував. Відзначався мудрістю і мужеством у голошенню Христової науки. Але не любов, а ненависть стягнув він на себе у провідників свого народу, яким витикав їхню невдячність для Божого милосердя, що його дізнавав жидівський нарід упродовж віків своєї історії, почавши від Авраама аж до Ісуса Христа. Усіх Божих провідників, говорив Стефан на суді, на котрому його суджено, які тільки приходили до народу з великою любовю в серці та зі словами потіхи на устах, звіщаючи прихід Спасителя, ваші батьки переслідували, а то й убивали. А ви самі недавно сталися зрадниками й убійниками таки вже самого Спасителя. Ця його промова на суді викликала велику бурю гніву в серцях судіїв, котрі засудили його за те на смерть через укаменування. І товпа виволікла св. Стефана за місто, де засипала його градом каменюк, під ударами котрих св. Стефан так молився до Христа: „Господи Ісусе, приими мого духа! Господи, не бери їм цього за гріх!“ І то сказавши, уснув. (Діян. 7, 59—60).

I

І так помер той перший молоденький герой на полі слави за Христову віру, яка засвітила серед темноти звичаїв старого світу: „Око за око, зуб за зуб“ (Мат. 5. 38) — дивно лагідним та новим світлом: „Любіть ворогів ваших, добре чиніть тим, що вас мають у ненависти: а моліться за тих, що вас переслідують і котрі вас обиджають“ (Мат. 6, 44). Перший з людей з Нового Завіту пішов за тим світлом св. Стефан. Його потягнув за собою сам Божественний Спаситель, що серед страшних мук на хресті молився за своїх ворогів: „Отче, відпусти їм, бо не знають, що роблять“. Сам Бог Отець в небі дає нам примір любови, бо каже світити сонцю на добрих і злих та спускає дощ на праведних і неправедних. Отже хто любить своїх ворогів, той стає подібним до Бога і є правдивою дитиною небесного Отця. Маємо любити наших ворогів також тому, бо ворог є сотворений на образ Божий, а потретові володаря належить завсіди пошана, чи він ліпше, або гірше зроблений, чи вибитий на золоті, чи на олові; так само заслугує на нашу пошану й любов потрет Божий, отже кожний чоловік, без огляду на те, чи він праведний, чи грішний. Миж любимо не гріх, але особу нашого ворога. Прекрасно говорив св. Августин: „Людина є ділом Бога, а блуд ділом чоловіка. Люби те, що зділав Бог, а не те, що зробила людина“. Треба також пам'ятати й про те, що наші вороги є часто знаряддям Бога, як лікар уживає п'явок, щоб усунути з тіла хворого чоловіка нечисту кров і уздоровити його, так і Бог уживає звичайно наших ворогів, щоб очистити нас з не-совершенства. Безбожні є тим для добрих, чим пильник і мотлох для заліза, чим плуг для ріллі. Вороги пожиточні для нас і з того згляду, що звертають нам увагу на наші блуди й дають нам нагоду вправлятися в чесноті. Вороги подібні до пчіл, що вправді жалють, але зате дають солодкий мід. Коли тебе жалить злий язик, то потішся тим, що оси не тикають ніколи найгірших овочів, а пословиця каже: „Більше ворогів, більше чести“. Не забуваймо вкінці й про те, що хто любить Бога, тому ніякий ворог не всилі дійсно пошкодити. Приміром на те є життя старозавітного Йосифа. Отже пам'ятай ту правду, а не захитаєшся серед найбільших переслідувань.

II

Любов своїх ворогів виявляємо тим, що не мстимося на ворогах, не відплачуємося їм злом за зло. Гарний примір дає нам Давид: два рази мав він нагоду забити свого гонителя, царя Савла, одначе не зробив йому нічого злого. Фарисеї

нераз ганьбили й обмовляли Ісуса Христа; та Христос не відплачується їм тим самим. Мешканці одного самарянського міста не прийняли раз Ісуса Христа тому, що Він був жидом; обурені тим Апостоли хотіли на те місто стягнути огонь з неба, та Христос картає їх за те і каже: „Не знаєте, чийого духа ви є“ (Лук. 9, 55). Один батько обіцяв обдарувати діамантом того свого сина, котрий викажеться найблагороднішим ділом. Дістав діамант той син, що стрів над пропастю сплячого свого ворога, одначе не скинув його до пропасти. Ми маємо радше терпіти, а не мститися, і тому повчає Ісус Христос: „А хто тебе вдарить в праве лице, настав йому і друге“ (Лук. 6, 29); „Не давайся побідити злomu, але побіждай зло добром“ (Рим. 12, 21). Мстися на своєму ворогові, але так, як мстилися святі, а саме: плати за зло добродійствами, а це правдива небесна пімста. Йосиф у Єгипті відплачується своїм братам добром за зло. Св. Стефан молитися за своїх катів, бо сумна судьба його гонителів справляла св. Стефанові більший біль, ніж все зло, яке від них витерпів, тому молитися за них. Це вершок благородности робити добро своїм ворогам. Ми повинні також нашим ворогам радо прощати. Ісус Христос вимагає від нас, щоб ми не сім разів, але сімдесять разів сім прощали нашому братові (Мат. 18, 22). Хто робить добро своїм ворогам, той подібний до лелії між терням, яке її безнастанно коле, а вона не перестає прикрашувати його своєю білістю. Коли не мстишся, брате, сестро, на своїх ворогах, але робиш їм добродійства, тоді своїх ворогів розброюєш, а у Бога заслугуєш собі на нагороду; колиж робиш противно, тоді допускаєшся гріха. Блаженного Климентія Гофбавера проклинала раз на вулиці Відня одна жінка, він підійшов до неї і підніс хустину, що випала з її кишені, а коли подав їй ту хустину й сказав до неї кілька чемних слів, то вона застиджена по самі вуха, замовкла і скоренько відійша. Як хробак, що має дуже мягоньке тіло, а всетаки перегризає найтвердіше дерево, так згідливість розброює найзавзятішого ворога й найбільшого простака. Хто не навчить ворога й мститися, той не тільки що грішить, але з ним діється щось подібне, як з пчолю, котра мститься і жалить, а зате мусить сама гинути. А хто прощає ворогові, тому й Бог прощає його гріхи; хтож не прашає, тому й Бог не прощає, бо прощати ворогові, це діло милосердя, це найбільша милостиня, якою заслугуєш також у Бога прощення для себе самого. Колиж не прощаєш своєму ворогові, стягаєш на себе прокляття Боже, скільки разів відмовляєш „Отче наш“, бо Ісус Христос каже: „коли не відпустите людям, то й Отець ваш не відпустить вам ваших провин“ (Мат. 6, 15).

(Докінчення буде)

о. Григорій Кубай

Св. Первомученика Стефана

(Докінчення)

III

А якже ти, брате-сестро, поступаєш зі своїми ворогами? Чи так само, як святий Первомуч. Стефан та непроглядний ряд інших святих Христових визнавців? Бо здається, що ти помимо всього поступаєш таки далше після старої засади: „Око за око, зуб за зуб“. Живеш і поступаєш так, якби ніколи нічого не чув про Христову заповідь любови ворогів.

І коли тебе хтось образить, або зробить тобі якусь кривду, тоді вже тобі навіть не в голові, щоб йому простити, тільки так сильно перейметься твоє серце ненавистю до нього, що куди лекше було б викорчувати столітнього дуба з усіма його коріннями, ніж ненависть і гнів з твого серця. І минають цілі тижні, місяці, а навіть і літа, а ти гніваєшся і мстишся на своєму ближньому, де тільки і як тільки можеш. А коли твій ближній, що тебе образив, прийде до тебе і подає тобі руку до згоди і просить прощення, то ти, відвертаючися від нього, заявляєш, що не тільки не простиш йому до гробової дошки, але навіть не хочеш бачити його на свої очі. Ох, яке напrawdę страшне засліплення! І що таке страшне заподіяв тобі твій ближній? Чи відобрав тобі здоров'я, чи може кого тобі замордував? А хочби навіть, то і в такому випадку мусиш йому простити. Послухай но, як поступив слуга одного пана зі своїм ворогом. Зостанніх літ невільництва в Африці оповідають слідуочу подію. Один пан мав слугу, що недавно на вернувся на християнську віру, тому був дуже побожний, а свої обов'язки виконував дуже сумлінно й чесно. Одного разу удався той пан зі своїм слугою на торг невільників і купив там кілька молодих хлопців. Слуга просив його, щоб він купив ще одного старого, покритого ранами чоловіка. Пан згодився. По повороті до дому, слуга дуже щиро доглядав того старця. Питає його пан: „Чи це може твій отець, або кривний?“ Слуга відповідає: „Ні! Місіонарі мене учили, що ворогів маємо любити, а він власне замордував мого батька й матір, дім нам спалив, а мене продав до неволі“. Оттак, бачиш, поступив той слуга з своїм ворогом, що йому стільки

кривд заподіяв. Так і ти мусиш поступати, якщо на правду хочеш, щоб і з тобою Господь Бог поступив колись після свого милосердя і любови. Крім того, брате-сестро, завжди молися о ту велику ласку любови ближніх, для цілого нашого народу. Щоб увесь наш український нарід взаємно любився і прощав собі зі щирої душі всякі провини. А тоді певно Господь Бог простить також і наші провини й нагородить наше добре серце дочасними і вічними дарами. Амінь.

Новий Рік

Боротьбою доброю я боровся, до-
рогу скінчив і віру зберіг. (II Тим.
4, 7).

I

Є собі малий і спокійний край, що граничить з одної сторони з вечором нашого життя, а з другої з таємною вічністю. Земля його зимна, а краєвиди непривітні, по більшій часті покриті малими й низькими горбками.

Королів, богатих та бідних там нема, всі вони між собою рівні. А число мешканців того краю що року збільшається. І всі ідуть на Божий суд.

Може ти, брате-сестро, вже догадуєшся, де лежить і як називається той дивний край. Якщо ні, то я тобі зраджу. Той край то цвинтар. Ти певно дивуєшся і десь у своїй душі мене питаєш: Чому саме сьогодні затягнув я такої сумної пісеньки, замість побажати тобі милих і щасливих літ. Власне тому, брате сестро, що я тобі бажаю з цілого серця не тільки милих і щасливих літ, але також і пілої щасливої вічності, підшукав я таку науку на нинішнє свято, яку ти уважно вислухай до кінця, а переконаєшся, що вона якраз відповідає твоєму життю з нагоди сьогоднішнього свята.

Не тільки вислухай, але також і уряди після її вказівок ціле своє життя, а я переконаний, що подякуєш мені колись широко, за цю мою добру для тебе науку. Бо тільки подумай сам здорово про те, що ти сьогодні зблизився о один рік ближче до своєї послідної стації, цвинтаря.

Тому прошу тебе дуже, будь ширим і отвертим сам з собою і з Новим Роком та поглянь відчиненими очима душі на свою совість і переконайся, чи маєш запасів милосерних діл на вічне життя, до якого так безпереривно ідеш. Коли весною кинеш оком по леваді, то побачиш, що левада прибрала вигляд і запах тих цвіток, котрих на ній найбільше цвите. Щось подібне повинно бути й на леваді твоєї совісти. Вона повинна прибрати вигляд і запах тих цвіток добрих діл, яких ти не тільки в минулому році, але

також у цілому твому дотеперішньому життю найбільше там засіяв.

Бачу, що ти злякався, бо повно бодяків, що зацвили одним великим лісом на леваді твоєї совісти, а добрих цвіток і їхнього милого запаху майже нема. Ті бодяки це гріхи. Ох, якщо воно так дійсно є, то якжеж ти бідно і нужденно зачав свою дальшу подорож у цьому Новому Році.

II

Брате-сестро, треба тобі конечно змінити своє життя — тим більше, що не маєш певности, чи довго ще прийдеться тобі їхати до послідної твоєї стації, цвинтаря. Почисли ти всіх тих, що ще минулого року стрічали разом з тобою в цьому святому храмі Новий Рік, а сьогодні їх уже в живих нема. Таке може й з тобою статися. Тому зроби з левадою твоєї совісти якнайскоріше так, як це робить часом весною чи літом велика нагальна повинь, що забирає з собою все, що тільки по дорозі стріне, й несе куди попало. Так й ти спусти повинь сліз з розкаянного серця в св. Тайні Покаяння на леваду своєї совісти, зарослу буйно бодяками різних гріхів, а вона їх знищить, немов вогнем їх випалить.

На їхнє місце посади незабудьку діяльного християнського життя, яке полягає на тому, щоб Бога пізнати, в Нього вірити, Його слухати й любити; також засади цвітку любови ближнього, виконуй, після твоєї змоги, милосерні діла для тіла та душі ближнього. А вскорі побачиш, що левада твоєї совісти покриється прекрасними цвітками різних чеснот, їх милий запах наповнить твою душу неземським щастям, яке осолоджуватиме тобі утяжливу подорож по землі.

Крім того, подумай сьогодні ще й над тим, що цього року треба тобі вписатися до церковного братства, вступити до котрогось католицького товариства — тим більше, що кругом тебе сильно організується злий світ на те тільки, щоб насильно змінити напрям твого життя. В добром товаристві навіть краще їдеться, ніж самому. Не забудь також запланувати собі на цей рік якусь католицьку газетку, вона тобі впродовж цілого року не одну добру раду подасть та нераз розвеселить твою душу, прибуту щоденними турботами. А коли стрінуть тебе в цьому році якісь життєві хрести, то не впадай духом, тільки приймай їх спокійно, піддачись Божій волі, а при Божій допомозі перенесеш усякі хрести цього життя.

Ап. Павло, коли почував себе близьким смерті, сам собі видав ось таке світле свідоцтво: „Боротьбою доброю я боровся, дорогу скінчив і віру зберіг“. Та він був і свідомий того, що Господь йому дасть за те: „На остаток готується мені вінець справедливости, котрий віддасть мені Господь у той день“.

Брате-сестро, щоб і твій кінець був такий щасливий!
Амінь.

Трьох Святителів

А хто сповнить і навчить, той назветься великим у царстві небеснім
(Мат, 5, 19).

I

Мабуть нема ні одної такої людини на світі, котра не бажала би собі бути красною і мудрою, багатою і щасливою, усіма поважаною та славною. І чого то сьогодні не робить, яких засобів не хапається, кому не вислугується такий чоловік, котрий поставив собі за ціль свого життя це все бодай в маленькій скількості досягнути. Тоді нема для нього такої дорогої речі, котрої він не приніс би в жертву на вівтарі свого самолюбства. Навіть для якогось підрядного ставища жертвує він нераз і свою віру, обряд і народність.

Однаке та служба, за котру нераз так дорого заплачено, котру так ревно виконано, не все приносить сподівані користи. І такий чоловік дуже часто переконується, що він, замість щастя і слави, дослужився погорди, упадку, або й смерті. Бо облудний світ завсіди так платить своїм слугам за їхню вірну службу. Сьогодні нихвалює їх попід небеса, а завтра вже рівняє їх разом з болотом.

II

О, якжеж зовсім інакше платить Господь Бог своїм слугам за їхню вірну службу. Тільки, на жаль, про ту Божу заплату так мало сьогодні людей старається, хоч вона така велика й така певна, бо це не немінна й смертельна людина її обіцяє, тільки сам наш Божественний Спаситель, котрий може й хоче дуже радо нам її дати, коби лише ми собі на неї заслужили. А заслужити собі її можемо дуже легко, бо Христос вимагає від нас тільки того, щоб ми совісно виповняли Божу волю. То деж властиво лежить причина тої великої байдужности людей до вічної Божої нагороди? Вона лежить у тому, що ми тут на землі, на цій долині сліз і горя про ніщо інше так не забуваємо, як власне про те небо, де призначене для нас вічне щастя і слава. Вправді небо має бути для всіх людей без ріжниці; однаке хто бажав в небі одержати, після слів самого Христа, велику нагороду, той мусить не тільки сам виповняти Божі заповіді, але й других того навчити.

Як належить виповняти Божі заповіді і других того

учити, можуть нам послужити приміром усі три великі угодники Божі, три святителі: Василій Вел., Григорій Богослов і Йоан Золотоустий, котрих пам'ять сьогодні святкуємо. За їхню ревну службу для Бога й ближнього відзначив їх Господь великою славою, якою вони світять немов ясні зорі. Отже хто бажає щастя і слави, якої світ не може дати, нехай ступає слідами їхнього життя. А вони йому допоможуть це все досягнути своїми святими молитвами.

III

І тобі, брате-сестро, може бажання багатства, щастя та слави проганяє сон з твоїх очей, якими безнастанно шукаєш дороги, котрою ти до того вимріяного щастя дійшов би. І бігаєш за ними по різних дорогах, одначе ніколи ще тобі не вдалося його зловити. Хоч може не раз тобі здавалося, що вже його маєш у своїх руках, але коли ти приглянувся йому ближче, то з великим жалем переконався, що це був тільки блудний огник. Знай, брате-сестро, що до правдивого щастя і слави веде тільки одна дорога, про котру говорить сьогодні в св. Євангелію наш Божественний Спаситель: „А хто сповнить і навчить, той великим назветься в царстві небеснім“.

Сам Господь Бог іменував тебе учителем твоїх дітей, теж сповняй гідно той високий уряд, як лице християнському батькові й матері. Ходи сам тільки дорогою Божих й церковних заповідей та навчи ходити ними й своїх дітей. Перш за все роби це ти, християнська мамо, що з Божої волі носиш ім'я, по Божому імені найсолодше в бесіді усіх народів землі; що його вимовляє серце дитини скоріше, ніж можуть вивісти уста, а згадка про нього заховується в її пам'яті та наповняє її запахом, що не вітріє ніколи в життю. Ти, що співаєш над колискою пісні материнської любови, під впливом котрої дитина снить мрії неземського щастя, яке викликає ангельський усміх на її невинному личку. Ти, що маєш найбільшу повагу й любов у своїй дитині, якою ніхто з смертельних людей не може пошануватися. Ти покликана на першу учительку своїх дітей. Зрозумій же, християнська мамо, ту велич свого значіння в родині та в народі, переймися ним цілою ніжністю трого материнського і жіночого серця. А в слід за тим вшпіль в серця своїх дітей цвітки любови Бога, віри, обряду та свого народу.

І підливай їх терпеливістю і любов'ю свого материнського серця, а побачиш, що ті цвітки під дбайливою твоєю опікою таки сильно розростуться в серцю твоїх діток, що ніяка життєва буря не зможе їх ніколи вирвати. А з твоїх діток виростуть велитні духа, що своїм сильним і здоровим характером будуть світити наче ясні зорі на небозводі своєї

Церкви і народу. Ти вже давно будеш у гробі спочивати, а прекрасні цвіткі твоєї науки будуть буйно цвести в життю твоїх діток та приносити солодкі овочі, за які благословитимуть тебе не тільки власні діти й цілий нарід, але також і сам Господь Бог.

IV

Тож виховуйте, родичі, своїх дітей по приміру родичів св. Василя Великого, Григорія Богослова та Йоана Золотоустого і відвертайте від них усяке світове хабаззя та присвічуйте їм приміром свого побожного життя. А будьте певні, що не мине вас у Божому царстві велика нагорода багатства, щастя і слави, за чим так даремне шукаєте тут на землі. Бо Ісус Христос своєї обітниці цілком певно додержить, яку немов присягою ствердив, говорячи:

„Бо направду кажу вам, поки не минеться небо й земля, одна йота або одна черта не пропаде так довго, поки все не станеться“ (Мат. 5, 18). Амінь.

Неділя Сиропустна

Збирайтеж собі скарби на небі, де ані ржа, ані міль не нищать і де злодії не підкопуються і не крадуть. (Мт. 6, 20).

I

Серед усіх культурних народів землі лунає сьогодні клич про ощадність, багато про неї говорять на всяких зібраннях та пишуть по часописах і книжках. А навіть час від часу уряджують пропагандові дні, коли виголошують промови, в яких з математичною докладністю виказують великі користи з ощадности. І мабуть нема такої культурної людини, котра не щадила би, або бодай не бажала щадити, коби тільки мала можливість. Вслід за тим кожний чоловік, інтелігент чи простолюдин, старається в ріжний спосіб збільшити свої щоденні доходи, з котрих можна би було якнайбільше відложити на чорну годину.

Люди побільшують або поліпшують варстати своєї праці, тай селянин не лишається позаду. Він починає свою землю краще управляти та більше рентовні рослини плекати.

II

І нічого злого в тому не було би, що люди збирають земські добра, якби не те, що більша частина людей уважає

збирання земських дібр за виключну ціль свого життя, а не за середник до досягнення вищої цілі, до якої ми сотворені. Тому Христос перестерігає нас перед земською захланністю, наглядно виказуючи нам її нерентовність: „Не збирайте собі скарбів на землі, де ржа і міль нищать і де злодії підкопуються та крадуть“ (Мат. 6, 19).

Ось як докладно, таки на наших очах, сповняються слова Христа Спасителя. Не один уже про те переконався, що складав гріш до гроша або купував парцелю до парцелі і з часом доробився — може навіть зі шкодою власної душі, та тішився надією, що зможе зажити вже спокійним і щасливим життям.

Одначе гірко завівся, бо наче на potwierдження слів Божественного Спасителя прийшла девальюація гроша, криза і т. ін., а вкінці цілковита матеріальна руїна. Все таки щадити треба, бо ощадність це вияв поміркованости в житті, якої й Христос домагається від нас. Але земська ощадність нехай буде для нас прикладом і заохотою до небесної ощадности, яку нам сьогодні Христос поручає: „Збирайтеж собі скарби на небі, де ані ржа, ані міль не нищать і де злодії не підкопуються, ані не крадуть“. В тій цілі, щоб ми мали нагоду добре застановитися над тою небесною ощадністю, св. Церква, як добра наша мати, установила час святого великого посту, в якому устами своїх слуг священників, голосом дзвонів і відповідними піснями та своїм постним виглядом заохочує нас до льокування наших ощадностей у небесній скарбниці.

III

І я тобі, брате-сестро, пригадую сьогодні з цього св. місця той великий час, що його св. Йоан Золотоустий зве „весною душі“, і заохочую тебе до складання твоїх ощадностей у небесній скарбниці. А щоб твої доходи збільшилися, то я тобі пораджу, щоб ти підчас тої „духової весни“ засіяв на ниві своєї душі такі рослини, що принесуть тобі великі доходи, з котрих ти не тільки міг би сплатити великі довги, затягнені своїми гріхами в Божої справедливости, але також і відложити дещо на чорну годину твоєї смерти.

Знаю тільки три рослини, яких плоди незвичайно дорого платяться. Їх може управляти кожний чоловік, інтелігент і простолюдин, священник і світський, багатий і бідний, а навіть і бездомний жебрак. Тими, так дуже рентовними рослинами, є: молитва, піст і милостиня. Знай, що вони, як зійдуть і досягнуть, то напrawdę приносять такий великий дохід, що людина, хочби не знати, яка бідна, стає багатцем в очах Бога і усіх мешканців неба. Справді їхня управа з початку досить трудна. одначе задля користей, що

Їх вони приносять, треба їх конечно управляти. А управляють їх у той спосіб, що навозять в першій мірі ниву душі добрим наміренням, потім орється глибоко плугом широкі сповіди, волочиться добровільною і широкою покутою і сіється насіння тих ростин, яке часто підливається обильними сльозами розкаяного серця та огрівається лучами Божої ласки. Розуміється, що ниву душі треба також захищувати великою горою любови Бога й ближнього перед вітром гордості, похотей тіла та очей, щоб він не заніс на ниву душі світового куколю. Так управлена нива твоєї душі і захищена перед вітром світового хабаззя принесе тобі такий великий дохід, земського і вічного щастя, що ти ніколи більше не втопиш своєї душі в марному багатстві цього світа.

IV

Тому, брате-сестро, коли почуєш сьогодні на вечірні голос великопостних дзвонів, котрі, наче ті повертаючі з вирею передетні птиці, звістять тобі, що вже настала „духова весна“ твоєї душі, возьмися так на правду до весняної обробітки твоєї душі, молитвою, постом і милосерними ділами. Як треба молитися і постити, ти вже нераз чув і знаєш. А милосерних діл, якщо не можеш виконувати грішми чи іншими матеріяльними річами, то виконуй їх побожною молитвою за налогових грішників, за тих, що не сповідаються, за недужих, покривджених і т. ін.

Використай той великий час, в якому Христос Спаситель в особливий спосіб заохочує кожного з нас зокрема, щоб ми гідно перевели ту „духову весну“, котра не для одного з нас може буде вже послідною.

Перепроси Христа Спасителя за свої провини; вирівняй великий свій довг Його Божій справедливості.

Заложи собі щадничу книжечку небесної скарбниці: складай на неї через ціле своє життя ширі молитви, приписані пости та милосерні діла. А тої ощадності не зможе ніяка людська сила в ніякий спосіб ні забрати, ані знищити. Та ощадність немов привяже тебе до себе: „Бо де є скарб твій, там буде й серце твоє“ (Мат. 6, 21). Амінь.

Неділя Хрестопоклонна

Витай нам, хресте пресвятий, о хресте,
книго мук Христових! Тебе читає кожний
з нас, синів Адамових. (Церк. пісня)

I

По великій світовій війні починає щораз голосніше лу-
нати клич по церквах, книжках і часописах, щоби вірні чи-

тали, передплачували й поширювали добру християнську пресу. В тій цілі навіть призначені „місяці доброї преси“.

Уряджують також вистави доброї книжки та часописів, щоб мати перегляд здобутків на полі друкованого слова. І це все виконує велику роботу серед людей, бо єднає їх духом любови Бога, Церкви, обряду й народу та випроваджує їх з роздоріжжя взаємно поборюючих себе кличів і напрямків на Божий шлях правдивої віри в краще майбутнє.

II

Однаке нічого нового не видумали люди, бо таку виставу доброї книжки св. Церква, як добра мати, вже віками уряджує, на неї рік-річно запрошує своїх дітей, щоб приглянулися добре тій виставі, на котрій справді небогато книжок, тільки одна однісінька книга св. Хреста. Але зате та книга містить у собі весь зміст усіх добрих книжок на світі, які люди колинебудь написали, пишуть і будуть ще писати. Тому варта ту книжку оглянути, але також і прочитати. І коли ми сьогодні так численно зішлися до св. церкви і бачимо книгу св. Хреста на тетраподі, прибрану цвітами васильків, прочитаймо собі при тій нагоді також її зміст.

На першій сторінці тої книжки стоїть написано, відки людина взялася на цій долині сліз та горя, і куди вона йде. Потім слідує історія гріха і його наслідків. Якоюж великою і важкою образою Бога — читаємо там — був гріх, коли аж Богочоловік мусів за нього заплатити. За наслідки чужого гріха Божественний наш Спаситель покутував через ціле своє життя, а вкінці перетерпів страшні хрестні муки. Якщо Господь Бог так тяжко упокорює свого рідного Сина за чужі гріхи, то якаж кара чекає нас за наші і такі численні гріхи, коли впадемо колись у справедливі Божі руки? Богато людей нічого не робить собі з гріхів, але колись гірко пожалують. Читаємо далше в цій книзі Хреста про невимовно велику любов Спасителя до нас грішних людей, котра завела Його аж на хрест, на якому Він ясніє як цар любови.

Ісус на хресті покритий численними ранами і кровю розгорнув свої рамена, якими бажає нас усіх пригорнути до Свого серця. З книги Хреста учимося також брати хрест на рамена та йти за Христом після слів ап. Петра, котрий каже: „Тому, що Христос терпів за вас і дав вам приклад, щоб ви йшли вслід за Ним“ (І Петр. 2 — 21). Книга Хреста є немов тою амвоною, з котрої Христос Спаситель голосить велику правду не словом, але живим прикладом. Він каже: „Я є дорогою, котрою усі маєте йти, бо іншої дороги до неба нема; тою дорогою вів я свою найдорожчу

Матір і всіх святих, і ви також мусите нею піти. Тому беріть ваш хрест і ходіть за Мною“.

III

Такий то є зміст цієї книги св. Хреста. О, коби ти, брате-сестро, зачав вже від сьогодні читати з цієї книжки, щодня бодай десять мінут, то напевно перевищив би в Божій любові усіх тих учених, що напам'ять повиучували грубезні книги, але, на жаль, не пізнали тої любові, якої хоче навчити нас Божествений Спаситель. Ти пізнав би скоро злобу смертельного гріха, через котрий все лихо прийшло не світ.

Якщо любиш, брате сестро, Ісуса Христа і Його Пресв. Матір, якщо маєш вдячність для Них за Їхню невимовно велику любов до тебе та за ті добродійства, які вони для твого туземного і вічного щастя вчинили; якщо любиш власну душу, то відречися сейчас гріха. Св. мученики зносили найстрашніші муки, та не далися кинути до гріха; а ти може не вмієш поконати ні одної спокуси. Одначе не трать надії, тільки мерщій приготуйся до св. сповіди, в якій щиро й отверто визнаєш усі свої провини та заверни з роздоріжжя темних доріг твоїх гріхів на шлях сильної і витривалої постанови поправи, яким іди непохитно зі словами на устах: Радше геройська смерть, ніж один ганебний гріх. А свої життєві хрести неси без найменшого нарікання в душі щирої покути за гріхи минулого життя.

IV

Коли знову, брате-сестро, нападе на тебе на цьому шляху нагальна буря, що блисне в твоїй душі переразливим гуркотом давних пристрастей, чи то горя і смутку, не злякайся. Тільки стій сильно наче той столітний дуб, що черпає свою силу у могутніх своїх коріннях.

Для тебе нехай буде таким сильним корінням книга Хреста, котру ти мусиш завжди з собою носити та її читати. А в цій власне книзі Хреста найдеш підпору, якої найбільша буря життя не зломить; найдеш надію, якою ніяка людська злоба не захитає; найдеш потіху, якої й найбільше людське горе не засмутить; а також найдеш там і спокійний та теплий куток охорони перед влізливою слотою похотей.

Не зачиняй тої книги Хреста ні тоді, коли в твоїй душі світитиме сонце ясних днів. Тільки читай її все та молися з неї за себе і свою рідню, як також за свій безталанний нарід і співай з неї милозвучні пісні, якими осолоджує своє туземне життя:

Ти витяг рамена свої
 На нашу цілу країну,
 Щоб ними пригорнути нас,
 Злучити в одну святу родину (церк. пісня).
 Амінь.

Неділя Мироносиць

Але йдіть, скажіть ученикам і Петрові, що чекає вас у Галилеї, там Його побачите, як це вам сказав.
 (Марко 15, 7).

I

На хрестному дереві, на горі Голгофті догорює в великій любови наш Божествений Спаситель Ісус Христос. Побіч хреста стоїть громада фарисеїв, що приглядається невимовно терплячому умираючому Спасителеві. Терпіння і муки Христа справляють їм радість та задоволення. Одначе їм того ще замало; вони стараються хрестну муку Спасителя ще й побільшити різними зневажливими словами та насмішками.

Ті злобні слова й переверотні заміти більше боліли Спасителя, ніж цвяхи й рани. Але нім Христос віддав свого духа небесному Отцю на хрестному дереві, Він глянув очима, з котрих вже смерть визирала, на свідків своїх страстей. Він шукав великодушних сердець та лиць, на котрих видніло би співчуття для Нього. І доглянув Ісус лише одного чоловіка, а три невісти. В тому великому дні, в якому рішалася раз на все доля цілого людства, невісти були світло заступлені. Вони не тільки йшли вслід за Христом на гору Голгофту, але також і з гори Голгофти пішли за Ним до гробу, від котрого аж тоді відійшли, погружені в глибокому жалі й горю, коли гріб уже закryw Христове тіло своїми зимними раменами. І хоч Ісуса Христа вже положено до гробу, який привалено важким каменем, всетаки страх переслідував фарисеїв немов голосом дзвону злої совісти, щоб вони забезпечили гріб Христа перед усякими несподіванками, що вони й зробили.

Апостоли й прихильники Христа, прибиті страхом і смутком, порозбігалися на всі сторони. Тільки світлі жіночі постаті, повні вірної любови, розвивають далі свою живу діяльність при обряді похорону, якого задля надходячої суботи не могли довершити, як собі бажали. Тому в неділю на зорі перші прийшли до гробу з пахучим миром, щоб помазати тіло Христа. Вправді Христового тіла в гробі вже не застали; одначе їхня добра воля, велика відвага та любов

і привязання до Спасителя стали щедро нагороджені. Бо вони не тільки, що перші довідалися про воскресення Христа, але також і дістали поручення від Божого Ангела, щоб про те повідомили Христових учеників.

II

Подібні часи переживаємо також і ми тепер. Лявіна ворогів Христа й віри котиться нагальною бурею по цілому світі. Вороги Христа хочуть за всяку ціну витерти Його пресолодке Імя з людського життя; а віру в Нього покласти до холодного гробу, повного безвірства. На сторожі того гробу ставлять пусті слова про земський рай без Бога й віри. Христових слуг розстрілюють або замикають; а з численних Його прихильників одні зі страху сховалися з вірою в безпечне місце свого серця, другі збайдужніли, а треті таки отверто перейшли в табор активних ворогів Христових. Ворог задля сповидної перемоги ликує, а навіть підносить свій п'ястук в сторону неба і погрожує Всемогучому Богові, що він Його скине не тільки з трону людських сердець, але також і з неба.

Страх і зневіра витискають свою печать на усіх царинах людського життя. І коли ми заглянемо до наших церков, то побачимо появу і сумну і враз потішаючу — появу, яка приносить українським жінкам заслужену честь. Бо це вони наповняють переважаючим числом наші церкви, йдуть громадно вслід за Христом на гору Голгофту та ховають Його, утаєного в Найсвятішій Тайні Евхаристії, до своїх сердець, де оточують Його пахучим миром своєї ніжної любови й привязання. Якщоб не жінки, то слуги Божі нераз молились би за своїх вірних серед пустих стін святині. Причину тої появи не трудно пайти. Побожність має жерело в любови Бога, любов розбуджується вдячністю, а вдячність росте в міру одержаних ласк, як це сказав Спаситель до Марії Магдалини.

Жінка одержала від Спасителя великі добродійства, бо це Він розірвав її кайдани, в які був закув її сильніший від неї чоловік, що з жінкою обходився колись немов з німою твариною. Ісус пригадав чоловікові його обовязки, а жінці її права. Подружжю привернув первісну святість, проголошуючи його нерозривність і одноженство, а тим самим підніс жінку до гідности невідступного товариша чоловіка.

III

Як колись, брате-сестре, Ісус Христос на горі Голгофті умираючими очима шукав великодушних сердець та лиць,

так шукає Він їх і сьогодні. Як колись Ангел Божий сказав до мироносиць: „Але йдіть, скажіть ученикам і Петрові, що чекає вас у Галилеї, там Його побачите, як це вам сказав“, так само й сьогодні каже Він до тебе, невісто, щоб ти, по приміру жінок мироносиць, розносила вістку усім людям, що Христос Спаситель чекає на них у церкві. Тож послухай того голосу і з вдячності та любови до Спасителя-Христа за твоє визволення з ярма, в яке безбожний світ хоче тебе знову закути, іди з вродженою тобі терпеливістю і ніжністю як світський апостол до всіх тих, що покинули Церкву та перейшли в табор Христових ворогів, що збайдужніли до справ Божих і спасення своєї душі, не сповідаються, що валяються в гріхах дикого подружжя, й говори їм усім, що Христос-Спаситель чекає на них у церкві.

Розкажи їм про доброту Пресв. Серця Христового, що хоче їх всіх пригорнути й звільнити їх від тягару грішної совісти та влити в їхні серця сильну віру й переконання, що ніякий гріб людської злоби і найважчий камінь некультурних законів не зможе на довгий час привалити Христа і Його науки. Якщо любиш Христа, свою Церкву, обряд і нарід, який сьогодні найбільше терпить за Христову віру, то виховуй своїх дітей у живій вірі, вщиплюй в їхні серця сильну й палку любов до всього, що святе та рідне. Щоб вони також на горі Голгофті стояли при Христі побіч апостола Йоана. Коли ти, українська невісто, зумієш і схочеш виховати багато апостолів Йоанів, то тоді будьмо певні, що важкий камінь, яким провалив ворог на українських землях Христову віру, не тільки що відвалиться, але також і раз на все розібеться. А зпід нього воскресне жива Христова віра, перед блеском котрої втече в переполюсі сторожа всяких ложних кличів і напрямків, в ім'я яких тепер большевики розпинають український нарід.

Тому помолімся сьогодні всі за добрих українських мироносиць, щоб вони своїм побожним життям і приміром виховували своїх діток немов Божих Ангелів, котрі скоро відвалили би важкий камінь невірства й ложновірства серед нашого народу та заспівали тріумфальну пісню:

„Христос воскрес“. — Амінь.

НЕДІЛЯ СВ. ОТЦІВ

Отче святий, збережи їх в ім'я Твоє, котрих Ти дав Мені, щоби були одно, як і ми. (Йоа. 17, 11).

I

Одного разу Божественний Спаситель навчав людей на березі озера через цілий день. Щойно вечором розпустив

нарід, а сам з учениками ввійшов в човен, щоб переплисти на другий беріг озера. Спаситель був утомлений цілоденною працею, сів і заснув. А тимчасом знялася велика буря, через що хвилі озера підносилися високо вгору й заливали човен. Ученики змагалися з розбурханими хвилями, докладаючи усіх зусиль, щоб вдержати човен на поверхні води.

Однаке буря щораз більше змагалася, а разом з нею змоглась і тривога в серцях заляканих учеників. Вони розбудили сплячого Спасителя та горяче просили Його о рятунок: „Господи! рятуй нас, гинемо!“ (Мат. 8, 25). А Христос, успокоюючи їх, сказав: „Чому ви такі боязлив, маловіри?“ (Мат. 8, 26). І втихомирив бурю та хвилі озера, а човно спокійно поплило далше до другого берега озера.

II

І ми також, брате сестро, маємо переплисти з одного берега моря нашого туземного життя до другого берега вічності. Бо наше життя це наче бездонне та безкрає море, яким кожний з нас, хоче чи не хоче, мусить плисти. А щоб ми безпечно заплили до щасливого й радісного краю-неба морем нашого життя, на якому так само дуже часто ревуть і шаліють різні страшні бурі, то мусимо сісти на такий корабель, що ніколи не тоне й має добру опіку.

Тим добрим і певним кораблем є Христова Церква, під якою не розуміємо тут Божого дому, де ми сходимося на молитву, але всіх християн на цілому світі, котрі визнають ту саму правдиву Христову науку, приймають ті самі св. Тайни та визнають за свого видимого голову намісника Христового, Папу Римського. Тільки св. Петрові сказав Ісус Христос: „Ти еси Петро і на тій скалі збудую мою Церкву, і ворота невольні не переможуть її. І дам тобі ключі царства небесного і що звяжеш на землі, буде звязане на небесах, а що розвяжеш на землі, буде розвязане на небесах“ (Мат. 16, 18. 19). Тому тільки той корабель певно перевезе тебе через розбурхане море земського життя до небесного царства.

III

Ісус Христос на те установив свою Церкву, щоб вона вказувала нам дорогу до неба й опікувалася нами через цілу нашу туземну дорогу аж до самої брами небесного царства. Кожний чоловік на тій небезпечній подорожі конче потребує материнської опіки, якої не може нам дати ніхто інший, тільки Христова Церква. Вона каже нам часто звертати наші очі на небо, бо там у небі є ціль нашого життя і наших терпінь. Вона приймає на своє лоно дитину, котру

очищує і освячує в св. Тайні Хрещення, а потім повчає її про Божі й вічні речі. Веде її через ціле життя. Очищує з гріхів і кріпить її Тілом і Кров'ю Ісуса Христа. Вона веде до вівтаря молодця з дівцею, де благословить їхній звязок на дальшу спільну дорогу. З досвіду знаємо, скільки то чоловік стрічає терпінь і горя на цій долині сліз, бо кожний з нас має свій хрест, а хтож може нас краще потішити, як не Церква? Бо коли смуток і горе притисне нас важким каменем, тоді Церква веде нас до стіп Спасителя, що облитий власною кров'ю ніс свій хрест, на котрому умер за наші гріхи, і тут у Його стіп находимо потіху й поміч. Вкінці, коли старість або хвороба мучить чоловіка, або навіть і сама смерть загляне в очі, тоді, коли вся родина і приятелі уміють тільки плакати та ломити руки, тоді Церква виступає з потіхою і поміччю.

І коли смерть загляне чоловікові в очі, тоді Церква відпроваджує тіло на вічний спочинок, а душі його товаришить своїми молитвами перед суд Божий, де благає для неї Божого милосердя. А по Божому суді, якщо душа дістанеться до чистилища, щоб там спокутувати кару за свої гріхи, то і тоді Церква спішить зі своїми молитвами, а передусім з безкровною жертвою, щоб скоротити душі час її покути.

IV

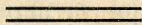
А помимо всього, брате-сестро, таки на наших очах чимало сьогодні висідає наших братів з того доброго й певного корабля св. кат. віри та пересідає на дуже слабоньке човно ложновірства, чито навіть безвірства. Тим човном вони цілком певно не причалять до краю вічної щасливости, тільки попавши на крутіж суперечностей ложних наук, затопляться в морю розпуки власної совісти. Деж властиво причина того дивного явища? То в незнанню святої кат. віри, то в байдужности до всього, що своє й рідне, то в лакімстві на гроші, то в гордості, щоб відрізнитись від інших. Бо тільки приглянься ближче їхньому життю, а побачиш, що многі з них мало коли ходили до церкви, отже не знали добре правд віри. А як тільки перейшли в ворожий табір, в якому ще навіть добре не розглянулися, сейчас стали загорілими апостолами неправди, якою передти любили послугуватися.

Віра, яку зродила гордість і брехня, виправді скоро приймається в серцях темних і гордих людей; одначе ще скоріше вона там гине, а похоронну пісню співає їй вже тоді цілковите безвірство. Тому, брате-сестро, стережися немов вогню тих ложних пророків. Старайся пізнати науку своєї Церкви, якої борони по приміру св. Отців, що були зібрані в числі 318 на першому вселенському Соборі в Нікеї 325 р.,

яких славу пам'ять обходимо сьогодні. В тому часі повстали ложновірці, які ложно учили про Ісуса Христа, що Він не є Богом, тільки Божим сотворінням. Св. Отці осудили ту ложну науку. А в символі віри помістили, що Ісус Христос є Богом правдивим від Бога правдивого, роджений, несотворений, єдиносущний з Отцем. Так само й ти, брате-сестро, стань горячим оборонцем св. Церкви, яку люби наче рідну матір. Слухай її, як самого Ісуса Христа, радій її радощами, переймайся її терпіннями; вір кріпко в її безсмертне існування, бо Христос прирік їй бути з нею до кінця віків: „Це Я з вами по всі дні аж до кінця світа“ (Мат. 28, 20). Люби Церкву твоїх батьків, бо вона являється впродовж віків історії українського народу сильним кораблем, який дає певний захист цілому народному життю серед страшних хвиль розбурханого моря. Тому наша Церква та її духовенство заслугоють на велику любов, пошану та привязання цілого народу.

Молім щиро нашого Божественного Спасителя не тільки сьогодні, але також через ціле наше життя через заступництво Пресвятої Матінки Божої Марії та всіх Божих Угодників, щоб Він зеднав наш цілий нарід на одному кораблі св. кат. віри та успокоїв бурю на морю українського життя. А Він певно вислухає наших щирих молитов. І втихомирить страшну бурю, яка вже довгий час шаліє на морю українського життя і ми — як колись Апостоли — причалимо по спокійному вже плесі моря до щасливої туземної й вічної пристані, бо з нами буде Ісус Христос. Амінь.

о. Омелян Квіт**Небесна стріла любови**

(Проповідь на перший день Різдва Г. Н. І. Христа)

„Бог Предвічний народився“ — несеться радісна вістка з уст до уст, від хати до хати, від села до села, від міста до міста по всьому світу. „Дивная новина“ сталася на світі, бо Діва Сина породила на рятунок людства. „Христос родився“, сам Бог воплотився і прийняв людське тіло, щоби з людьми жити, з людьми терпіти, і повести їх на шлях спасення. Ах, що за радість сколихнула нині людськими серцями! Ціла вселенна звеселилася, бо Месія прийшов, Спаситель світа на землю зійшов, нова зірка на небі засяла, нове світло зійшло, дорога, правда і життя.

Мої дорогі! Велика радість стала нині між людьми, бо довго на неї люди ждали. Люди довго чекали на прихід Спасителя. Як діти зимою вичікують з тугою блиску весняного сонця, так діти Адама чекали віками з тугою на обіцяного Месію. Як висохла земля весною прагне ранньої роси і дощику з неба, так і спрагнені людські душі і серця голодні підносили голос розпуки до неба: „Ах, коли вже прийде спасення світу, коли зявиться між народами великий Провідник?“ Як потоплючий на розбурханих хвилях зорить очима, чи не пливе на рятунок човно, так потоплючі у морю гріха, опущені люди гляділи за кораблем Месії, щоб рятував.

Бо як ластівку осінь тягне у теплий край, так чоловіка бажання душі тягне до спасення, до щастя, до вічності. Але з хвилиною, як сповнив чоловік гріх, крила нашої душі стали наче підтяті. І треба було когось, щоби взяв нас на свої крила, і попровадив нас до тої теплої країни вічного щастя. А хто ж би для нас міг бути тим провідником, як не Христос, Спаситель світа? Христос — це наче той корабель, що приплив нам нині на рятунок душ. Христос — це світло тихе, що зійшло на землю саме тоді, коли світ клонився вже до цілковитого упадку, і тьма обняла його. Бож погляньмо лиш, в якому стані знаходилося людство у тому часі, заки Христос явився на овиді світа.

З первородним гріхом ціле людство упадає шораз нижче, і нижче, і не було вже надії, щоб могло воно само піднятися знад берега пропасти. Були сильні держави,

могучі народи, Вавилон, Перзія, Єгипет, і все розвалилося, та зникало з лиця землі. Розпадаються славні грецькі Атени, котиться до упадку могучий Рим, бо хробак гріха розточує його з нутра і ззовні. Римляни, ті горді і могучі лицарі і пани, заволоділи усіми країнами і народами тодішнього світу. Майже ціла Європа, Азія і Африка опинилися під їх владою. Вони стались володарями і панами світу, здобули усі скарби і маєтки світу, і стали жити у вигоді та розкоші. А з вигоди і розкоші прийшло ліни्वство, а ліни्वство родило гріх і розпусту. Люди мали що їсти, мали у що вбратися, мали всяку вигоду, розкіш і насолоду, мали вже все, що лиш світ може дати, ще лиш не знали, яке вражіння є тоді, як людина умирає, і в розкоші та вигоді, dokonували самоубивства, бо самі вже не знали, що робити з собою. Римський цісар Нерон казав був цілий Рим запалити, щоби подивитися, які вражіння будуть, коли нагло ціле місто стане в огні. Людей божевілля бралось.

Скрізь і всюди панувало лише одне бажання багатства, майна, гроша. Скрізь панував гріх гордості і гін до честилюбія. За світову славу, за гонор жертвували тіло і душу. Скрізь панувала жадоба нечистоти, і не було людям ніякого стриму. В науці запанувала свобода думки аж до пересаді. Писали усе те, що кому подобалося, що кому власна примха чи пристрасть піддавала, через те витворилися в науці різні грішні думки, фальшиві погляди, ложні засади і переконання. Штука малярська, торгівля і промисл, це все змагало лиш до того, щоби підсичувати людську змисловість і непогамовану пристрасть.

Людей поділено на дві кляси: одна кляса нагромадила багатства по саму шию, вживала всього аж до переситу, а друга кляса людей зійшла в касту невільництва, на рабів, що не мала ватрости за худобину. І не було нікого, щоб відмінив той лад і взяв тих нещасних людей-рабів в оборону. Родичі у вигоді не хотіли і не мали часу займатися дітьми. Їх виховували слуги-раби, і діти без опіки батька-матері ставалися бандитами. Скрізь панував деспотизм, диктатура, не було найменшої справедливости, всюди зрада, підлота, визиск, грабіж, расова ненависть, шовінізм в різних формах, бійка, гризня, убивство — словом ціле людство гинуло, завмирало. І який кінець людям прийшов би? Може маленький відсоток врятував би свою душу, а решта все скотилось би у вічну пропасть. Але Господь зглянувся над нещасною долею людства, і післав чоловікові рятунок, післав чоловікові Єдинородного Сина свого, щоби спас його перед погібеллю на землі і в вічності.

І зійшов Син Божий, Ісус Христос на землю, і стався чоловіком. Але хоч трошки уявм собі, хто є той Господь, як чоловік? Св. Ігнатій каже: Ісус — це декрет Пресв.

Троїці Пресв. Троїця бачить, як людство на землі душиться в багні гріха, і наче радиться між собою, що робити? Чи нехай цей світ грішних людей пропадає, чи рятувати його? І тоді друга Особа Божа, Син Божий зголошується, що зійде на землю, стане чоловіком, і надолужить Вітцю Небесному за гріхи світа, та переблагає Його. І ось друга Особа Божа, Ісус Христос сходить на землю, приймає подобу чоловіка, і то чоловіка бідного, пониженого, жебрака, і починає рятувати грішних людей.

Але хоч трошки уявм собі, який простір і віддаль мусіла перебігти друга Особа Божа, Ісус Христос, щоби стати чоловіком. Хто є Бог? Коли Господь посилав Мойсея до Єгиптян, щоби Єгиптяни випустили ізраїльський нарід з неволі, Мойсей питає: „Скажи мені, Господи, що я маю сказати, коли єгипетський фараон спитає, хто є той, що мене посилає до нього?“ А Господь каже: „Скажи йому, що „Аз єсьм сий“, це значить „Я є той, що є“. Бо людський розум є заслабий, щоб міг описати, хто є Господь. Він є необнятий, а обнімає собою цілий світ, Він є невидимий, а всіх видить, Він є незмінний, а все змінє, Він є безко-нечний, а всьому дав початок і кінець, Він є великий без скількості, Він є глибокий без пониження, Він є в кожному часі і в кожному місці присутний, а нічим необмежений, Його воля це сама могутність, Його Слово, це сама премудрість, Його тривання це вічність, і саме той Всемогучий, Всесильний Господь стає нужденним чоловіком.

Щож спонукало Христа Спасителя до того, що Він так понизив себе, покинув небесні осяйні простори і зійшов на оцю нещасну землю між людей? Чи той гріх людський, чи та людська злоба, чи та людська невдяка, що Його чекала, бож скоро розіпняли Його на дереві ганьби між двома злочинцями? Колиб був Христос радився ангелів, що робити, чи сходити між людей, напевно були б відрадили. Колиб був навіть людей радився, то і люди відрадили б. Але безмежна любов Спасителя до людей була більша. І саме оця любов до людей спонукала Його зійти на землю і прийняти людське тіло, щоб заволодіти людськими душами.

Мої дорогі! Ви бачили нераз намальоване серце, прошите стрілою. Що це означає? Давніше люди не мали ще таких гармат і стрілен, як нині, і коли треба було їм здобувати якесь укріплене місто, то здобували його в той спосіб, що на стрілу намотували клочча зо смолою, запалювали це, і луком пускали на дахи міста. Зачинало місто горіти, і тоді здобували його. Подібно теж і Христос Спаситель, оце джерело відвічної любови, наче запалена стріла злетів на землю, щоби розпалити любовою заморожені гріхами людські серця і здобути їх для вічного щастя і спасення людських душ.

І приходить Христос Спаситель на землю, а так спокійно, так тихенько, що навіть ніхто про те не знав. Так і на вечірні співаємо: „Світе тихий, святія слави безсмертного Отця небесного, святого блаженного, Ісусе Христе, пришедше солнцу на запад, видівше світ вечерній“...

Прийшов Христос на землю, як світло тихе. В Назареті молилися незнана нікому Дівця Марія, а Її з'являється арх. Гавриїл: звіщає Її, що породить Божого Сина. Ні ангели не знали про те, ні Рим, лиш оця маленька світличка в домику старенького Йосифа, що сталася тепер світліша від Соломонової святині. І „Слово плоть бисть, і вселися в ни“. І Слово сталося тілом, зійшов Христос на землю, і стався чоловіком у бідному вертепі на вифлеємських полях, щоб спасти людство.

Мої дорогі! Читав я десь, як один царський слуга захорував. Недуга була важка і відвезли його до шпиталю. Аж одної днини дивиться слуга, а сам цар приходить відвідати його. Сів на краю ліжка, дивиться на його муку, та аж сплакав, що він такий нещасний. А слуга сплеснув в долоні з великої радості, аж заплакав, і каже: „Ах, царю! Я вже не чую терпіння! Я вже і нині можу умирати, бо деж мені таке щастя, щоб ти, цар, відвідував мене звичайного слугу?!“ Подібно теж Христос Спаситель, той Цар царів, Володар неба і землі, сходить на землю, знижується до найбіднішого чоловіка, живе з чоловіком, плаче з народом, терпить з народом, помагає народові, і до спасення веде його.

Мої дорогі! Тож прийміть серцем і душею оце Боже Дитятко, що родилось нині у Вифлеємі на спасення. Шукайте у Нього помочі й потіхи. Бо нині теж переживаємо дуже сумні часи. Нині знову світ пірнув у темряву гріха, як колись, заки Христос на землю зійшов. І нині валяться могутчі держави, царські престולי, меркнуть міста у сумеркові гріха. І нині запанувала між людьми жадоба багатства, жадоба майна і погоня за грошем. І нині панує між людьми гордість, зухвалість, поверховність, облуда, пусте честилюбіє. І нині шириться між людьми розперезана змисловість, рознуздані пристрасти тіла, згіршення і нечистота. І нині в науці і літературі запанувала свобода думки аж до пересаді, і викликає в душах грішні думки, фальшиві погляди, ложні засади, всякі ереси, сектанство, комунізм, тілесне збочення і розпусту. І нині малярство і промисл продукують огидні малювила і грішні речі, що їх торгівля поширює для підсичування людської змисловости. І нині одні люди живуть в надмірних достатках аж до переситу, а другі соли не мають, ні чим запалити, ні засвітити. Комунізм обдурих людей і висмоктав з них останні соки. І нині родичі не дбають про своїх дітей, не вчать їх, не виховують по доброму, і ті діти, виховані на вулиці, дичіють, та виростають на бандитів, що

тільки крадіж знають, забави гульні, пиятику, і людям дорогою не дадуть пройти. І нині панує між народами деспотизм, диктатура, поневолення і нема навіть тіни якоїсь справедливості. Всюди брехня, облуда, обман, зрада, підлота, визиск, грабіж, расова ненависть, що ширить знищення і руїну. Ой, сумні часи настали нині!

Тож, мої дорогі, прийміть гідно оце Боже Дитятко, Ісуса, що народився нині у вифлеємській стаєнці на сні. Прийміть до серця ту любов, що приніс її на світ. Прийміть до свого серця ту науку, що нам вказав. Він хоче нас спасати, хоче нас рятувати. Він лиш щастя нам бажає, Він любить нас все, хоч люди не приймають Його, хоч виступають проти Нього, хоч бунтуються проти Нього, хоч мусить умирати страшною смертю на хресті. Вічність ціла не вистарчить, щоб збагнути оцю безмежну любов і милосердя Христа Спасителя. Таж це маленьке Дитятко у вифлеємській шопці сильніше за всіх володарів світа, а так знижується до нас, щоб лиш потягнути нас до себе, щоби затримати над берегом пропасти, щоби врятувати перед загибеллю та піднести з упадку до щастя, до вічності.

Христос родився! Усі прибігайте до Божого Дитятка і в простоті серця поклоніться Йому і дарунки Йому принесіть, не золото, не срібло, а серце, шире і чисте від гріха, а любов у ваших родин заявіть, а приведіть Йому ваших діточок, гідно вихованих, хай поблагословить, а єдність в народі покажіть, і врадуєте Боже Дитятко, і сяйвом радості покриє ваші обличчя, ласки і сили вам подасть, і поблагословить на певний шлях гарного життя на землі і щасливої вічності в небі. Амінь.

Св. Родина праці

(Проповідь на другий день Різдва Г. Н. І. Христа)

Мої дорогі! Родився Христос у Вифлеємі і велика радість світу об'явилась. Вифлеємська убога шопка за містом стала ясніша і світліша понад найкращі палати земських можновладців. Ясна зірка небесним блеском її освітила, небесні ангели солодку пісню заспівали, пастушки поприбігали на колінцях припадали, Царя Бога вихваляли, а царі аж зо Сходу прибували і дорогі дари Божому Дитятку скла, дали.

І веселилося Боже Дитятко на сні в пеленах, всміхалась над яслами Марія і старенький Йосиф радів душею, навіть звірята радувались, пташки щебетали. Ціла вселенна возвеселилась. Та не довго оця радість тривала. Хрестна дорога стелилась Христові уже від вифлеємського жолобця.

Новонародженого Царя налякався лютий Ірод, і порішив Його убити. Зо страхом серед небезпек втікає Пресв. Родина на вигнання до Єгипту. Чиодне в дорозі й на чужині треба було перебути, пережити, перетерпіти. А опісля вертають до Назарету, але й там у хатині убогого теслі розкоші не було. Ніхто про те не знав, скільки холоду, голоду, недостатку і журби треба було пережити, бо нікому Пресв. Родина не жалілась, не розказувала, не нарікала. Дуже мало відомостей записано у св. Письмі, як проживала оця бідна Родина в Назареті, одне знаємо напевно, що всі важко працювали: і св. Йосиф і Божа Мати і маленький Ісус, як тільки трошки сили Йому прибуло. Оця Пресв. Родина в Назареті напrawdę освятила людську працю. Тож заставімся в нинішній науці над тим:

1. як дивляться на працю люди;
2. як глядить на неї Христос;
3. як нам треба задивлятись на неї.

1. Мої дорогі! У нинішній час всюди чуєте, як люди кричать: „Хочемо працювати! Дайте нам працю! Роботи нема! Шукаємо роботи! Давайте нам роботу!“ І чуучи такі распучливі голоси, здавалось би, що люди так люблять працю, коли так попитують за нею, тужать за нею, і домагаються її. Але це неправда. Колись праці було аж надто багато, але її ніхто не любив, не хотів, може проклинали працю, погорджували працею. Щойно тоді, як Господь людям відняв працю, зачали тужити за нею і зідхати, як до спасення.

Може ніколи праці не любили і не люблять. Може люблять лиш гроші, що за працю беруть, от що! Ану скажіть безробітному, що зі сваркою і проклоном домагається від вас датку, нехай він поможе вам косити, молотити, чи чи поріже купку дров. Послухає? Напевно ні! А хочби взяти працю для національної справи, чи багато є охочих рук до праці? Кажемо, за богато у нас інтелігенції, і не мають що робити. А богато їх працює на народнй ниві? Ні! Лиш одиниці віддаються праці аж надто, понад сили, а решта сидять на безділлі, і лиш чекають, не знати на що. А простолюддя любить працю? А ну скажіть господареві чи робітникові, зроби це і те для народної справи? Ще й роззлоститься на вас, кажучи: „А що я з цього буду мати?“ Бо він зараз за все хоче грошей. А працю звикли люди на других звалювати. Кажуть: нехай він трохи робить, нехай тамтой це виконає, нехай другі, тамті, коб лиш не я. Лиш певний гурток свідоміших людей гуртується в культурно-освітніх установах, і працюють, а решта гнилою колодою заваджають у громадянському житті.

Люди не люблять праці, проклинали працю. Це лиш трапляється одиниці напrawdę свідомі і вироблені духово, що

працю люблять, уважають її за чесноту і працюють, не оглядаючись за зиском і грошем. Одначе загал людей, навіть віруючих і практикуючих християн уважають працю за прокляття. Як притисне їх біда до муру і таки змушує до прикритої і важкої праці, то воліють собі кулю в лоб виакувати і покінчити самогубством, щоб не працювати. Як Німці програли світову війну, багато старшин пострілялося, бо не могли знести того упокорення і нужди, що їх чекали. Але держава їх осудила, кажучи: „То ви тепер, як ми програли, як нам треба мудрих голов, щоб зарадити в боротьбі, як нам треба рук до праці, — втікаєте? То ви ще нам жінок і дітей лишаєте, щоб ними клопотатись і годувати? Ганьба вам!“ Зате інші закотили рукави, взялися до праці, і нині вони поставили Німеччину на такій височині, на якій ще може ніколи не була.

2. Мої дорогі! Але чому люди праці не люблять і працю уважають за прокляття? Бо не розуміють праці у світлі Христової віри. Вони кажуть, що як Господь виганяв Адама з раю, то сказав тоді: „В поті чола будеш їсти хліб свій“... А це значить, що піт і праця є карою для людей. І такого погляду тримався цілий старинний світ, і погорджував правдою. Старинні Греки і Римляни уважали людей, що працювали на ріллі, за рабів, за худобину. Через те погорда до праці і працюючих, покутує серед несвідомих людей по нинішній день. Але ми розважмо, як глядить на працю Христос, бо Він дорога, Він правда Він життя, як сам сказав про себе.

Знаємо, що Христос родився в убожестві і ціле життя був убогий. Навіть тоді, як іншим людям чуда творив, рани гоїв, хліб роздавав, життя вертав, то для себе самого ніякого чуда не творив, щоби облекшити свою долю. Для себе, для своєї Матері Марії і для свого опікуна Йосифа, як засіб до скроменького прожитку, лишив тільки працю. Бідну зарібницю Марію з Назарету вибрав собі на Матір свою, бідного ремісника-теслю вибрав собі на опікуна. І народився не в царських палатах, на ковдрах і золоті, але в убогому вертепі, де стояли звірята, на сіні у яслах спочав.

Ціле життя на землі провів Ісус в убожестві. Ціле життя був робітником. Заки Його Божі пресвяті руки зачали чуда творити, людей благословити, хорих уздоровляти, бідним помагати, заки подали апостолам Найсв. Тайну Евхаристії на Тайній Вечері, заки дали себе пригвоздити на хрестному дереві, то ті Божі пресвяті руки були руками Христа-Робітника. Три роки навчав Христос людей, лиш три роки проповідував людям Євангеліє як учитель світа, але аж тридцять літ був робітником. Тридцять літ перебував у Йосифовому варстаті, тримав у своїх руках пилу і молоток що витиснули на Його руках чимало твердих мозолів. І саме

той тридцятьлітний побут Ісуса у теслярському варстаті в Назареті говорить нам найкраще, чим є праця в очах Бога.

Атже при своєму народженню у Вифлеємі дає доказ, кого ставить Він на першому місці. Не царі, не ерусалимська шляхта фарисеїв, не книжники і вчені, але простенькі пастушки, що за марний гріш пасли чужу худібку на вифлеємських полях, удостоїлися перші побачити Христа і зложити Йому свій поклін і скромненький дарунок. Інші мали доступ до Христа далеко пізніше. А коли став проповідати Царство Боже на землі і зачав класти перші основи під свою Церкву, то знову на своїх помічників, на перших учеників і апостолів покликав не королів, не великих генералів, філософів і славних фарисеїв з жидівської верхівки, але звичайних робітників, простеньких убогих рибаків, що ціле життя у день пеклися жарою палестинського сонця, у ночі тряслися в холоді та вітрі і дощі, заки зловили якусь рибку на скромний прожиток. Нема між Христовими учениками лінюхів, неробів і людей, що звикли на дурничку та ласі були на гріш. Хіба лиш один Юда був такий, але знаємо, що дуже сумно скінчив.

„Хто не працює, нехай не їсть“ — говорить св. Письмо. І дуже багато місць находимо у св. Письмі, що осуджують людей лінєвих, легкодушних, розтратних і дармоїдів. Як часто жалується Христос, що велике жниво, а робітників мало. Як гарно змалював Христос долю блудного сина, що не хотів працювати і змарнував батьківське майно. Який страшний суд запав на того лінєвого слугу, що закопав свій талант у землю. Яка доля постигла отих 5 нерозумних дів, що лінєві були приготувати собі оливи на стрічу жениха. А яка доля чекає інших неробів і лінєвців, про це дуже виразно повчає до нас те фігове дерево, що не родило овочу, і Христос прокляв його, і воно всохло. Ні одного лінюха ми не знайдемо в ряді Мучеників і Святих!

Огож бачимо на прикладі Христа, і зі слів Його Божої науки, що праця то не сором, то не ганьба, то не прокляття, але найкраща чеснота християнського життя, це найкраща черта гарного характеру. Честь і слава людям праці! Праця це не кара Божа на людей, але це засіб до спасення, до вічного щастя, до неба. Молися і працею — а будеш спасений! Біблійні слова, сказані до Адама в раю, „В поті чола будеш їсти твій хліб“ .. не відносьється до самої праці, лиш до наслідків праці. Це значить, що праця буде тяжка, не така, як в раю, що праця буде мало видатна, що треба буде чоловікові багато напружувати свої сили, щоби працю собі упростити, і добути з неї те, що повинна вона дати.

3. Огож, мої дорогі і ви дивіться на працю у світлі

Христової науки! Не нарікайте на працю вашого звання, не проклинайте праці, але полюбіть її, як полюбив Христос. Горніться до праці, до праці заправляйте своїх дітей, бо кому, як кому, а нашому українському народові тепер найбільше праці потрібно. Праця з недолі нас вирве! Праця умова, себто головою, чи праця фізична, себто руками, але нехай це буде праця, не тандита. Працюймо з запалом й охотою, не оглядаючись на зиск. Працюймо для себе, працюймо для народу, а предусім працюймо для справи нашого спасення.

На жаль, ми бачимо, як нині отих охочих рук до праці всюди бракує. Розлінивши люди, і стали жити не чесною працею, але всякими штучками, крутіством, обманом та іншими легкими способами. Працю свою виконують лиш про людське око, щоби за неї конечно дістати похвалу, признання і відзнаку. Це балакуни, крикуни, а не робітники. Не дати їм похвали, відзнаки, то зараз злостяться і нищать те, що зробили.

Особливо в повоєнних часах люди нараз забажали вигідного і панського життя. Після війни виринула засада: „Як не вкрадеш, то нічого не будеш мати!“ І кинулася між людьми злодійня і все одно люди нічого не мають. Навіть по селах молодь забажала гарно прибратися, випити, покурити, погуляти, але ніхто з них не заробить собі. Охочих до праці багато нема. Більша половина молодість проведе на безділлі. А ліни्वство фізичне веде до лінивства духового. Через те приходять релігійна байдужність і моральний упадок.

Тому всі до праці! А Пресв. Родина з Назарету нехай буде для нас прикладом. А коли в праці ослабнуть вам руки, і зродиться бунтівнича думка у серці: Чому мені так зле поводиться? Чому я так важко працюю? Чому мені так не живеться, як моєму сусідові? Чому я не вродився властителем дібр, лісів? Чому на моєму полі нема копальні соли, або нафти? Чому Бог не дав мені тих здібностей, щоб я був послем, великим політиком, славним малярем, письменником? Чому я родився в хаті бідаків, а не великих панів?... То спитайте зараз Христа: А чому сам Ісус родився у бідній хаті вифтеємській? Чому тридцять літ учився теслярства і його практикував? Чи це було потрібне йому до того, щоби опісля чуда творити, хорих уздоровляти, проповідати Євангеліє правди?

Мої дорогі! А чому Божа Мати варила, прятала, пряла нитки, ткала одєжі, бідною зарібницею була і нераз журилася та ночі не спала, щоб щось завтра на обід зварити? Чи це було конечно, щоби стати Матір'ю Божого Сина? А чому Христос св. Йосиф не зробив першим апостолом на місці Петра? Чому св. Йосиф жив так тихо, спокійно, нікому

не знаний аж до смерті? О так, мої дорогі! Зслабий наш розум, щоб збагнути Божі задуми. Але одне знаємо, що саме оця покора Божої Матері і відданя себе Божій волі піднесли Її до гідности материнства Божого Сина, до гідности Цариці неба. Саме оте, що св. Йосиф не сягав за людськими почестями і гідностями, піднесло його до гідности опікуна, прибраного батька Ісуса, опікуна цілої Католицької Церкви.

Кожний стан, кожна праця є велика і свята. І саме той, а не інакший стан і заняття, до котрих нас Господь у своїй премудрости призначив, мають причинитися до спасення наших душ. Тому до кожної праці берімся з релігійною почестю і шаную. Моліться і працюйте! А Пресвята Родина з Назарету нехай поблагословить вашій праці, вам і вашим родинам і цілому нашому українському народові для його дочасного добра вічної слави. Амінь.

Добрий пастир

(Проповідь при обняттю нової парохії)

Дорогі парохіяни! Оце нині перший раз стаю на цьому святому місці, щоб до вас промовити. Прийміть це довідома, що з Божої волі я став призначений нашою церковною владою на сотрудника (пароха) у вашій парохії. І вірте, що з острахом і непевністю прийняв я цей обов'язок, бо не знаю, чи я гідно його сповнятиму. Бо не боюся я труду і праці, що получені з душпастирюванням у вашій парохії, але радше боюся відвічальности перед Богом, що на мені тяжить.

Дорогі парохіяни! Перший раз стаю на цьому місці, щоби до вас промовити. Стаю перед вами незнаний, а тим самим і непевний, чи дізнаю від вас широкого і доброго привітання. Стаю серед незнайомих мені людей, і тому не знаю, чи я своєю особою і працею вдоволью вас. І я певний, що ви теж про те думаете. Я свідомий того, що ваші очі тепер усі звернені на мене, і в кожного одна думка: хто він? Але я знаю теж, що багато між вами є цікавих лиш на те: А який він, старший чи молодший, високий чи низький, яке лице, яке волосся, який голос? Одначе це все річі меншої вартости. Тому вже на вступі прошу вас, щоби ви схотіли дивитися на мене не як на чоловіка з таким чи іншим виглядом, але як на Христового слугу і завідателя Святих Тайн. Не важна моя особа, але мій стан духовний і душпастирська праця, яку приходитьсся мені у вашій парохії сповняти.

Дорогі парохіяни! Але від нині я вже не буду вам не-

знаний. Від нині я з вами маю творити одну духову родину. Тому, коли тісний вузол духового життя має нас зв'язати з собою на довший час, порозуміймося між собою, які ми повинні бути супроти себе, значить я для вас, а ви для мене щоб ми усі могли стати прикрасою церкви, вірними слугами Божими, радістю ангелів і людей, тай могли спільно колись оглядати вічне спасення в небі. Тож розважмо нині:

1. Які мої обов'язки супроти вас?

2. А які ваші обов'язки супроти мене?

Дай Боже, щоби те все, що нині скажу про себе, ставало мені завжди перед очима. Дай Боже, щоби і ті парохіяни, котрих Отець небесний призначив мені вести дорогою спасення до свого Царства, віднеслися прихильно до того, що нині їм скажу, і щоби оці мої слова глибоко заховали у своїому серці.

Дорогі парохіяни! Буду говорити про свої обов'язки як душпастиря в цій парохії, і зовсім не лякаюся того, що ви колись можете з докором мої слова пригадати. Ні, того не лякаюся! Навпаки, буду сміло говорити, щоби щораз пригадувати собі мої обов'язки супроти вас, та щоби вони через цілий час мого побуту між вами завжди і виразно ставали мені перед очима.

Отож першим моїм обов'язком у цій парохії буде молитися за вас. Кожний священик, чи це буде парох, чи сотрудник, призначений на те, щоби вів своїх парохіян до вічного спасення. Він є наче пастирем стада, а парохіяни це його овечки у цьому духовому стаді. Цей пастир є посередником між своїми вівцями-парохіянами і Богом, тому священик, що відправляє Богослуження, обов'язаний молитися за своїх парохіян. Отже і я буду молитися за вас. Буду молитися за добрих, щоби їх Господь ще більше утвердив в добрих ділах; буду молитися за злих і грішних, щоби Господь завернув їх з блудної дороги; буду молитися за хорих і нещасних, щоби їм Господь облекшив їх терпіння і скору поміч подав; буду молитися за померших, щоби Господь їх душі прийняв до свого царства; за усіх тутешніх парохіян, живих і мертвих, буду молитися, бо це мій обов'язок.

Добрий пастир має бути теж і учителем для своїх парохіян, бо він є провідником свого стада. Тому священик має проповідати своїм парохіянам Боже слово, чи то в часі Служби Божої, чи на вечірні, чи на молебнях. Він має своїх овечок просвічувати, щоби пізнавали Бога, того доброго Вітця небесного, що світ сотворив, того Бога Сина, що світ відкупив, Бога Духа Сятого, що нас освятив. Він має розбудити в серцях своїх парохіян велике набожество до Матері Божої, та віддавати їх під покров Небесної Неньки, цариці неба і нашої заступниці перед Богом.

Він має освідомлювати людей про ті великі скарби Божої ласки, які містяться у Св. Тайнах, захопити людей, щоби вміло користали з тих Божих дарів. І це є мій другий обов'язок. І я його буду совісно сповняти. Буду між вами голосити Боже слово, буду проповідати Божу науку, в церкві, в школі вашим діточкам, в ваших установах, де буду заходити, і при кожній зустрічі з вами. Бо нині є дуже грішний і небезпечний час. Бо не потішаймо себе, що лиш в большевії воюють з Христом. Нині майже в кожній державі, в кожному місті і селі шириться безвірство, безбожництво, неморальність, зіпсуття і духове запустіння. На кожному місці стрінете хижих вовків, що будуть дертися за вашу душу. Яку відправу ви їм дасте, якщо самі не будете знати головних правд віри і катихизмових наук?

Але добрий пастир має учити не тільки головних правд віри, а теж і добрих християнських обичаїв. Він має сказати своїм парохіянам, що добре, а що зле, що моральне, а що гидке, що відповідне, а що невідповідне, що чесне, а що нечесне. Він має після слів Ап. Павла, упоминати, просити, перестерігати, а то й карати з великою обережністю і великою терпеливістю. Що добре і гарне, треба похвалити; що погане, і не добре, треба зганити, хочби це декому і прикро було. Бо не добрий був би пастир, якщоб його овечка зайшла в чужу шкоду, а він стояв з боку і лиш дивився. Скоро і ціле стадо пішло б на чуже. Не добрий був би батько і мати, що лиш хвалили б своїх діточок, і ніколи їх не скартали за їх проступки і лиху поведінку. І Христа були б фарисеї не видали на суд і розп'яття, якщоб Христос був лиш хвалив їх вчинки і ніколи не говорив їм терпких слів перестороги. Подібно теж і священник, хоч скартає якийсь блуд у парохії, то не на те, щоб докучити парохіянам, але з любови до них, щоби навести їх на добру дорогу. Він має нищити і викорінювати гріхи і проступки, а на їх місце заціплювати християнські чесноти, любов, справедливість, а передусім страх Господень. Ось це мій третій важний обов'язок.

Та не забувайте теж, що священник є завідателем св. Тайн. Він має уділювати вже маленьким дітям першу і найважливішу св. Тайну Хрещення, без якої нема спасення. Він має у св. Тайні Миропомазання затягати їх в ряди борців Христових. Він має нераз цілими годинами сидіти у сповідальниці і без скарки чи нарікання вислухувати всяких брудів людської душі, та давати розрішення. Усім спрагненим душам має подавати небесну страву, це є Пресв. Тіло і Кров Господню і то в кожній порі і хвилині, коли лиш зажагнуть і приступлять до св. Трапези. Ранком, ввечером, чи в ночі, за погоди, слоти чи сніговії має поспішити до хорого, подати йому останню потіху та Пресв. Тіло

і Кров Господню, як спасенну страву на дорогу до його щасливої вічності. Ось це знову дуже важний мій обов'язок і ніщо від нього мене не увільнить, хочби в якомусь домі навіть була заразлива хвороба. Бо добрий пастир, як каже Христос, і душу свою кладе за вівці свої.

Вкінці добрий пастир має бути дорадником, приятелем і духовим батьком для своїх парохіян. Отож добрий пастир має бути батьком і провідником молоді. Він має бути для них начеб Ангелом-хоронителем, щоби берегти їх перед гріхом і згіршенням. Він має бути їх добрим опікуном, має подавати їм добрі ради і вказівки та заохочувати до читання добрих книжок і газет, що не скривили б їх душею, але вчили і виховували їх на чесних, характерних громадян, які вміли б гідно постояти за справу Божу і народу. Він має стояти на сторожі церковного подружого права і дбати про чистоту християнських родин. Він має бути приятелем бідних і нещасних, потішати їх у важких хвилинах та впливати на заможніших парохіян, щоби із тими бідними братами поділялись куском хліба та якою одежиною. Добрий пастир нікого від себе не відправить, кожного вислухає терпеливо, подасть раду чи пересторогу, буде плакати у серцю з плачучими і веселитися з веселими. Він буде жити у згоді з усіми та буде змагати до того, щоби згода і між його парохіянами панувала і в родинах і між сусідами і в установах, та щоби раз на все зникли всякі гніви, сварні, пімсти, ненависти, кривди і процеси. Він злих скартає, покривджених візьме в оборону, буде пострахом для лихих, буде підпорою для добрих, словом добрий пастир має бути батьком і приятелем для всіх парохіян. І це є теж мій дуже важкий обов'язок, який при Божій допомозі я хотів би у вашій парохії сповнити.

Ось такі то, дорогі парохіяни, мої обов'язки супроти вас. Це обов'язки великі і важкі. Чи я їх усі сповню, як слід, не знаю. Будучність це найкраще виявить. Рад би я цілим серцем і душею сповняти їх якнайвірніше, і бути священиком після Христового серця. Але, дорогі парохіяни, якщо я представив вам мої обов'язки супроти вас, якщо ми разом маємо становити одну спільну духову родину, і якщо ми маємо довше з собою жити, то мусимо теж спільно ділати. Якщо священик поставлений на те, щоби відправляти Богослуження, що обов'язком парохіян є на ті Богослуження приходити кожної неділі і свята. Коли о. парох чи о. сотрудинок молиться за вас, то вашим обов'язком є молитись теж і за них. Тому, дорогі парохіяни, о молитву я вас нині в особливий спосіб прошу. Виж знаєте, що Господь не ангела, а чоловіка слабкого до вас посилає. Тож просіть і молитесь, щоб Господь дав мені сили і подав ласки, щоби я обов'язки душпастиря вашій парохії міг гідно сповняти.

Ви чули, що добрий пастир має бути учителем для всіх парохіян. Отже обов'язком парохіян є приходити і слухати тих наук, що їх буду вам голосити. Бо, якщо священник на проповідницю, а парохіянин шапку на голову, і вже за брамою, то вже не буде успіхів моєї праці, хоч я свій обов'язок сповнив, але ви ні. Тай замало ще духовної науки вислухати. Обов'язком парохіян буде після тої науки і в життю поступати. Тож радо приймайте і заховуйте у своєму серці оці всі мої вказівки і науки, які буду вам голосити тут у церкві, бо пам'ятайте, що властиво не священник, але сам Господь устами священника до вас промовляє. Бо сказав Христос до апостолів і наслідників їх: „Ідіт у світ і навчайте всі народи. Хто вас слухає, Мене слухає, хто ж вами гордить і Мною гордить.“ Бо навіть, щоби священник не мав доброго голосу чи краснорічивої вимови, то його слова важні, бо це слова Божої науки. І залежно від того, як ви будете слухати тих Божих наук, і як пристосуєте до них своє практичне життя, буде залежати і ваше спасення.

Навіть коли душпастир зверне вам увагу, чи нап'ятує якийсь лихий вчинок, і тоді не треба злоститися, нарікати, чи шемрати між людьми. Вашим обов'язком тоді є глибше застановитися над словами душпастиря, і позбуватися лихих учинків. Не добрий це син чи донька, що, як родичі звернуть їм увагу, зараз злостяться і кидаються до них. Бо гірше, як нема кому звернути уваги. Чи один син та донька ціле життя опісля плачуть і нарікають, кажучи: Чому мені ніхто нічого не казав? Чому мене мати не ввімнула, чому мене батько не карав? Щоб були на мене кричали, сварили, били, може б я був цього або того злочину не поповнив? А так зійшов я на манівці, і змарнував своє життя.

Ви чули теж, що добрий пастир є завідателем св. Тайн. Зате вашим обов'язком є приймати св. Тайни з його рук. Особливо треба частіше приступати до св. Сповіді і св. Причастя. Тяжкий гріх не лише раниць вашу душу, але спричинює її смерть. Смертю є гріх! — каже св. Павло. Тому не треба чекати аж на річну великодню Сповідь, але скільки разів впадете в гріх, стільки разів приступайте до сповідальниці. А я щодня буду чекати у сповідальниці на вас та в імені Христа буду лікувати рани вашої душі і привождати від смерті до життя. Так само частіше приступайте до св. Причастя, бо воно приводить вас до злуки з Христом і дає запоруку вашого спасення. Не вимовляйтеся браком часу, але і що днини прибігайте до цієї церкви та корміть свою душу тим ангельським хлібом, що його зготував вам Христос на Тайній Вечері. Тай не забудьте подати того спасеного корму хорому чоловікові. Якщо він просить священника, не зволікайте часу, аж утратить притомність, але зараз кличте мене, щоби не відійшов він з цього світу неприготований на далеку дорогу до вічності.

Вкінці добрий пастир має бути взором і прикладом для своїх овечок. Отож обов'язком тих овечок є шанувати свого душпастиря і наслідувати його. Що доброго в мені побачите, наслідуйте, а якщо побачите якусь хибу, простіть, я чоловік, не ангел. Як зі старозавітного Ноя насміхався лише злий син, що називався Хам, а добрі сини прикрили наготу батьківського тіла, так і ви не висмівайте злих прикмет чи хиб ваших душпастирів, а з синівською любов'ю старайтеся їх закрити. Шануй священника! А якщо особа священника на пошану не заслугує, то пошануйте гідність священника і його духовний стан. Бо чи священник гідний чи не гідний, але завжди є священником, слугою Христа і завідателем св. Тайн. Не осуджуйте свого душпастиря за гріх, бо він не ангел, а впрочім він за свої гріхи буде відповідати перед Богом, а ви за свої. Жийте радше на взір перших християн і нехай нас вяже любов, єдність, готовість прощення та страх Господень.

Ось так коротко, дорогі парохіяни, я представив вам мої і ваші обов'язки. Тож постановім собі нині ті обов'язки совісно і ревно сповняти, а тоді станемо прикрасою церкви, станемо гідними Божими дітьми, радістю ангелів і людей. Нехай оця моя перша тут Служба Божа виблагає нам ласки у Господа, і сили, і помочі, щоби допоміг нам наші добрі постанови здійснити. Молім у Господа благословення для нашої парохії, щоби створилася у ній на правду одна могутня духовна родина, сцементована любов'ю Спасителя Ісуса. Нехай те Серце Христове, повне безмежної любови, заволодіє вашими серцями від маленької дитини до сідоглавого старця. Нехай Пречиста Діва Мати візьме нас всіх під свій покров. О, Маріє, Небесна Мати, поможи нам! А я нині в особливий спосіб звертаюся до Тебе з ширим благанням — поможи мені, Маріє! Бо мені призначено провадити вірних овечок цієї парохії до щастя, до вічного спасення. Але що я сам зроблю, слабкий немічний чоловік? Тому я цих вірних овечок віддаю під Твій покров. Не я, а Ти, Небесна Мати, будь їх Провідницею на дорозі до вічного спасення. Благаю, прийми їх і мене під свій покров, і веди їх і мене до того місця, де Син Твій жде на мене, щоб я привів Йому оце повірене мені стадо в круг небесної родини до щастя вічного. Амінь.

1,65 0,15
(1988)

2532

ПРОВЕРЕНО

С/Ф. 1988

Зміст

ПРОПОВІДНИЧОГО ДОДАТКУ ДО „НИВИ“ за р. 1938

Стор.

о. Василь Дубицький: Принагідне слово . . . . 109—112

о. Омелян Квіт: Реколекційні науки :

„	„	I	Божа ідея	38—45
„	„	II	Злоба гріха	45—54
„	„	III	Чому гріх?	54—63
„	„	IV	Сину, вертай!	63—71
„	„	V	Порахуй своє сумління	72—82
„	„	VI	Жалуй і поправся	82—90
„	„	VII	Визнавайте свій гріх	91—97
„	„	VIII	Христос між нами	98—104
„	„		Не марнуйте талантів	105—105
„	„		Кладіть тривкий фундамент	113—117
„	„		В день першого Причастя дітей	118—122
„	„		Бо їх є царство небесне	122—126
„	„		Небесна стріла любови	161—165
„	„		Св. Родина праці	165—170
„	„		Добрий пастир	170—175

о. Григорій Кубай: Неділя 24 но Сош. . . . . 130—133

„	„		Неділя Праотців	133—136
„	„		Роздество Ісуса Христа	136—139
„	„		Собор Богородиці	139—142
„	„		Первомученика Стефана	142—146
„	„		Новий Рік	146—148
„	„		Трьох Святителів	148—150
„	„		Неділя Сиропустна	150—152
„	„		Неділя Хрестопоклонна	152—155
„	„		Неділя Мироносиць	155—157
„	„		Неділя св. Отців	157—160

о. Евген Мацелюх: На ювілей „Просвіти“. . . . 127—129

о. Остап Остапівський: Блаженні милостиві . . . 1—38

ЛІВІВСКА БІБЛІОТЕКА

АН УРСР

№ Ж-2532 П

ИП-22658

1938.2.1-12 (Hugue)